

Inventarislijst Wob Mozambique

Nr.	Datum	Documenttype	Documenttitel	Uitzonderingsgron	Afzender	Ontvanger	Thema
1	2016.06.14	Advies	Besluitvorming bezoekenoverleg over type bezoek		DAF		Bezoek
2	2017.05.15	Berichtenverkeer	Scenesetter voor bezoek president Nyusi aan NL		MAP	BZ	Bezoek
3	2017.05.24	Berichtenverkeer	Verslag bezoek Nyusi aan NL		DAF		Bezoek
4	2017.04.12	Contacten	Contactpersonen per programmaonderdeel		DAF		Bezoek
5	2017.05.08	Deliverables	Deliverables visit President Nyusi		DAF	BZ	Bezoek
6	2011.08.11	Dossier	Werkbezoek Vaste Commissie Buitenlandse Zaken Mozambique		BZ		Bezoek
7	2017.05.--	Dossier	Dossier M bezoek Nyusi		DAF	M	Bezoek
8	2017.05.--	Dossier	Dossier MP Inkomend officieel bezoek Moz				Bezoek
9	2017.05.03	Dossier	IOB MOZ dossier PLVDGIS		DAF	PlvDGIS	Bezoek
10	2012.03.29	Gespreksfiche	Kennismakingsbezoek UAIENE		DAF		Bezoek
11	2016.--.--	Gespreksfiche	Telefoongesprek met Uaiene in Brussel		DAF	M	Bezoek
12	2016.06.15	Gespreksfiche	Gesprek M met Mozambique MFA Oldemero Baloi		DAF	M	Bezoek
13	2016.06.30	Gespreksfiche	Achtergrond gesprek MDM Simango		DAF	M	Bezoek
14	2017.06.09	Kamervragen	Vragen over het bezoek van de Mozambikaanse president		DAF	Tweede Kamer	Bezoek
15	2011.08.12	Memo	Bezoek Vaste Kamercommissie voor Buitenlandse Zaken aan Mozambique en Kenia		DAF	DGPZ & WndDGIS	Bezoek
16	2012.03.04	Memo	a. Memo - Aanbieding geloofsbrieven		DAF	DGIS, DGCB	Bezoek
17	2012.03.04	Memo	b. Bijlage - Fiche Mozambique		DAF	DGIS, DGCB	Bezoek
18	2012.03.29	Memo	a. Memo - Aanbieding geloofsbrieven		DAF	DGIS, DGCB	Bezoek
19	2012.03.29	Memo	b. Bijlage - Gespreksnotities DGIS		DAF	DGIS, DGCB	Bezoek
20	2015.10.29	Memo	Inkomend werkbezoek President Mozambique Nyusi tijdens Europa tour april 2016		DAF	R	Bezoek
21	2015.10.29	Memo	Inkomend werkbezoek President Mozambique Nyusi		DAF/DIO	DGs	Bezoek
22	2016.11.11	Memo	Plv.DGIS Dossier bezoek aan Mozambique 1411-1611		DAF		Bezoek
23	2017.02.10	Memo	Werkbezoek van de president van Mozambique – Bilateraal gesprek - ex R		DAF		Bezoek
24	2017.02.10	Memo	Werkbezoek van de president van Mozambique – Bilateraal gesprek - ex M		DAF		Bezoek
25	2017.05.19	MR-notitie	a. MR-notitie 19 mei 2017		M	MR	Bezoek
26	2017.05.19	MR-notitie	b. spreekpunten MR 19 mei 2017		M	MR	Bezoek
27	2017.05.24	MR-notitie	a. MR-notitie 24 mei 2017		M	MR	Bezoek
28	2017.05.24	MR-notitie	b. Spreekpunten MR 24 mei 2017		M	MR	Bezoek
29	2017.05.06	Pers	Persaccreditatie tekst		RVD		Bezoek
30	2017.05.16	Pers	Beantwoording vragen NRC bezoek Nyusi		DAF	NRC	Bezoek
31	2017.05.16	Pers	QandAs		DAF		Bezoek
32	2017.05.16	Pers	QenAs bezoek president Nyusi		DAF		Bezoek
33	2017.05.10	Programma	Programma bezoek Nyusi (blokkenschema)		DAF		Bezoek
34	2017.05.23	Programma	Tentative Programme First Lady of Mozambique		DAF		Bezoek
35	2016.07.14	Verslag	Debriefing gesprek CdP met Min BZ Mozambique		MAP		Bezoek
36	2016.11.04	Achtergrond	NL betrokkenheid financiële malversaties		DAF		Fraude
37	2013.11.04	Berichtenverkeer	Gevolgen voor EMATUM deal voor begrotingssteun		MAP		Fraude
38	2015.12.15	Berichtenverkeer	Mozambique - Economie - IMF outlook for Mozambique		MAP	BZ	Fraude
39	2016.05.27	Berichtenverkeer	Perfecte Storm in Mozambique – Nieuwe IMF missie allesbeslissend		MAP	BZ	Fraude
40	2016.06.27	Berichtenverkeer	Internationale financiële instellingen - IMF mission to Mozambique debrief		MAP	BZ	Fraude
41	2017.06.25	Berichtenverkeer	Fraude - Mozambique – uitkomsten audit naar verborgen schulden openbaar gemaakt		MAP		Fraude
42	2016.04.14	Bulletin	Fraude		KAM	BZ	Fraude
43	2016.04.21	Bulletin	Fraude		DAF	BZ	Fraude
44	2016.05.04	Bulletin	Mozambique Fraude		DAF	BZ	Fraude
45	2016.05.11	Bulletin	Fraude		DAF	VCI, DCV	Fraude
46	2016.06.16	Bulletin	Mozambique Fraude financiële crisis		DAF	BZ	Fraude

47	2016.09.30	Bulletin	Fraude Audit		DAF	BZ	Fraude
48	2016.11.05	Bulletin	Fraude audit		KAM	DAF	Fraude
49	2017.06.25	Bulletin	Auditrapport		DAF	DAF	Fraude
50	2017.07.21	Bulletin	IMF-missie		DAF	Daf	Fraude
51	2013.10.23	Email	Africa Confidential Alert - The Mystery Ship Deal		DAF		Fraude
52	2016.04.05	Email	Mozambique - update		MAP	BZ	Fraude
53	2016.04.11	Email	Verslechterde financiële situatie - IMF		MAP	BZ	Fraude
54	2016.04.14	Email	Bullets Mozambique-IMF-paradise lost?		MAP	PS, RS	Fraude
55	2016.04.20	Fiche	Passieve woordvoering Mozambique		DAF	M	Fraude
56	2013.11.06	Instructie	Instructie COAFR AWG		DAF		Fraude
57	2016.05.11	Instructie	Instructie COAFR AWG		DIE-EX		Fraude
58	2016.09.06	Kamerbrief	Definitieve inzet hulp 2016 & Oplegmemorandum		R	Kamer	Fraude
59	2013.11.07	Memo	IMF - Scheepsdeal roept vele vragen op		DAF	R	Fraude
60	2016.05.02	Memo	Tijdelijk aanhouden OS-middelen aan overheid Mozambique		DAF		Fraude
61	2016.05.30	Memo	Mozambique inzet ODA middelen via de overheid		DAF		Fraude
62	2016.07.04	Memo	Beoogd inkomend bezoek President van Mozambique		DAF		Fraude
63	2016.08.22	Memo	Mozambique inzet ODA middelen 2016 (vervolg)		DAF		Fraude
64	2016.08.30	Memo	Gewijzigde inzet ODA Mozambique in 2016 – Opportuniteit informeren Kamer		DAF		Fraude
65	2016.08.31	Memo	b. bijlage - Kamerbrief Mozambique definitieve inzet 2016 final draft		DAF		Fraude
66	2016.08.31	Memo	a. Memo - Kamerbrief Mozambique definitieve inzet 2016		DAF		Fraude
67	2016.11.30	Paper	Draft discussiepaper - Hervatting hulp aan Mozambique		DAF		Fraude
68	2016.11.30	QandA	Q&A Moz AO		DAF	M	Fraude
69	2016.12.13	QandA	AO partnerlanden Q&A's Mozambique		DAF	M	Fraude
70	2016.04.26	Veiligheidsupdate	Weekly update safety situation in Mozambique		MAP	DAF	Fraude
71	2016.05.03	Veiligheidsupdate	Weekly update safety situation in Mozambique		MAP	DAF	Fraude
72	2016.05.10	Veiligheidsupdate	Weekly update safety situation in Mozambique		MAP	DAF	Fraude
73	2016.05.17	Veiligheidsupdate	Weekly update safety situation in Mozambique		MAP	DAF	Fraude
74	2014.03.04	Actiepunten	Actiepunten follow up bezoek R aan Moz		DAF		Gas & Energie
75	2014.10.24	Algemeen overleg	Vraag over inclusieve ontwikkeling gas		PvdA	R	Gas & Energie
76	2011.10.11	Berichtenverkeer	Mozambique - Handel - Bezoek Bleker aan Mozambique		MAP	BZ	Gas & Energie
77	2012.11.26	Berichtenverkeer	b. bijlage - Notitie Economische Diplomatie		MAP-CDP	BZ	Gas & Energie
78	2012.11.26	Berichtenverkeer	a. Mozambique - Economie - Notitie Economische Diplomatie		MAP-CDP	BZ	Gas & Energie
79	2012.11.30	Berichtenverkeer	Mozambique - Duurzame ontwikkeling - Mozambique EITI compliant		MAP-CDP	BZ	Gas & Energie
80	2013.07.24	Berichtenverkeer	Geslaagd bezoek MozMin Natuurlijke Hulpbronnen aan NL		MAP-CDP	BZ	Gas & Energie
81	2013.12.16	Berichtenverkeer	Tanzania - Energie - Verslag bezoek gasector Mozambique		DAR-CDP		Gas & Energie
82	2014.02.25	Berichtenverkeer	Bezoeken - Verslag economische missie Mozambique 16 – 18 februari 2014		MAP	BZ	Gas & Energie
83	2014.07.30	Berichtenverkeer	Mozambique - Economie - Bezoek aan gasprovincie Cabo Delgado		MAP-CDP	BZ	Gas & Energie
84	2014.08.25	Berichtenverkeer	Important decisions for further development of mineral resources		MAP	BZ	Gas & Energie
85	2015.02.26	Berichtenverkeer	Gesprek met nieuwe Min minerale rijkdommen en energie		MAP-CDP	BZ	Gas & Energie
86	2015.03.26	Berichtenverkeer	Handelsmissie noorden van Mozambique		MAP-CDP	BZ	Gas & Energie
87	2015.09.11	Berichtenverkeer	Economie - Geslaagde Nederlandse deelname aan handelsbeurs FACIM		MAP	BZ	Gas & Energie
88	2015.12.16	Berichtenverkeer	Mozambique - Economie - International Investment Conference Pemba		MAP	BZ	Gas & Energie
89	2016.12.21	Berichtenverkeer	Dinner on strengthening our profile on innovation and entrepreneurship		MAP	BZ	Gas & Energie
90	2017.06.13	Berichtenverkeer	Moz blijft stappen in goede richting zetten, maar is er nog niet		MAP	BZ	Gas & Energie
91	2017.06.27	Berichtenverkeer	Field visit to the north of Moz		MAP		Gas & Energie
92	2014.04.18	Brief	Bedankbrief - Minister Mineral Resources		DIO	Minister MOZ	Gas & Energie
93	2014.04.19	Brief	Bedankbrief - Minister Trade & Industry		DIO	Minister MOZ	Gas & Energie
94	2014.04.20	Brief	Bedankbrief - Minister Transport & Communication		DIO	Minister MOZ	Gas & Energie
95	2015.01.16	Brief	Visa Support letter		Clingendael	EKN	Gas & Energie

96	2016.02.22	Brochure	HOLLAND branding - Doing business in Mozambique		RVO		Gas & Energie
97	2016.03.28	Burgerbrief	Gasvondsten Mozambique		Anoniem	M	Gas & Energie
98	2016.04.20	Burgerbrief	Antwoord – Gasvondsten Mozambique		DAF	Anoniem	Gas & Energie
99	2013.06.03	Deelnemerslijst	Bezoek plvDGBEB en plvDGIS juni 2013		RVO	DIO	Gas & Energie
100	2013.06.03	Dossier	Werkdossier plvDGBEB en plvDGIS (volledig)		DIO	plvDGBEB & plvDGIS	Gas & Energie
101	2013.01.24	Email	a. oplegmail - Fact Finding Mission Energy		DAF		Gas & Energie
102	2016.10.14	Factsheet	Energiesector Mozambique		DIO		Gas & Energie
103	2017.07.21	Factsheet	Country Profile Mozambique		DAR	BZ	Gas & Energie
104	2014.05.12	Kamerbrief	Rapportage economische missies-bezoeken		R	Kamer	Gas & Energie
105	2012.12.20	Memo	a. Memo - Conclusies bezoek Landenteam		DAF	plv DGIS, DGBEB, DGPZ	Gas & Energie
106	2012.12.20	Memo	b. Bijlage - Conclusies bezoek Landenteam		DAF	plv DGIS, DGBEB, DGPZ	Gas & Energie
107	2013.03.08	Memo	Gasvondsten Tanzania en Mozambique - R		BZ	R	Gas & Energie
108	2013.05.21	Memo	Inkomend bezoek MizMin Bias Minerale Hulpbronnen		DIO	R	Gas & Energie
109	2013.06.28	Memo	Gespreksaantekeningen mw Esperanca Bias, minister van Minerale Hulpbronnen		DAF/DIO		Gas & Energie
110	2013.12.12	Memo	Globaal programma Minister Ploumen		DIO	R	Gas & Energie
111	2013.06.14	Missieboekje	Missieboekje Mozambique		RVO		Gas & Energie
112	2014.01.08	Note verbale	Visita da Missão Económica Holandesa à Moçambique		BZ		Gas & Energie
113	2014.01.09	Note verbale	Intention to visit Moz 2014		R	GoM	Gas & Energie
114	2014.02.17	Spreekpunten	Courtesy meeting Minister of Commerce		DIO	R	Gas & Energie
115	2014.02.17	Spreekpunten	Ontmoeting Minister Transport & communication		DIO	R	Gas & Energie
116	2014.02.18	Spreekpunten	Seminar Local Content and CSR		DIO		Gas & Energie
117	2013.06.03	Terms of Reference	Opdracht DGBEB aan NLEVD		DIO	RVO	Gas & Energie
118	2013.11.--	Terms of Reference	Mozambique visit KP		DGIS		Gas & Energie
119	2014.01.21	Terms of Reference	Opdracht DGBEB aan NLEVD		DIO	RVO	Gas & Energie
120	2013.11.28	Verslag	Conference Call Mission Moz-Tan-Ang		BZ		Gas & Energie
121	2011.08.25	Berichtenverkeer	Mozambique - Ontwikkelingssamenwerking - Bezoek VC Buitenlandse Zaken		MAP-CDP	BZ	OS
122	2014.01.29	Berichtenverkeer	Bezoek - Scenestetter voor bezoek R aan Mozambique		MAP-CDP	BZ	OS
123	2016.11.21	Berichtenverkeer	Visit of Plv DGIS to Mozambique 14-16 Nov 2016		EKN	Minbuza	OS
124	2011.12.27	Memo	Goedkeuringsmemorandum MJSP 2012 Mozambique		DAF	BZ	OS

Integraal geweigerd

125	2015.03.29	Brief	Brief Heerema	10.2g	DGBEB	Heerema	Geweigerd (Bezoek)
126	2015.03.29	Brief	Brief Van Oord	10.2g	DGBEB	Van Oord	Geweigerd (Bezoek)
127	2015.05.27	Brief	Brief Anadarko	10.2g	DGBEB	Anadarko	Geweigerd (Bezoek)
128	2016.11.05	Bulletin	Fraude audit (bijlage)	10.2a	KAM	DAF	Geweigerd (Fraude)
129	2013.11.12	Verslag	Verslag COAFR Directeuren AWG	10.2a	DAF		Geweigerd (Fraude)
130	2016.05.11	Verslag	Verslag COAFR AWG 11 mei	10.2a	BRE	DAF	Geweigerd (Fraude)

WERKDOSSIER
VAN

**Plv. DIRECTEUR-GENERAAL BEB, DE HEER VAN DEN BERG
&
Plv. DIRECTEUR GENERAAL, DE HEER REBERGEN
T.B.V.
DE ECONOMISCHE MISSIE NAAR MOZAMBIQUE**

15-20 JUNI 2013

Inhoudsopgave
----

1. Programma
2. Adressen en telefoonnummers
3. Delegatiesamenstelling

Zondag, 16 juni 2013

4. Welkomstbriefing

Maandag, 17 juni 2013

5. Presentatie van het Sepcial Economic Zones Office (GAZEDA) door de Algemeen Directeur Danino Nalá
6. Gesprek met Minister Bias of mineral Resources, Mr Arsénio Mabote, President of Management Board INP and mr. Nelson Ocuane, Presidente of Management Board ENH
7. Meeting Anadarko, Statoil and ENI
8. Beleefdheidsbezoek Minister Inroga van Industrie en Handel
9. Ontmoeting Minister van Planning en Ontwikkeling
10. Gesprek IMF
11. Ontmoeting met EU; mevrouw Francesca di Mauro, economist en plv HOS
12. Gesprek Wereldbank
13. Lunch meeting PPP (Vitens Evides Internacional/FIPAG) en Aquas da Regiao de Maputo
14. Ontmoeting met Population Services International (PSI-Mozambique) voor Movercado systeem
15. Holland Trade dinner

Dinsdag, 18 juni 2013

16. Bezoek aan ministerie van Transport en Communicatie
17. Bezoek aan Caminhos de Ferro de Mocambique (CFM)
18. Bezoek Port of Maputo
19. Meeting Vale
20. Gesprek met post over MJSP- OS-elementen

Woensdag, 19 juni 2013

21. Bezoek aan Anadarko opslagkamp, gesprek met Gavin Vos, ANADARKO Pemba Operations manager
22. Visit Pemba Terminal Services, meeting Louis Oliveri, branch manager
23. Visit CFM
24. Holland Trade Reception

Donderdag, 20 juni 2013

25. Bezoek haven Nampula en Portos do Norte SA
26. Ontmoeting met vertegenwoordigers van NGO platform in Nampula
27. Ontmoeting met vertegenwoordiger(s) van Dutch Agricultural Development & Trading Company (DADTCO)
28. Ontmoeting met Wilfred en carola van der Kooij, manager van het kippenbedrijf Novos Horizontes
29. Holland trade reception

Achtergrondinformatie

- Factsheet Mozambique politiek, geografie, bevolking
- Mozambique achtergrond politiek, economie, bilateraal
- Fiche Infrastructuur
- Bericht MAP-073/2013 van 25 februari 2013
- Aanbevelingen maritieme studie Royal Haskoning DHV- Atlantico Business Development
- Economic Diplomacy in Mozambique – paper ambassade Maputo nov. 2012
- Who is who in Oil & Gas Mozambique
- Description of the existing Gasgebouw
- Fiche instrumenten Mozambique
- EIU Country Report Mozambique
- Reistips

Wednesday, June 12, 2013

Programme Netherlands' Economic Mission to Mozambique
Headed by Deputy Vice-Minister for Foreign Trade, Mr. Marten van den Berg and Deputy Director-General for International Cooperation, Mr. Christiaan Rebergen

Sunday 16 June MAPUTO			
Time	Programme Development Cooperation Delegation	Time	Programme Business Delegation
21:00*-06:25 07:50 - 10:45	Amsterdam-Nairobi KL4141 Nairobi - Maputo KQ 740		
10.45	Arrival PlvDGBEB, PlvDGIS, DIO at Maputo airport	10.45	Arrival Business delegation at Maputo airport
11.45 - 12.00	Transfer to hotel Radisson Blu hotel & check-in	11.45 - 12.00	Transfer to hotel Radisson Blu hotel & check-in
16.00 - 18.00	Briefing with embassy policy staff by PlvDGIS, PlvDGBEB, CdP <i>Venue: Radisson Blu hotel</i> <i>PlvDGBEB, PlvDGIS, CdP, HOS, HBV, EZ, SOS, WS2, POVO, POWS, POPZ, SPSP, POEZ, SBOS, BOS, DIO, AgNI, PJvA</i>	12:00 - 18:30	Free time
18.30 - 18.45	Welcome and briefing business delegation by CdP and PlvDGBEB <i>Venue: Radisson Blu hotel</i> <i>PlvDGBEB, PlvDGIS, CdP, HOS, EZ, DIO, AgNI, WS2, SOS</i>	18.30 - 18.45	Welcome and briefing business delegation by CdP and PlvDGBEB <i>Venue: Radisson Blu hotel</i> <i>Business delegation, PJvA</i>
18.45 - 19.30	10 2 e <i>Mozambique</i> <i>Venue: Radisson Blu hotel</i> <i>PlvDGBEB, PlvDGIS, CdP, HOS, EZ, SOS, DIO, AgNI, WS2</i>	5 - 19.30	10 2 e <i>Mozambique</i> <i>Venue: Radisson Blu hotel</i> <i>Business delegation, PJvA</i>
19.30 - 20.30	Network cocktail <i>Venue: Radisson Blu hotel - pool terrace</i> <i>PlvDGBEB, PlvDGIS, CdP, HOS, EZ, SOS, DIO, AgNI, WS2</i>	19.30 - 20.30	Network cocktail <i>Venue: Radisson Blu hotel- pool terrace</i> <i>Business delegation, PJvA</i>
Overnight Maputo, Radisson Blu Hotel			

**Monday 17 June
MAPUTO**

Programme Development Cooperation Delegation		Programme Business Delegation	
07.00 – 08.00	Breakfast at hotel	07.00 - 08.00	Breakfast at hotel
08.30 – 09.30	Visit Minister Planning and Development <i>Venue: MPD PlvDGIS, HOS</i>	08.00 – 09.00	Presentation Special Economic Zones Office (GAZEDA) <i>Venue: Radisson Blu Business delegation, PlvDGBEB, CdP, DIO, AgNI, EZ, PJvA</i>
		09.00 - 10.00	Sal & Caldeira Lawyers presentation on Petroleum Law <i>Venue: Radisson Blu Business delegation, PlvDGBEB, CdP, DIO, AgNI, EZ, PJvA</i>
09.45 – 10.30	IMF	10.15 - 10.30	Transport to Afrin hotel <i>Business delegation, PlvDGBEB, CdP, DIO, AgNI, EZ, PJvA</i>
10.45 – 11.30	EU	10.30 - 12.00	Meeting with Minister Bias of Mineral Resources, Mr Arsénio Mabote, President of Management Board INP and Mr. Nelson Ocuane, President of Management Board ENH <i>Venue: Afrin hotel Business delegation, PlvDGBEB, CdP, DIO, AgNI, EZ, PJvA</i>
11.45 – 12.30	WB <i>PlvDGIS, HOS</i>		
12.45 – 14.30	Lunch meeting FIPAG, VITENS, Aguas de Maputo <i>Venue: Embassy PlvDGIS, HOS, WS2, POWS, PRE-SP</i>	12.30 – 13.30	Lunch <i>Venue: Radisson Blu Business delegation, PlvDGBEB, CdP, DIO, AgNI, EZ, PJvA</i>
14.45 – 15.15	Introduction PSI explanation Movercado system (SRGR and other product sales through mobile telephones) <i>Venue: Embassy PlvDGIS, HOS, POVO, PRE-SP</i>	13.30 - 17.00	Presentations ENI, Anadarko and Statoil <i>Venue: Radisson Blu PlvDGBEB, CdP, Business delegation, DIO, AgNI, EZ, PJvA</i>
15.15 – 16.45	Fieldvisit Movercado system with PSI and representatives from insurance and watsan companies <i>PlvDGIS, HOS, PRE-SP</i>		
16.45 – 17.30	Return to Hotel and conclusion with PSI <i>PlvDGIS, HOS, PRE-SP</i>	17.30 – 18.00	Courtesy visit to Minister Inroga of Commerce <i>MvdB, CdP, EZ (no business delegation)</i>
18.00 – 18.45	Debriefing <i>Venue: Radisson Blu PlvDGBEB, PlvDGIS, CdP, HOS, EZ, DIO, AgNI, PJvA, business delegation</i>	18.00 – 18.45	Debriefing <i>Venue: Radisson Blu PlvDGBEB, PlvDGIS, CdP, HOS, EZ, DIO, AgNI, PJvA, business delegation</i>
18.45 – 19.00	Transport to Polana Serena	18.45 – 19.00	Transport to Polana Serena
19.00 - 21.00	Holland Trade Dinner <i>Venue: Polana Serena Hotel Guests, PlvDGIS, PlvDGBEB, CdP, DIO, AgNI, HOS, EZ, SOS, PJvA, business delegation</i>	19.00 - 21.00	Holland Trade Dinner <i>Venue: Polana Serena Hotel Guests, PlvDGIS, PlvDGBEB, CdP, DIO, AgNI, HOS, EZ, SOS, PJvA, business delegation</i>
Overnight Maputo, Radisson Blu Hotel			

Tuesday 18 June
MAPUTO - PEMBA

Time	Programme Development Cooperation Delegation	Time	Programme Business Delegation		
07.30 – 08.30	Breakfast at hotel and check-out (Luggage transported to the airport)	07.30 – 08.30	Breakfast at hotel and check-out (Luggage transported to the airport)		
08.30 – 09.00	Transfer to Netherland’s Embassy PlvDGIS, PRE-SP, PRE-WM	07.30 – 08.00	Transport (parallel visits) PlvDGBEB, DIO, AgNI, PRE-D, business delegation		
09.00 - 12.00	Progress MJSP Mozambique 2012-2015 and developments in The Hague with regard to development cooperation Venue: Netherlands Embassy PlvDGIS, HOS, WS2, SPSP, POEZ, POVO, POWS, PRE-SP, PRE-WM, HBV,SBOS, BOS, POPZ	08.00 – 09.00	Ministry of Transport PlvDGBEB, CdP, EZ, DIO, AgNI, PJvA, business delegation		B2B Meetings (3 persons) Venue: Hotel Radisson Blu
		09:00 - 10:00	Visit to CFM idem		
		10:00 - 11:00	Visits to the Port of Maputo idem		Meeting with Petromoc (3 persons) Venue: Petromoc
		11.00 – 12.00	Meeting with Bechtel, Fluor (11 persons) Venue: Radisson Blu	Meeting with Vale (13 persons) Venue: Vale PlvDGBEB et.al.	
12.30 – 13.30	Lunch Venue: Radisson Blu	12.30 – 13.30	Lunch Venue: Radisson Blu		
13.30 – 14.00	Transfer to airport Maputo PlvDGBEB, PlvDGIS, CdP, DIO, AgNI, EZ, SOS, PJvA, business delegation	13.30 – 14.00	Transfer to airport Maputo PlvDGBEB, PlvDGIS, CdP, DIO, AgNI, EZ, SOS, PJvA, business delegation		
14.30 - 17.00	Chartered flight Maputo - Pemba PlvDGBEB, PlvDGIS, CdP, DIO, AgNI, EZ, SOS, PJvA, business delegation	14.30 – 17.00	Chartered flight Maputo - Pemba PlvDGBEB, PlvDGIS, CdP, DIO, AgNI, EZ, SOS, PJvA, business delegation		
17.00 – 17.30	Transfer to Pemba Beach Hotel PlvDGBEB, PlvDGIS, CdP, DIO, AgNI, EZ, SOS, PJvA, business delegation	17.00 – 17.30	Transfer to Pemba Beach Hotel PlvDGBEB, PlvDGIS, CdP, DIO, AgNI, EZ, SOS, PJvA, business delegation		
18.30 – 19.30	Briefing/debriefing Venue: Pemba Beach Hotel PlvDGBEB, PlvDGIS, CdP, DIO, AgNI, EZ, SOS, PJvA, business delegation	18.30 – 19.30	Briefing/debriefing Venue: Pemba Beach Hotel PlvDGBEB, PlvDGIS, CdP, DIO, AgNI, EZ, SOS, PJvA, business delegation		
19.30 – 21.30	Dinner Venue: Pemba Beach Hotel – buffet in main restaurant PlvDGBEB, PlvDGIS, CdP, DIO, AgNI, EZ, SOS, PJvA, business delegation	19.30 – 21.30	Dinner Venue: Pemba Beach Hotel-buffet in main restaurant PlvDGBEB, PlvDGIS, CdP, DIO, AgNI, EZ, SOS, PJvA, business delegation		
	Overnight Pemba, Pemba Beach Hotel				

Wednesday 19 June

PEMBA

Programme Delegation

07.00 – 08.00	Breakfast at own convenience in hotel
08.00 - 08.30	Tour by bus through uptown Pemba along campsites Haliburton, Schlumberger, ENI, Anadarko, etc. <i>PlvDGBEB, PlvDGIS, CdP, DIO, AgNI, EZ, SOS, PJvA, business delegation</i>
08.30 – 08.45	Check-in Anadarko campsite
08.45 – 09.30	Walk around Anadarko campsite, visit to office, chat & question time
09.30 – 10.00	Transport to downtown - Pemba port site area
10.00 – 10.30	Visit to PTS (Pemba Terminal Services) barge
10.30 – 10.45	Walk from PTS service barge to CFM offices
10.45 – 12.30	Presentations CFM and PTS, Q&A's
12.30 – 12.45	Transport to Milamba restaurant at marginal
12.45 – 13.45	Lunch <i>Venue: Milamba restaurant – Zona dos Inos Nr.574/18</i>
13.45 – 14.00	Transport to Pemba Beach Hotel
14.00 – 16.30	Matchmaking meetings <i>Venue: Pemba Beach Hotel</i>
17.00 – 18.00	Debriefing – <i>Venue: Pemba Beach Hotel</i>
18:30 – 20.30	Holland Trade Reception <i>Venue: Pemba Beach Hotel poolside</i>
	Overnight Pemba, Pemba Beach Hotel

Thursday 20 June
PEMBA – NAMPULA – NACALA

Programme Official Delegation		Programme Business Delegation	
06.00 – 06.45	Breakfast at own convenience in hotel, check-out	06.00 – 06.45	Breakfast at own convenience in hotel, check-out
06.45	Luggage in the bus	06.45	Luggage in the bus
07.00 – 08.00	Transfer to airport Pemba and check-in <i>PlvDGBEB, PlvDGIS, CdP, DIO, AgNI, EZ, SOS, PJvA, business delegation</i>	07.00 – 08.00	Transfer to airport Pemba and check-in <i>PlvDGBEB, PlvDGIS, CdP, DIO, AgNI, EZ, SOS, PJvA, business delegation</i>
08.00 – 08.30	Charter flight to Nampula	08.00 – 08.30	Charter flight to Nampula
09.00 – 10.45 11.00 – 11.45	Meeting with NGO platform on issues relating to land and environment in development process; specific challenges in PROSAVANNA trilateral cooperation (Jpn, Bra, Moz) project. Venue: SNV office Nampula Combined meeting with representatives of Dutch Agricultural Development Trading Company (DADTCO); casava for beer production and Novos Horizontes chicken farm (former PSI project). Doing business in Mozambique/Nampula. <i>Venue: TBC</i> <i>PlvDGBEB, PlvDGIS, HOS</i>	08.30 – 11.30	Transfer Nampula – Nacala by bus Business Delegation further led by CdP <i>CdP, DIO, AgNI, EZ, PJvA, SOS, business delegation</i>
		11.30 – 12.00	Check-in at the lodges at Praia Fernao Veloso <i>PlvDGBEB, PlvDGIS, CdP, DIO, AgNI, EZ, SOS, PJvA, business delegation</i>
12.00 – 12.30	Lunch (sandwiches) <i>Venue: TBC</i>	12.30 – 13.30	Lunch <i>Venue: Thamole Lodge</i>
		13.30 – 14.00	Transport to Nacala-Porto <i>CdP, DIO, AgNI, EZ, SOS, PJvA, business delegation</i>
12.30 – 13.00	Transfer to airport Nampula	14.00 – 15.00	Visit to port of Nacala (Nacala-Porto)
14.00 – 17.00	PlvDGBEB and PlvDGIS fly Nampula – Johannesburg (O.R. Tambo) with SA 8231	15.00 – 16.00	Presentation in offices Portos do Norte + questions <i>Venue: offices Portos do Norte</i>
		16.00 – 16.45	Presentation JICA <i>Venue: offices Portos do Norte</i>
		16.45 – 17.00	Transfer to Afrin hotel
23.15 -	Johannesburg – Amsterdam with KLM	17.00 – 19.00	Holland Trade Reception <i>Venue: Afrin hotel</i>
		19.00 – 19.30	Transport to lodges at Praia Fernao Veloso
		19.30 – 20.30	Debriefing; <i>Venue: Thamole Lodge</i> <i>CdP, DIO, AgNI, EZ, SOS, PJvA, business delegation</i>

Thursday 20 June PEMBA – NAMPULA – NACALA	
Programme Official Delegation	Programme Business Delegation
	Overnight Nacala, Lodges at Praia Fernao Veloso

Friday 21 June NACALA – NAMPULA – JOHANNESBURG	
Programme Business Delegation	
07.00 – 08.00	Breakfast at own convenience in lodges and check-out
08.00 – 08.30	Transport to Nacala city <i>CdP, DIO, AgNI, EZ, PJvA, SOS, business delegation</i>
08.30 - 12.00	Matchmaking meetings in Nacala <i>Venue: Terrace Maiaia Hotel</i>
12.00 - 14.30	Nacala – Nampula by bus (lunchboxes in the bus) <i>CdP, DIO, AgNI, EZ, PJvA, SOS, business delegation</i>
15.00 - 18.00	Chartered flight from Nampula to Johannesburg Airport O.R. Tambo (2h35) <i>CdP, DIO, AgNI, PJvA, business delegation</i>
23.15 -	Departure Johannesburg - Amsterdam by KL 592
	Arrival Amsterdam Airport

Adressen en telefoonnummers

Embassy of the Kingdom of the Netherlands

Av. Kwame Nkrumah 324

Maputo +258 21 484 200 fax: 248

Mobile after office hours: 82 302 6050

Maputo**Radisson Blu**

141 Avenida da Marginal

Maputo, Mozambique

+258 21328463

+258 21242400

E-mail: Info.maputo@radissonblu.com

Website: www.radissonblu.com

Pemba**Pemba Beach Hotel**

+258 21301618

E-mail: enquiries@rani.com.mz

Website: www.pembabeachresort.com

Nacala**Thamole Lodge**

Praia Fernão Veloso (Nacala-Porto)

+258 826012780

+258 824266888

E-mail: 10 2 e

Sol & Mar Lodge

Praia Fernão Veloso (Nacala-Porto)

+258 823307591

E-mail: Sol.e.mar.lodge@gmail.com

Kwalala Lodge

Praia Fernão Veloso (Nacala-Porto)

+258 843107040

+258 823107040

E-mail: 10 2 e

Website: www.kwalala-lodges.com

Officiële delegatie

Marten van den Berg – plv DGBEB

Christiaan Rebergen – Plv DGIS

Frederique de Man – CdP

10 2 g

10 2 g

Bedrijvendelegatie

1. Van Oord Dredging and Marine Contractors bv	10		
2. BAM International			
3. Mokveld Valves			
4. Jumbo Offshore			
5. Maats Pipeline Equipment	10		
6. VTTI			
7. Royal Boskalis Westminster			
Royal Boskalis Westminster			
8. Mammoet			
Mammoet			
9. Dockwise			
10. STC-Group Holding			
11. IHC Merwede			
IHC Merwede			
12. Atlantico Business Development			
13. Royal Dutch Shell			
14. Heerema Marine Contractors			
Heerema Marine Contractors			
15. Fugro			
16. Atradius Dutch State Business	10		
17. Combifloat	2		
18. Stig Consult			
19. Royal HaskoningDHV			
20. Onstream Group			
21. Dredging and Contracting Rotterdam			
22. Tideway			
23. Damen Shipyards Group			
NABC			
Matchmaker	10		

SUNDAY 16 JUNE, MAPUTO

Welkomstbriefing

Tijd: 18.30 – 19.30 uur
Locatie: Radisson Blu Hotel
Aanwezig: Officiële- en bedrijvendelegatie

Samenvatting

- Startbijeenkomst van de economische missie, met alle deelnemers.
- U kunt de deelnemers welkom heten en deze zichzelf kort laten voorstellen.
- Na uw welkomstwoord zullen 10 2 e een presentatie geven over ondernemen in Mozambique. 10 2 e
- Hierna zal een informele cocktail plaatsvinden

Bijlage

- Spreekpunten (Engels i.v.m. aantal Engelstalige deelnemers)

Spreekpunten

- Start of unique economic mission. Uniqueness shown by participation of Christiaan Rebergen, deputy DG International Cooperation and me. Excellent example of new portfolio of minister Ploumen, who combines international trade and development cooperation.
- Relations Netherlands - Mozambique traditionally focused on development cooperation. Today move towards more broad-based economic partnership, resulting in mutual benefit. Hope this mission will contribute to that goal.
- Due to recent discoveries vast opportunities arises in the Mozambican gas sector. Requires investments in infrastructure, knowledge and manpower. Chances for Dutch businesses. Our mission at a strategically important time. Glad to see a large and varied group of companies.
- Doing business in Mozambique is challenging. Dutch government supports companies who are looking for business. Several instruments available at Agency NL and the Ministry, this mission an example of that.

- Adjustments and improvements remain possible. Therefore your feedback after this mission will be appreciated.
- When doing business in Mozambique, important to take into account aspects of Corporate Social Responsibility, like the environment, human rights and employment relations. Not only serve broader social goals but might also give your company a competitive advantage in the global economy. So CSR is in your economic interest.
- Program in Maputo, Pemba and Nacala, where you will see what possibilities Mozambique is offering and hopefully be able to establish fruitful contacts. You will be in good hands with 10 2 e and all the Embassy staff. Already at this stage my sincere thanks to them for all their efforts so far. I look forward to a successful mission.
- Start with presentation 10 2 e two successful entrepreneurs in Mozambique, who will tell us about doing business and understanding the rules and regulations in Mozambique.

MONDAY 17 JUNE, MAPUTO

Presentatie van het Special Economic Zones Office (GAZEDA) 10 2 e

Tijd: 8.00 – 9.00 uur
Locatie: Radisson Blu Hotel
Aanwezig: Bedrijvendelegatie, plvDGBEB, CdP, EZ, DIO, AgNL, PJvA

---

in GAZEDA zal een presentatie houden waarna er gelegenheid is voor de bedrijven om vragen te stellen.

Doel bezoek

- Introductie bezoek en toelichting specifieke belangstelling voor economische samenwerking in gas- en havenontwikkelingen;
- Informeren naar speciale fiscale en niet-fiscale regelingen voor bedrijven die willen investeren.

Beoogd resultaat

- Profileren van kennis en expertise van NL bedrijven in havenontwikkeling en onshore-offshore dienstverlening;
- Inzicht in de informatie en de diensten die GAZEDA kan leveren als ondersteuning voor NL bedrijven die in Mozambique willen investeren.
- [Optioneel: gesprekspartner uitnodigen voor werkbezoek aan Nederland. Doel: kennisverwerving over NL expertise met regionale ontwikkeling. Vorm: werkbezoeken aan Brabant, LIOM.]

Achtergrond GAZEDA

Het Gabinete das Zonas Economicas de Desenvolvimento Acelarado (GAZEDA) is een overheidsorganisatie, opgericht in 2007. De organisatie heeft als missie om activiteiten te promoten en te coördineren gerelateerd aan de vestiging, ontwikkeling en beheer van speciale economische en industriële zones. Het is de rol van GAZEDA om: (i) FDI te stimuleren in speciale zones; (ii) investeringsvoorstellen te ontvangen en te behandelen; (iii) investeringsvoorstellen goed te keuren; (iv) investerings certificaten en vergunningen uit te geven.

De special economische zones kennen speciale fiscale en niet-fiscale regelingen zoals: vrijstelling van invoerrechten en BTW bij invoer en aanschaf van goederen.

GAZEDA verschaft relevante informatie en diensten voor bedrijven die in Mozambique willen investeren. Er zijn op dit moment drie speciale economische zones: Matola (voorstad Maputo), Beira en Nacala.

Spreekpunten/ mogelijke vragen

[Algemeen: kansen gassector, investeringen infrastructuur, kennis en mankracht. Missie 23 bedrijven met innovatieve expertise en technologie m.b.t. offshore gas en gerelateerde infrastructuur.]

- What services does GAZEDA offer companies doing business in Mozambique? What role can special economic zones play in the development of Mozambique?
- How does GAZEDA contribute to attracting new investors to regions like Beira and Nacala?
- Elaborate on special fiscal and non-fiscal regulations that are part of the special economic zones?
- Elaborate on the one stop approach being used by GAZEDA (janela única)
- How is collaboration between CPI (Centre for Investment Promotion) and GAZEDA organised?

MONDAY 17 JUNE, MAPUTO

Gesprek met Minister of Mineral Resources. H.E. Ms. E. Bias, Mr. Arsénio Mabote, President of the Management Board of INP en Mr. Nelson Ocuane, President of the Management Board of ENH

Tijd: 10.30 – 12.00 uur

Locatie: Afrin Hotel

Aanwezig: Bedrijvendelegatie, plvDGBEB, CdP, EZ, DIO, AgNL, PJvA

Doel NL zijde:

- Introductie bezoek en toelichting van specifieke NL belangstelling voor samenwerking in energiesector in verband met de recente gasvondsten in Mozambique: 1. grote belang daarvan voor verdere ontwikkeling van Mozambique, 2. NL heeft relevante ervaringen ter zake en 3. Nederlandse bedrijven beschikken over toegespitste expertise;
- Informeren naar de ontwikkeling en implementatie van het Natural Gas Master plan, de nieuwe Petroleum Law en de daarin te nemen beslissingen;
- Samenhang met ontwikkeling havens en LNG terminals in het noorden;
- Informeren naar de stand van zaken mbt. uitgifte nieuwe concessies;
- Informeren naar de houding van de overheid ten aanzien van local content.;
- Verbinden van dit bezoek aan Mozambique, aan bezoek van Mozambikaanse delegatie o.l.v. minister Bias aan Nederland van 30 juni – 5 juli.
- Informeren naar de rol van het INP als *regulator* in de ontwikkelingen van de gas sector van Mozambique (mogelijk is er een presentatie van het INP);
- Informeren naar specifieke kennis behoeftes van het INP;
- Informeren naar taakafbakening ENH en ENH-Logistics
- Contacten bedrijfsleven delegatie en staf van het INP/ ENH.

Wat uit het gesprek te halen:

- Positionering van Nederland als een potentiële partner (kennis en expertise) voor zowel winning als productie, transport, marketing en distributie van gas; capaciteitsopbouw, alsmede de ontwikkeling van de benodigde maritieme infrastructuur;
- Inzicht in de richting en snelheid van de ontwikkeling van de gas sector in Mozambique
- Informatie over behoeften ten aanzien van capaciteitsopbouw en mogelijke rol van Nederland;
- Additionele informatie over wensen ten aanzien van bezoekprogramma van Mozambikaanse delegatie aan Nederland in juli.

Spreekpunten - vragen

[Introductie en doelstellingen bezoek]

- Due to recent discoveries vast opportunities arising in the Mozambican gas sector. Requires investment in infrastructure, knowledge and manpower.
- Reason for a trade & investment mission from the Netherlands, consisting of 23 renowned companies. Dutch companies visiting Mozambique offer innovative, excellent expertise and technology in the field of offshore gas and related infrastructure.
- From development cooperation to develop towards broad-based partnership, resulting in mutual benefit. Long standing development relationship. Still very active, including in water and agriculture. Will remain so for coming years. We hope we can assist with more knowledge and investments, both from government and from Dutch businesses.
- Aim of this mission to identify new possibilities for cooperation with businesses that join and between our governments. The partnerships brought about will further define the long-term cooperation between our countries.

[Capaciteitsopbouw]

- Our countries are natural gas partners. Years of national and international experience, NL obtained policy and legal framework deal with gas findings over past decades. Knowledge and expertise we would like to share and exchange.
- Welcome your visit to the Netherlands from 1 to 5 July. Give a comprehensive overview of Dutch policy/ expertise in the field of gas and visit some major relevant companies.

[Ontwikkelingen Mozambikaanse visie en kaders]

- Elaborate on the development and implementation of the Natural Gas Master Plan and the new Petroleum Law?
- What are your expectations for new concessions?
- Role of government and division of tasks within government? Role of ENH as national oil company in these developments? Role of ENH Logistics?
- Emphasise the importance of a good independent supervising authority. Role of INP as regulator?

[Koppeling infrastructuurontwikkeling]

- Development of the gas sector requires investments in platforms, in pipelines. Financing and role of the Mozambique government?
- Connection between gas development and port infrastructure, including LNG terminals. Integration and vision.

[Overhandiging missieboekje met bedrijfsprofielen]

- The Netherlands has a long history in maritime development; from port development, to construction of ports and terminals and management. Dutch approach offers an integral vision and is based on own, vast experience. Rotterdam Port is the North-West European hub for the arrival, production and distribution of energy streams.
- NL enterprises and research institutes have a strong reputation with regard to inclusive and sustainable economic growth. Corporate Social Responsibility is enshrined in Dutch institutions.

[Local content]

- Support the efforts of your government to stimulate the local private sector, jobs and skills transfer.
- Does the government of Mozambique consider local content regulation? Inspiration in systems used in the region?
- Training and skills transfer is starting point, but slow process. Sometimes expat expertise is required for specific services and requires a flexible situation.
- Dutch companies here this week to build long term relations. They will also invest in training and transfer of knowledge and skills. Future capacity needs, within government (MIREM, INP, ENH) and Mozambique work force?
- Role of the private sector in capacity development?

Achtergrond

Mozambique heeft de afgelopen jaren enorme offshore gasvondsten gedaan in het noorden van het land, 30 km uit de kust van de provincie Cabo Delgado. De vastgestelde hoeveelheden van deze vondsten zijn driemaal zo groot als die van het Groningse gasveld in Nederland. Verwachting is dat nieuwe exploraties langs de kust, verder naar het zuiden, nog meer gasvoorraden zullen aantonen.

Op 20 februari werd een nieuwe versie van het Gas Master Plan voor Mozambique gepresenteerd en bediscussieerd. Het masterplan moet richting geven voor de ontwikkeling van de gasindustrie. Het plan bevat een besluiten-hiërarchie voor de Mozambikaanse overheid waarvan er twee als kritisch genoemd worden: (i) eerste LNG gasproductie op land in Palma, onderhandelingen tussen bedrijven zo snel mogelijk afsluiten, Palma als LNG ankerproject opzetten; (ii) Specifieke studies uitvoeren zoals vaststelling bestaande reserves, economische- en marktanalyses, werkgelegenheid creatie, infrastructuur ontwikkeling en socio-economische impact, om toekomstige besluiten te kunnen nemen. Het masterplan wordt gezien als een *rolling* planning document, dat over drie maanden een eerste geconsolideerde versie zal krijgen. Er worden investeringen voorzien in de gassector in de t.w.v. US\$ 70 miljard.

De Mijnbouw- en Petroleum Laws worden op dit moment herzien. Onder de Petroleum Law valt ook het aardgas. De herzieningen in de Petroleum Law zijn met name gericht op de legale voorzieningen voor het op land produceren van LNG. De benadering is om alle fiscale regelingen onder te brengen in de nieuwe wet en uit de contracten met concessiehouders te halen. De nieuwe wet is naar het parlement gestuurd voor behandeling in de maart-mei sessie. 10 2 a

Gesprekspartner uit parlement (voorzitter comité belast met deze wetgeving – ISS alumnus –) gaf aan niet uit te sluiten dat de wetgeving op het allerlaatste moment toch nog door de maart-mei sessie zal worden geloodst.

Het Mozambikaanse institutionele raamwerk in de gas- en kolen sector heeft zich in de afgelopen 10 jaar gestaag ontwikkeld door een intensieve productie van het eerder gevonden aardgas in de provincie Inhambane en de nieuwe offshore boor activiteiten in het noorden. MIREM, als ministerie, heeft de formele verantwoordelijkheid voor het beleid en beheer van de sector, 10 2 a

Verbonden aan het MIREM zijn: (i) het Instituto Nacional de Petroleo (INP) dat opereert als *regulator*, (ii) de Empresa Nacional de Hidrocarbonetas (ENH), een staatsbedrijf dat participeert in gasproductie en ontwikkeling.

Mandaat MIREM

Het Ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen (MIREM) is verantwoordelijk voor het beheer en toezicht op olie, gas en mineralen in Mozambiek. Binnen MIREM is de Nationale Directie voor de Mijnen (DNM) verantwoordelijk voor het uitgeven van licenties en het monitoren van mijnbouw activiteiten. De Nationale Directie Geologie (DNG) is belast met de taak voor geo-data verzameling en beheer (voor de non-olie sector).

Mandaat INP

Het INP is de toezichthouder met de taak om de upstream gas- en olie operaties in Mozambiek te promoten en te beheren. Het INP geeft concessies uit voor olie- en gasexploraties en voert kadaster en inspectie taken uit.

Strategie, visie en missie ENH

ENH is opgericht als Mozambique's nationaal oliebedrijf en heeft als kerntaak *upstream* activiteiten als onderzoek, ontwikkeling en productie en distributie van olie en gas.

Downstream participeert ENH als promotor van olie en gas exploratie, als minderheidsaandeelhouder in projecten. ENH heeft ook een rol in de training van staf in de olie en gas sector.

Bezoek minister Bias 1-5 juli

Van 1 tot 5 juli zal minister Bias, o.a. vergezeld door dhr. Mabote, een bezoek brengen aan Nederland. Het programma zal grofweg bestaan uit ontvangst door R, inhoudelijke presentaties over NL gasbeleid, bezoek aan gaspartijen Groningen, bezoek aan haven Rotterdam en relevante bedrijven, Shell en Clingendael.

Minister of Mineral Resources
Esperança Bias

Professional experience

- Vice-Minister of Mineral resources and Energy. 2000-2005
- Director of Economy, Ministry of Mineral resources and Energy ('99)
- Deputy Director of Economy, Ministry of Mineral resources and Energy ('98)
- Deputy Director of Charcoal, Ministry of Mineral resources and Energy ('94)

Education:

Licenciatura, Economics, Eduardo Mondlane University, Maputo. 1990

Personal:

- Born: 28th of July 1959, Ilha de Moçambique, Nampula.
- Marital Status: Married with two children

10 2 a

MONDAY 17 JUNE, MAPUTO

Meeting Anadarko, Statoil, ENI

Tijd: 13.30 – 17.00 uur

Locatie: Radisson Blu Hotel

Aanwezig: Bedrijvendelegatie, plvDGBEB, CdP, EZ, DIO, AgNL, PJvA

Anadarko, Statoil en ENI vertegenwoordigers verzorgen een presentatie voor de Nederlandse economische delegatie (alle bedrijven aanwezig). U kunt de sprekers introduceren. Na de presentaties zal er tijd zijn voor Q&A en evt. verdere kennismaking tussen de bedrijven en de sprekers.

10 2 e

Doel bezoek

- NL bedrijven kunnen specifieke belangstelling voor samenwerking in de gas-en havenontwikkelingen in het noorden aan deze operators aangeven;
- Informatie verkrijgen over offshore boor operaties in het Rovuma Basin en onshore ontwikkeling in Palma voor LNG productie.

Beoogd resultaat

- Profileren van kennis en expertise van NL bedrijven in havenontwikkeling en onshore-offshore dienstverlening;
- Inzicht in de plan ontwikkeling voor constructie van LNG fabrieken in Palma en havenontwikkelingen in Palma en Pemba.
- Eerste inzicht in de 'do's en 'don'ts' van het werken in de Mozambikaanse context

Toelichting

Anadarko, Statoil en ENI zijn de drie belangrijkste internationale oliemaatschappijen die offshore concessies hebben in het Rovuma Basin in het noorden van Mozambique. De exploraties in het Rovuma Basin bevestigen de aanwezigheid van meer dan 100 tcf gas (nog te verwachte ontdekkingen worden geschat >200 tcf), wat wereld-klasse hoeveelheden zijn. Initieel aangekondigde project investeringen door Anadarko en ENI, die gezamenlijk LNG willen produceren voor export, bedragen rond de US\$ 70 miljard.

10 2 g

Spreekpunten

- Welcome to representatives of Anadarko, Statoil and ENI, the three major international oil companies involved in offshore concessions in the North of Mozambique. Welcome the opportunity to introduce our group of companies and build relations.
- [Evt. *introdunctie NL bedrijven*: kansen gassector, investeringen infrastructuur, kennis en mankracht. Missie 23 bedrijven met innovatieve expertise en technologie m.b.t. offshore gas en gerelateerde infrastructuur. Doel missie mogelijkheden voor samenwerking NL-MOZ]
- View on the development of gas operations in the Rovuma Basin, on- and offshore?
- Expectations for of developing onshore LNG facilities in Palma?
- View on port developments in Pemba and Palma?
What are main challenges? Advise on working in Mozambican context?

- View on future capacity needs, what kind of knowledge and skills will be most needed?
- Aim of this mission to identify new possibilities for cooperation between Dutch businesses and parties operating in Mozambique. What is your view?

Achtergrond

Anadarko Petroleum Corporation is een Amerikaans olie en gas exploratie bedrijf met 4.000 werknemers wereldwijd. Het hoofdkantoor is in The Woodlands, Texas. Anadarko en partners hebben een tiental+ succesvolle offshore boringen gedaan in het Rovuma basin en wereldklasse gasvondsten gedaan (35-65+ triljard cf winbare hoeveelheid). Anadarko's aandeel is 36,5 %; partners zijn Mitsui & Co. Ltd. (Japan, 20%), Bharat PetroResources Ltd. (India, 10%), PTTEP (Thailand, 8,5%), Videocon (India, 10%), en ENH (Mozambique, 15%).

10 2 g

Anadarko in Mozambique:

In December 2006, Anadarko, through its subsidiary Anadarko Mozambique Area 1, signed an oil and natural gas Exploration and Production Concession Contract (EPCC) with the Government of the Republic of Mozambique for Area 1 in the Rovuma Basin. Since that time, Anadarko and its partners have drilled more than a dozen deepwater wells within the offshore Area 1 Block discovering an estimated 30 to 65+ trillion cubic feet (tcf) of recoverable natural gas. Four of the discovery wells in the Prosperidade complex (Windjammer, Barquentine, Lagosta and Camarão) were among the largest discoveries in all of Africa during 2010 and 2011.

The Prosperidade complex was followed by the discovery of the Golfinho/Atum complex in 2012, which is located just to the north of Prosperidade and is fully contained within the Offshore Area 1. The Golfinho/Atum complex is estimated to hold 15-35+ Tcf of recoverable resources. These massive natural gas discoveries and future world-class LNG project represents a transformational opportunity for Mozambique to become a major exporter of LNG. This activity has the potential to generate substantial revenues for the government, long-term foreign investment, infrastructure and other social improvements, as well as direct and indirect employment opportunities.

10 2 g

ENI in Mozambique

ENI has been present in Mozambique since 2006, following the acquisition of Block Area 4 (where ENI is the 70%, operator). The exceptional overall potential of the gas discoveries already made, estimated at 1.974 billion cubic metres of gas in place (70 tcf), opens up extraordinary development opportunities for Asia, where energy demand is growing at a rapid pace.

Statoil

Statoil has teamed up in Mozambique as well. In its Block 2/5 it has a majority stake of 65%, while Tullow Oil holds 25% and ENH the remaining 10%. L

MONDAY 17 JUNE, MAPUTO

Beleefdheidsbezoek minister Inroga van Industrie en Handel

Tijd : 17.30-18.00
Locatie : Maputo, Ministerie van Industrie en Handel
Aanwezig NL : PlvDGBEB, PlvDGIS, CdP, DIO, EZ

Doel bezoek

- Korte introductie van het bezoek en van de economische missie en toelichting van specifieke NL belangstelling voor samenwerking in de gas- en maritieme sector gezien de grote gasvondsten en toekomstige ontwikkelingen in het noorden;
- Informeren naar de planvorming en ontwikkelingen voor industriële toepassingen van gas in Mozambique, naast de export ervan.
- Benadrukken dat ook de water- en landbouw sectoren zeer geschikte sectoren zijn voor commerciële samenwerking tussen Nederland en Mozambique;

Beoogd resultaat

- Profileren van kennis en expertise van NL bedrijven in gas- en havenontwikkeling, en onshore-offshore dienstverlening;
- Minister geïnformeerd over programma en inhoud van missie;
- Minister geïnformeerd over bredere interesse Nederland in commerciële samenwerking.

Achtergrond

De missie van het ministerie van Industrie en handel is om sectorale strategieën te formuleren; het reguleren en promoten van diensten die de ontwikkeling van het bedrijfsleven verzekeren tbv de groei van de industriële productie, export, handel en marktwerving in de landbouw.

Een zevental instituten ressorteert onder het ministerie van Industrie en Handel:

- (i) Nationaal Instituut voor Normalisatie en Kwaliteit
- (ii) Instituut voor de exportpromotie (IPEX)
- (iii) Instituut voor Industrieel Eigendom
- (iv) Instituut voor Granen
- (v) Instituut voor de promotie van SMEs
- (vi) Nationale Inspectie van Economische Activiteiten
- (vii) Fonds voor ondersteuning van de Kleine Industrie

Met OS fondsen en ondersteuning van CBS is het Instituut voor de Exportpromotie in de afgelopen jaren ondersteunt. 11

Spreekpunten

[Algemeen: kansen gassector, investeringen infrastructuur, kennis en mankracht. Missie 23 bedrijven met innovatieve expertise en technologie m.b.t. offshore gas en gerelateerde infrastructuur.]

- From development cooperation to develop towards broad-based partnership, resulting in mutual benefit.
- Aim of this mission to identify new possibilities for cooperation with businesses that join and between our governments. The partnerships brought about will further define the long-term cooperation between our countries.
- Your view on the developments in the gas- and infrastructure sectors in Mozambique? Besides export of natural gas, what other industrial applications do you foresee?
- This mission focus on energy and maritime infrastructure, but also water- and agricultural sector have strong potential for further economic cooperation.

[Overhandiging missieboekje met bedrijfsprofielen]

- The Netherlands has a long history in maritime development; from port development, to construction of ports and terminals and management. Dutch approach offers an

integral vision and is based on own, vast experience.

Rotterdam Port is the North-West European hub for the arrival, production and distribution of energy streams.

- NL enterprises and research institutes have a strong reputation with regard to inclusive and sustainable economic growth. Corporate Social Responsibility is enshrined in Dutch institutions.

[Local content]

- Support the efforts of your government to stimulate the local private sector, jobs and skills transfer.
- Views of the Minister on the issue of local content, involvement of Mozambican businesses in the mega-projects? Consider local content regulation? Inspiration in systems used in the region?
- Training and skills transfer is starting point, but slow process. Sometimes expat expertise is required for specific services and requires a flexible situation.
- Dutch companies here this week to build long term relations. They will also invest in training and transfer of knowledge and skills.

**Minister of Trade and Industry
Armando Inroga**

Professional experience

- From 1998 to 2003, he worked as senior consultant at *KPMG Mozambique* being responsible for the accomplishment of economic and financial feasibility studies, as well as economic analyses.
- In September, 2003 he embarked on an individual Project, creating the *PACTO Consultores & Associados, Lda*, a consultant company dealing with economic issues and marks research where he acted as Executive Director until December, 2008.
- In 2009 he joined *Ernst & Young*, where he performed the duties of Manager, the top in the career of consultancy.
- In October, 2010 was appointed Minister of Industry and Commerce of the Government of Mozambique.
- Until May 2011 he was President of Economist's Association of Mozambique.

Education:

He holds a Degree in Economics from the Eduardo Mondlane University, since 1998.
He speaks Portuguese fluently and English.

Personal:

- He was born in Nampula, north region of Mozambique, in 18th of December, 1969.

10 2 a

A large rectangular area of the document has been redacted with a solid grey block.

MONDAY 17 JUNE, MAPUTO

Ontmoeting Minister van Planning en Ontwikkeling

Tijd: 08.30 – 09.30 uur

Locatie: Ministry of Planning and Development

Aanwezig: Plv DGIS, HOS

Doel bezoek

- Kennismaken met het Ministerie verantwoordelijk voor nationale planning en ontwikkeling.
- Geïnformeerd worden door de Minister over het nationale ontwikkelingsproces en de uitdagingen.
- Bespreken met de Minister van de Nederlandse samenwerking met de Zambezi Valley Development Organisation voor de integrale, duurzame en inclusieve ontwikkeling van de Zambezi Vallei
- Bevestigen van voortzetting en verdere ontwikkeling van goede internationale samenwerking en economische betrekkingen.

Spreekpunten

- Thanking the Minister for having reorganized the agenda to allow for this meeting.
- The Netherlands treasures the longstanding relation with Mozambique which has developed from solidarity towards cooperation and now progresses to economic collaboration for mutual benefits.
- Mozambique is facing enormous opportunities for economic and social development. These bring enormous challenges for the Government to lead the development process. The Netherlands is available to provide support and assistance. What are the main challenges according to the Minister?
- Our collaboration with the Zambezi Valley Development Agency is an excellent example of our engagement with Mozambique. Our partner is given ownership over the development process and can determine the pace and direction. The Agency has engaged in a constructive collaboration with the Ministry of Environment and the Ministry of Public Works and Housing, responsible for watermanagement. This joint

engagement, led by the Ministry of Planning and Development, provides an excellent base for the integrated and sustainable development of the Zambezi Valley.

- The Netherlands has several resources and modalities of support at its disposal for providing assistance in this process. The Netherlands values the MoU which is concluded with the Government of Mozambique for the development of agriculture and water resources. We will engage Netherlands capacity and ensure capacity building in the process, lead by our strategic partner. Netherlands and Mozambican knowledge institutes will shortly start with the spatial planning exercise as the basis for the development process.

Achtergrond

Het Ministerie van Planning en Development is de belangrijkste counterpart voor de donoren in het ontwikkelingsproces van Mozambique. De donoren zijn verenigd in de G19, een groep van voorheen 19 en nu 16 donoren die ABS verlenen. Deze groep kent een roulerende voorzitter, tegenwoordig is dat Italië. Daarnaast bestaat ook de Development Partners Group, geleid door de DirWB en de UNResRep. Deze groep kent een bredere presentie maar is ondergeschikt in de dialoog met de overheid.

Nederland heeft met ingang van 2013 haar ABS stopgezet. Dit besluit is eind 2011 meegedeeld aan de Minister van Planning (betreffende brief bijgevoegd). 10 2 a

Door de groeiende economie en het afnemend aandeel van de donorfondsen in de financiering van het Mozambikaanse ontwikkelingsproces 10 2 a

Nederland heeft met ingang van het huidige MJSP in 2012 gekozen voor inzet op decentraal "productie" niveau en zich niet langer primair te concentreren op de beleidsomgeving. De belangrijkste uitdagingen liggen in de toepassing en handhaving van relatief goed beleid en een adequaat wettelijk kader voor nationale ontwikkeling en dit aan te wenden voor inclusieve groei.

Deze inzet betekent dat de Ambassade minder prominent aanwezig is in de beleidsdiscussies in de G19, maar gericht optreedt in het verlengde van haar inzet in de sectoren. Deze inzet op de productiekant van de speerpunten, waarbij wordt samengewerkt met Nederlands en Mozambikaans bedrijfsleven, lijkt te worden gewaardeerd door de overheid.

Een concreet voorbeeld hiervan is de snelle mobilisatie van een team van Nederlandse deskundigen voor ondersteuning bij de (early) recovery fase na de overstromingen begin dit jaar in de Limpopo en Zambezi Valley. Deze inzet heeft geresulteerd in de identificatie van zgn. 'no regret' maatregelen en tevens is een stappenplan voor betere bescherming tegen overstromingen opgesteld.

In 2012 heeft de ambassade een overeenkomst getekend met de Zambezi Valley Development Agency als haar strategische partner. De ZVDA is verantwoordelijk voor de coördinatie en sturing van het integrale, duurzame en inclusieve ontwikkelingsproces van de Zambezi Valley, waar zich enorme kolenvoorraden bevinden. De ZVDA is semi-autonoom en is gelieerd aan het Ministerie van Planning en Development.

De ambassade stelt fondsen beschikbaar voor de institutionele opbouw van de ZVDA en ook voor de inrichting en initiëring van het ontwikkelingsproces. Met het Ministerie van Planning en Development is een MoU afgesloten voor de uitvoering van dit programma. Dit betekent dat de ZVDA de contractering van benodigde kennis en technische assistentie verzorgt en hier allereerst zoekt naar Nederlandse inzet, gekoppeld aan Mozambikaanse instanties. Kennisoverdracht is een belangrijk kenmerk. Uiteindelijk moet dit ook resulteren in het aantrekken van Nederlandse investeerders. De recente missie van de Directeur van de ZVDA, dhr. Mito, was een eerste stap in deze ontwikkeling.

Voor het speerpunt water is ook een dergelijk MoU opgesteld. Dit gaat in de komende tijd resulteren in een aantal contractuele relaties met Nederlandse kennisinstellingen en consultancy bedrijven (zie bijgevoegd memo).

Aiuba Cuereneia

Minister for Planning and Development

Professional experience:

- Vice-Minister for National Administration in the government 2000-2005
- Secretary for Administration and Finances of the Central Committee of Frelimo (Since last party congress)
- National Director for Public Services in the Ministry for State Administration
- Member of Mozambican Technical Team on Progress in Education '98-'99
- National Coordinator for PALOP 1991-1998
- Member of Technical Team for Administration, CPLP; '97-'99

Education:

- Economist, graduated 1994 at UEM

10 2 a

- 10 2 a

Spreekpunten

- Let me first express my appreciation for the role that you have been playing during your tenure here in Mozambique. My embassy colleagues have informed how they appreciate the information sharing done by you. I also appreciate your role in the field of Social protection. IMF has contributed to this crucial element being a more integral part of government policies and budgeting. Can I have your views on the issue of social protection as it stands now. Which are the most urgent elements to be addressed by government and donors to keep up the momentum
- 10 2 a [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
- Mozambique has ownership in several mega-projects, which will require substantial investments from government side. Is IMF advising on state ownership financing

arrangements? Could you elaborate some more on ongoing TA, in particular related to the mining- and petroleum Laws?

- Prospects for Mozambique for mining of its natural resources, especially gas, oil and coal are promising, yet they carry also some challenges and insecurity. The global market situation for these commodities in future is not assured as it might be negatively affected by climate change and the effects thereof. Furthermore Mozambique will have to make substantial investments requiring funding and political commitment in order for the revenues to become available in the next 10-15 years. What is your perspective on this matter as the entire development prospects of the country depend on these factors?

MONDAY 17 JUNE, MAPUTO

Ontmoeting met EU; 10 2 e [REDACTED], economist en PlvHOS.

Tijd: 10.45 – 11.30 uur

Locatie: EU Delegation

Aanwezig: PlvDGIS, HOS, 10 2 e [REDACTED]

Doel NL zijde

Inzicht krijgen in EU perspectief op economische en sociale ontwikkeling in Mozambique en de uitdagingen rondom donor coördinatie en joint programming.

Achtergrond

De EU is een belangrijke donor in Mozambique en speelt een grote rol in de dialoog met de overheid. Ook de EU moet zich bezinnen op de inzet in dit land wat in snel tempo de verschuiving van hulp naar handel en investeringen doorloopt.

Armoede bestrijding blijft noodzakelijk. Een relevante aanpak hiervoor is inclusieve groei te stimuleren, om te voorkomen dat armoede zich inkapselt in (grote) delen van de bevolking. Bestuur vanuit het oogpunt van nation building is essentieel in deze fase van ontwikkeling van Mozambique.

Vorig jaar heeft de EU een analyse van de politieke economie opgesteld. Hierin wordt een aantal pertinente zaken genoemd o.a. de vervlechting van FRELIMO als partij met het landsbestuur en de economie. Deze analyse steunt zwaar op de analyse van de Ambassade die ten grondslag ligt aan de huidige MJSP(bijgevoegd). 10 2 a [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Recentelijk heeft een consultant onderzoek gedaan naar de stavaza van "joint programming" onder aanwezige lidstaten. Dit blijkt een moeizaam proces. Hoewel LS en Delegation zich kunnen vinden in de opgestelde analyse, is vertaling daarvan in gezamenlijke programmering een uitdaging. Het feit dat donoren vanuit handelsperspectief geneigd zijn om eigen belang zwaarder te laten wegen, komt het joint programming proces niet ten goede. Dit proces wordt verder ontwikkeld, omdat verschillende LS, waaronder Nederland, het belang van een dergelijke inzet onderschrijven. Er liggen echter vele uitdagingen.

De 10 2 a [REDACTED]

[REDACTED] levert momenteel economische expertise

10 2 e [REDACTED] 10 2 a [REDACTED]

Spreekpunten

- Appreciation for making time available for this meeting, knowing that many in the Delegation are absent (Representative and Deputy).
- The country finds itself in a major transition from aid to trade and investment. How is the EU adapting to this new outlook?
- Although trade is becoming increasingly important, it is clear for donors and Government that development cooperation for poverty alleviation is still required in the near future. This is underlined by the recent Human Development Report. What is the vision of the EU on this process, and how can we best assure that the development is inclusive? Reference is also made to the political economy analysis of the EU. Can you give an outline of the plans for the 14th EDF?
- Recently the Delegation and member states in Mozambique reflected on the joint programming process, which is also supported by the Netherlands. I would like to hear your opinion on what can be achieved, as not all European donors have similar perspectives and positions?

MONDAY 17 JUNE, MAPUTO

Gesprek Wereldbank

Tijd: 11.45 – 12.30 uur

Locatie: WB Office

Aanwezig: plvDGIS, HOS

Doel NL zijde:

- Informatie over het veranderde Nederlandse OS-beleid, vorm gegeven in deze economische missie.
- Kennisneming van Mozambikaanse visie op haar veranderde positie op het wereldtoneel;
- Kennisneming van WB-ervaringen in haar aandachtssectoren

Beoogd resultaat

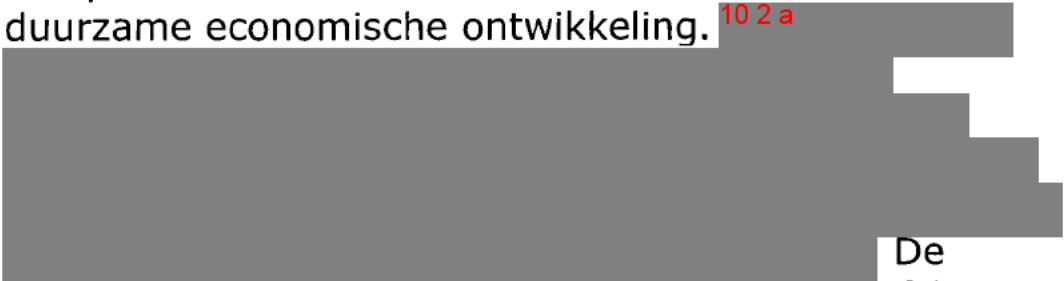
Bijlage:

- Engelstalige kernzinnen
- Toelichting

Spreekpunten

Achtergrond

De Wereld Bank ondersteunt de gassector volgens het *extractive industries value chain model* met nadruk op adequaat inkomstenbeheer- en verdeling t.b.v. duurzame economische ontwikkeling. ^{10 2 a}

De eerste contacten tussen het Nederlandse bedrijfsleven en de Wereld Bank worden inmiddels gelegd.

MONDAY 17 JUNE, MAPUTO

Meeting PPP (Vitens Evides Internacional /FIPAG) en Águas da Região de Maputo

Tijd: 12.45 – 14.30 uur (broodjeslunch)

Locatie: EKN

Aanwezig: EKN 10 2 e

VEI ( ), FIPAG ( ), AdM ( )

Doel bezoek:

- Informatie over het functioneren van de samenwerking tussen Vitens Evides Internacional en FIPAG, en tussen Vitens Evides Internacional, FIPAG en Royal Haskoning/DHV (ORIO);
- Bespreken van de veranderende institutionele setting van de Mozambikaanse drinkwatersector en strategieën hoe hierop in te spelen;
- Bestaande investeringsprogramma's in Nederland en vanuit IFI's, en kansen voor Nederlandse bedrijven;
- Bespreken van huidige knelpunten voor private bedrijven, die drinkwaterdiensten willen leveren, de condities voor concessies aan (buitenlandse) bedrijven, en mogelijke interventies vanuit het Ambassadeprogramma.

Achtergrond:

Vitens Evides Internacional (VEI) werkt sinds 2005 in een PPP samen met FIPAG (het nationale Fonds voor investeringen in stedelijke drinkwatervoorziening en tevens asset houder). Het eerste contract (2005-2008) betrof institutionele ondersteuning van de waterbedrijven in vier steden in het zuiden van Mozambique (Chókwè, Xai-Xai, Inhambane and Maxixe).

In de vervolgfase is deze institutionele ondersteuning uitgebreid met een investeringsprogramma, dat mede tot doel had om de bredere hervorming van de watersector te ondersteunen. Één van de doelstellingen in dit hervormingsprogramma was het scheiden van activa (assets) en operationeel management (FIPAG is momenteel voor beide verantwoordelijk) en het aantrekken van private bedrijven bij het leveren van drinkwater(diensten). De institutionele ondersteuning richtte zich op het ontwikkelen van één regionale, goed functionerende organisatie voor de drinkwatervoorziening, die als voorbeeld zou dienen voor soortgelijke instanties elders. Uitgangspunt was, dat deze organisatie goede kwaliteit water zou gaan leveren tegen een acceptabele prijs, op een dusdanige manier dat ten minste de operationele kosten (inclusief onderhoud) en het terugbetalen van leningen zouden worden gedekt. 11

10 2 a

Gebaseerd op de goede ervaringen en bereikte resultaten is op verzoek van de Mozambikaanse overheid het PPP tussen VEI en FIPAG in 2011 verder uitgebreid, waardoor VEI nu bij de drinkwatervoorziening van 18 steden is betrokken. Het PPP

beschikt over een budget van bijna 20 miljoen, waarvan 7 miljoen afkomstig is van de Nederlandse overheid, 2 miljoen eigen middelen van VEI en ruim 10 miljoen via de Mozambikaanse overheid. De samenwerking verloopt over het algemeen naar wederzijdse tevredenheid. 10 2 a

Drinkwatervoorziening in Maputo

In 2013 is het door ORIO gefinancierde project "Greater Maputo Water Supply - Corumane System" gestart. Dit betreft een samenwerking tussen FIPAG, Royal Haskoning/DHV en Vitens Evides Internacional. De implementatiefase zal worden gefinancierd door de Wereldbank. Het project bestaat uit het ontwikkelen van nieuwe infrastructuur (aansluitingen op de hoofdpijpleiding, nieuwe transportleidingen, distributiecentra en -netwerken, huisaansluitingen). De ontwikkelingsfase kost 2,2 miljoen euro. De ORIO bijdrage is een belangrijk onderdeel van een groter project, dat een grote bijdrage zal leveren aan de verbetering van de drinkwatervoorziening van de stad Maputo.

Spreekpunten

- Currently economic development based on natural resource extraction is booming. This brings many opportunities and challenges. Water is a crucial resource to facilitate development and needs to be managed in an integrated manner. What is your perspective on the challenges of water safety and water management in future Mozambique?
- Mozambique and the Netherlands have a longstanding relation in watermanagement. The mentioned collaboration between Netherlands and Mozambique (semi) private sector entities is an excellent demonstration, which can serve as an example for other sectors such as gas and oil. To further develop successful partnerships it is important to identify successes and challenges in order to further build and develop our relationship upon. Can you mention some of these?
- Our cooperation in the water- and sanitation subsector is mainly geared towards technical assistance. Dutch investments in infrastructure (irrigationschemes etc.) or financially participating in service providers is limited. What can be done to increase Dutch investments in the sector?

- The collaboration FIPAG-VEI is focussed mainly at the provision of drinking water. The Netherlands has also significant experience in wastewater treatment and sewerage systems. The current partnership could lead to new collaboration in these fields. How could this be promoted and what would be required to make this a reality?

- Do FIPAG and VEI have further ideas for ORIO investments?

MONDAY 17 JUNE, MAPUTO

Ontmoeting met Population Services International (PSI-Mozambique) voor Movercado systeem

Tijd: 14.45 – 17.30

Locatie: EKN

Aanwezig: PlvDGIS, HOS, CTR, Program Officer Gender/Social Protection (POVO), Program Officer Water and Sanitation (POWS); Iulian Circo, Director PSI; Olinda de Sousa, Executive Director AIAS (water and sanitation infrastructure program); 10 2 e PCA Water company Aguas de Maputo. 10 2 e investment adviser

Programma

Time	Location	What?
14:30 – 15:00	EKN	Introduction
15:00 – 16:45	Neighbourhood Maputo	Demonstration in the "field"
16:45 – 17:15	EKN	Debriefing and Q&A

Transport: by PSI (minibus)

Doel bezoek:

- Kennismaken met een strategische SRGR partner van de ambassade.
- Inzicht krijgen in uitdagingen in de markt van geneesmiddelen en andere gezondheidsproducten en de rol van NGOs.
- Informatie verkrijgen in social marketing en over de mogelijkheden van het movercado systeem en om dit toe te passen in andere sectoren. Na een inleiding op de ambassade wordt in een buitenwijk van Maputo gekeken hoe het systeem werkt en wat de praktische toepassing is. Ook zullen vertegenwoordigers van andere sectoren meegaan (water en verzekeringen) om geïnformeerd te worden over de mogelijkheden van het movercado systeem.
- Aangeraden wordt om filmpje onder deze link te bekijken voor ontmoeting: <http://youtu.be/6wx9YyOK94o>

Achtergrond:

Social marketing (SoM) is all about creating and expanding markets (dynamic supply & demand) for goods with the aim to promote healthy behavior. SoM considers the Total Market, whereby SM is sandwiched between supply of free goods and the commercial supply for profit of similar goods, i.e. refuge bags, condoms, soap, mosquito nets, pit-latrines covers, or health insurance cards etc.. all based on profound knowledge of its target population (i.e. educated adolescents, or a young mother) brands are created, tailored and launched through carefully crafted campaigns.

Movercado is a recent and major innovation, a so-called Eco-System of automated interactive communication between individual clients, educators, sales persons, supervisors, managers, donors and investors, using SMS and the power of the internet.

Educators contact clients, who bought a product through the movercado system and are rewarded for their performance, incentive based (i.e. they are not fulltime employed but contracted).

Individual clients are tracked over time (i.e. 1.000 days Nutrition) to provide support tailored to their specific needs.

Call centre follow-up provides near instant message retention information from clients and supervision data from educators. This will among others enable the detection of trends.

Through the use of electronic vouchers clients can gain access (for free) to SoM goods from certified retailers (Troca Aki), close to where they are. The retailers who redeem the vouchers, after SMS validation sell the SoM goods to the clients. No need for separate expensive delivery of free goods, often from NGOs and donors, that undermine the market for the retailer. NGO's have stopped being competitors and do not undermine sustainable SME growth.

The cash limited client is triggered by the proximity of the goods and availability in nearby shops and baraca's and in smaller and less costly units: i.e. 3rd party car/health insurance per week instead of a year in advance.

Spreekpunten

- Social marketing is an important tool for efficient and effective delivery of daily products required by citizens. It requires careful market research as the products will have to compete with similar products which are put in the market for free by NGOs and donors. Challenge is how to survive in this unequal environment.
- PSI started social marketing and the movercado system in the market of health and family planning products. Meanwhile the system is expanding rapidly and also other suppliers are interested in the system which offers possibilities to market the produce in acceptable quantities or volume depending on community criteria. What other markets/products are currently being explored?
- The movercado system has the potential for improving markets of many products. The system as such could be marketed as a stand alone system. Currently the university of Delft is involved in developing software for the expansion

of the system. What is the progress?

- Social marketing through movercado offers possibilities to move from product to lifestyle in that it establishes a link with the client around e.g. a healthy lifestyle. What is the acceptance of this in the community?

MONDAY 17 JUNE, MAPUTO

Holland Trade Dinner

Tijd: 19.00 uur

Locatie: Polana Serena Hotel

Aanwezig NL: bedrijfsleven delegatie, officiële delegatie, ambassade (35)

Aanwezig MOZ: minister, lokaal en internationaal bedrijfsleven, overheid (56)

Doel en programma

Holland Trade Dinner met internationale gasmaatschappijen, maritieme- en haven bedrijven, lokale bedrijfsleven, bedrijfsleven organisaties, overheid en internationale gemeenschap.

Voorafgaand aan het buffet (tijdens de binnenkomst en eerste drankje) is er een cultureel moment waarbij de Grupo Makwela van het publiek transport bedrijf (TPA) een voorstelling uitvoert.

Wanneer iedereen is gezeten begint het diner met een welkomst woord van de ambassadeur, waarna het filmpje Dutch Masters vertoond wordt over de Nederlandse gas sector (8 minuten).

U wordt gevraagd kort te speechen na het voorgerecht.

Wellicht spreekt de vertegenwoordiger van de Mozambikaanse regering (minister) daarna.

Na de speeches wordt het diner voortgezet met het hoofdgerecht.

Rond 21.00 uur verplaatsen de officiële en bedrijfsleven delegatie zich naar het Radisson Blu hotel om gezamenlijk te de-briefen.

Bijlage

- Speech
- Gastenlijst Holland Trade Dinner

Speech

Honorable minister, ladies and gentleman,

- It is a great pleasure to be visiting Mozambique and to join the Ambassador in welcoming such a distinguished group of guests this evening. Your presence at this trade dinner shows that you all – like us – greatly value good relations between Mozambique and the Netherlands. Thank you for joining us.
- We have just finished the first official day of this unique economic mission. This uniqueness is shown by participation of Christiaan Rebergen, deputy DG International Cooperation and me. It is an excellent example of the new portfolio of minister Ploumen, who combines international trade and development cooperation.
- Relations Netherlands - Mozambique have traditionally been focused on development cooperation. Now, they are developing from a focus on development cooperation towards a more broad-based partnership, resulting in mutual benefit. Let us seize the opportunities before us – opportunities from which both our countries will gain.

- We came here with representatives of 23 renowned Dutch companies which have much to offer to Mozambique. Among them there are some of the world's largest dredging companies, major global players in the fields of construction, offshore field development, water and infrastructure consulting and heavy transport shipping. They offer innovative, excellent expertise and technology in the field of offshore gas and related infrastructure. They are all entrepreneurs who see opportunities in Mozambique and hope to be of use in the further development of Mozambique.
- Only a few countries in the world truly know how to cope with the discovery of large quantities of natural resources within their borders, especially when it comes to natural gas. The Netherlands is one of these countries. Through years of experience the Netherlands obtained the policy and legal framework that helped to deal with its gas findings. Knowledge and expertise we would like to share and exchange. And I am talking both about the positive and negative lessons. For example every economist is familiar with the Dutch disease. But I can assure you, we have overcome this disease. As prevention is

better than the cure, we would be eager to share with you how not to 'get ill'.

- The Netherlands has a long history in maritime development; from port development, to construction of ports and terminals and port management. The Dutch approach offers an integral vision and is based on own, vast experience. The Port of Rotterdam is the North-West European hub for the arrival, production and distribution of energy streams. The port now accommodates Europe's biggest LNG-terminal. I am convinced that the Netherlands and Mozambique can learn from each other.
- Cooperation between government, the private sector and knowledge institutes – the golden triangle as we call it – has proven to be a solid basis for success. All parties benefit from these partnerships. The expertise that is created, could be especially useful in technological challenging industries such as the gas sector.

- Dutch enterprises and research institutes have a strong reputation with regard to inclusive and sustainable economic growth. Corporate Social Responsibility is a concept which is enshrined in Netherlands institutions.
- The aim of this mission is to identify new possibilities for cooperation with the businesses that join and between our governments. The partnerships brought about through this mission will further define the long-term cooperation between our countries.
- I am extremely pleased that this visit will be followed in a week by a visit to the Netherlands of Minister Bias with a high level government delegation. We are very happy to show the minister and her delegation, amongst them INP and ENH, our collective gas experience, including transport (the port of Rotterdam) and storage.

Ladies and gentleman,

- I wish you an enjoyable meal and a highly productive evening. Let's embrace the many opportunities, learn from each other and work together as equal

partners. Let's build on this enthusiasm, strengthen our ties and discover new forms of partnership between our two countries.

- And to underline this, I would like to propose a toast: to the friendship and partnership between Mozambique and the Netherlands.

Thank you

Guest list for the Trade Dinner

Monday, 17 June at Hotel Polana

19:00-21:00 cultural moment + Dinner

	Name	Company	Contact	Conf.
1	10 2 e	Cornelder	10 2 e	No
2		Statoil		No
3		Anadarko		
4		Anadarko		No
5		Odebrecht		
6		Statoil		Yes
7		Rio Tinto		
8		Rio Tinto		
9		Vale Naputo		
10		VALE Maputo		
11		VALE Maputo		
12		CTA		
13		CFM		
14		Construction Companies Assoc.		
15		CFM		
16		CFM		
17		CFM		No
18		MPDC		
19		MPDC		
20		MPDC		
21		ENH		
22		ENH		
23		ENH		
24		f ENH		
25		Terminais do		

	10 2 e	Norte	10 2 e	
26		Maputo Relocation		
27		Maputo Relocation		
28		INP		
29		INP		
30		ENRC/ Mining Association		
31		Royal Haskoning/DHV		
32		Royal Haskoning		
33		Bell Equipment		
34		Ncondezi Maputo		
35		NETT MOÇAMBIQUE		
36		Global Edge Consultants		
37		MIREM		
38		GAZEDA		
39		CPI		
40		MTC		
41		MTC		
42		Corredor de Desenvolvimento do Norte		
43		Petromoc		yes
44		MGC		
45		Sasol		
46				No
47		LOD		
48				
49		Emodraga		
50		Emodraga		
51		CBE		No
51		Insitec		
52		Hidroeléctrica de Mphanda Nkuwa		
53		ENI		No

	10 2 e		10 2 e	
54		ENI		
55		MIREM		
56		Bechtel		
57		Ministério da Energia		
58		Ministério da Energia		
59		Ncondezi Coal		
60		Banco Terra		Yes
61		Banco Terra		No
62		Banco Terra		
63		Fluor		
64		Blue Water Marine Services		Yes
65		Kentz		
66		Kentz		
67		ELIM		Yes
68		ACIS		
69		Clube of Mozambique		
70		Sal & caldeira		
71		Fluor		
72		Corredor Ferro-Portuario de Techobanine		
73		MPDC		
74		National investment Bank (BNI)		
75				Yes
76		Sal e Caldeira		Yes
77		Banco Único		Yes
78		ENI		
79		ENI		
80		Odebrecht		
81		Odebrecht		

TUESDAY 18 JUNE, MAPUTO

Bezoek aan ministerie van Transport en Communicatie

Tijd : 08.00-09.00
Locatie : Maputo, Ministerie van Transport en Communicatie
Aanwezig NL : PlvDGBEB, CdP, EZ, DIO, AgNL, PJvA, bedrijvendelegatie

---

Het ministerie van Transport en Communicatie (technisch kader) zal een presentatie geven over de geplande infrastructuur ontwikkelingen in het land, waarna er tijd is voor vragen stellen.

Doel bezoek

- Introductie van het bezoek en toelichting van specifieke NL belangstelling voor samenwerking in de toekomstige infrastructurele ontwikkelingen, met name havens, in het noorden;
- Informeren naar de actuele planvorming en ontwikkelingen van de havenstructuur.

Beoogd resultaat

- Profileren van kennis en expertise van NL bedrijven in havenontwikkeling;
- Helderheid over de prioriteiten en concrete plannen van het ministerie voor ontwikkeling van de benodigde haven infrastructuur in het land.

Achtergrond

De Maritieme sector studie Mozambique (maart 2013) uitgevoerd door Atlantico Business Development (10 2 e) en Royal Haskoning DHV (10 2 e), beiden deel van deze economische missie, geeft een overzicht van de huidige status van de haveninfrastructuur in Mozambique. Het infrastructuur netwerk, en de conditie ervan, is sinds decennia een groot probleem. Het land had bij de onafhankelijkheid een beperkte infrastructuur. De twintigjarige burgeroorlog heeft geleid tot veel destructie van de hoofdinfrastructuur en obstructie van veel secundaire infrastructuur. Na de oorlog in 1992 is de infrastructuur aanzienlijk verbeterd door grote investeringen van de internationale financiële instellingen (WB, EU) als ook bilaterale donoren. Havens en spoorwegen zijn gerehabiliteerd en het wegennet is uitgebreid. Het infrastructuur netwerk is echter kwetsbaar; afstanden zijn enorm en regelmatige voorkomende zware regenval in combinatie met adverse terreinomstandigheden zorgen voor frequente disrupties van weg- en spoorverkeer. De negatieve economische schade hiervan wordt steeds groter.

Het ministerie van Transport en Communicatie heeft een aantal jaren geleden een strategie ontwikkeld voor de integrale ontwikkeling van het transport systeem in het land die als belangrijkste instrument de ontwikkeling van transport corridors voorstelt. De drie belangrijkste corridors die verder ontwikkeling behoeven zijn de Maputo, Beira en Nacala corridors. Er wordt ook gewerkt aan plannen voor nieuwe havens met een daaraan verbonden geheel nieuwe spoorlijnen (Macuze en Techobanine).

SPREEKPUNTEN – VRAGEN

[Algemeen: kansen gasector, investeringen infrastructuur, kennis en mankracht. Missie 23 bedrijven met innovatieve expertise en technologie m.b.t. offshore gas en gerelateerde infrastructuur. Doel missie mogelijkheden voor samenwerking NL-MOZ. MVO reputatie NL bedrijven.]

- Long history in maritime development: port development, construction of ports and terminals and management. Dutch approach offers an integral vision and is based on own, vast experience. Rotterdam Port hub for the arrival, production and distribution of energy streams.
- Development of the gas sector requires investments in platforms, in pipelines. Financing and role of the Mozambique government?
- Connection between gas development and port infrastructure, including LNG terminals. Integration and vision.
- Strong interest is infrastructure development in the North, especially port development. Vision on developments in port infrastructure in Mozambique? What are the challenges? Priorities and plans for Ministry?

- Role of government and division of tasks within government?
How are port developments going to be financed? Which role private sector (PPP) or donor support?
- Dutch companies here this week to build long term relations.
They will also invest in training and transfer of knowledge and skills. Needs for capacity building?

TUESDAY 18 JUNE, MAPUTO

Bezoek aan Caminhos de Ferro de Mocambique (CFM)

Tijd : 9.00-10.00 uur

Locatie : CFM kantoor in het centraal station van Maputo

Aanwezig : PlvDGBEB, CdP, EZ, DIO, AgNL, PJvA, bedrijvendelegatie

---

CFM zal een presentatie geven over de havens en daaraan gerelateerde spoorwegontwikkelingen in Mozambique.

Doel bezoek

- Onder de aandacht brengen van specifieke NL belangstelling voor samenwerking in de toekomstige infrastructurele ontwikkelingen, met name havens, in het noorden;
- Informeren naar de actuele planvorming en ontwikkelingen van de havens in Mozambique (inclusief Macuze en Techobanine).

Beoogd resultaat

- Profileren van kennis en expertise van NL bedrijven in havenontwikkeling;
- Helderheid over de prioriteiten en concrete plannen voor ontwikkeling van de havens in Mozambique

Bijlage

Spreekpunten

Achtergrond

Spreekpunten - vragen

[Algemeen: kansen gassector, investeringen infrastructuur, kennis en mankracht. Missie 23 bedrijven met innovatieve expertise en technologie m.b.t. offshore gas en gerelateerde infrastructuur. Doel missie mogelijkheden voor samenwerking NL-MOZ. MVO reputatie NL bedrijven.]

- Long history in maritime development: port development, construction of ports and terminals and management. Dutch approach offers an integral vision and is based on own, vast experience. Rotterdam Port is the North-West European hub for the arrival, production and distribution of energy streams.
- Strong interest is infrastructure development in the North, especially port development. Vision on developments, priorities and plans for port infrastructure in Mozambique (including Macuze, Techobanine)? What are main challenges?
- Connection between gas developmet and port infrastructure, including LNG terminals. Integration and vision.

- How are port developments going to be financed?
Which role private sector (PPP) or donor support?
- Dutch companies here this week to build long term relations. They will also invest in training and transfer of knowledge and skills. Possibilities for cooperation with Dutch companies? Needs for capacity building?

Achtergrond

CFM is het staatsbedrijf dat verantwoordelijk is voor de spoorwegen en havens in Mozambique. Het heeft de afgelopen 15 jaar een diepe herstructurering ondergaan waarbij meer dan 20.000 personeelsleden zijn afgevoerd. Er is tevens een privatiseringsstrategie uitgevoerd die het mogelijk heeft gemaakt voor de private sector om deel te nemen in de haven- en spoorweg operaties.

De havens van Maputo, Beira, Quelimane, Nacala, Pemba en Mocimboa de Praia hebben nu een private sector operator. CFM neemt in deze joint ventures deel met 49%.

Cornelder de Mocambique (moederbedrijf in Nederland) heeft concessies voor de haven van Beira en Queliname. FMO heeft participaties in de haven van Maputo.

Ondanks de aanzienlijke groei in capaciteit, verbeteringen en herstructurering in de afgelopen jaren is CFM niet voorbereid om te voldoen aan de huidige verwachtingen voor grote bulktransporten van kolen die de mijnbouwbedrijven Vale en Rio Tinto verwachten.

11, 10 2 a

CFM is echter als staatsbedrijf zeer relevant en belangrijk als mogelijk partner voor het Nederlandse bedrijfsleven in de maritieme sector: 11

De samenwerking van Nederland met CFM gaat ver terug. Zo heeft Nederland een belangrijke rol gespeeld in de rehabilitatie van de haven van Beira toen deze nog geheel een staatsbedrijf was.

In 2011 werd het nood bagger plan van de haven van Beira voltooid. Deze werken met een totale waarde van ca. 40 miljoen EURO zijn uitgevoerd door Van Oord. Financiering kwam van CFM zelf, de EIB en ORET.

Mozambique: CFM Needs Over 20 Billion Dollars

20 MARCH 2013

Maputo — Mozambique's publicly owned ports and rail company, CFM, needs between 20 and 25 billion US dollars to implement all the major construction and rehabilitation projects it has on the drawing board, according to its chairperson Rosario Mualeia, speaking to reporters on Wednesday.

These projects, he said, would demand great financial efforts, using the company's own resources, bank loans, and public-private partnerships. Many of the challenges facing CFM result from the country's mineral and hydrocarbon boom. The company was called upon to give a speedy response to the logistical solutions needed to move the minerals, the CFM chairperson said.

Addressing a meeting of the CFM Council of Directors, Mualeia gave details of some of the projects. Among the most expensive is a new deep-water port at Macuse in the central province of Zambezia, and a new railway linking Macuse to the Moatize coal basin in Tete. This new line would provide an alternative to the existing Sena line from Moatize to the port of Beira, which will, within a couple of years, be quite inadequate for the amount of coal that needs to be exported from Moatize. The new railway would be able to carry 25 million tonnes a year. Construction of the railway and Macuse port is scheduled to start in 2013 and is budgeted at 87 billion meticaïs (2.9 billion dollars).

Another alternative route for the Moatize coal is a railway from Moatize across southern Malawi, which will link up with the existing northern railway to Nacala. This route will terminate at a new coal terminal at Nacala-a-Velha, and is financed by the Brazilian mining company Vale. Work on this line began last year, and it should be complete in 2015. The line will carry up to 30 million tonnes a year and Mualeia put the cost at 44.3 billion meticaïs.

Yet another coal route, also leads to Nacala, but using a railway that will be built entirely inside Mozambique. The new railway will branch off the Sena line at Mutarara and will cross Zambezia, joining the existing Nacala line at Mutuali, in Nampula province. This line should also carry 25 million tonnes a year.

TUESDAY 18 JUNE, MAPUTO

Bezoek Port of Maputo

Tijd: 10.00-11.00 uur

Locatie: Port of Maputo

Aanwezig: PlvDGBEB, CdP, EZ, DIO, AgNL, PJvA, bedrijvendelegatie

---

De Maputo Port Development Company (MPDC) zal een presentatie geven over de haven van Maputo, waarna er tijd is voor vragen stellen.

Doel bezoek

- Introductie van het bezoek en toelichting van specifieke NL belangstelling voor samenwerking in de toekomstige infrastructurele ontwikkelingen, met name havens, in het noorden;
- Informeren naar de actuele planvorming en ontwikkelingen van de haven van Maputo.

Beoogd resultaat

- Profileren van kennis en expertise van NL bedrijven in havenontwikkeling;
- Helderheid over de prioriteiten en concrete plannen van MPDC voor ontwikkeling van de haven van Maputo.

Spreekpunten – vragen

[[Algemeen: kansen gassector, investeringen infrastructuur, kennis en mankracht. Missie 23 bedrijven met innovatieve expertise en technologie m.b.t. offshore gas en gerelateerde infrastructuur. Doel missie mogelijkheden voor samenwerking NL-MOZ. MVO reputatie NL bedrijven.]]

-
- Strong interest is infrastructure development in the North, especially port development.
  - Vision on developments in port of Maputo? What are the challenges? Priorities and plans for MPDC? How are port developments going to be financed?
  - Dutch companies here this week to build long term relations. They will also invest in training and transfer of knowledge and skills. Needs for capacity building?
-

Achtergrond

Het management van de haven van Maputo is in de handen van MPDC, een joint venture tussen CFM (49%), Dubai Ports World, Grindrod en Mozambique Gestores.

De 13 ha grote container terminal die beheerd wordt door Dubai Ports World heeft een jaarlijks doorvoer van 200.000 TEU. Grindrod is een Zuid Afrikaans logistiek en vrachtbedrijf dat het grootste deel van de bulkterminals gebruikt (met name de kolen terminal in Matola). Grindrod opereert ook de Maputo Car Terminal met een jaarlijks capaciteit van 52.000 auto's. Andere belangrijke terminals zijn voor aluminium, plantaardige olie en suiker.

Grindrod heeft een 35% aandeel in de Maputo kolenterminal verkocht aan de Vitol Groep, een energie bedrijf dat sterke binding met Nederland heeft.

FMO heeft een bestaande deelneming in de haven van Maputo 10 2 g

Tijdens eerder ontmoetingen met MPDC (ambassade heeft onlangs een bezoek georganiseerd voor alle EU HOMES) kwam vooral aan de orde dat er een groot tekort bestaat aan goed opgeleid havenpersoneel. Er wordt op dit moment door Accenture gewerkt aan een veelomvattend trainingsplan voor Maputo, Beira en Nacala.

April 2013

The port of Maputo is to receive an investment of around US\$400 million to improve facilities in response to the increasing amount of cargo processed at the port. The works are being carried out on the occasion of the port's 110th anniversary and will be used for purchasing new equipment to reduce the time required to unload cargo, which last year totalled 15 million tons.

The investment is part of a projected \$1.7 billion package being invested in the port over the next five years by its management company Sociedade de Desenvolvimento do Porto de Maputo (MPDC). The money will be used to develop the port's infrastructure and increase its cargo capacity, which by 2020 should be at 40 million tons.

In 2013 the MPDC expects to process 18 million tons, representing an increase of 11 million tons from five years ago in 2008 when the port handled 7 million tons. Some 80 per cent of the port's cargo comes from South Africa.

June 2013

South Africa's Transnet National Ports Authority (TNPA) and the Maputo Port Development Company (MPDC) Monday 3rd of June in Johannesburg signed a memorandum of understanding for cooperation in the areas of infrastructure and training, according to an official announcement.

The agreement was by the two sides as part of a wider aim to integrate regional trade as well as the precursor of documents signed with other ports in Southern Africa, according to South African news agency SAPA.

The chairman of TNPA, Tau Morwe, insisting that the agreement was not intended to protect the ports of Mozambique and South Africa from competition, said that the aim of the agreement was to improve coordination and planning amongst the ports in the Southern Africa Development Community (SADC).

In his turn, Osário Lucas said that the MPDC had shared its 20-year master plan with TNPA and Transnet Freight Rail, South Africa's railway system, in order to develop a regional approach to improve logistics networks.

TUESDAY 18 JUNE, MAPUTO

Meeting Vale

Tijd: 11.00 – 12.00 uur

Locatie: Vale office

Aanwezig: PlvDGBEB, CdP, EZ, DIO, AgNL, PJvA, bedrijvendelegatie

---

Vale zal een presentatie verzorgen voor de Nederlandse economische delegatie (alle bedrijven aanwezig).

Doel bezoek

- NL bedrijven kunnen specifieke belangstelling voor samenwerking in de kolenmijnbouw- en havenontwikkelingen aangeven.
- Informatie verkrijgen over de mijnbouwoperaties in Tete/Moatize en de benodigde infrastructuur ontwikkelingen voor de kolenexport.

Beoogd resultaat

- Profileren van kennis en expertise van NL bedrijven in havenontwikkeling en onshore-offshore dienstverlening;
- Inzicht in de plan ontwikkeling voor constructie van kolenterminals in Beira en Nacala.

Toelichting

Vale Mozambique opereert open kolenmijnen in de provincie Tete in het noordwest van Mozambique. De steenkool wordt per spoorlijn verscheept naar de haven van Beira voor export. De haven van Beira heeft echter geringe diepgang en moet continue gebaggerd worden (kosten US\$ 40 miljoen per jaar). Vale heeft daartoe besloten om de diepzeehaven van Nacala te gaan gebruiken voor de kolenexport. Hiertoe wordt in de haven van Nacala een nieuwe kolen terminal aangelegd (ontworpen door Arcadis Logos Brazilië) en wordt er een nieuwe spoorlijn aangelegd (op basis van concessie verlening) die Nacala en Tete moet verbinden. Vale financiert de bouw van de nieuwe de kolenterminal in Nacala zelf, zonder directe participatie van CFM.

Vale heeft duizenden mensen in dienst in Tete. CBE Southern Africa Ltd, dat onderdeel is van de CBE Group Int. met hoofdkantoor in Amsterdam verzorgt de recrutering en salariering van zo ongeveer 5.000 Vale werknemers in Tete.

Bijlage:

- Mogelijke spreekpunten en vragen
- Achtergrond

Spreekpunten – vragen

[Algemeen: kansen gassector, investeringen infrastructuur, kennis en mankracht. Missie 23 bedrijven met innovatieve expertise en technologie m.b.t. offshore gas en gerelateerde infrastructuur. Doel missie mogelijkheden voor samenwerking NL-MOZ. MVO reputatie NL bedrijven.]

-
- Long history in maritime development: port development, construction of ports and terminals and management. Dutch approach offers an integral vision and is based on own, vast experience. Rotterdam Port hub for the arrival, production and distribution of energy streams.
  - Strong interest is infrastructure development, especially port development. What is your vision on these developments, where do you see challenges? What advise can you give on working in Mozambican context?
  - Progress mining operations in Tete/ Moatize? Vision Vale on infrastructure needed for development coal exports? Plans for development of coal terminals in Beira and Nacala?
-

Achtergrond

Mozambique heeft wereldklasse kolenvoorraden in de Tete en Niassa provincies (20 miljard ton). In 2005 is Vale begonnen met de mijnbouw in Tete en produceert en exporteert inmiddels enkel miljoenen ton per jaar via de haven van Beira. Vale heeft bijna het alleenrecht verkregen om de Sena spoorlijn van Tete naar Beira te gebruiken om de kolen af te voeren.

Naast Vale opereren ook Rio Tinto, Beacon Hill en ENRC in Tete.

Rio Tinto en de andere mijnbouwbedrijven zoeken naar nieuwe (spoor) wegen om de kolen af te voeren. Rio Tinto heeft al eens de geschiktheid van het bevaren van de Zambezi rivier onderzocht, maar deze optie is afgeketst om milieu- en andere (politieke) redenen. 10 2 a

Rio Tinto onderzoekt nu concreet de mogelijkheid om de Sena spoorlijn te verdubbelen en door te trekken naar Macuze, ten noorden van Quelimane, en daar een nieuwe have aan te leggen. Macuze ligt aan een rivier waarvan in riviermonding in de Indische Oceen een grote zandbank ligt die weggebaggerd zal moeten worden. Rio Tinto's operaties in Tete staan echter op een lager pitje ivm grote afschrijvingen op de geschatte opbrengsten uit de mijnen in Tete. Onlangs is veel lokaal, maar ook internationaal personeel ontslagen. Ook Vale lijdt onder dalende kolenprijzen en vooral aan het nog steeds niet op sterkte zijn van de noodzakelijke infrastructuur. Het houdt zich daar echter meer over op de vlakte dan Rio Tinto (heeft moeten doen).

Vale heeft veel last gehad - en heeft dit nog steeds - van groepen bewoners in de provincie Tete die ontevreden zijn over het *resettlement* programma van Vale, met name op het terrein van wegvallen bronnen van inkomsten (landbouw en steenbakkerij) .

TUESDAY 18 JUNE, MAPUTO

Gesprek met post over MJSP - OS-elementen

Tijd: 09.00 – 12.00 uur

Locatie: Ambassade

Aanwezig: PlvDGIS, HOS, WS2, SPSP, POEZ, POWS

Overzicht huidige inzet OS-middelen Mozambique

Algemeen

- Langjarige OS-relatie met Mozambique als partnerland
- MJSP - prioriteitsthema's water, voedselzekerheid en SRHR.
- Kenmerkend voor het lopende programma zijn; een gestaag terugbrengen van het aantal activiteiten, implementatie via een aantal strategische partners, accent op capaciteitsopbouw en inzet van Nederlandse kennisinstellingen. In de afgelopen maanden sloot ZMA Maputo hiervoor een tweetal MoU's, t.w. op het gebied van water & sanitatie, alsmede voedselzekerheid en nutrition.

- 11

Water:

- Strategische partners: DNA, ARA's, FIPAG, WATERNET, AIAS (in voorbereiding)
- Nederland was het afgelopen jaar coördinator van de donoren voor drinkwater en sanitatie.
- Mozambique is één van de 5 landen onder het interdepartementale "Water Mondiaal" programma. Doelstelling: samenwerking voor de middellange termijn (10-20 jaar).
- Goed trackrecord, uitgebreid netwerk op verschillende deeltherreinen. Voorbeelden: drinkwater en sanitatie (VEI, Royal Haskoning/DHV, Provincie Friesland, Wetterskip Fryslân), stedelijk waterbeheer (Royal Haskoning/DHV), stroomgebiedsbeheer (betrokkenheid van 5 Nederlandse waterschappen), baggeren (Boskalis), kustbescherming en havenontwikkeling (Deltares, Witteveen & Bos), water in de landbouw (WUR/CDI, Royal Haskong/DHV), capaciteitsversterking (UNESCO-IHE, Alterra/WUR, Q-POINT, IPC Groene Ruimte, etc.).
- Drie pilaren in het bilaterale programma:
  1. Algemene sector support, gericht op institutionele versterking en hervorming/decentralisatie van de watersector (centraal via DNA: het nationale water directoraat);
  2. Integraal waterbeheer (decentraal via ARA's: regionale waterschappen; internationaal: Mozambique, Swaziland, Zuid-Afrika).
  3. Drinkwater en sanitatie. Realisatie van drinkwater - en sanitaire voorzieningen op het platteland, in peri-urbane gebieden en steden. Vorm: financiële bijdrage aan PRONASAR (het nationale rurale drinkwater- en sanitatie programma), aan AIAS (kleine systemen) en FIPAG (steden).

- Kans: ontwikkeling van het brede terrein van waterbeheer. Doel: duurzaam land- en waterbeheer, mitigeren van effecten van de periodieke overstromingen, introduceren van Nederlandse paradigma's t.a.v. waterbeheer ("delta-benadering").

Voedselzekerheid:

- Strategische partners: Zambezi Valley Development Agency (ZVDA), de BAGC (Beira Agricultural Growth Corridor) en TechnoServe.
- Focus op agribusiness ontwikkeling (waardekens) en ruimtelijke ordening (Zambezi Vallij) in de breedste zin des woords. Doelstelling: bevordering van inclusieve groei. Subdoel: bijdrage aan de sociaaleconomische ontwikkeling door private sector te stimuleren, respectievelijk van het Lower Zambezi River Basin en de zogeheten Beira corridor. Vorm: financiering van kleine commerciële boeren en samenwerkingsverbanden met Nederlandse kennisinstituten
- Kans: katalysator voor betrokkenheid van Nederlandse investeerders.

SRHR

- Strategische partners: Ministry of Health (MoH), PSI
- Focus ligt op capaciteitsopbouw (MoH) en social marketing. Vorm: financiering van technische assistentie (MoH), uitrol van modern digitaal communicatiesysteem voor verkoop van gezondheidsproducten via SME's.
- Kans: ontwikkeling van systeem voor zorgverzekeringen (Achmea geïnteresseerd).

Overige OS-inzet

- Good Governance: ZMA Maputo identificeerde het Centro Integridade Publica (CIP) als een belangrijke, effectieve partner op het terrein van goed bestuur (vooral transparantie en corruptiebestrijding). Het maatschappelijk middenveld, dat onder toenemende politieke druk staat, wordt gesteund via het *civil society platform* AGIR.
- Onderwijs: via NICHE (20 projecten, vooral concentratie op water & sanitatie)

**NETHERLANDS EMBASSY MAPUTO-MOZAMBIQUE
MULTI-ANNUAL PLAN
2012-2015**

Mission statement

The Netherlands Embassy in Maputo will remain focused on the alleviation of poverty by supporting the development of the economic potential of Mozambique for inclusive growth and sustainable development, while actively promoting Dutch (private-sector) innovation capacity and technology based on our strong commitment to Corporate Social and Environmental Responsibility.

Contents

	Page
Chapter 1 Management summary	3
Chapter 2 Reflections on the MASP 2008-2011	4
Chapter 3 Country and Spearhead specific analysis	
3.1 Country analysis	6
3.2 Analysis per Spearhead	8
3.2.1 Water	8
3.2.2 Food and Nutrition Security	9
3.2.3 Sexual and Reproductive Health and Rights	10
3.2.4 Cross Cutting: Good governance	11
Chapter 4 Objectives; Results; Activities and Risks per spearhead	12
4.1 Water	13
4.2 Food and Nutrition Strategy	14
4.3 Sexual and Reproductive Health and Rights	16
4.4 Cross Cutting: Good Governance	17
Chapter 5 Other instruments of Netherlands Foreign Policy	18
Chapter 6 Financial implications	19

The Multi-Annual Strategic Plan is a rolling document. The plan was presented by the embassy in October 2011 and approved by the Ministry of Foreign Affairs in December 2011. During the appraisal process, the focus of the strategy was enhanced and additional clarifications were received from the Embassy. These were incorporated in the final version. In some cases plans will have to be further elaborated and considered before they can be implemented as part of the strategic plan. The new policy priorities will be further developed and operationalized in dialogue with government, civil society and development partners during the coming year.

Chapter 1

Management summary and Decision points

1.1 Summary

Mozambique finds itself at an important junction in its development process. Major opportunities for large-scale economic development, based on natural resource use and extraction, are available and are in the process of being developed. This presents enormous potential for significant strides in poverty alleviation and development of the country. However, ensuring and securing an inclusive economic development process, leading to broad based social development of Mozambique's population, whereby the enormous natural resources potential is used sustainably, whilst ensuring that rights and benefits of the population are respected, pose a strong challenge to the Government and its partners. Continued nation building, whereby Government primarily ensures accountability towards its citizens, is required if Mozambique is to benefit from its potential and take the route to sustainable development, rather than fall into the resource trap, whereby environmental resources are depleted, the poor are further marginalized and impoverished and a limited elite class will amass wealth.

The (development) cooperation program of the Netherlands Embassy in Maputo can play an important role in assisting the country in dealing with its challenges. The program, which is built on long term engagement and experience, is equally well placed to accommodate and further develop three of the Netherlands spearheads (*water, food security, sexual and reproductive health-SRHR*) out of the four which form the basis of the Netherlands Government's policy focus.

In the spearheads; *Water* and *SRHR*, the long-term sectoral engagement and solid Dutch position and relation with the Mozambican Government and the donor community provide the basis for further development and expansion. In the spearhead; *Food security*, the embassy can build on its leading position focused on the allocation of land and other natural resources as the basis for food security. The Netherlands policy directives to include where possible other Netherlands knowledge institutes and the private sector in the development of the three spearheads selected for Mozambique's development, present exciting opportunities to better utilize the considerable Dutch experience, knowledge and innovative capacity.

Through its earlier engagement in the spearheads, the embassy contributed to an improved policy and legal framework, creating an enabling context for development. Now is the time to ensure that this potential is used to produce more kilograms per hectare, more water- and sanitation connections and more health services, for Mozambique to achieve the Millennium Development Goals (MDGs). The embassy, while keeping its focus on poverty alleviation, will therefore change its approach, in particular in its food security programme, to a private sector led and public sector supported inclusive development process. It is expected that such an approach is better equipped to ensure faster and concrete delivery of outputs leading to a positive development outcome in the medium-term future.

Inclusiveness of the development process is an essential requirement if sustainability and equity are to be ensured. This requires an attitude of Corporate Social and Environmental Responsibility (CSER) of development-, private sector- and other actors, currently engaged in the development process in Mozambique. The concept of CSER is enshrined in Dutch institutions and will be the prominent asset, next to its knowledge, experience and innovative capacity, for promotion of Dutch involvement in the Mozambican development process.

The embassy will increase the focus of its policy dialogue and engagement in direct support of the Dutch spearheads. Good Governance and Social Protection are important themes which are both crosscutting and will also be mainstreamed within the sectors. Where Good Governance is essential for transparent, inclusive and sustainable development; social protection will safeguard equity at the lower end of the development-spectrum; the decentralisation programme will gradually be reduced and tailored more specifically to the three spearheads.

The expansion of the Dutch cooperation with the inclusion of other (semi)private actors is presenting great potential. The embassy will focus more heavily on proactively identifying opportunities for involvement of Dutch businesses, (semi)public and private institutions, which are supporting the Mozambican growth agenda.

Chapter 2

Reflection on the Multi-Annual Strategic Plan 2008-2011.

Strategic choices. The overall strategic choice for the 2008-2011 Multi-Annual Strategic Plan (MASP) was to contribute to poverty reduction in Mozambique in an aligned and effective way.

The Paris Agenda and the Accra Declaration as well as the EU Code of Conduct have been guiding the embassy's harmonisation and alignment efforts. The embassy chose to become the focal partner in the health sector (in 2010 and 2011), played an active role in decentralisation and was a collaborative partner in the water sector (and will become the focal partner in 2012). Activities in the (primary) education sector were phased out. However, the Netherlands Initiative for Capacity Development in Higher Education institutions (NICHE) programme was scaled up to contribute to the (vocational) training needs in the remaining sectors and themes. In the framework of General Budget Support/ public finance management support was given to the supreme audit office in order to strengthen oversight and control over public income and expenditure.

The embassy focused on two themes; growth & equity and domestic accountability. During the first year of the MASP, a strategy was developed for the growth & equity theme. One of the aims was to develop a coherent approach for supporting the (agricultural) private sector in the subsequent MASP. To this end the growth & equity strategy focused on access to land, access to markets and access to finance. In terms of domestic accountability the aim was to embed this approach in the sectors and themes while at the same time giving it a special provincial (Nampula) focus. With regard to the latter, an agreement was signed with the provincial authorities to improve the supply side of domestic accountability while at the same time a number of provincial NGOs (Akilizetho, Facilidade, Olipa, and Oram Nampula) was supported to strengthen the demand side for accountability. Although not a separate theme, attention was also paid to social protection.

Another strategic choice for the embassy was to look actively for complementarities and partnership agreements with other development partners, both governmental and non-governmental. To this end a complementarity agreement was signed with SNV. In addition, the collaboration with Oxfam/Novib was intensified in the areas of gender based violence and growth & equity. In the water sector, with Vitens-Evides (VEI), the collaboration resulted in a close relationship between VEI and FIPAG (Mozambican urban water organisation). This has resulted in Dutch core funding to FIPAG, also for the new MASP period.

Positive Results. Despite the global financial and economic crisis, Mozambique has been able to maintain high economic growth rates (though gradually decreasing from 8.4% in 2005 to 6.5% in 2010) based on good macro-economic policies. Public Finance Management systems continued to improve, while the tax collection targets (an annual increase of one half per cent point of Gross Domestic Product) were always met. Mozambique continues to attract Foreign Direct Investment for the so called mega-projects, especially in the extractive sector. This explains to a large extent why economic growth has not been inclusive. It is obvious to both the Government and development partners that a different growth strategy is required.

In the health sector good results were obtained in improved access to and quality of health services (steady decline of number of people per medical staff, increased number of patients under ARV treatment, increased distribution of condoms, increased percentage of mothers that deliver at clinics, increased number of households that use family planning methods) leading to declining maternal mortality ratios and stabilizing percentage of the population that is affected by HIV/AIDS. With regard to SRHR the following achievements can be mentioned. Child mortality continues its steady decline. Surveys show that chronic malnutrition (stunting) of children younger than five years remains unchanged at 44% over the past ten years. In turn teenage pregnancies contribute to malnutrition. Unfortunately teenage pregnancies are on the increase in Mozambique: 68% of women aged between 20 and 24 years have given birth before their 20th birthday. HIV and AIDS contribute strongly to the disease burden with 11, 1% of young (15-24) women being HIV positive (2009). Access to and use of health services has increased over the past four years. It remains a major challenge to increase the use of modern family planning and promote safe sex, especially for adolescents.

In the water sector, the number of people with access to drinking water in the urban sector increased from 2.3 mln in 2007 to 3.2 mln in 2010 (from less than 50% to 64%). In the rural areas the percentage of people with access to safe water increased from 49% in 2007 to 61% in 2010.

Progress to improved rural sanitation stagnated initially at 39-40% of the rural population in 2007-2009, but, with the introduction of a new approach - Community Led Total Sanitation - in 2010 the percentage increased to 44% and is expected to increase rapidly further in the coming years. Access to urban sanitation has received insufficient attention from both the Government of Mozambique and donors, but this will become an important area in the MASP 2012-2015. Donor coordination in the sector improved considerably. In the rural sector a joint implementation strategy (PRONASAR) is being implemented which includes a common fund, while also integrating the larger (Dutch funded) water and sanitation projects, including the UNICEF project ('Iniciativa Um Milhão'). Several Dutch water boards (Waterskyp Fryslan, Dommel, Groot Salland) have established partnerships with their Mozambican counterparts, like Administração Regional de Águas (ARA-regional organization for integrated water management) Sul and ARA Zambezi. Capacity building to ARAS to respond to their growing responsibilities will be part of the water strategy under the new MASP. The regional water programme addressed human resource capacity requirements in Integrated Water Resource Management as well as trans-boundary river basin management. Increasing ambitions in the different water sub-sectors will present excellent opportunities for linking up the bilateral programme and 'Water Mondiaal', the international paragraph of the Netherlands Water Partnership.

Dutch funding to social protection proved to be timely and successful. In particular the cash transfers to elderly and chronically ill people (who also often take care of HIV/AIDS orphans), as well as the support to the child registration programme. The number of beneficiaries of the cash transfer scheme increased from 113,000 in 2007 to 218,000 in 2010. The percentage of children registered an important requisite to enter the formal sector and to have access to education, increased from 8% in 2004 to 41% in 2007. The Government of Mozambique (GoM) recently accepted new policies in the area of social protection in which the cash transfers will play a dominant role. The International Monetary Fund (IMF) is advocating a larger fiscal space for targeted social protection measures to replace untargeted price subsidies, such as for fuel.

With regard to the growth & equity theme, the embassy has been successful in putting access to land for smallholders high on the political agenda. GoM is aware of the land access issue related to large scale foreign investment in the agricultural sector and in its latest agricultural strategy adopted a more careful approach. The use of Dutch private sector investment promotion instruments such as Private Sector Investment programme (PSI) (five projects in implementation) and the Facility for Infrastructure Development (ORIO) (three projects in preparation) has been successful. Through a pilot project, with the assistance of the Centre for the Promotion of Imports from developing countries (CBI) and SNV, seven traditional products are being prepared for the international markets, of which the export of pineapples to Denmark has already started.

Attention to domestic accountability was a new, though important, strategic choice, for which a long term perspective is required. Nevertheless, some notable successes can already be identified. Firstly, Nampula Province became a frontrunner in local governance and domestic accountability. Secondly, a national program for decentralised planning and finance was agreed upon and launched. This program has the potential to play a crucial role in capacitating local governance and stimulating participation of citizens in decision-making processes.

Less positive results.

Based on Government's Household Income Survey of 2010, it can be concluded that poverty reduction has been insufficient in two aspects; the number of people below the national poverty line stagnated at 54% between 2003-2009 (while an impressive reduction - from 69% to 54% - was recorded in the period 1998-2003), and also child malnutrition continued to be very high. Of the children under five years of age, 46% suffer from chronic malnutrition.

In the ensuing discussion on the poverty data it was agreed both by GoM and development partners that a direct link can be found in the low and stagnating agricultural productivity levels (the agricultural sector is still predominantly subsistence based). Shortly before the survey was published, riots took place in a number of cities because of rapidly increasing prices of essential goods such as bread, water, electricity and fuel. GoM has now approved a third Poverty Reduction Action Plan (PARP) in which the main strategic emphasis is on agricultural smallholders and on job creation. The plan could use more focus and needs to be worked out further also on the basis of the agricultural strategy for the period 2010-2019 (PEDSA).

The suboptimal results in poverty reduction, the uncertainties about the new PARP as well as continuing challenges in the fields of governance and the fight against corruption have led to the decision not to continue with General Budget Support (GBS) as an aid modality in the bilateral

programme. In order to phase out gradually, the Netherlands will still provide GBS of 9 million Euro in 2012 (50% of its usual commitment) and will pull out completely in 2013. On the 10th of August 2011, the Embassy informed the Mozambican government of its decision to gradually withdraw from GBS and later that month the other GBS donors were also informed. Given the fact that the Netherlands is the only donor to discontinue GBS at this moment and the fact that the Government of Mozambique's own revenues are gradually increasing, it is expected that the government will be able to substitute for the Dutch funding.

Anti-corruption strategies e.g. in the water sector and at provincial level (as part of domestic accountability) have not yielded the expected results. In the health sector funding provided by vertical funds (aiming at one or more diseases only) despite many efforts made still does not properly match with horizontal funding (aimed at the sector at large) through the common fund (PROSAUDE), leading to continued harmonisation and alignment challenges.

Lessons learned.

The embassy is well prepared to take up three new policy spearheads in this new MASP. In the water sector, the Netherlands is recognized as a large and reliable partner with many connections to Dutch water institutions. In the health sector attention to SRHR is already part and parcel of the joint approach by both GoM and the donors. The attention given to social protection proved to be extremely relevant in the current socio-economic context. The implementation of the growth & equity strategy turned out to be to an excellent front runner of the Food and Nutrition Security spearhead. The Netherlands' has been an active supporter of good governance and gender rights in the past years. The knowledge and network that has been built up can be used by the embassy to effectively address the cross-cutting issues that are essential to enable results in the spearheads.

Chapter 3 Country and Spearhead specific analysis

3.1 Country analysis

Almost two decades have gone by since the signing of the Rome Peace Accords, and Mozambique has shown resilience to sustain the peace process and introduce political and economic reforms. And it has reaped the benefits of these efforts: rates of economic growth have been high, and there are fewer people living in poverty. However, there are still considerable challenges facing the country: the political landscape is increasingly dominated by one party, Frelimo, whereas mega-projects drive economic growth but only to the benefit of a small elite.

Mozambique has seen an impressive economic recovery since the 1990s. Between 1996 and 2008, the country's average annual rate of economic growth was 8%, the highest growth rate among African oil-importers. Together with prudent monetary and fiscal policies, as well as relatively low inflation rates, Mozambique achieved a high degree of economic stability, making the country attractive to foreign direct investment: in 2006, Mozambique received USD 153 million in Foreign Direct Investment (FDI), and this number rose to USD 881 million in 2009. Sustained economic growth enabled the country to lift millions of people out of poverty: in 1996/97, 69% of Mozambicans lived below the national poverty line, and, by 2002/2003, this number had reduced to 54%.

However, there are several caveats to Mozambique's economic achievements. The country's high rates of economic growth seem to be slowing down in recent years (from 8.4% in 2005 to 6.5% in 2010). More worrisome, according to the latest Household Budget Survey, carried out in the period 2008/2009, national poverty levels have not reduced since 2002/2003: 54% of Mozambicans still lived in absolute poverty, and regional disparities remained acute. Therefore, Mozambique's economic growth can no longer be described as pro-poor. The government of Mozambique and partners agree that an important policy shift is needed to broaden growth and to allow larger segments of the population to benefit from it (inclusive growth). In particular, agricultural productivity of smallholders is at a very low level. There is an urgent need to stimulate agricultural productivity and rural development in general, Agricultural production and productivity are major bottlenecks to the country's economic development. At least 70% of Mozambican families live in rural areas, and most of these are involved in agriculture. However, Mozambicans do not cultivate enough to feed themselves: if all food produced annually was divided equally to all Mozambican families, it would not suffice to provide them with the necessary calories.

Mozambique's democratic opening has been conducive to the creation of new political parties, but it has been very difficult for these parties to be successful in their bid for power. Opposition parties have not been able to challenge the ruling party. In the 2009 general elections, Frelimo won 191 seats in Parliament (76% of the seats), and the party elected 42 of the country's 43 mayors in the 2008 municipal elections.

Mozambique has dealt adequately with most of the problems directly related to the armed conflict, but there are still threats to the country's peace and security. Mozambique has, on the one hand, long land and coastal borders, and, on the other, an institutionally under-resourced civil service (including police and customs). As a result, government faces difficulties to adequately protect the country's territorial integrity, which means that Mozambique is vulnerable to illicit trade, smuggling and trafficking in goods, drugs and persons. Mozambique's dependence on food and fuel imports is another problem that has implications for peace and security. The country's economy is vulnerable to changes in international and regional markets, and increases in international prices have led to rising costs of living and, as a consequence, to social unrest.

Given the political and institutional conditions in the country, developments in governance have been mixed. Amongst the areas in which there has been some progress in recent years, one can mention the decentralization process, public finance management, especially at the central level, the functioning of the Administrative Court, and tax administration. Less positive trends can be seen in the justice sector and the fight against corruption. Gender equality has long been a government priority but there is still much progress to be made on this front.

Notwithstanding the achievements with regards to public finance management and oversight, corruption is still a major problem in the country. The judiciary faces several constraints in its capacity to prosecute and rule on major cases of corruption and mismanagement. The anti-corruption legislation could be improved, and government is grappling with the question how to translate anti-corruption strategies into real actions.

Outside of the state, civil society organizations have difficulties holding the government accountable. Most civil society organizations are poorly resourced, lacking skilled personnel and funds for their activities. In recent years, a noteworthy development has been the fact that a small group of organizations have strengthened their capacities and become more vocal in their criticisms, improving their mechanisms to monitor government activities and advocate for policy and legal changes.

Mozambique is highly dependent on aid flows. For 2011, 44% of the State Budget should come from external sources, and there are dozens of sectoral programmes and common funds, as well as hundreds of projects in implementation in the country. Tax revenues, however, have increased recently: in 1996, tax revenues represented 9.9% of GNP, and, in 2011, they represented around 16%. Gradually, Mozambique is catching up with other low-income SADC countries, such as Malawi (18% of GDP) and Zambia (18% of GDP), and government still has a huge potential to improve its revenue collection at both central and municipal level.

3.2 Analysis per Spearhead

3.2.1 Water

Context analysis

Mozambique has considerable water resources, but due to climatic variability and the increasing demands for water to support social and economic development, availability is limited and integrated and transparent planning is crucial. Current levels of access to drinking water and sanitation are below Sub-Saharan average and Mozambique will probably not achieve the MDG targets that are integrated in national policies. Because more than half of the surface water originates from neighbouring countries, capacity is required to effectively participate in international negotiation mechanisms.

Responsibility for water management is allocated to several Ministries. However, mandates and responsibilities are not clearly allocated and all ministries suffer from institutional weaknesses, lack of capacity and financial resources at national and local levels. Reliable data is scarce and research capacity is limited. This results in ineffective planning and implementation of what in essence are good water policies and strategies, partly developed with Dutch funding. Cost recovery in the water and sanitation sector is low, with urban water in bigger cities being a positive exception, also based on Dutch support. The private sector related to water management and operation is weak and funding for the sector is largely provided by external partners. Donor harmonisation and alignment is relatively low, as donors rather follow their own policies.

Currently, the sector is socially and economically underperforming, leaving the less vocal and poor water users vulnerable and unable to claim their rights. Furthermore, economic opportunities are missed. Participatory and integrated governance mechanisms are rare and public investments are seen as a free gift, which does not stimulate ownership and accountability. Concrete activities which will achieve social results in access to water and sanitation, achieve economic results in water supply for economic development and prevent ecological problems in satisfying ecosystem requirements need to be planned in an integrated and sustainable manner. The assistance of the private sector is required, within an enabling policy framework. It is imperative that the local population is adequately represented in the planning and allocation of water and that mechanisms to fight corruption are further developed.

Opportunities

The GoM reconfirmed its aim to reach the water-related MDGs by 2015 and has undertaken several activities to achieve this. A well formulated policy framework for most of the different water sub-sectors has been prepared; a ministerial decision to streamline the institutional setting for water resources has been taken; awareness by the different sectors concerning the need for better water governance is growing and government is more open for privatisation and shows a growing interest for (peri-) urban sanitation.

The Dutch experience- and innovative capacity- on trans-boundary water management, transparent and integrated planning and allocation of water, data collection, capacity building and institutional and infrastructural design and implementation is appreciated by government. Our programmes are showing results, especially in urban water and rural water and sanitation as well as for trans-boundary river basin management (WaterNet Programme). Initiated and funded by the Netherlands, an anti-corruption strategy in the water sector will be developed. The Public-Private-Partnership (PPP) between the Fund and Water Supply Asset Holder (FIPAG), Vitens Evides International (VEI) and the Government of the Netherlands is an example of national water policy development and implementation through the private sector. Cooperation between Mozambican Regional Water Boards (ARA's) and Dutch Water boards is starting to develop. An initial market scan, conducted by Water Mondiaal, resulted in the identification of four promising areas for long term cooperation between the Mozambican and the Dutch water sector: Access to Water and Sanitation; Water for Agriculture; Delta Technology and Integrated Water Resources Management. Social marketing and social protection in sanitation and water supply, an area where the Netherlands can make a difference with its innovative capacity, can provide technical innovations for accessible local level solutions. Geographically, linking the focal area of the spearhead of Food and Nutrition Security and Dutch involvement in water management provides ample opportunity for an integrated development model.

The Netherlands will chair the water donor group as of 2012. In the context of Water Mondiaal, our long term cooperation in the water sector can further be strengthened. Dutch private sector and

semi-private operators can bring additional skills for fast delivery of results to the sector, providing integrated solutions for management of this global public good. This places the embassy in an excellent position to obtain development results, while striving for involvement of the Netherlands private sector and knowledge institutes.

3.2.2 Food and Nutrition Security

Context Analysis

Over the years, the embassy has played an important role in developing a more conducive policy and legal framework for agricultural development. However, several constraints limit production. Smallholder farmers have no secure land access, which affects long-term investments. An initially strong political commitment to pro-poor land reform, expressed in the innovative land law, securing land rights for rural communities and promoting private investment is being challenged by a tendency to make quick gains, neglecting community land rights.

Significant technical constraints (access to improved seeds, extension services, fertilizers, etc) hinder production and market chain development. Lack of enabling infrastructure (roads and electricity) further contributes to the stagnation of agricultural productivity at levels between 30% and 60% of available potential (Gender Policies and Feminisation of Poverty in Mozambique, CMI 2008). The involvement of the political elite in food imports, an example of state-party-business nexus (Chatham House report, 2010) is not conducive to private initiative. Risk-adverse financial providers are hindering access to capital and financial services (only 4% of the rural population has access to capital) further limit the development of viable and sustainable commercial agriculture, in which government and the (smallholder) private sector jointly operate. In general, Government promotes large plantation investments which contribute to the development of the macro-economy, create some job opportunities but are not focused at social development, which requires the development of the small- and medium agricultural enterprise sector.

The incidence of severe chronic malnutrition in Mozambique is 23%. Northern and central rural areas and regions show higher incidence of malnutrition than urban areas and the southern region. Malnutrition is caused by many factors, related to health, water & sanitation and agriculture. In order to reduce malnutrition and poverty, agricultural development has a major role to play within an integrated context. However, despite the emergence of integrated policies, capacity for implementing crosscutting interventions that effectively reduce malnutrition and alleviate poverty is weakly developed. Furthermore, agricultural production and food security are severely affected by climatic changes. Between 1981 and 2004, GDP growth was on average 1.1% lower per year, as a direct result of climatic variability. This indicates the need for an integrated approach to the sustainable management of the natural resources (global public goods) in order to satisfy the various sectoral demands.

Opportunities

New drive in Policy development for inclusive agricultural development: Mozambique has a land law that provides both protection of community-based rural farming and larger agro-industry development. The creation of a National Consultative Land Forum in 2010 presents an opportunity to refocus on secure land rights for women- and other smallholder farmers and their incorporation in investment plans. Government starts to promote private sector lead development in agriculture and takes part in newly established public private partnerships. This presents opportunities for major investments and smallholder participation for inclusive growth in a private sector lead, public sector supported agricultural development process. Such a system is likely to be more successful in achieving efficient and effective production and development outcomes

Access to inputs: Efforts such as strengthening of public sector quality control on inputs (fertilizers, seeds etc), and the strengthening of farmers' organizations and networks are undertaken to support the above mentioned policy, of which social protection through the use of subsidies/voucher schemes for input supply is an important component. Dutch involvement in these areas is already firmly established and can be expanded. Access to sufficient quantity and quality of water is essential, this challenge will be addressed by the Regional Water Boards, supported by the Dutch engagement in the spearhead Water.

Access to business development services and capital: Agribusiness support services are largely dominated by donor programmes, which are not always well designed or harmonised in their implementation. Entrepreneurship development and capacity building, networking and access to market information (market literacy) are to be included in service support programmes. The

opportunities lie in the integration of competencies of all actors involved (Donors, NGOs, Private and Public sector) through practical work, research on market chain development and through professional and vocational training. Enhanced access to capital by local actors (farmers, processors and traders) in the agricultural and rural sector is essential. Promising examples of investment funds in Mozambique are the Beira Agricultural Growth Corridor Catalytic Fund and the Africa Enterprise Challenge Fund. Dutch involvement in (financial) service provision is strong through Banco Terra (private initiative) and the embassy's participation in the Beira Agricultural Growth Corridor, providing ample opportunity for further expansion.

Access to nutritious food: The government is taking measures to provide social protection to the 40% of people living in poverty to facilitate access to nutritious food. An impact evaluation of the social protection programme shows that the nutritional status of poor households, especially children, has improved. The government recently adopted a new set of policies for social protection, aimed at inclusion of the poor segment of the population in the development process. The food riots of September 2010 provided a strong incentive for this development. Partnerships exploring an integrated approach to a market chain including quantity and quality of food provide interesting opportunities.

The embassy has a long-standing involvement in agricultural development. Dutch innovative capacity for integrated natural resource management, sustainable agricultural production systems is appreciated by government and the public. The potential synergy with the other spearheads present challenging opportunities for Netherlands private sector involvement.

3.2.3 Sexual and Reproductive Health and Rights

Context analysis

Although improvements are made and family planning efforts are starting to show results, Mozambican health indicators are among the most alarming in Africa. According to the Population Census 2007, the annual population growth rate is estimated at 2.4%, projecting to reach a population of 24.5 million by 2015. The legal and policy system is slowly being improved in support of a properly functioning health system, the application thereof remains a challenge however. In August 2011 the Cabinet of Ministers approved a renewal of the Penal Code, amongst others legalizing abortion. Minority groups such as lesbian, gay, transsexual and bisexual persons are legally accepted but in practice find it difficult to exercise their rights. Sex workers are officially illegal, but in practice they are condoned but often misused and exploited by officials such as police men and health workers. Health issues are strongly influenced by culturally based perceptions.

HIV and AIDS pose a serious challenge to people's health. HIV prevalence in Mozambique is 11.5% among adults between 15 to 49 years of age. Prevalence is higher among urban populations (15.9%) than the rural (9.2%) ones. Mozambican women are disproportionately affected, and the wealthier and educated population is more likely to be sero-positive than the poor and less educated (INSIDA 2009). Together, malaria, and AIDS account for more than half of the deaths, (2007 Population Census). All these health related problems pose an almost insurmountable challenge to the Ministry, which is leading an under resourced and capacitated health system.

It is realized that health issues are merely symptoms mainly caused by problems in other sectors (access to sanitation; access to clean water and nutritious food; lack of income). An integrated approach in provision of health services starts therefore in other sectors.

The health sector is supported by many donors, who are not all aligned. This poses problems of coordination and parallel funding systems outside the control of the ministry. The embassy currently is the chair of the focal partner group in health and is well placed to bring donor efforts more in line with government's requirements.

Opportunities

The Minister of Health is ambitious and committed, but it is faced with the reality of low institutional capacity of the ministry in a resource poor environment. Better coordinated and well placed TA provided by donors can effectively target the capacity constraints, while leaving the ministry in charge. The embassy as focal partner can play an important role in this respect.

Population Services International (PSI) has a successful track record in Social Marketing, an effective strategy to increase the demand for products required for healthy behaviour. These products are distributed for free, but also put in the market for the private for profit sector. The

partnership between the embassy and PSI can be further developed and expanded. The poor and vulnerable population need access to social services related to health, water and food. The National Institute for Social Action (INAS) is tasked to provide a social safety net for vulnerable communities. INAS currently explores further opportunities to help poor pregnant women with delivery at a recognised maternity clinic. INAS, which is also funded by the embassy and the ministry, work closely together. Their programmes can be further supported and more widely implemented. Increased assertiveness of civil society complements the work of the donor Health Partners. Netherlands supported NGOs work to improve the health services, minority rights, and assessing government policy, expressing a demand for better accountability. The embassy in its coordinating role will stimulate the NGO community operating in the health sector, to further strengthen cooperation aiming for higher accountability and demand for services. This will stimulate the ministry to improve its performance.

Close cooperation with the spearheads Water and Food and Nutrition Security is essential if health problems are to be tackled in earnest. Synergies between the spearheads can be further explored as these can result in added outcome in all spearheads. The feasibility to focus support in a holistic manner, and possibly in one or two bigger provincial cities will be explored. INAS and PSI can provide security and transparency in service delivery across sectors for vulnerable sections of the population.

The embassy participates in the Regional Advisory Group (RAG) to The Regional Programme (RP) for SRHR & HIV and AIDS, which is managed from the embassy in Pretoria. This provides regional added value to better address migration and mobile populations, providing opportunities for dealing with trans-boundary health problems that are not easily addressed through country programmes.

The embassy and the Ministry have a longstanding, open and mutually appreciated relationship, which is built on trust. In March 2010 the Netherlands was elected Focal Partner, and it is representing the 25+ Health Partners Group (HPG). Donor coordination is well established and contributes to reduced transaction costs for the Ministry of Health. However, more is required given the daunting tasks. The embassy is well placed to continue its broker role. Dutch knowledge institutes, through their innovative approach in the health sector can provide much needed capacity and support, while the Dutch private sector has much to offer in attractive products for the Mozambican market. The embassy will identify opportunities for Dutch engagement in the health sector in Mozambique.

3.2.4 Cross Cutting: Good governance

Context analysis

Fundamental governance challenges limit inclusive and sustainable development in Mozambique. The challenges, as elaborated in the country analysis (3.1), pertain to political, fiduciary and corruption problems. These hinder the establishment of a favourable context, required for development programmes to achieve maximum results in poverty alleviation and sustainable growth and development.

A major political challenge is the interconnection between party and government. The two are intertwined and draw strength from one another. Also, as the Mozambican government for now is still partially dependant on external finance to provide necessary services, there is always the risk of some of the government's accountability being diverted from the Mozambican population to the donor community. These two characteristics could hinder democratic development where 'voice and accountability' is enshrined in the development process. The potential danger is the development of elite which holds the political and economic power without a strong motivation for social development of the country and the building of Mozambique as a nation.

Fiduciary risks are expressed through a weak public finance management system, whereby the state is not capturing all of its potential macro-economic benefits and income. Sub-optimal income for the state combined with weak financial management systems and capacity results in insufficient capital at central and sub-national levels, hindering inputs and developments required for poverty alleviation. Added to this is a poorly paid civil service, which is forced to find alternative income and is easily prone to corruption.

Opportunities

A two-pronged approach to good governance will be taken, which will combine specific activities in the sectors and broader governance activities that cut across the sectors and are necessary to facilitate results and impact in the embassy's spearheads. In accordance with the priorities set by the Netherlands government, the good governance and decentralisation programme of the embassy will gradually be reduced and further focussed to obtain results within the three spearhead programmes.

Mainstreamed good governance interventions: Within the spearhead water, special attention will be given to the consolidation and further strengthening of the institutes for water management and to the implementation of integrated water resource management policies and strategies, including the development and implementation of an anti-corruption strategy. Within the spearhead of food and nutrition security, the embassy will focus on improvement of the land management system. Farmers' associations and cooperatives will be supported and local communities will be further capacitated to negotiate with government and investors. Within the sexual and reproductive health spearhead, attention will be given to the transparency and allocation of state budget for health and to increased access to health care across the country. Social protection, ensuring equity, will be pursued in all sectors.

Cross-cutting good governance interventions: At the cross-cutting level focus will be on two main issues (public finance management and civil society). Public finance management for better public spending and to avoid corruption, with a focus on the three spearheads. The good results achieved in this field so far and the combined commitment of both government and donors creates opportunities for further successful development. The embassy will explore possibilities to broaden its PFM scope to support the national tax system in order to decrease donor dependency and to further equitable growth. Advocacy civil society organisations are crucial to complement the dominance of the ruling party- and business elite, monitor the activities of government and businesses, inform the public debate, voice concerns of people and push for critical governance reforms. Recent tangible successes achieved by civil society seem to indicate that civil society in Mozambique may be starting to overcome the hurdles that prevent it from playing a more active role. Based on its earlier programmes and the impact thereof, the embassy is well placed to continue its efforts.

Support to decentralisation will continue in a limited manner, the activities in and funds available for decentralisation will be reduced. This will be implemented in a responsible manner. Other donors will be sought to take over the role the Netherlands has played in this regard. During the transition period, the Netherlands will continue to support decentralisation as it is necessary to guarantee that public services reach as many Mozambicans as possible. Supporting decentralisation helps to translate local needs effectively into national policies and planning instruments.

Chapter 4

Objectives; Results; Activities and Risks per spearhead.

Water, SRHR and food security are the spearheads in which the embassy will continue its engagement in Mozambique in the coming MASP period. The main focus remains the contribution to poverty alleviation and inclusive, sustainable growth. New in the MASP is the increased focus on the private sector as the engine of growth and the active promotion of Dutch capacity and private sector involvement. Good governance and social protection continue to be necessary to address bottlenecks in governance which hinder constraints in the spearheads related to inclusiveness and transparency. Developments in Mozambique, experience gained from our cooperation programme and the new Dutch policy directives, require a reformat and refocus of the portfolio and reflection on modalities of cooperation. Programme evaluations will primarily focus on delivery of foreseen results. The number of projects foreseen in 2012 is comparable to the number in 2011. Gradually the portfolio will be streamlined, ultimately resulting in a smaller number of projects and programmes. Detailed discussions were held and are continuing with the MFS partners for harmonization and prevention of double funding of activities, some of which generated from the 'Schokland Accords'. Dutch engagement in Mozambique includes the implementation of centrally funded environmental programmes. Synergy with the spearheads will be stimulated and developed where possible.

4.1 Water

Result chain

The increasing demand for water requires institutional and human resource capacity for integrated, sustainable (socially, economically and environmentally) water resources management, including regional negotiations. Mozambique and the Netherlands share the long term objective of "sustainable use of water resources for economic and pro-poor development", and the partnership is mutually appreciated. Competitive advantages of the Netherlands relate to our innovative knowledge and capacity, our long term commitment and our integrated and inclusive approach. Involvement of other Dutch partners in the water programme will contribute to our ambitions. The embassy is directly responsible for its own bilateral programme, but also assumes a coordinating role as a facilitator and mediator for other Netherlands partners, with the aim to properly integrate activities in the Mozambican context. The programme will continue to support Mozambique in reaching the MDG's (with increased attention for sanitation), will broaden its scope to water governance/water management and continue support to regional cooperation in Southern Africa. Private and public water sector partners in both countries will play their roles in its implementation. In its engagement in the spearhead, attention for gender is essential.

Institutional development and reform; the Government of Mozambique has embarked on a process of institutional reforms. Institutional consolidation and strengthening of FIPAG and the National Water Directorate (DNA) will result in a clearer allocation of responsibilities and mandates. Strong Dutch involvement is expected in this reform process. A recently signed (PPP) contract will increase the engagement of private sector operators in provision of water to the population. In 2012 the embassy will expand its focus to the organizations responsible for integrated water resource management in the regions (ARA's) and those responsible for urban water supply and sanitation (AIA's). Options will be explored to select a municipality to develop and implement an integrated development model.

Water and sanitation; the embassy participates in a pooled fund (PRONASAR) for rural water and sanitation, also on behalf of the British Department for International Development (DFID). The embassy will capitalise on developed models of other Dutch funded activities as UNICEF (rural water and sanitation) and 'Fryslan' (urban sanitation) and expects to intensify its efforts in sanitation in the course of 2012. Joining forces with AIA's and the institute for data collection, price setting and accountability (CRA)

Integrated (trans-boundary) Water Resource Management; through our support to ARA's (water boards) integrated planning, implementation and monitoring of (trans-boundary) water use will be developed. 'WaterNet' (created with Dutch support) has developed into a truly African institute with a broader funding base. Through 'WaterNet' a variety of links and contacts are emerging, contributing to trans-boundary cooperation in water resources management. WaterNet will be further supported to become the regional centre for capacity development in Integrated Water Resource Management (IWRM).

The necessary links between land use and water use rights are not always existent. In 2012 the embassy will stimulate the development of an integrated framework to address these issues, building synergy with the other spearheads. Economic developments require Mozambican capacity to enforce ownership, but also offer opportunities for Dutch (water) businesses engagement. Dutch capacity exists in bringing stakeholders together, knowledge based interventions, multi-sectoral (integral) approaches, longer term commitment, availability of various financial instruments, Public-Private Partnerships.

Our activities related to institutional development and implementation of IWRM will be integrated with good governance, gender and environmental aspects. In this respect an anti-corruption strategy in the water sector will be further developed and CRA will be supported. Netherlands environmental expertise (the Netherlands Commission for Environmental Assessment and others) will continue to play an important role.

Inclusion of other Dutch actors; Water Mondiaal represents the international paragraph of the Netherlands Water Partnership. Four areas have been jointly identified for further cooperation: river basin management, delta technology, water supply and sanitation and water for agricultural production. In these areas synergies between Water Mondiaal and the bilateral/regional programme will be defined, where activities in the context of Water Mondiaal will add value to the bilateral program. The embassy will act as a coordinator and facilitator in the process. This combined approach will raise the profile of the Dutch water sector, which will amongst others be of benefit in tendering for investment activities.

Risks and mitigation

- Commitment to institutional reforms and development requires funding at national and decentralised levels. This requires PFM capacity. This capacity needs improvement requiring further investments. In the Dutch programme, we will explicitly address PFM and corruption matters.
- Further institutional capacity strengthening within DNA, the National Water Directorate is required if it is to assume a leading role in coordination. The embassy will continue to support capacity strengthening and, together with the other spearheads will investigate possibilities for the establishment of a Technical Assistance (TA) and research facility.
- Developments outside of the water sector contribute to increasing water resources stress. Therefore the need for multi-sectoral planning and good governance is becoming more and more obvious. Development in other sectors will strongly influence competing claims on water. The embassy will create synergy between the sectors to allow for integrated planning and development. Furthermore, the concept of Corporate Social Environmental Responsibility will be strongly promoted. All partners active in the water (but also food security) spearhead need to work from this basis.
- The water portfolio has grown over the last few years and is expected to become even bigger, with inclusion of other instruments, in particular Water Mondiaal. This demands additional attention. The involvement needed in the field of integrated water management resources linked to the Food and Nutrition Security spearhead will also increase. Furthermore the embassy will be chair of the group of donors in the water sector as from 1st of January 2012, which will offer opportunities but will also demand extra capacity.

4.2 Food and Nutrition Strategy

Result chain

The Netherlands will be active in each of the four promising opportunities for change as outlined in chapter 3.2.2, building on experience gained in the past and acting as a broker between Dutch knowledge institutes and private sector initiatives that support the Mozambican development agenda. Many of the specific activities regarding food and nutrition security will need to be further developed by the embassy in consultation with the Ministry in The Hague during the coming months.

Given the strong donor emphasis on the social sectors and the need for a more equitable growth pattern in Mozambique, the embassy included in its previous MASP 'growth and equity' as a thematic area, focusing on access to land, finance and markets for small and medium scale enterprises and agricultural producers. This strategic choice is still justified given the current reality in Mozambique and provides a solid basis for developing a "food and nutrition security" programme. The embassy has been a leading partner in the area of access to land focusing on the empowerment of the communities to secure their land rights. Relations in this area date from a long time back, creating comparative advantage and added value in the policy level discussions. The embassy, during the last 4 years, has started up initiatives for improving business development services for small and medium scale farmers. There is evidence that investments in smallholders yield the best return in terms of poverty reduction and growth and therefore the focus on small and medium scale farmers, especially women, is still justified. However, the ambition to contribute to viable crop production through this assistance had to be tempered because of bottlenecks along the whole value chain (lack of inputs, technologies, finance, human capital, markets).

Trends in Mozambique and the Netherlands as well as some lessons learned now call for new approaches that will be guiding the food and nutrition security programme. The programme will be further developed and focussed on the basis of the following principles:

- In line with the policy note food and nutrition security (2011) from the ministry, the programme will have a strong focus on (1) increased food security, (2) reduction of mal-nourished households (3) enhanced business environment.
- Recognising the private sector as a driving force for development, the Food and Nutrition Security (FNS) programme will work more closely with the private sector. Different models will be supported; development through large commercial investors that target the involvement of the small and medium sized entrepreneurs; direct support to farmers associations and cooperatives, strengthening their institutional capacity and their strategies to become business oriented; a value chain approach, from production to markets, will be pursued for specific crops. The role of the private sector in applied research and innovation

will be strengthened. Special attention will be given to capacity building and integration of environmental sustainability, social equity, gender and impact of climate change.

- Targeted interventions across sectors will be selected to support agricultural development i.e.: better inputs, developed value chain for a specific priority crop, developed infrastructure, sustainable use of water, better quality food etc. The embassy will seek synergy between the three spearheads, possibly in a regionally focused programme. Lessons learned and successful innovative practices can be used as an intervention model for other regions.
- Dutch interventions will be actively promoted in areas where we have knowledge and expertise to offer, such as water management in agriculture, strategic environmental impact assessment and agro-finance for example. All interventions must, however, ensure added value to the Mozambican development agenda. Instruments such as Niche, PSI, PUM and ORIO will be actively promoted.

The embassy wants to deliver concrete outputs by providing more innovative financial mechanisms for commercial and small-scale farming. In this process specific attention to gender will be given. It will contribute to increased capacity of input suppliers and business development services providers. The embassy will strengthen the land management system and promote consultations between commercial investors in land and the rural communities. Water being a key input for farming, water management systems for irrigation will have increased during the implementation period of the MASP. Lastly, contributing to improved access to nutritious food, action will be undertaken to support and fortify the value chain of specific food crops and – through the social protection programme – more and better interventions will be in place to increase purchasing power of vulnerable households to buy food.

Access to land and securing communities land rights are key areas for good governance in the FNS programme. Empowering communities to strike better deals with investors and support to the new cooperative movement are as well. These areas are in particular relevant as a countervailing power for development. In the past the embassy has sought complementarities with Dutch NGO's that also strengthen these countervailing powers. Support to cooperatives has been a good example, where there has been full coordination in funding as well as in strategic thinking between the embassy and, in this case, OXFAM-NOVIB to increase the effectiveness and efficiency of the cooperatives producing rice. Continued dialogue is foreseen to harmonise and to prevent overlap.

Risks and Mitigation

The main risks for the sector are the following:

- Insufficient public funding and spending for agriculture. This risk is assessed to be medium to low. It will be mitigated by the fact that agriculture and food production are key areas in the new poverty reduction strategy from the government. Based on the new priorities in the poverty strategy, the sector dialogue and the monitoring of the sector budget will be strengthened.
- Non attractive international price, market and trade policies. High food prices are a serious threat to social and economic stability and will impact on the food and nutrition security strategy. As a mitigating measure it is important to monitor changes in price, markets and trade policies and to develop scenario's for policy and budget responses (including the social protection measures from government). Scenario planning will be done through the medium term expenditure framework in order to prepare for and manage this risk.
- Insufficient integration of small farmers in commercial agriculture. In general Government promotes large plantation investments, such as in forestry and bio fuels, which creates opportunities for job creation but creates also risks for exclusion of rural communities. The good governance elements in the FNS strategy are small but important actions to help mitigate this risk and strengthen the voice of the poor.
- Poor capacity, systemic failures and insufficient human resources. Poor capacity is a generic risk for all sector programmes. Targeted capacity strengthening and technical assistance will be used to mitigate this risk as well as support to improved accountability by the partner organisations
- Programmes being insufficient driven by local demand present a generic risk. The embassy will stimulate alignment with national activities such as the land fund where possible. Also, the embassy will adapt its level of ambition to local absorption capacity and possibilities to deliver visible results in some of the above-mentioned areas, in partnership with government and the private sector.

4.3 SRHR

Result chain

The policy priority of the Netherlands Government on Sexual Reproductive Health and Rights, including HIV and AIDS overlaps nearly completely with the policy priorities of the Government of Mozambique.

Currently teenage pregnancies are on the increase: more than two third of young women (20-24 yr. old) give birth before they are 20 years old. We also know that more than half (54%) of the Mozambican population is 18 years old or younger. These combined data convince us to focus our support on the SRHR of adolescents: prevention of teenage pregnancies and contracting HIV. This implies the promotion of safe sex and increased use of modern contraceptive measures. Our principal partners, the Ministry of Health (MoH) and PSI, are well situated to address this. Together with other Health Partners we will exert maximum influence that in practice this focus is not lost.

Next to improving the use of modern contraceptive methods our support in the next 4 years will contribute to less women dying as result of being pregnant and less new-borns dying at or soon after being born. For actual service provision (supply) the Ministry of Health is the most important provider. Although focus is required on improved family planning services, antenatal control and basic (emergency) obstetric and neonatal care, this is best achieved through general health system strengthening support, with an emphasis on improved human resources for health. Improved public finance management, with a focus on anti-corruption and administrative efficiency (procurement) is an ever present focus. The embassy will explore the possibility to create a TA fund that will allow for greater control of TA by the Ministry and other partners. The same fund is intended to provide the embassy with access to improved linking and learning, through targeted research, predominantly with Mozambican partners.

Behaviour change is difficult and complex. The embassy strongly supports social marketing (PSI) to apply commercial (manipulative) techniques to have people abstain from unsafe sex, sleep under mosquito nets, eat nutritious food, drink clean water, wash their hands, use safe sanitation and use health services, such as maternities, when necessary. A better understanding of this demand side for health services may involve the stimulation of vouchers to pay for transport for poor pregnant women to reach maternities or even health insurance schemes for specific groups.

In order to work as efficiently as possible with the staff available, the embassy maximises the overlap between the spearheads and the benefits of cross-cutting themes. In synergy with the food and nutrition security spearhead our SRHR partners will be influenced to improve supply of and demand for micronutrients and our FNS partners to improve value chains with food fortification. It is important to realise that the drive to reduce teenage pregnancies will in itself reduce the prevalence of malnutrition. The synergy with the spearhead water is clearly sanitation. To maximise the health benefits from the use of clean water use of safe sanitation is paramount. In population dense areas such as municipalities, options will be explored to provide holistic integrated support whilst maximising the benefits of our spearheads and our added value in being recognised as a credible honest broker with our other development partners to harmonise and align with Mozambican authorities.

The overlap between our SRHR spearhead and the GoM priorities is less pronounced in the area of sexual rights. Now that abortion has been legalised the embassy will stimulate the ministry to also make the necessary services more available. On the other hand our Embassy will continue to build on the existing relationships with strong civil society organisations to emphasise the need for improved domestic accountability, protection of the rights of sexual minorities, otherwise specifically vulnerable groups and gender. The embassy will explore possibilities to further strengthen the cooperation between these civil society organisations by promoting the development of an NGO consortium.

Risks and mitigation

To avoid increasing donor dependency to fund a large part of the public health service delivery, it is important to mobilise support from civil society and parliament to promote sustained and even increased domestic financing. After a couple of years of decline the current trend appears one of steady recovery.

- Although rights based advocacy NGO's are tolerated it remains a risk if they one day might be considered to become too vocal. Sustained support by the Netherlands is helpful to mitigate this risk.

- Within the strong hierarchical structure and processes the position of the Minister of Health remains pivotal. The openness and leadership of the current Minister is very much appreciated by all partners and deserves our support to avoid change and promote domestic ownership.
- Given the weak institutional capacities the system remains vulnerable for failure of components, such as the logistics and supply system. Focused support and early warning alertness are crucial.
- We strongly apply zero-tolerance for corruption, but acknowledge that, especially our public sector partners may not be sufficiently equipped to prevent all fraud or theft, and deal diligently with cases as they may occur. Our close relationship with our partners works in practice as an early warning system and we are confident that our partners will monitor to the best of their abilities and respond adequately to concerns we may have.

4.4 Cross Cutting: Good Governance

Result chain

The embassy will work on good governance issues that are necessary to overcome specific bottlenecks within the sectors and on good governance issues that are of a more general nature but that are crucial to create an enabling environment for results and impact of the interventions in the embassy's spearheads (see chapter 3). Improving governance is generally known to be a long term process. Results and impact are usually difficult to quantify and qualify and if results can be shown, it takes a prolonged effort to achieve them. Therefore, part of our added value stems from the continuation of support we have given for the last years and the lessons we have learned in the process. Another added value is the embassy's integrated approach to good governance that allows lessons learned on sector level to feed in to interventions on the cross-cutting governance level and vice-versa.

In light of developments in the Netherlands, Mozambique and based on lessons learned the embassy's approach to good governance in the coming four years will be the following:

- Governance issues that are specific to sectors will be addressed at sectoral level. Governance issues that are of a more general (cross-cutting) nature but important for results within the sectors will be addressed at national level. As an example, the institute for data collection, price setting and accountability in the water sector (CRA) will be supported.
- Focus of the cross-cutting governance interventions will be on public finance management, 'voice' of civil society and social protection, which ensures accountability to the poorer segments of the population and offers them a possibility for political engagement. Further support to the National Institute for Social Affairs (INAS) is requested from Good Governance funding.
- The embassy will work to optimise synergies between governance interventions at national level and interventions within the sectors.
- Support to Public Finance Management will be continued and the embassy will explore the possibility of broadening its PFM support to the tax authority, in order to enhance the country's capabilities to generate public revenue and to reduce donor dependency.
- Civil society support will be continued in light of the growing need for advocacy and monitoring of government and business activity.
- Good governance support will be less focused on Nampula and more concentrated on the national level. Support to the National Program for Decentralised Planning and Finance will be more focussed and reduced. The portfolio of good governance activities in Nampula will be gradually phased out in the coming years.

Risks and mitigation

The main risks/mitigating measures for good governance interventions are the following:

- The development towards an open, active and autonomous civil society could be hampered, leading to less domestic accountability. The embassy will continue to support further emancipation of a number of NGO's.
- Corruption and conflict of interests hinder public sector reform. Apart from the continued support to PFM and to transparent planning and budgeting, which is an important part of decentralisation, continued support to monitoring by civil society is crucial to counter corruption.
- Lack of capacity and resources for effective public sector reform. The National Program for Decentralised Planning and Finance that is financed by the embassy contains a substantial capacity building component.

Chapter 5

Other instruments of Netherlands Foreign Policy

Bilateral relations

Mozambique and the Netherlands have a long history of friendly relations. The support many Dutch have given to the struggle for independence is still remembered. The issues of piracy and drugs (Mozambique as transit country) are becoming of more concern and will ask for increased attention and reporting of the embassy. Both will be dealt with within the EU and UN frameworks. Piracy is also the main issue of collaboration with the Defence Attaché, who is based in Pretoria. In 2014 presidential and parliamentary elections will be held. A revision of both the Election Laws and the Constitution is now being prepared. This will require close monitoring on a bilateral basis and with EU and G19 partners.

The embassy will follow Mozambique's position in international fora and report on it.

Economic Diplomacy

Mozambique's natural resource wealth can be highly profitable for both investors and Mozambique's citizens. Significant opportunities for large-scale economic development, based on the use of these natural resources and on the spillover of the expansion of extractive industries already exist or are in the process of being developed. On the one hand the new revenue source can allow the country to become less dependent on foreign aid. On the other hand the key challenge for the country is the need to complement the current export drive based on mega-projects with a diversification strategy that activates a broader set of growth drivers and taps more effectively into Mozambique's abundant factors of production, in particular labour, land and entrepreneurial drive.

Next to the megaprojects but also related to these, development of small and medium enterprises is required (SMEs). The country finds itself at a crossroads, presenting possibilities for Dutch entrepreneurs, companies and knowledge institutes. They can more than ever before seize the opportunities offered by the fact that the Mozambican authorities look at the private sector as the engine of development and that also in the development programme of the embassy the private sector is seen and worked with as a key contributor to inclusive economic growth. However, the business environment in the country is not yet favourable to private investments, both national and foreign. It suffers from obstacles that discourage new investments such as very high interest rates due to an inefficient financial market, bureaucracy within the public institutions in the licensing of new businesses, lack of roads for product flow from production areas to consumer areas, as well as difficulties in land access. Some of these obstacles are being addressed as part of the development programme of the embassy; some are being addressed within the broader constituencies to which the Netherlands belongs i.e. the EU, the UN, IMF/WB etc. The same applies to international trade policies.

As becomes clear from the previous chapters the links between the sectors in which the Netherlands is active and Dutch companies and knowledge institutes are already strong, cooperation can be strengthened further. The embassy has set itself targets for an increased use of the Dutch Trade instruments. Also because an increased interest from the Dutch side can be expected, the embassy will play a much more active role promoting trade and investment in the larger framework of economic diplomacy. Several high level visits in 2011 both to Mozambique and to the Netherlands are a good starting point for increased activity. The embassy will pay specific attention to the follow-up of these visits.

In economic diplomacy, the Netherlands' commitment to corporate social and environmental responsibility (shared values) will be a guiding principle as well as the need to guarantee that Dutch trade and investment adds value to inclusive growth in Mozambique.

Procurement: Mozambique is one of the pilot countries of the IPI (Implementation Platform for IFI procurement). Jointly with EL&I and the private sector the embassy will work on identifying possibilities for Dutch companies in the sectors of maritime infrastructure and health.

Policy Coherence for Development (PCD)

There are no specific bilateral obstacles in the economic relationship between Mozambique and the Netherlands, which currently hinder bilateral trade relations.

In particular in the water sector several initiatives are at work/will become active in Mozambique: Water Mondiaal, Frysland PPP, PSI, PPP facility, WASH-United, DeltAlliance, WASH UNICEF, WB (WSP), AfDB (WSI), IWMI, WSUP (PPP's), 2g@there, Top Sector Water, Young Water Experts

programme, WUR (EL&I funded) activities, UNESCO-IHE, Dutch private sector, other programmes of BZ thematic departments. The strength of the Netherlands' should not be weakened by uncoordinated initiatives. The embassy sees as its primary responsibility to ensure coherence in Dutch interventions.

Another type of coherence has to do with the way interventions impact on the global public goods. Uncontrolled large commercial investments in mining and agriculture are a serious threat for Mozambique's global goods such as water, land, forests and bio-diversity. Climate change is another real threat, as water availability changes (floods and droughts) and biodiversity further depletes. Climate change, aggravated by uncontrolled mining of natural resources in megaprojects, can destroy valuable farming systems and livelihoods. Private sector interests can be counterproductive for long term social development. The embassy will incorporate the concept of Policy Coherence for Development in its strategy for the water and food security spearheads. The embassy will take a decision in 2012 whether it is in a position to become a pilot country in this respect, depending on available capacity and program progress.

Public Diplomacy/Culture and development

The image of the Netherlands is positive. Mozambique rarely asks for clarification on 'moral issues'. A growing number of 'non-traditional' partners such as China, Brazil, India, South Africa, South Korea and Vietnam are becoming more active and receiving increasingly positive attention from the Mozambican authorities. The embassy will therefore look into ways and means to proactively disseminate information on the results of Dutch activities and potential of Netherlands knowledge, potential and capacity. The *new media* will be made use of (recently the embassy opened a Facebook page). Both the development programme and innovative business projects will be taken as starting points for public diplomacy and Holland branding. Part of this strategy is a careful targeting of support to Mozambican cultural activities, with emphasis on meeting of cultures (e.g. in architecture, film and music and sports).

Consular

The embassy is part of the regional collaboration programme which is being implemented by the Regional Support Office (RSO) in Pretoria. All consular back office tasks will be transferred to the RSO office. Up till now no Orange carpet policy was needed but it cannot be excluded that with intensifying economic relations this will have to be looked into during the MASP-period. For urgent visa applications and/or applications for members of the government the German Embassy is providing assistance. The embassy is representing Austria, Slovenia, Luxembourg and Belgium for the issuing of visa. The embassy will continue to provide consular support whenever needed. Because of the size of the country it is assisted by two honorary consuls, one in Beira and one in Nampula.

In the field of illegal migration and human trafficking the exchange of information and collaboration with the ILO (Immigration Liaison Officer) in Pretoria will be continued. These issues are also part of the EU dialogue with Mozambique.

Chapter 6

Financial implications

Financial ODA implications 2012-2015 in € (Policy area, budget-code, description)

2.5 Security, good governance and rule of law	15.458.000
4.1 Food security	30.735.000
4.2 Effectiveness policy on poverty reduction	9.000.000
4.3 Private sector development	4.415.000
5.2 Support to Civil Society	675.000
5.3 Equal rights and opportunities for women	3.440.000
5.4 Sexual and reproductive healthcare and rights & HIV/aids	50.469.000
6.2 Integrated water management, water and sanitation	62.705.000
total budget 2012-2015	176.897.000

WEDNESDAY 19 JUNE, PEMBA

Bezoek aan ANADARKO opslagkamp, 10 2 e

Tijd: 8.45 – 9.30 uur
Locatie: ANADARKO opslagkamp
Aanwezig: Allen

Programma

Korte rondleiding op het pijpen opslagkamp van Anadarko in Pemba, gevolgd door een bezoek aan het kantoor met een korte introductie van 10 2 e Anadarko, Pemba. Daarna tijd voor vragen. Bijeenkomst ruimte van Anadarko is beperkt tot 20 plaatsen, gedeelte van de delegatie zal moeten blijven staan.

Doel NL zijde:

- Introductie bezoek en toelichting van specifieke NL belangstelling voor samenwerking in gas sector;
- Indruk verkrijgen van de voortgang van de gas operaties in het noorden van Mozambique en de mogelijkheden van opereren in de lokale context.

Wat uit het gesprek te halen:

- Profileren van kennis en expertise van NL bedrijven (en kennisinstellingen) voor winning en productie en commercialisatie van gas;
- Helderheid over voortgang van ontwikkelingen in Palma (on-shore en off-shore).

Bijlage:

- Engelstalige kernzinnen/ mogelijke vragen
- Achtergrond

Spreekpunten/ mogelijke vragen

[Algemeen: kansen gassector, investeringen infrastructuur, kennis en mankracht. Missie 23 bedrijven met innovatieve expertise en technologie m.b.t. offshore gas en gerelateerde infrastructuur. Doel missie mogelijkheden voor samenwerking NL-MOZ. MVO reputatie NL bedrijven.]

-
- How are gas operations developing in the Rovuma Basin, on- and offshore?
  - What are your expectations for of developing onshore LNG facilities in Palma?
  - What is your view on port developments in Pemba and Palma? Main challenges?
  - What is your view on future capacity needs, what kind of knowledge and skills will be most needed?
  - Where do you see possibilities for cooperation with Dutch parties?
-

Achtergrond

Anadarko Petroleum Corporation is een Amerikaans olie en gas exploratie bedrijf met 4.000 werknemers wereldwijd. Het hoofdkantoor is in The Woodlands, Texas. Anadarko en partners hebben een tiental+ succesvolle offshore boringen gedaan in het Rovuma basin en wereldklasse gasvondsten gedaan (35-65+ triljard cf winbare hoeveelheid). Anadarko's aandeel is 36,5 %; partners zijn Mitsui & Co. Ltd. (Japan, 20%), Bharat PetroResources Ltd. (India, 10%), PTTEP (Thailand, 8,5%), Videocon (India, 10%), en ENH (Mozambique, 15%). Anadarko en partners hebben aan 3 consortia opdracht gegeven de onshore LNG faciliteiten (Palma) te ontwerpen (zgn. FEED contracten). Boskalis neemt deel in 2 van deze FEED contracten.

Anadarko in Mozambique:

In December 2006, Anadarko, through its subsidiary Anadarko Mozambique Area 1, signed an oil and natural gas Exploration and Production Concession Contract (EPCC) with the Government of the Republic of Mozambique for Area 1 in the Rovuma Basin. Since that time, Anadarko and its partners have drilled more than a dozen deepwater wells within the offshore Area 1 Block discovering an estimated 30 to 65+ trillion cubic feet (tcf) of recoverable natural gas. Four of the discovery wells in the Prosperidade complex (Windjammer, Barquentine, Lagosta and Camarão) were among the largest discoveries in all of Africa during 2010 and 2011.

The Prosperidade complex was followed by the discovery of the Golfinho/Atum complex in 2012, which is located just to the north of Prosperidade and is fully contained within the Offshore Area 1. The Golfinho/Atum complex is estimated to hold 15-35+ Tcf of recoverable resources. These massive natural gas discoveries and future world-class LNG project represents a transformational opportunity for Mozambique to become a major exporter of LNG. This activity has the potential to generate substantial revenues for the government, long-term foreign investment, infrastructure and other social improvements, as well as direct and indirect employment opportunities.

From 2014 on Anadarko will build facilities, drill development wells, install subsea architecture, secure shipping agreements and evaluate expansion opportunities. First LNG production is currently expected in 2018.

WEDNESDAY 19 JUNE, PEMBA

Visit Pemba Terminal Services, 10 2 e

Tijd: 10.00 -10.30 uur

Locatie: Pemba haven

Aanwezig: Allen

Programma

Korte rondleiding in het PTS gedeelte van de haven van Pemba. 10 2 e

Het PTS deel van de haven is afgescheiden van de commerciële container haven, heeft een eigen ingang, en is de dienst haven voor voorraadschepen die de boorschepen aandoen (Anadarko etc.). De terminal bestaat uit een pier en een ponton, verbonden door een metalen brug. Stalen brug en ponton komen uit de haven van Amsterdam.

Doel NL zijde:

- Indruk verkrijgen van de haven ontwikkelingen in het noorden van Mozambique en de mogelijkheden van opereren in de lokale context.

Wat uit het gesprek te halen:

- Inzicht in de ontwikkelingen in de haven van Pemba (onshore en offshore dienstverlening).

Achtergrond PTS

Pemba Terminal Services (PTS) is een partnerschap tussen Caminhos de Ferro de Mocambique (CFM) en Bolloré Africa Logistics. De terminal is in maart 2013 geopend. Bolloré Africa Logistics werkt in 46 landen in Afrika, veelal via PPP's, in de haven en spoorweg sectoren. Het heeft 25.000 werknemers.

Mogelijke vragen

- What is your view on port developments in Pemba?
- What are your expectations for growth of your services, looking at development of gas exploration in the region?
- What is your view on future capacity needs, what kind of knowledge and skills will be most needed?
- Where do you see possibilities for cooperation with Dutch companies?

WEDNESDAY 19 JUNE, PEMBA

Visit CFM

Tijd: 10.45-12.30 uur
Locatie: CFM Offices, Pemba
Aanwezig: Allen

CFM zal een presentatie geven over de havens en daaraan gerelateerde spoorwegontwikkelingen in Mozambique.

Doel bezoek

- Onder de aandacht brengen van specifieke NL belangstelling voor samenwerking in de toekomstige infrastructurele ontwikkelingen, met name havens, in het noorden;
- Informeren naar de actuele planvorming en ontwikkelingen van de havens in Pemba.

Beoogd resultaat

- Profileren van kennis en expertise van NL bedrijven in havenontwikkeling;
- Helderheid over de prioriteiten en concrete plannen voor ontwikkeling van de havens Pemba.

Bijlage

Spreekpunten
Achtergrond

Spreekpunten

[Algemeen: kansen gassector, investeringen infrastructuur, kennis en mankracht. Missie 23 bedrijven met innovatieve expertise en technologie m.b.t. offshore gas en gerelateerde infrastructuur. Doel missie mogelijkheden voor samenwerking NL-MOZ. MVO reputatie NL bedrijven.]

- The Netherlands has a long history in maritime development; from port development, to construction of ports and terminals and management. Dutch approach offers an integral vision and is based on own, vast experience. Rotterdam Port is the North-West European hub for the arrival, production and distribution of energy streams.
- Strong interest is infrastructure development in the North, especially port development. Vision on developments, priorities and plans for port infrastructure in Pemba?
- Connection between gas development and port infrastructure, including LNG terminals. Integration and vision.

- How are port developments going to be financed?
Which role private sector (PPP) or donor support?
- Possibilities for cooperation with Dutch companies?
- Dutch companies here this week to build long term relations. They will also invest in training and transfer of knowledge and skills. Needs for capacity building?

Achtergrond

CFM is het staatsbedrijf dat verantwoordelijk is voor de spoorwegen en havens in Mozambique. Het heeft de afgelopen 15 jaar een diepe herstructurering ondergaan waarbij meer dan 20.000 personeelsleden zijn afgevoerd. Er is tevens een privatiseringsstrategie uitgevoerd die het mogelijk heeft gemaakt voor de private sector om deel te nemen in de haven- en spoorweg operaties.

De havens van Maputo, Beira, Quelimane, Nacala, Pemba en Mocimboa de Praia hebben nu een private sector operator. CFM neemt in deze joint ventures deel met 49%.

Cornelder de Mocambique (moederbedrijf in Nederland) heeft concessies voor de haven van Beira en Queliname. FMO heeft participaties in de haven van Maputo.

Ondanks de aanzienlijke groei in capaciteit, verbeteringen en herstructurering in de afgelopen jaren is CFM niet voorbereid om te voldoen aan de huidige verwachtingen voor grote bulktransporten van kolen die de mijnbouwbedrijven Vale en Rio Tinto verwachten.

11, 10 2 a

CFM is echter als staatsbedrijf zeer relevant en belangrijk als mogelijk partner voor het Nederlandse bedrijfsleven in de maritieme sector: 11, 10 2 a

De samenwerking van Nederland met CFM gaat ver terug. Zo heeft Nederland een belangrijke rol gespeeld in de rehabilitatie van de haven van Beira toen deze nog geheel een staatsbedrijf was.

In 2011 werd het nood bagger plan van de haven van Beira voltooid. Deze werken met een totale waarde van ca. 40 miljoen EURO zijn uitgevoerd door Van Oord. Financiering kwam van CFM zelf, de EIB en ORET.

WEDNESDAY 19 JUNE, PEMBA

Speech Holland Trade Reception

Tijd: 18.30 – 20.30 uur
Locatie: Pemba Beach Hotel
Aanwezig: Allen

Holland Trade Reception met lokaal bedrijfsleven en andere genodigden van de bedrijvendelegatie. In totaal zullen ongeveer 50 personen aanwezig zijn.

PlvDGBEB zal een openingswoord verzorgen.

Bijlage

- Speech
- Gastenlijst

Speech

- It is a great pleasure to be visiting Pemba and being able to welcome you to this Holland Trade Reception. Your presence shows that you all – like us – greatly value good relations between Mozambique and the Netherlands. Thank you for joining us.
- Relations between our countries are developing from a focus on development cooperation towards a more broad-based partnership, resulting in mutual benefit. This mission is an example of our evolving bilateral partnership.
- We came here with representatives of 23 renowned Dutch companies which have much to offer to Mozambique. Among them there are some of the world's largest dredging companies, major global players in the fields of construction, offshore field development, water and infrastructure consulting and heavy transport shipping. They offer innovative, excellent expertise and technology in the field of offshore gas and related infrastructure. They are all entrepreneurs who see opportunities in Mozambique and hope to be of use in the further development of Mozambique.

-
- The Netherlands is one of those countries very familiar with the discovery of large quantities of natural resources within their borders, especially when it comes to natural gas. We also have a long history in maritime development; from port development, to construction of ports and terminals and port management. The Port of Rotterdam is the North-West European hub for the arrival, production and distribution of energy streams. I am convinced that the Netherlands and Mozambique can learn from each other.
  - We have arrived in Pemba yesterday afternoon and from the conversations we have had it is clear that this region will have a lot to offer in the near future. Naturally, we hope to play a role in these developments. The aim of this mission is to identify new possibilities for cooperation Dutch business and counterparts in Mozambique.
  - I wish you an enjoyable and a hopefully productive reception. Let's embrace the many opportunities, learn from each other and work together as equal partners. Let's build on this enthusiasm, strengthen our ties and discover new forms of partnerships.
-

- And to underline this, I would like to propose a toast:
to the friendship and partnership between
Mozambique and the Netherlands.

Thank you

Pemba

1	10 2 e	Tidewater	10 2 e	Yes
2		Anadarko		Yes
3		Provincial Director of Transports		
4		Mocargo		Yes
5		CIRO		
6		Ti Logistics		Yes
7		Sethy		Yes
8		SLB		
9		DHL		Yes
10		Bollore		Yes
11		Bollore		Yes
12				
13		Nat. Director Commerce and Industry		
14		Nortec		
15		Weatherford		No
16		Anchor		No

THURSDAY 20 JUNE, NACALA

Bezoek haven Nacala en Portos do Norte SA

Tijd: 14.00 – 16.00 uur

Locatie: Offices Portos do Norte + Nacala Port

Aanwezig: CdP, EZ, DIO, AgNL, PJvA, SOS, bedrijvendelegatie

Doel bezoek

- De delegatie zal een toer maken door de haven van Nacala, waarna er een presentatie zal plaatsvinden in het kantoor van Portos do Norte, SA
- Introductie bezoek en toelichting specifieke belangstelling voor samenwerking in de havenontwikkeling van Nacala;
- Informeren naar de ontwikkelingen van de haven van Nacala en mogelijkheden voor dienstverlening door NL bedrijven;

Beoogd resultaat

- Profileren van kennis en expertise van NL bedrijven in havenontwikkeling en onshore-offshore dienstverlening;
- Inzicht in de ontwikkeling van de haven van Nacala, en de rol van de haven mbt achterland en voorland (Indische Oceaan landen)

Bijlagen

Spreekpunten en vragen

Achtergrond

Spreekpunten - vragen

- Due to recent discoveries vast opportunities arises in the Mozambican gas sector. Requires investment in infrastructure, knowledge and manpower.
- Reason for trade & investment mission consisting of 23 renowned companies. Dutch companies visiting Mozambique offer innovative, excellent expertise and technology in the field of offshore gas and related infrastructure.
- Among them there are some of the world's largest dredging companies, major global players in the fields of construction, offshore field development, water and infrastructure consulting and heavy transport shipping.
- Aim of this mission to identify new possibilities for cooperation between Dutch businesses and parties operating in Mozambique.
- Development of gas sector requires investments in port infrastructure. Your view on development of Nacala port in the near future? How do see its

connections to hinterland and adjacent countries in the Indian Ocean?

- View on the possible function of Nacala as a regional hub for fuel supply? What investments are needed?
- Financing further port developments? Which role private sector (PPP) or donor support?
- The Netherlands has a long history in maritime development; from port development, to construction of ports and terminals and management. Dutch approach offers an integral vision and is based on own, vast experience. Rotterdam Port is the North-West European hub for the arrival, production and distribution of energy streams.
- NL enterprises and research institutes have a strong reputation with regard to inclusive and sustainable economic growth. Corporate Social Responsibility is enshrined in Dutch institutions. *[overhandiging missieboekje]*
- Views on future possibilities for cooperation with Dutch companies in port development of Nacala.

- Training and skills transfer is starting point, but slow process. Sometimes expat expertise required for specific services and requires a flexible situation. The Dutch companies that are here this week would like to maintain long term relations. What needs capacity building and knowledge transfer?

Achtergrond

De Nacala haven is ingang van de Nacala corridor en heeft als achterland de bevolkings- en landbouwrijke provincie Nampula (>3 miljoen inwoners), en de kolenrijke provincies Tete en Niassa, en het buurland Malawi. De haven van Nacala is de enige bestaande natuurlijke diepzee haven in Mozambique. De baai heeft een diepte tot 60m. Gezien deze diepgang is de haven zeer interessant voor bulkvervoer en bulkopslag. Japan heeft de afgelopen jaren geïnvesteerd in de ontwikkelingen van de haven, met het doel om de haven te moderniseren en gaat hiermee door met nieuwe investeringen (totaal US\$ 117 miljoen) via het Pro-Savanne project en met een Wereld Bank lening.

Vale Mozambique is in de baai, met eigen financiering, een nieuwe kolenterminal aan het bouwen (ontworpen door Arcadis Logos, Brazilië) die zal moeten gaan dienen voor de kolenexport vanaf de mijnen in Tete/Moatize, aangevoerd over een spoorlijn dwars door Malawi. De spoorlijn is verdeeld in een aantal concessies.

Portos do Norte SA

Portos do Norte SA is een consortium van 6 Mozambikaanse bedrijven. Grootaandeelhouder is CFM. Sinds maart 2013 is dit consortium verantwoordelijk geworden voor de haven ontwikkeling en operaties .

THURSDAY 20 JUNE, PEMBA

Ontmoeting met vertegenwoordigers van NGO platform in Nampula

Tijd: 09:00-10:30
Locatie: Vergaderzaal SNV
Aanwezig: PlvDGIS; PlvDGBEB; verschillende vertegenwoordigers van NGOs die onderdeel uitmaken van het Nampula NGO platform; 10 2 e
HOS.

Doel NL zijde:

- Kennismaken met vertegenwoordigers van verschillende NGOs (exakte aantal en deelname op dit moment nog niet bekend), die deel uitmaken van het NGO Governance platform in de provincie Nampula.
- Inzicht verkrijgen in de kansen en uitdagingen van het ontwikkelingsproces in Nampula, vanuit het perspectief van NGOs.
- Geïnformeerd worden over de trilaterale samenwerking tussen Japan, Brazilië en Mozambique in het zgn "Prosavanna" Project voor inclusieve landbouw ontwikkeling in de Nacala corridor.
- Bespreken van de rol van NGOs in het ontwikkelingsproces met lokale en buitenlandse investeerders in de provincie Nampula.

Achtergrond

De ambassade heeft een aantal NGOs in Nampula gefinancierd, dat zich bezig houdt met goed bestuur en sociale ontwikkeling. De financiering van de laatste NGOs loopt dit jaar ten einde, in opvolging van OS beleidswijzingen. Tijdens de langdurige samenwerking met verschillende van deze organisaties (sommige zijn partner van de ambassade vanaf eind jaren 90) is capaciteit en dynamiek gecreëerd.

De samenwerking tussen het maatschappelijk middenveld en de lokale overheid, voor begeleiding van het ontwikkelingsproces in de provincie Nampula is inmiddels een voorbeeld voor de rest van het land. De financiering van de ambassade heeft hieraan bijgedragen. Hoewel onder de nieuwe Gouverneur van Nampula de samenwerking wat moet worden bijgesteld, is de basis nog steeds aanwezig. NGOs hebben een belangrijke rol in het begeleiden van lokale gemeenschappen en investeerders in het inclusieve ontwikkelingsmodel.

Een aantal NGOs in Nampula heeft zich verenigd met vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld in Japan en Brazilië, omdat het Prosavanna project (trilaterale samenwerking op gebied van landbouwontwikkelingen op basis van ervaringen in Brazilië) niet aan de verwachtingen voldoet en geen inclusieve ontwikkeling bevordert. In de drie landen wordt nu aandacht gevraagd voor hervorming van het programma.

De voornaamste problemen van het Prosavanna project betreffen slecht afgestemde verwachtingen tussen de partners (Japan, Mozambique en Brazilië) en het niet voldoende betrekken van de doelgroepen, de kleine landbouwproducenten. Landrechten van de lokale bevolking worden niet altijd erkend door het project. In de volksmond krijgt dit programma dan ook de connotatie van 'landgrabbing'.

De link hieronder geeft toegang tot een rapport van een Japanse onderzoekster, verbonden aan de Universiteit van Tokyo, over geleerde lessen van het ProSavanna Project.

<http://farmlandgrab.org/uploads/attachment/ProSavana%20Analysis%20based%20on%20Japanese%20source%20%28FUNADA2013%29.pdf>

Tijdens eerdere gesprekken met de NGOs over hun rol en toekomst heeft de ambassade geadviseerd om de strategieën bij te stellen. Het is van belang om de grote investeringen in de provincie te begeleiden en zoveel mogelijk te zorgen dat deze inclusieve groei bevorderen. De inzet van de NGOs rondom Prosavanna is hiervan een voorbeeld. Dit betekent een andere, meer gefocuste benadering, waarbij prioriteiten moeten worden gesteld en niet de hele provincie op dezelfde manier kan worden bediend. Ook moet men goed inzicht en kennis verkrijgen van economische processen en de achtergrond van de investeerders. NGOs vervullen een belangrijke rol als 'oliermannetje' en facilitator in het ontwikkelingsproces, waar twee verschillende werelden van investeerders en traditionele gemeenschappen elkaar ontmoeten.

10 2 a

Spreekpunten

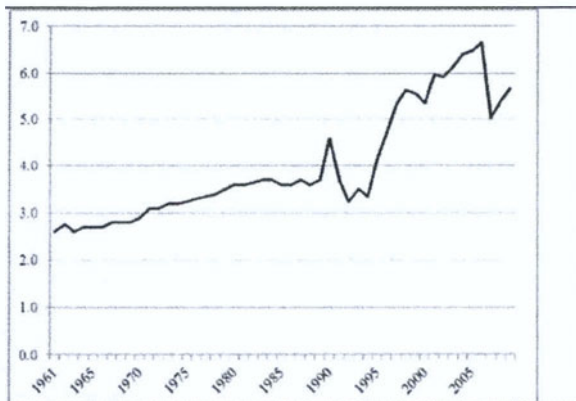
- It is appreciated that representatives of many NGOs have made the effort and taken the time for this meeting. This meeting is very important as we would like to discuss the challenges and benefits of the development process in Nampula province. It is important to have the view of civil society as you are the broker in the development process, linking investors and communities. Your views, comments and suggestions are appreciated.
- Many of the NGOs present are involved in addressing issues around the Prosavanna project. Although a good concept for inclusive development through programming adapted to local conditions, apparently the program created significant confusion, which is currently addressed by civil society organisations in the three countries involved in the program (Mozambique, Japan and Brasil). We would like to be briefed on progress and hear your opinion on the programme as trilateral cooperation is a modality in which also the Netherlands are interested.

- We have been informed that civil society engagement in the development process in Nampula serves as an example for the rest of the country. We would like to hear your opinion on this collaboration with the local Government and private sector participants.

I. Introduction

Cassava supplies roughly 30% of all calories consumed in Mozambique, making it the country's most important food security crop. However, over the past 45 years, cassava's share in food consumption has fallen from 46% of national calorie availability in the early 1960's to 30% in the late 2000's.

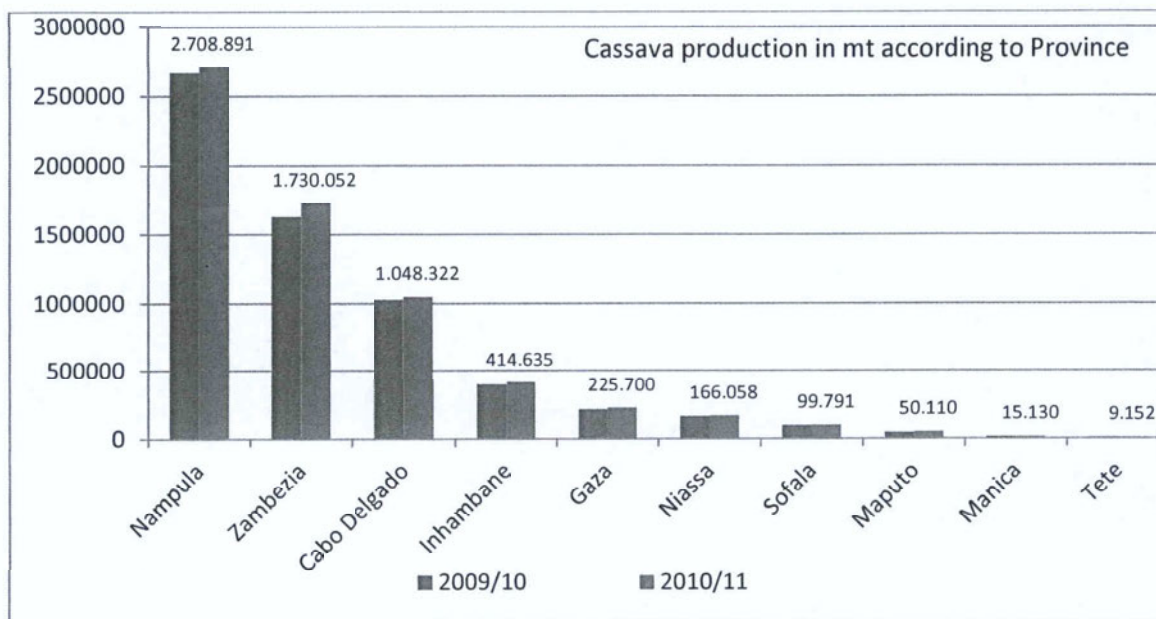

a. Total Production (Millions of Tons of Fresh Cassava per Year)

- Nonetheless cassava production has grown over the past 50 years by 1.9% on average per year.
- Growing urbanization and shifting demand patterns have led to growing opportunities for cassava processing and commercialization.
- Given cassava's high productivity per unit of land and labour, cassava prices in Mozambique's northern cassava belt average about 55% of the cost of wheat and 60% of the cost of maize

II. Cassava production per province

- Nampula is by far the largest cassava growing province followed by Zambezia, Cabo Delgado and Inhambane.

III. Estimation of CDM requirements versus total cassava production

Theoretical assumption of CDM growth when besides Nampula two more AMPU's will be in operation:

2013	7,000 ton cake	14,000 ton roots
2014	14,000 ton cake	28,000 ton roots
2015	25,000 ton cake	50,000 ton roots
2016	30,000 ton cake	60,000 ton roots
2017	35,000 ton cake	70,000 ton roots
2018	40,000 ton cake	80,000 ton roots

Assumed requirements against national production data of 2011*

Production figures for the Northern catchment area:

Regional production figures Catchment area North			
Provinces	Districts	2010 x 000 Mt	2011 x 000 Mt
Nampula Province	all except coastal	2,670	2,710
Zambezia Province	Alto Molocue, Gile, Ile	1,090	1,150
Cabo Delgado	Namuno, Balama	1,030	1,050
Niasso	Cuamba, Metarica, Nipepe	160	170
		4,950	5,080

Cassava roots requirement for beer making as percentage of total cassava production

2013	% of total	2014	% of total	2015	% of total	2016	% of total	2017	% of total
5	0.1	9	0.2	17	0.3	20	0.4	23	0.5

IV. Building the supply chain

Supply of roots is being secured on a model whereby a mix of commercial farmers is actively pursued by DDMM Lda:

Small scale commercial farmers

- Cassava with a plant density of only 10,000 plants per hectare requires a lot of attention and labour during both its first 8 weeks of growth and at harvest to give high yields.
- Cassava is therefore a good smallholder farmers' crop because family labour is very cheap and it forms part of their agricultural system since ages.
- Yields can be quickly raised by introduction of simple good agricultural practices and are always higher on average than larger farmers due to costs of labour.
- Diseases are nearly never disastrous for a whole crop.
- Risk spreading and buffering by a large numbers of suppliers.
- Average supply since October 2011 = 3,000 kg per farmer per year, increasing per year at an estimated rate of 2 ton per farmer due to extension and stem program.

V. Nampula to date

After a series of industrial tests to produce lager using cassava cake, DADTCO together with SABMiller started production of Impala cassava-based beer in Nampula. In November 2011, DADTCO brought the Autonomous Mobile Processing Unit (AMPU) to the Nampula region and

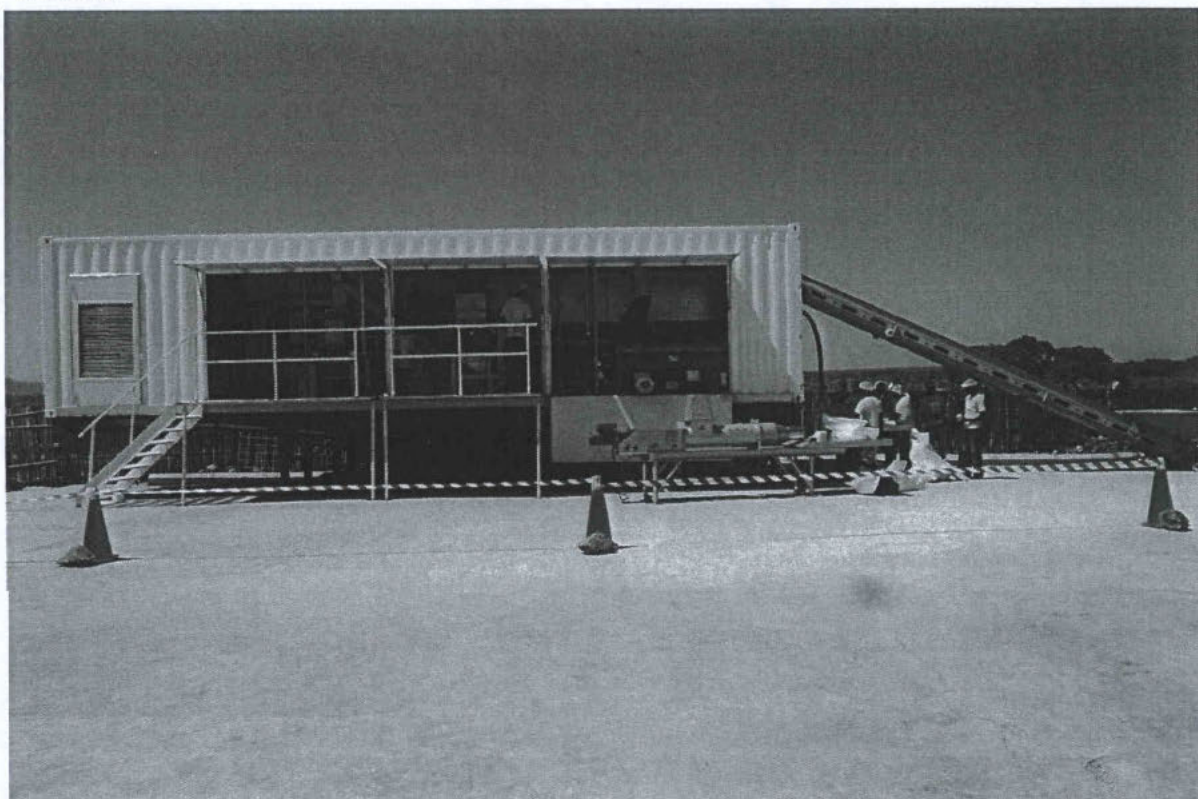

started to procure and process. As Impala beer is now a known product in Mozambique, it is expected that SABMiller will be able to fast track the HQCC purchases to expand the production and distribution of Impala to the southern portion of the country. It is expected that in 2014, 40,000 mt of raw cassava will be used annually in the production of Impala, with expectations that requirements will double. Additional markets will be explored such as the development of ethanol to replace firewood in urban markets.

IFDC, in collaboration with Corredor Agro Ltd (a commercial farm holding), used its expertise from Nigeria to produce, replicate and disseminate the disease-free planting materials needed to overcome cassava brown streak and cassava mosaic virus which greatly depress local yields and profitability. A year after the start of the multiplication (end 2012 - early 2013), healthy plant material became available to start a second cycle of multiplication using 'lead-farmers' while distributing the first materials to cassava producers. Meanwhile about 2400 farmers are at the moment linked to the AMPU in Nampula to supply roots. This, combined with the expansion of SABMiller to Beira and Maputo, has led to an intensification of the activities in Mozambique. In 2012, 1.6m improved cuttings were distributed and 600 farmers were trained.

VI. AMPU Operations in Nampula

Nampula AMPU is scheduled to produce over 340 mt of cake/month. Average farm size is two hectares in Mozambique about 0.7 hectares (1/3 of 2 hectares) planted to cassava with an average output of 5.4 mt. On average farmers in Nampula sell about 3Mt per year to DADTCO meeting the 8160 roots target, will require the registering, training and monitoring of 2,720 farmers.

THURSDAY 20 JUNE, PEMBA

Ontmoeting met vertegenwoordiger(s) van Dutch Agricultural Development & Trading Company -DADTCO

Tijd: 10:45-11:30

Locatie: Pemba

Aanwezig: PlvDGIS; PlvDGBEB; 10 2 e

[REDACTED] DADTCO (mogelijk andere vertegenwoordiger); 10 2

e

Doel NL zijde:

- Kennismaking met vertegenwoordiger van DADTCO.
- Uitleg over het bedrijfsconcept van DADTCO.
- Informatie verkrijgen over zakenklimaat in Mozambique in het algemeen en Nampula in het bijzonder.
- Discussie over rol van NGOs voor inclusieve ontwikkeling.

Achtergrond

DADTCO is Dutch Company based in Nigeria and the Netherlands, working in Nampula producing cassava cake to be delivered to SAB Miller/ Cervejas de Mozambique for production of beer in Nampula. SAB Millar (which is nowadays the owner of Grolsch) through its subsidiary Cervejas de Moçambique produces a special type of beer from the casava cake, named IMPALA. This beer has a slightly higher alcohol content as it aims to penetrate the illegal, home brewed, alcohol market which claims many victims. Due to competition rules IMPALA can only be sold in rural areas. The price of a bottle of IMPALA beer is lower than the price of 'regular' another local beer.

DADTCO has developed a mobile (on the back of a large truck) casava processing unit (AMPU), which can process casava quickly in the field, as casava rapidly loses quality once harvested. The AMPU travels between two districts (Murrupula and Ribaue), important for production of cassava, and informs farmers when it will be stationed where. This will allow farmers to harvest and transport casava to the AMPU for timely processing.

This process has created a commercial market for a staple food commodity. DADTCO requires NGO assistance to provide extension services to farmers, in order to guarantee quality material. Furthermore farmers are assisted in ensuring that the food security situation of the family is not threatened by the sale to DADTCO, as the company pays above market prices.

IFDC ensured the link with the farmers. However, the relation between DADTCO and IFDC under the casava+ program, is phasing out and currently DADTCO is in the process of securing other partners. One possible partner could be Solidaridad, an NGO which has a relation with our Ministry in sustainable development.

The embassy is in the process of finalising its relation with a number of NGOs in Nampula province. Some of the NGOs participated in the discussion with the NGO platform in Nampula. The embassy stimulates the NGOs to rethink their strategies and focus on development processes and act as facilitators/middlemen between communities and investors. Certainly foreign investors need assistance for understanding the culture and context of the area in which they are investing. Vice versa, communities need to be informed about the consequences of investments in their villages and districts.

Spreekpunten

- DADTCO is an example of innovative entrepreneurship in an emerging market. Investing in African countries and specifically in Mozambique brings challenges but offers enormous opportunities. DADTCO will expand its operations to Beira and Maputo, which is encouraging. Apparently DADTCO considers the business climate in Mozambique adequate to increase its operations. It will be interesting to learn from this experience.
- Foreign investors require local organisations to work with communities, who will be involved in the business model. For investors it is crucial to know the culture and context of the population where investments are made and communities need to be informed what the investment will do and what their rights and obligations will be.
- Until recently IFDC provided this position as facilitator. This relation is ending. What have been the experiences with IFDC and is DADTCO thinking of liaising with local NGOs who know the context well? This also refers to the expansion in other areas in Mozambique.

- Now that casava has become a commercial commodity, the social environment around its production is changing. Where previously it were mainly women who were involved in casava production for food for the family, now men become more involved as it becomes a commercial commodity earning income. Is DADTCO aware of these changes in household behaviour and if so, what are the consequences?

THURSDAY 20 JUNE, PEMBA

Ontmoeting met **10 2 e** kippenbedrijf
Novos Horizontes.

Tijd: 10:45-12:15
Locatie: Pemba
Aanwezig: PIVDGIS; PIVDGBEB; **10 2 e** (managers
Novos Horizontes), **10 2 e**.

Doel NL zijde:

- Kennismaking met vertegenwoordigers van Novos Horizontes.
- Inzicht in waartoe een PSI investering kan leiden.
- Uitleg over het bedrijfsconcept van Novos Horizontes (incl. het betrekken van kleine boeren/boerinnen d.m.v. *outgrower system*).
- Informatie verkrijgen over zakenklimaat in Nampula.

Achtergrond

"New Horizons" or "Novos Horizontes" in Portuguese is a chicken meat processing unit located in the district of Rapale in Nampula Province. The setup and initial phase for the establishment of a poultry abattoir with outgrower scheme was funded by PSI (PSOM at the moment). The project applicant at the time was a Botswana company; "Dusk and Dawn (PTY)".

The PSOM project duration was from August 2006 to 31 July, 2008 with the total amount of EUR 825.000,00. To secure its supply for the abattoir, the company established an outgrower scheme in the area surrounding the processing unit. The company produces one day old chicks, which are delivered to local farmers. Once fully grown, the farmers sell the chickens back to the company for chicken meat processing. Apart from selling one day old chicks, "New Horizons" also sells eggs and animal feed. The feed is produced using locally sourced maize. Also soya is in great demand as chicken feed, but the local market cannot ensure sufficient and regular supply. Soya is therefore also sourced from outside the country.

At the moment, "New Horizons": Employs 340 workers; works with 170 families (out growers or "integrados"); produces 1000 ton of chicken feed per month from maize and soya; produces 350.000 eggs per month (both for the market and chicks production); produces 280.000 one day old chicks per month, where 180.000 are delivered to out growers and the remaining 100.000 sold to public; produces 190 ton of frozen chicken per month.

Spreekpunten

- Novos Horizontes is an example of a succesful business development, which was started from Dutch seed funding in 2006. It will be interesting to learn lessons in order to further develop this concept of business development from Dutch seed money and hopefully also involving Dutch private sector.
- It is interesting to see how PSI funding kickstarted this operation which is entirely commercial today. One of the objectives of the PSI (former PSOM) program is to employment creation. This apparently has been achieved, as well as income generation for connected outgrowers. It will be interesting to know what wider social implications and developments the project has generated. From experience gained, can other opportunities for similar developments be identified?

THURSDAY 20 JUNE, NACALA

Speech Holland Trade Reception

Tijd: 18.30 uur
Locatie: Afrin Hotel
Aanwezig: Allen (minus plv DGBEB en plv DGIS)

Holland Trade Reception met lokaal bedrijfsleven en andere genodigden van de bedrijvendelegatie.

Bijlage

- Speech
- Gastenlijst

Speech

- It is a great pleasure to be visiting Nacala with our economic mission and being able to welcome you to our Holland Trade Reception. Your presence shows that you all – like us – greatly value good relations between Mozambique and the Netherlands. Thank you for joining us.
- Relations between Mozambique and the Netherlands are developing from a focus on development cooperation towards a more broad-based partnership, resulting in mutual benefit. This mission is an example of that evolving partnership.
- We came here with representatives of 23 renowned Dutch companies which have much to offer to Mozambique. Among them there are some of the world's largest dredging companies, major global players in the fields of construction, offshore field development, water and infrastructure consulting and heavy transport shipping.

- After we arrived in Nacala this afternoon, we have visited the port. Being the only natural deepsea port and potentially the biggest port in Mozambique, Nacala has a great potential. We are eager to closely follow the developments in the near future. One thing is clear: Nacala is booming!
- The Netherlands has a long history in maritime development; from port development, to construction of ports and terminals and port management. The Dutch approach offers an integral vision and is based on our own, vast experience. The Port of Rotterdam is the North-West European hub for the arrival, production and distribution of energy streams. The port now accommodates Europe's biggest LNG-terminal. I am convinced that the Netherlands and Mozambique can learn from each other in this field. The aim of this mission is to identify new possibilities for cooperation between Dutch businesses and Mozambican parties.
- I wish you an enjoyable and a hopefully productive reception. Let's embrace the many opportunities, learn from each other and work together as equal partners. Let's build on this enthusiasm, strengthen our ties and discover new forms of partnerships.

- And to underline this, I would like to propose a toast:
to the friendship and partnership between
Mozambique and the Netherlands.

Nacala

1	10 2 e	Portos do Norte	10 2 e	Yes
2		Portos do Norte		
3		Subtech		yes
4		A Feira Lda		Yes
5		CEP		
6				
7				Yes
8				
9		VALE		
10		JICA		
11		Odebrecht		
12				

Factsheet Mozambique Politiek, geografie, bevolking

Naam land	Republiek Mozambique
Staatsvorm	Federale Republiek
Parlement	National Assembly
Staatshoofd	Armando Guebuza (sinds 2 februari 2005)
Regeringshoofd	Alberto Vaquina (sinds eind 2012)
Bevolking	25,0 miljoen (EIU)
Oppervlakte	799.380 km ² (22 x Nederland)

Bron: CIA World Factbook, EIU

Economische Indicatoren

	Mozambique	Nederland
BBP in miljarden – ppp (EIU)	2013: \$ 16,1 2012: \$ 14,6 2011: \$ 12,8 2010: \$ 9,2	2013: \$811,7 2012: \$794,9 2011: \$838,3 2010: \$781,0
Reële Groei BBP (EIU)	2013: 7,0 % 2012: 7,4 % 2011: 7,1 % 2010: 6,8 %	2013: -0,2 % 2012: -0,7 % 2011: 1,9 % 2010: 1,6 %
Inflatie (EIU)	2013: 6,4 % 2012: 2,1 % 2011: 11,7 % 2010: 13,0 %	2013: 2,2 % 2012: 2,6 % 2011: 2,3 % 2010: 1,3 %
Munteenheid	Metical	\$1: 30,0 (2013)
BBP per capita – ppp (EIU)	2013: \$1.143 2012: \$1.073 2011: \$1.004 2010: \$939	2012: \$43.243 2011: \$41.848 2010: \$40.704
Beursontwikkeling afgelopen 3 jaar		AEX 2013: AEX 2012: + 10,0 % AEX 2011: - 11,87 % AEX 2010: + 5,74 %
Gem. rente op leningen	2013: 17,0 % 2012: 16,8 % 2011: 19,1 % 2010: 16,3 %	2013: 2012: 3,8 % 2011: 4,5 % 2010: 2,9 %

Buitenlandse handel en investeringen

	Wereld	Nederland	% Totaal NL
Invoer Mozambique	2013: \$ 6.412 miljoen 2012: \$ 5.825 miljoen 2011: \$ 5.368 miljoen 2010: \$ 3.512 miljoen	2013: 2012: € 45,5 miljoen 2011: € 59,5 miljoen 2010: € 56,6 miljoen	
Uitvoer Mozambique	2013: \$ 4.322 miljoen 2012: \$ 3.893 miljoen 2011: \$ 3.118 miljoen 2010: \$ 3.512 miljoen	2013: 2012: € 45,5 miljoen 2011: € 39,7 miljoen 2010: € 26,7 miljoen	
FDI in Mozambique	2013: \$ 6.400 miljoen 2012: \$ 5.000 miljoen 2011: \$ 7.404 miljoen 2010: \$ 5.311 miljoen		nihil
FDI door Mozambique	2013: 2012: 2011: \$ 2 miljoen 2010: \$ 3 miljoen		nihil
Kort overzicht NL bedrijven actief in Mozambique per sector	Rabobank, Cornelder, Vitens-Evides Int., Royal Haskoning-DHV, CBE Consultants		

Bron: CBS, EIU, UNCTAD

Positie "Doing Business"-ranking (2013)

	Mozambique	Nederland
Ease of doing business	146	31
Starting a business	96	67
Dealing with construct. permits	135	89
Registering property	160	49
Getting electricity	174	67
Getting credit	129	53
Protecting investors	49	117
Paying taxes	105	29
Trading across borders	134	12
Enforcing contracts	132	32
Resolving insolvency	147	6

Bron: Doing Business 2013

	Wereld	Nederland
Belangrijkste exportproducten Mozambique (2013)	1. Aluminium (27,3 %) 2. Elektrische energie (5,1 %) 3. Gas (5,4 %) 4. Kolen (12,5%)	1. Non-ferrometaal (98,1 %) 2. Tobacco (productie) (1,0 %) 3. Groente en fruit (0,1 %) 4. Koffie, thee, cacao (0,1 %)
Belangrijkste importproducten Mozambique (2010)	1. Speciale transacties (17,3 %) 2. Petroleum (producten) (14,9%) 3. Transport apparatuur (10,8 %) 4. Industriële machinerie (10,4 %) 5. Granen (4,8%)	1. Speciale transacties (96,0 %) 2. Melk producten en eieren (0,6 %) 3. Wetenschappelijke en controle instrumenten (0,3 %) 4. Medische en farmaceutische producten (0,3 %) 5. Elektrische machines (0,2 %)
Voornaamste handelspartners Mozambique 2011 (export)	1. Nederland 2. Zuid-Afrika 3. Italië 4. Spanje	
Voornaamste handelspartners Mozambique 2011 (import)	1. Zuid-Afrika 2. China 3. India 4. Verenigde Staten	

Bron: EIU

Overige kengetallen

- Belangrijkste steden: Maputo (2,0 mln), Nampula (0,59 mln), Beira (0,44 mln), Chimoio (0,28 mln), Nacala (0,23 mln).
- HDI Ranking: 185/186
- % bevolking onder de armoedegrens: 54
- Economische kernsectoren: grondstoffen (56%), landbouw (ca 16%), elektriciteit (13%).
- ODA percentage van overheidsuitgaven : 39,5% (2012, prognose 2013: 32,8%).
- ODA per capita: USD 89,2
- Overheidsuitgaven t.b.v. armoedebestrijding: 71,5% (2013)
- Levensverwachting: 48 jaar
- Infant Mortality Rate (<5): 138/ 1000 levend geboren (2008)
- Maternal Mortality Rate: 550/ 100.000 levend geboren (2010)
- Net Enrollment Rate : 96% (2008)

Mozambique achtergrond

Politiek

- Het politiek bestel kan omschreven worden als een **10 2 a, 11**. Er is een steeds sterkere verwevenheid tussen politieke en economische actoren;
- President Guebuza is sinds 2005 aan het bewind. Zijn tweede, grondwettelijk laatste, ambtstermijn, eindigt in 2014. **11**
- Sinds de onafhankelijkheid in 1975 is er slechts een partij aan het bewind geweest, het *Frelimo*. Sterke verstrengeling van partij, staat, bedrijfsleven en een groot deel van het 'maatschappelijk middenveld'. Oppositie in het parlement beperkt zich voornamelijk tot twee politieke partijen. **11, 10 2 a**
[redacted]
[redacted]. De MDM, in 2009 ontstaan als afsplitsing van Renamo, wordt als een potentiële concurrent gezien. Dit komt onder meer door haar aanhang onder goed opgeleide, werkloze jongeren en de goede prestaties van de MDM-burgemeesters van Beira en Quelimane.
- Politieke situatie vooralsnog redelijk stabiel. Er wordt verwacht dat zij in de komende anderhalf jaar onder druk komt te staan. Ontwikkelingen:
  - de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen (november 2013) en presidentsverkiezingen (2014) **11**
voor oppositie en maatschappelijk middenveld;.
  - de, van oudsher, gespannen relatie tussen Frelimo en Renamo;
  - **11**
[redacted]
  - hooggespannen verwachtingen ten aanzien van de minerale rijkdom. Deze zal voorlopig voornamelijk aan een kleine elite ten goede komen;
  - signalen van maatschappelijke onrust (rellen 2010, staking van medici en verpleegkundig personeel, verzet tegen door megaprojecten ingegeven *resettlement schemes*, scherpe kritiek op politieke- en economische ontwikkelingen in traditionele en nieuwe media,)
- **10 2 g**
[redacted]
- Op grond van diverse indicatoren lijkt de mensenrechtensituatie lichte aanleiding tot zorg te geven. Er is een grote mate van persvrijheid al trachten overheid en partij in toenemende mate controle uit te oefenen over de pers. Stakingsleiders, leiders van demonstraties maar ook parlementsleden uit de oppositie worden, zij het weliswaar kort, in hechtenis genomen. Voorbeelden: leider van een veteranendemonstratie (februari jl.) stakingsleider tijdens de tweede staking van artsen en verpleegkundigen (mei jl.). **10 2 a**
[redacted]
- Mozambique lijkt in haar betrekkingen met de de traditionele partners een groter zelfbewustzijn en zelfvertrouwen ten toon te spreiden. Dit baseert zij vooral op haar meer prominente positie als toekomstige leverancier van grondstoffen en opkomst van nieuwe partners, bijvoorbeeld China en Brazilië. Tegelijkertijd heeft het de mogelijkheid uit te groeien tot een regionale grootmacht naast Zuid Afrika, niet alleen vanwege de grondstoffen maar ook vanwege de mogelijkheden tot voedselproductie.
- De bilaterale relatie met de buurlanden (Zuid Afrika, Zimbabwe, Malawi, Zambia en Madagascar) is goed. Zuid Afrika is de voornaamste handelspartner.
- Mozambique is in 2013 **11** [redacted] voorzitter van de SADC.

Economisch beleid

Het macro-economisch beleid in Mozambique zal de komende 3 jaar in grote mate worden bepaald door het *Policy Support Instrument* (PSI) van het IMF. In Mozambique richt dit zich op het stabiliseren van het budget tekort, terwijl het financiële beheer (Public Finance Management - PFM) wordt verbeterd. In toenemende mate zal het beleid zich gaan focussen op het beheer van de natuurlijke

hulpbronnen *boom* in Mozambique. Opbrengsten van de kolenmijnen zullen vanaf 2013 een invloed hebben op de inkomsten van de staat, waardoor de verwachtingen bij de bevolking van hogere overheidsuitgaven worden aangewakkerd.

Hoewel de nog lucratievere gas productie in het offshore Rovuma Basin pas in of na 2018 zal beginnen, zal het van belang zijn dat het legislatieve en institutionele raamwerk op zijn plaats is voordat de gas productie vergunningen worden toegekend. Een nieuwe versie van de Petroleum Law is goedgekeurd door de ministerraad en ligt klaar om in augustus 2013 door het parlement behandeld te worden.

De belastingopbrengsten zullen in de komende jaren toenemen, ondersteund door de sterke economische groei en de opbrengsten uit de mijnbouw. Er wordt verwacht dat het budget tekort in 2013 zal toenemen tot 6,6% van het BBP door herstelkosten van schade door de overstromingen, hogere doorlopende kosten ivm salarisverhogingen van overheidspersoneel en toenemende kosten gerelateerd aan de verkiezingen in 2013 en 2014. Na 2014 zal het budget tekort echter kleiner worden door de inkomsten uit de mijnbouw. Inflatie was redelijk onder controle in 2012, waardoor de Banco de Mocambique (BCM) iets soepeler monetair beleid heeft ingevoerd. De basis rente van de BCM werd verlaagd in 2013 met 5,5% tot 9,5% om investeringen te stimuleren.

De economische groei zal in 2013 (7,0%) iets lager zijn tov 2012 (7,4%), voordat versnelling plaatsvindt naar 8% voor de periode 2016-17. De verwachte terugval in 2013 is te wijten aan de hevige regenval en overstromingen die het land hebben getroffen in januari. De economische groei in de komend jaren zal worden gedreven door de grote investeringen in de LNG sector en de opbrengsten uit de kolenexport. Ook de transport ,communicatie, toerisme en financiële diensten sectoren zullen sterke groei vertonen. De landbouw sector zal echter achter blijven door een tekort komend ondernemingsklimaat en marktwerking.

Diverse structurele belemmeringen staan een snellere economische ontwikkeling in de weg: inadequate infrastructuur, corruptie, overheersende en inefficiënte rol van de overheid, zwakke private sector, , bancaire beperkingen (met name hoge rente en feit dat land – alles eigendom staat- niet als onderpand gebruikt kan worden), laag onderwijsniveau;

Belangrijkste economische bronnen: energie (waterkracht, kolen, gas), visserij, bos- en landbouw. Voornaamste handelspartners: Zuid Afrika (buitenlandse investeringen in Mozambique, geldovermakingen van gastarbeiders). Ook China is een grote investeerder, met name in infrastructuur en constructie. Naast China zijn belangrijke niet-EU spelers op economisch gebied, i.h.b. in de mijnbouw: Noorwegen, Turkije, Brazilië, India, Japan, Australië.

Handel

In 2012 exporteerde Nederland voor 45,3 miljoen euro aan goederen naar Mozambique. Dit is ruimschoots het dubbele van het geen Nederlandse exporteurs in 2008 naar Mozambique verscheepten: 20,2 miljoen euro. Mozambique importeert vooral fossiele brandstoffen, machines en vervoermaterieel uit Nederland.

Nederlandse importeurs kochten in 2012 voor in totaal 45,5 miljoen euro aan goederen in Mozambique. Daarmee is Nederland de belangrijkste bestemming van de Mozambikaanse uitvoer; meer dan de helft van de uitvoer van Mozambique ging in de afgelopen jaren steeds naar Nederland. Dit betrof voor een belangrijk deel de uitvoer van aluminium (en is dus voornamelijk overslag in de haven van Rotterdam). Daarnaast exporteerde het land nog tabak en fruit naar Nederland.

Het Nederlandse bedrijfsleven en kennisinstellingen zijn zeer bescheiden actief in Mozambique.

Bedrijven met lokale vestigingen/deelname's zijn Royal Haskoning DHV, Rabo bank (BancoTerra), CBE Group (CBE Southern Africa Ltd.), Cornelder (Cornelder de Mocambique). Een aantal Nederlanders is actief in de agribusiness als eigenaar of manager (kippenboerderij en slachthuis, veeteelt, mais handel en honingteelt, cashewnoten- en macadamia teelt, toerisme).

Zaken doen in Mozambique is niet gemakkelijk. Mozambique's lage plek op de WB Doing Business lijst onderstreept dit.

Positie "Doing Business"-ranking (2013) Mozambique tov Nederland

	Mozambique	Nederland
Ease of doing business	146	31
Starting a business	96	67
Dealing with construct. permits	135	89
Registering property	160	49
Getting electricity	174	67
Getting credit	129	53
Protecting investors	49	117
Paying taxes	105	29
Trading across borders	134	12
Enforcing contracts	132	32
Resolving insolvency	147	6

Nederlandse kennisinstellingen die met regelmaat betrokken zijn bij het uitvoeren van studies en opdrachten zijn Wageningen UR en Deltares - Delft.

Sterktes en zwaktes van Mozambique

Sterkten:

- Politiek stabiel, maar presidentsverkiezingen in 2014
- Stabiele macro-economie
- Sterke economische groei
- Groot areaal aan beschikbare gronden voor landbouw in de Zambezi Vallei en andere provincies (o.a. Nampula en Niassa)
- Internationale rivieren en beschikbaarheid oppervlaktewater voor irrigatie
- Belangrijke achterlanden (Zuid-Afrika, Zimbabwe, Zambia, Malawi)
- Strategische ligging aan Indische Oceaan met natuurlijke diepzeehaven Nacala

Zwakten:

- Weliswaar sterke groei maar deze is niet inclusief; Wijd verspreide armoede
- Grote noord-zuid afstanden in het land (2.700 km)
- Laag ontwikkelings- en opleidingsniveau
- Bureaucratie en corruptie, grote verstrengeling overheid/partij/zakenleven

Mogelijkheden:

- Exploratie en exploitatie van wereldklasse natuurlijke hulpbronnen (kolen, gas en andere mineralen)
- Behoeftte aan havenontwikkeling en maritieme dienstverlening

- Behoefte aan kennisopbouw in de gas- en maritieme sectoren
- Diversificatie van de economie en opbouw *local content* (tuinbouw, visteelt, veeteelt) tbv *local sourcing* gas- en kolenindustrie

Nederlandse Ambassade in Maputo

Als toevoeging aan het MJSP 2012-2015 heeft de ambassade Maputo in 2012 een economische diplomatie nota geschreven (ook in dossier). Deze nota beschrijft welke activiteiten de ambassade, in samenwerking met de departementen en andere partijen in Den Haag en posten in de regio, uitvoert op economisch gebied, aanvullend en aansluitend op het MJSP.

De focus in de nota is op de promotie van Nederlandse economische interesses in de speerpunten van het ontwikkelingsbeleid (met name voedselzekerheid en water) en op de NL top-sector energie gezien de belangstelling van deze sector voor Mozambique.

Bilaterale inzet

- Partnerland/overgangsrelatie
- OS programma 2013 (gedelegeerd): totaal EUR 43,6 mln. Hierbinnen:
- Water: EUR 12,9 mln
- Voedselzekerheid: EUR 11,5 mln
- SRHR: EUR 3,5 mln

Infrastructuur

Regionale betekenis

De Maritieme Sector Studie uitgevoerd door Atlantico Business Development en Royal Haskoning DHV (maart 2013) geeft een overzicht van de wegen, spoorweg- en haveninfrastructuur in Mozambique en de kansen die er liggen voor het Nederlandse bedrijfsleven.

De transport infrastructuur in Mozambique is voornamelijk transversaal ontwikkeld, in west-oost richting, om mijnbouw en landbouwclusters in het land zelf en in de buurlanden te verbinden met export havens.

Er bestaan 4 duidelijke spoorweg *corridors*: (i) Maputo naar Gauteng in Zuid-Afrika (ook Zimbabwe en Swaziland verbindend met spoorweg aftakkingen); (ii) de Machipande lijn die Beira met Zimbabwe verbindt; (iii) de Beira – Tete (Moatize) lijn; en (iv) de Nacala – Malawi lijn.

Mozambique heeft een belangrijke regionale relevantie. De gebieden rond Beira, de Zambezi Vallei, Nacala, en de Limpopo – allen voorzien van spoorlijnen – zien hun economisch potentieel versterkt door de complementariteit met de economieën van ingesloten landen (Zimbabwe, Zambia en Malawi) waarvoor Beira, Maputo en Nacala natuurlijke havens zijn.

De kustlijn van Mozambique heeft een lengte van 2.500 km (afstand Amsterdam – Lissabon) waarvan het grootse gedeelte ongerept is. Van zuid naar noord telt Mozambique 7 havens: Maputo, Beira, Quelimane, Angoche, Nacala, Pemba en Mocimboa de Praia.

Conditie

Het infrastructuur netwerk, en de conditie ervan, is sinds decennia een groot probleem. Het land had bij de onafhankelijkheid een beperkte infrastructuur. De twintigjarige burgeroorlog heeft geleid tot veel destructie van de hoofdinfrastructuur en obstructie van veel secundaire infrastructuur. Na de oorlog in 1992 is de infrastructuur aanzienlijk verbeterd door grote investeringen van de internationale financiële instellingen (WB, EU) als ook bilaterale donoren. Havens en spoorwegen zijn gerehabiliteerd en het wegennet is uitgebreid. Het infrastructuur netwerk is echter kwetsbaar; afstanden zijn enorm en regelmatige voorkomende zware regenval in combinatie met adverse terreinomstandigheden zorgen voor frequente disrupties van weg- en spoorverkeer. De negatieve economische schade hiervan wordt steeds groter.

Planvorming

Het ministerie van Transport en Communicatie heeft een aantal jaren geleden een strategie ontwikkeld voor de integrale ontwikkeling van het transport systeem in het land die als belangrijkste instrument de ontwikkeling van transport corridors voorstelt. De drie belangrijkste corridors die verdere rehabilitatie en ontwikkeling behoeven zijn de Maputo, Beira en Nacala corridors.

Er wordt ook gewerkt aan plannen voor nieuwe havens met een daaraan verbonden geheel nieuwe spoorlijnen (Macuze en Techobanine) voor kolenexport.

De meest belovende maritieme initiatieven zijn verbonden met de exploratie en productie van gas- en mogelijk olie - in het noorden van Mozambique (Pemba, Palma, Nacala).

Caminhos de Ferro de Mocambique (CFM)

CFM is het staatsbedrijf dat verantwoordelijk is voor de spoorwegen en havens in Mozambique.

Het heeft de afgelopen 15 jaar een diepe herstructurering ondergaan waarbij meer dan 20.000 personeelsleden zijn afgevoerd. Er is tevens een privatiseringsstrategie uitgevoerd die het mogelijk heeft gemaakt voor de private sector om deel te nemen in de haven- en spoorweg operaties.

De havens van Maputo, Beira, Quelimane, Nacala, Pemba en Mocimboa de Praia hebben nu een private sector operator. CFM neemt in deze joint ventures deel met 49%.

Cornelder de Mocambique (moederbedrijf in Nederland) heeft concessies voor de haven van Beira en Quelimane. FMO heeft participaties in de haven van Maputo.

Ondanks de aanzienlijke groei in capaciteit, verbeteringen en herstructurering in de afgelopen jaren is CFM niet voorbereid om te voldoen aan de huidige verwachtingen voor grote bulktransporten van kolen die de mijnbouwbedrijven Vale en Rio Tinto verwachten.

11, 10 2 a

CFM is echter als staatsbedrijf zeer relevant en belangrijk als mogelijk partner voor het Nederlandse bedrijfsleven in de maritieme sector: 11, 10 2 a

De samenwerking van Nederland met CFM gaat ver terug. Zo heeft Nederland een belangrijke rol gespeeld in de rehabilitatie van de haven van Beira toen deze nog geheel een staatsbedrijf was.

In 2011 werd het nood bagger plan van de haven van Beira voltooid. Deze werken met een totale waarde van ca. 40 miljoen EURO zijn uitgevoerd door Van Oord. Financiering kwam van CFM zelf, de EIB en ORET.

25 februari 2013

Ministerie van Buitenlandse Zaken
Berichtenverkeer

BZ-Vertrouwelijk

Mozambique - Energie - Inventarisatie van de behoefte voor Nederlandse kennis, expertise en ervaring in de ontwikkeling van de Mozambikaanse gas- en maritieme sector

Van : MAP
Verzonden op : 25 februari 2013 16:02
Land/regio : Mozambique
Thema : Energie

Samenvatting

- Uit de gesprekken met o.a. de ministers van Minerale Hulpbronnen en Energie en diverse andere belanghebbenden en betrokkenen is gebleken dat Mozambique open en geïnteresseerd is in Nederlands advies en ondersteuning voor de ontwikkeling van de gassector in het land.
- Er werd duidelijk te kennen gegeven dat er, ondanks de vele assistentie die al plaatsvindt, er vraag bestaat naar kennis, ervaring en expertise uit de Nederlandse gassector.
- De post stelt voor om op korte termijn een bezoek van een hoge Mozambikaanse delegatie aan Nederland te organiseren.
- Er is voorgesteld aan de Mozambikaanse kant om dit, indien mogelijk, plaats te laten vinden in de maand april 2013.
- Dit uitgaande bezoek naar Nederland kan in juni opgevolgd worden door de reeds voorziene Inkomende handelsmissie, onder hoge ambtelijke leiding, met vertegenwoordigers van Nederlandse de gas- en maritieme sector.

Commentaar

- Mozambique is duidelijk zichtbaar en voelbaar in de ban van een *resource boom*. De regering staat daardoor ook onder druk. Op korte maar ook langere termijn zullen belangrijke beslissingen genomen moeten worden en de druk vanuit de bevolking is groot: 'wij zijn rijk, waarom voelen wij daar nog niets van'. Mozambique staat daarom heel open voor hulp en advies en op Nederlandse sonderingen die naast de Nederlandse expertise ook inging op de Hollandse ziekte werd opvallend positief gereageerd.
- De vraagformulering van Mozambikaanse zijde is (nog) erg breed wat te begrijpen is gezien de fase van besluitvorming waarin de gassector zich bevindt en de benodigde capaciteits opbouw op vele fronten.
- Mozambique is zoveel mogelijk verschillend advies aan het inwinnen, naast het advies dat al verkregen wordt van de Wereld Bank, IMF en de Noren.
- Het land wil zich zo breed en divers mogelijk laten informeren en adviseren, en ziet de Nederlandse gassector, met private en publiek partners, als waardevol en belangrijk om te leren kennen.
- 11

Bericht

Wereldklasse reserves aan kolen en gas in Mozambique, maar belangrijke beleids- en legislatieve beslissingen moeten genomen worden om gasproductie zo snel mogelijk te starten en kolenexport te vergroten

1. Mozambique heeft de afgelopen jaren enorme offshore gasvondsten gedaan in het noorden van het land, 30 km uit de kust van de provincie Cabo Delgado. De vastgestelde hoeveelheden van deze vondsten zijn driemaal zo groot als die van het Groningse gasveld in Nederland. Verwachting is dat nieuwe exploraties langs de kust, verder naar het zuiden, nog meer gasvoorraden zullen aantonen.

2. In de kolenrijke provincie Tete komen meer en meer kolenmijnen in productie. Inmiddels zijn daar bijna 40 bedrijven actief in de winning en export van kolen. De geschatte grootte van de reserves in de provincie Tete zijn 23.3 miljard ton aan kolen, wat drie maal de 2012 wereldproductie is. De Wereld Bank betitelt deze kolen- en gasvoorraden als van wereldklasse en van transformationele grootte voor Mozambique.

3. De kolenexport via de haven van Beira is in de afgelopen jaren gestaag gegroeid. Transportproblemen spelen de verschillende mijnbouwbedrijven in Tete echter parten. De huidige spoorweg infrastructuur in het land heeft te weinig capaciteit en is te kwetsbaar. De huidige weersomstandigheden met veel regenval laten dit weer eens zien; de Sena spoorlijn van Tete naar Beira is op dit moment onderbroken. Naast grote en belangrijke investeringsbeslissingen over

de opzet van de eerste LNG productie fabriek op land zullen er ook gerelateerd aan de ontwikkelingen op gasgebied beslissingen genomen moeten worden over de transport infrastructuurverbetering in het land: spoorwegen, havens, vliegvelden.

4. De Mijnbouw- en Petroleum Laws worden op dit moment herzien. Onder de Petroleum Law valt ook het aardgas. De herzieningen in de Petroleum Law zijn met name gericht op de legale voorzieningen voor het op land produceren van LNG. De benadering is om alle fiscale regelingen onder te brengen in de nieuwe wet en uit de contracten met concessiehouders te halen. De nieuwe wet is naar het parlement gestuurd voor behandeling in de maart-mei sessie. Het IMF verwacht echter dat door discussies tussen MIREM en het ministerie van Financiën de nieuwe wet pas in de oktober sessie van het parlement behandeld zal worden. **10 2 a**

5. Op 20 februari werd een nieuwe versie van het Gas Master Plan voor Mozambique gepresenteerd en bediscussieerd. Het masterplan moet richting geven voor de ontwikkeling van de gasindustrie. Het plan bevat een besluiten hiërarchie voor de Mozambikaanse overheid waarvan er twee als kritisch genoemd worden: (i) eerste LNG gasproductie op land in Palma, onderhandelingen tussen bedrijven zo snel mogelijk afsluiten, Palma als LNG ankerproject opzetten; (ii) Specifieke studies uitvoeren zoals vaststelling bestaande reserves, economische- en marktanalyses, werkgelegenheid creatie, infrastructuur ontwikkeling en socio-economische impact, om toekomstige besluiten te kunnen nemen. Het masterplan wordt gezien als een *rolling* planning document, dat over drie maanden een eerste geconsolideerde versie zal krijgen. Er worden investeringen voorzien in de gasector in de orde grootte van US\$ 70 miljard.

6. Opbrengsten uit de kolen- en gasexport zijn nog erg bescheiden (US\$ 40 miljoen in 2009). Het staatsbudget voor 2013 bevat echter al een voorziening dat 2,75% van de productie belasting gebruikt gaat worden voor investeringsprojecten voor bevolking in de concessiegebieden. Wat de gascontracten betreft stelt de Wereld Bank dat als je alle inkomsten voor de staat optelt (royalty's, inkomstenbelastingen), het opbrengst percentage voor de staat in overeenkomst is met internationale standaarden. Niet iedereen is hiervan overtuigd. Een aantal maatschappelijk middenveld organisaties (met als voorname woordvoerder het door Nederland mede-ondersteunde Centro para Integridade Publico, CIP) heeft de maatschappelijke discussie aangezwengeld. Mozambique is in 2012 EITI compliant verklaard over 2009.

Mozambique krijgt advies van verschillende kanten, wat soms nogal verschilt door verschillende ervaringen en tradities van betrokken donor landen en organisaties

7. Het Mozambikaanse institutionele raamwerk in de gas- en kolen sector heeft zich in de afgelopen 10 jaar gestaag ontwikkeld door een intensieve productie van het eerder gevonden aardgas in de provincie Inhambane en de nieuwe offshore boor activiteiten in het noorden. MIREM, als ministerie, heeft de formele verantwoordelijkheid voor het beleid en beheer van de sector, hoewel het kantoor van de president en het kabinet bij kritische sector beslissingen zoals staatsparticipatie en tenderrondes voor concessies de eindbeslissing nemen. Verbonden aan het MIREM zijn: (i) het Instituto Nacional de Petróleo (INP) dat opereert als *regulator*, (ii) de Empresa Nacional de Hidrocarbonetos (ENH), een staatsbedrijf dat participeert in gasproductie en ontwikkeling.

8. De belangrijkste partners die advies en assistentie geven aan de Mozambikaanse gasector zijn de Noren, de Wereld Bank, IMF en meer recentelijk U.K./DFID.

9. De Noorse hulp aan de sector begon in 1983. De belangrijkste hulpactiviteiten van 2006 tot 2010 bestonden uit upstream wet- en regelgeving (contracten raamwerk), beleid en strategie, monitoring en controle, beheer van gegevens van de ondergrond, en vaststelling van minerale hulpbronnen reserves. Het INP is de belangrijkste counterpartorganisatie voor de Noren. Een Noors advocatenkantoor helpt bij de herziening van de Petroleum Law. **1**

10. Het IMF geeft specifiek advies over het fiscale regime voor mijnbouw- en gas inkomsten. Het IMF nuanceert aanzienlijk de hoogte van de gasbaten voor Mozambique gezien het grote aantal onzekerheden op de wereldmarkt en in Mozambique zelf. Zij plaatst de eerste gasinkomsten 5-6 jaar later (in het volgende decennium) dan over het algemeen wordt genoemd (2018). Het IMF pleit dan ook voor een geringe staat participatie in de megaprojecten om de kredietwaardigheid van de Mozambikaanse economie niet in gevaar te brengen. **10 2 a**

11. De Wereld Bank ondersteunt de gasector volgens het *extractive industries value chain model* met nadruk op adequaat inkomstenbeheer- en verdeling t.b.v. duurzame economische ontwikkeling. In maart zal de WB Board een US\$ 60 miljoen (US\$ 10 miljoen cofinanciering van DFID) assistentie project aan de gasindustrie goedkeuren dat inzet op het opschalen en verdiepen van de managementcapaciteit van het INP en ENH om de gasontwikkelingsfase te managen. De eerste contacten tussen het Nederlandse bedrijfsleven en de Wereld Bank worden inmiddels gelegd.

Uit gesprekken met de Mozambikaanse autoriteiten in de gas en energie sector en in een door consultants uitgevoerde havenstudie komt naar voren dat er ruimte is voor Nederlandse kennis en ervaring en dat er kansen liggen voor het Nederlandse bedrijfsleven

12. De minister van Minerale Hulpbronnen, Esperança Bias (Clingendael alumna), gaf in het gesprek met haar aan dat er vele kansen liggen voor Nederlandse bedrijven in de gasector en dat die welkom zijn. **10 2 a**

Op de uitnodiging voor een kennismakings bezoek aan Nederland van vertegenwoordigers van de Mozambikaanse gasector reageerde de minister positief en gaf aan dat zij deze missie zelf wel wilde leiden.

13. Een ontmoeting met vertegenwoordigers van het INP, ENH, en de Nationale Directie voor Geologie leverde een groot aantal onderwerpen op m.b.t. gasproductie, transport en commercialisatie waarbij men advies en capaciteitsopbouw zoekt. Daarnaast werden de milieuaspecten genoemd verbonden aan de ontwikkeling van de

megaprojecten en de geringe capaciteit om EIAs te beoordelen. Er werd waardering uitgesproken over de goede mogelijkheden voor training in Nederlandse instituten.

14. De minister van Energie, Salvador Namburete, wil graag een gasopleiding door het land zodat de bevolking van het gas kan profiteren. **10 2 a**. Hij wil gebruik maken van de beste ervaringen en moedigde deelname van Nederlandse bedrijven in de ontwikkeling van de energie sector aan. Hij regeerde positief op deelname van vertegenwoordigers van zijn ministerie aan een bezoek naar Nederland.

15. De resultaten van een uitgevoerde havenstudie, gefinancierd door het NWP, laten zien dat er volop mogelijkheden zijn voor deelname van de Nederlandse publieke en private sector in de maritieme ontwikkelingen in Mozambique. Er zijn serieuze plannen voor compleet nieuw te bouwen havens in Palma, Macuzi en Techobanine. De al bestaande grotere havens Maputo en Beira worden uitgebreid met nieuwe terminals voor bulkoverslag. De natuurlijke diepzeehaven Nacala zal een ongekennde groei gaan doormaken door uitbreidingen voor kolen-, olie- en gas transport en de bouw van een nieuw internationaal vliegveld. De haven van Pemba is aan het uitbreiden om beter te kunnen dienen als voorraad basis voor de offshore gasexploratie- en productie activiteiten.

De interesse van het Nederlandse bedrijfsleven voor Mozambique is groeiende

16. Verschillend grote Nederlandse bedrijven onderkennen inmiddels de mogelijkheden in Mozambique en hebben de afgelopen maanden bezoeken gebracht met serieuze plannen en hierover met de post overlegd. Het gaat om BAM, Dietsmann, Vopak en IHC. Andere bedrijven zijn in een onderzoekend fase zoals Smit-Lamnalco, Dockwise en Concordia. RoyalHaskoning/DHV is sterk betrokken met het lokale en Nederlandse kantoor bij de verschillende plannen voor havenontwikkeling in Mozambique. FMO is financieel betrokken bij verschillende haven- en mijnbouw activiteiten in het land, is nieuwe deelnames aan het onderzoeken, en bezoekt regelmatig het land.

Voorgestelde acties en contouren van programma van uitgaande Mozambikaanse en inkomende Nederlandse gas-maritieme missie en directe mogelijkheden voor samenwerking

17. Deelname van Nederlandse bedrijven aan de Gas Summit van 11-14 maart en Transport Conference van 12-14 maart in Maputo. Tot nu toe heeft overigens alleen Shell zich aangemeld voor de Gas Summit. De post zal aan het seminar deelnemen, evenals aan het gelijktijdig plaatsvindende Transport Seminar, waarvoor Witteveen & Bos zich heeft geregistreerd.

18. Er is voorgesteld aan het ministerie van Minerale Hulpbronnen om een in april 2013 een bezoek te brengen aan Nederland. Voor dit uitgaande bezoek wordt er gedacht aan deelname van vertegenwoordigers van het Ministerie van Hulpbronnen (MIREM), het Petroleum Instituut (INP), de Empresa Nacional de Hidrocarbonetos (ENH) en het ministerie van Energie. De minister van Minerale Hulpbronnen, Esperança Blas zou mogelijk de missie willen leiden. Het is in Mozambique niet de gewoonte dat leden van de regering gezamenlijk met parlementsleden reizen. Deelname parlement lijkt minder opportuun; als follow up van de succesvolle conferentie over natuurlijke hulpbronnen die de Noordse landen vorig jaar hebben georganiseerd zal een parlementaire delegatie binnenkort Zweden bezoeken. De post zal de contacten met parlement en met het maatschappelijk middenveld verder blijven onderhouden.

19. De delegatie zal een omvattend programma aangeboden moeten worden waarin het Nederlandse gasgebouw en gasrotonde met al zijn beleidsmatige, juridische, financiële en fiscale aspecten wordt behandeld.

20. De havenstudie heeft de mogelijkheden aangegeven die zich aandienen in de havenontwikkelingen in Mozambique. Het bezoekprogramma zal voldoende aandacht moeten geven aan de Nederlandse maritieme sector. Een bezoek aan de haven van Rotterdam (Maasvlakte) is een must, om de Nederlandse gastransport- en maritieme sector in werking te zien.

21. Bedrijven zoals Shell, Vopak, IHC zouden bezocht kunnen worden (en hebben zich reeds bereid verklaard programmaonderdelen te verzorgen), alsmede de kennisinstituten TNO Energie, ITC Enschede en Commissie MER.

22. Dit uitgaande bezoek naar Nederland zou in juni opgevolgd kunnen worden door een inkomende handelsmissie voor Mozambique, onder hoge ambtelijke leiding, met vertegenwoordigers van de Nederlandse gas- en maritieme sector. N.B. de consultants die de havenstudie hebben uitgevoerd suggereren deze missie te laten leiden door de burgemeester van Rotterdam.

23. De behoefte aan capaciteitsofbouw in de gas- en maritieme sector is enorm. Vooral hoger- en middelbaar beroepsonderwijs en training is nodig. Professionals in MIREM, het INP en ENH hebben behoefte aan specifieke opleidingen op het gebied van gasontwikkeling. Het 2013 programma van het Nederlandse Energy Delta Institute biedt een aantal interessante cursussen. Om participatie van Mozambikanen te faciliteren wordt naar fellowship fondsen gezocht.

24. MIREM is op zoek naar een senior adviseur uit de Nederlandse gasindustrie, goed Portugees sprekend, niet noodzakelijk permanente aanwezigheid, maar wel voor langere korte missies, om het ministerie te kunnen adviseren. Een detacheringconstructie met een van de publieke of private partijen in de Nederlandse gassector zou onderzocht moeten worden.

25. Samen optrekken met post Dar es Salaam. Er hebben al diverse ad hoc contacten plaats gevonden en binnenkort zal een eerste videoconferentie plaats vinden.

Berichtgegevens [6Z-V]

Aan : DDE; PLV-DGIS; DAR; DGBEB; DME; DAF; PLV-DGBEB
Opsteller : **10 2 e**
Afgestemd : C&P
Kenmerk : MAP-073/2013
Type : Beleids
Prioriteit : Routine

Rubricering : BZ-Vertrouwelijk
Categorie : Verslag/Info

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Ministerie van Buitenlandse Zaken

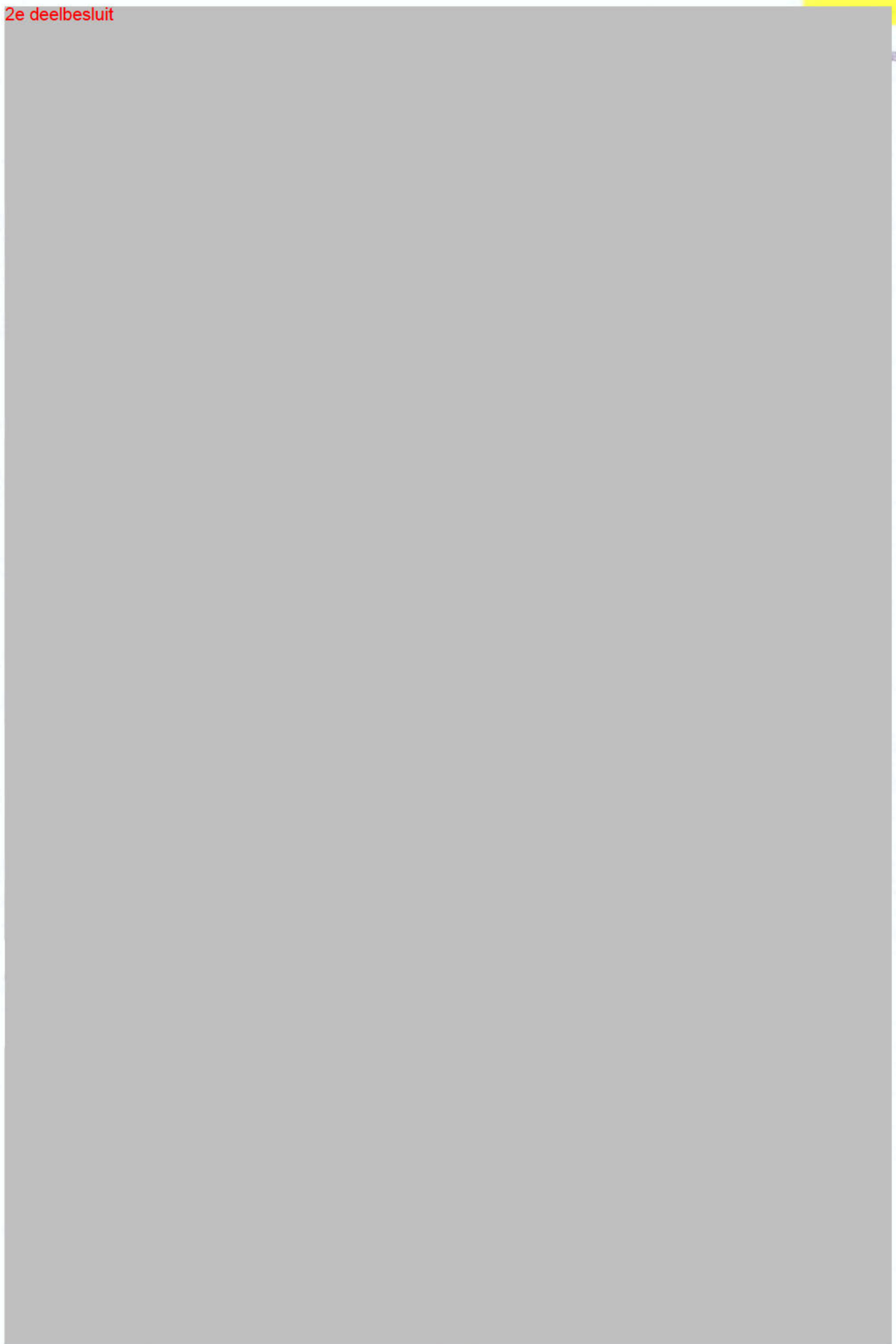

SECRET

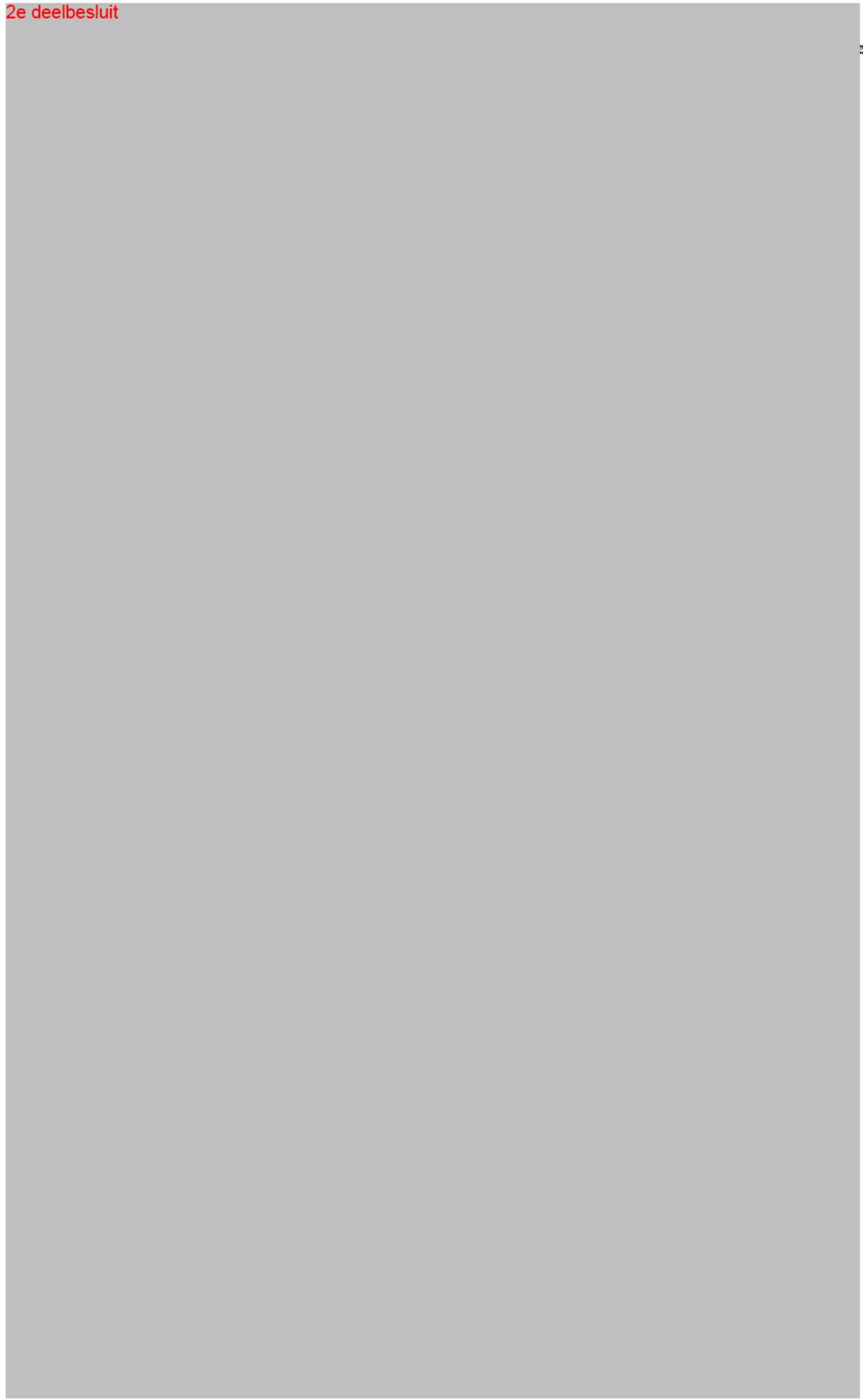

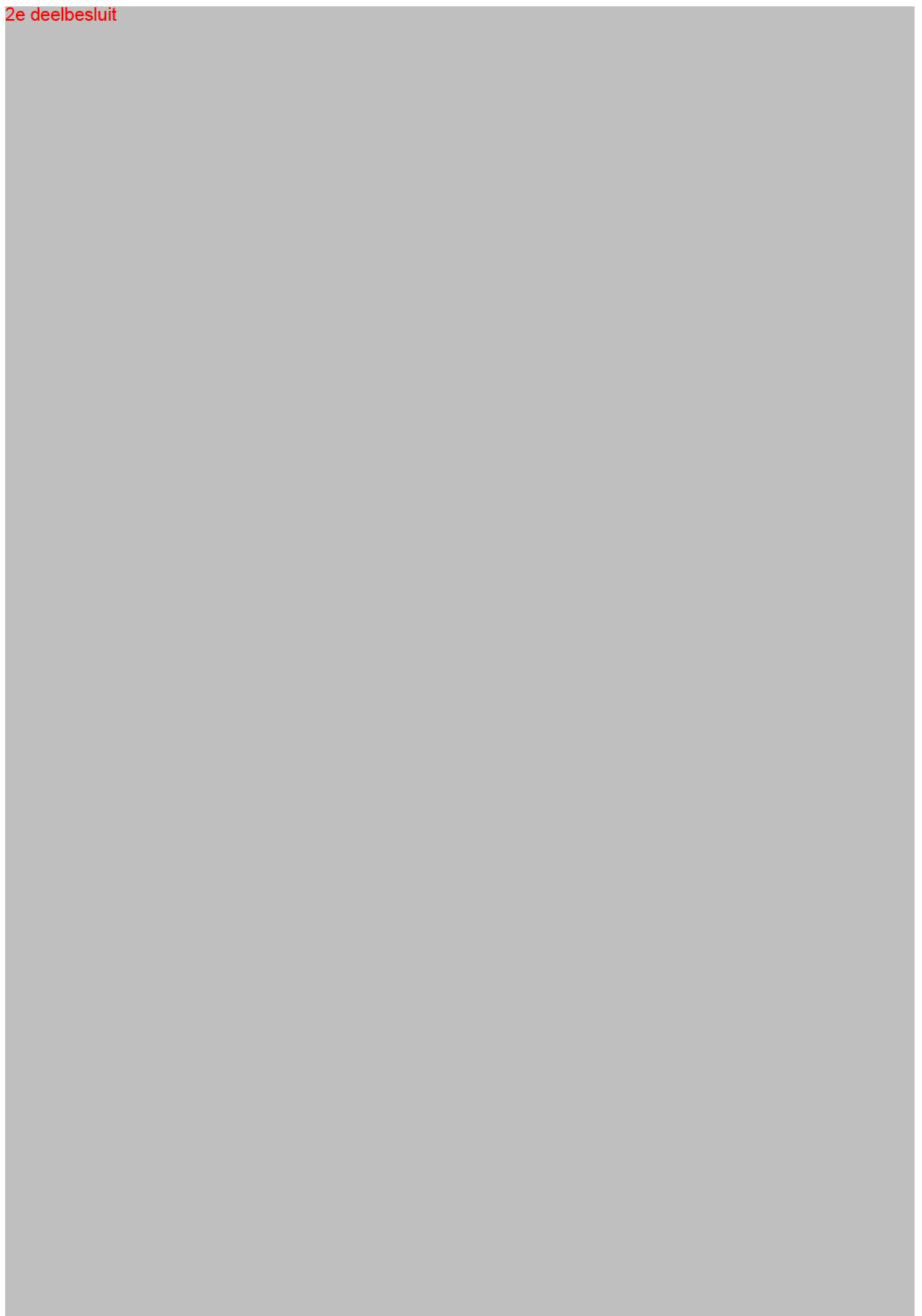

2023/07/28

2

3

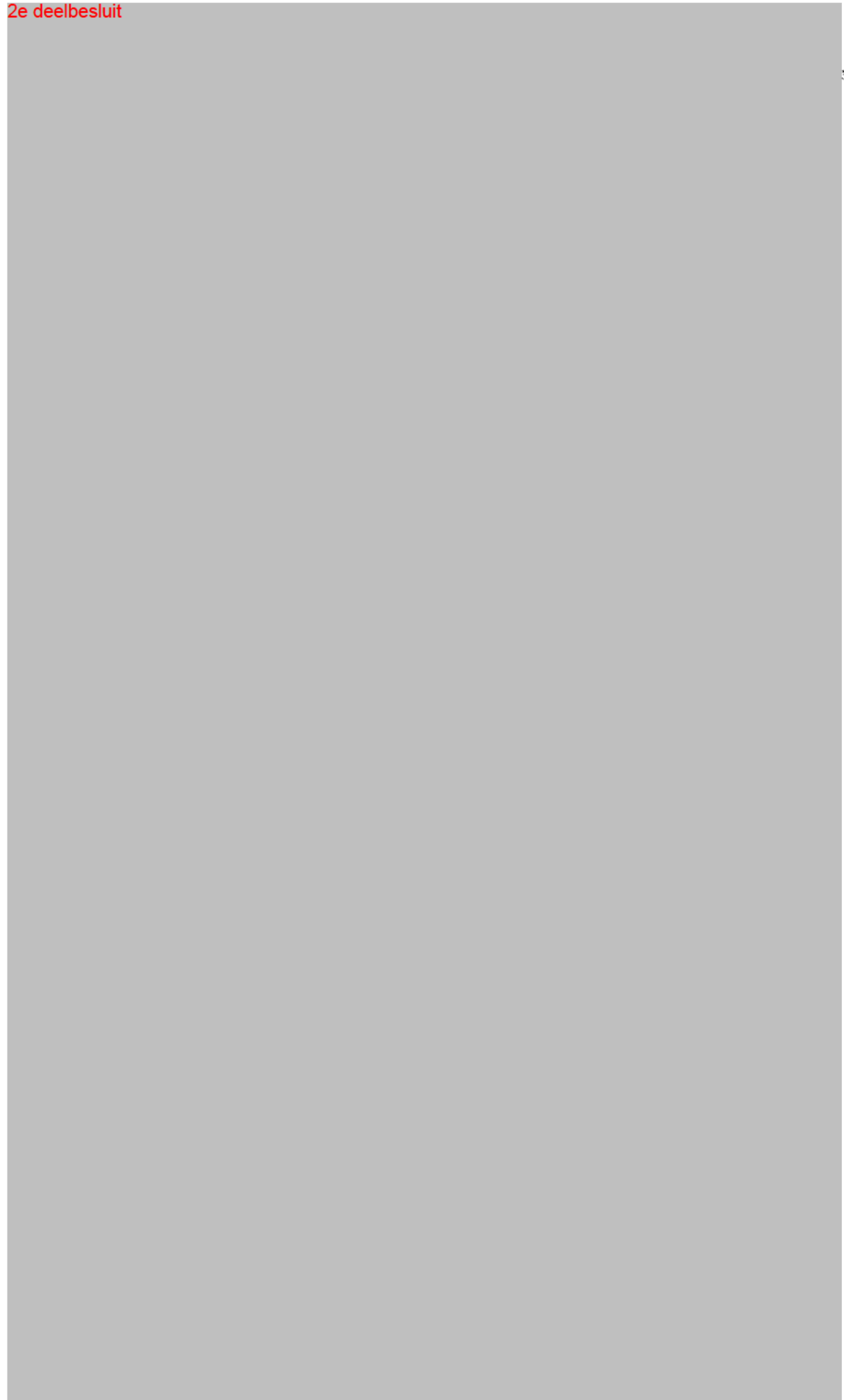

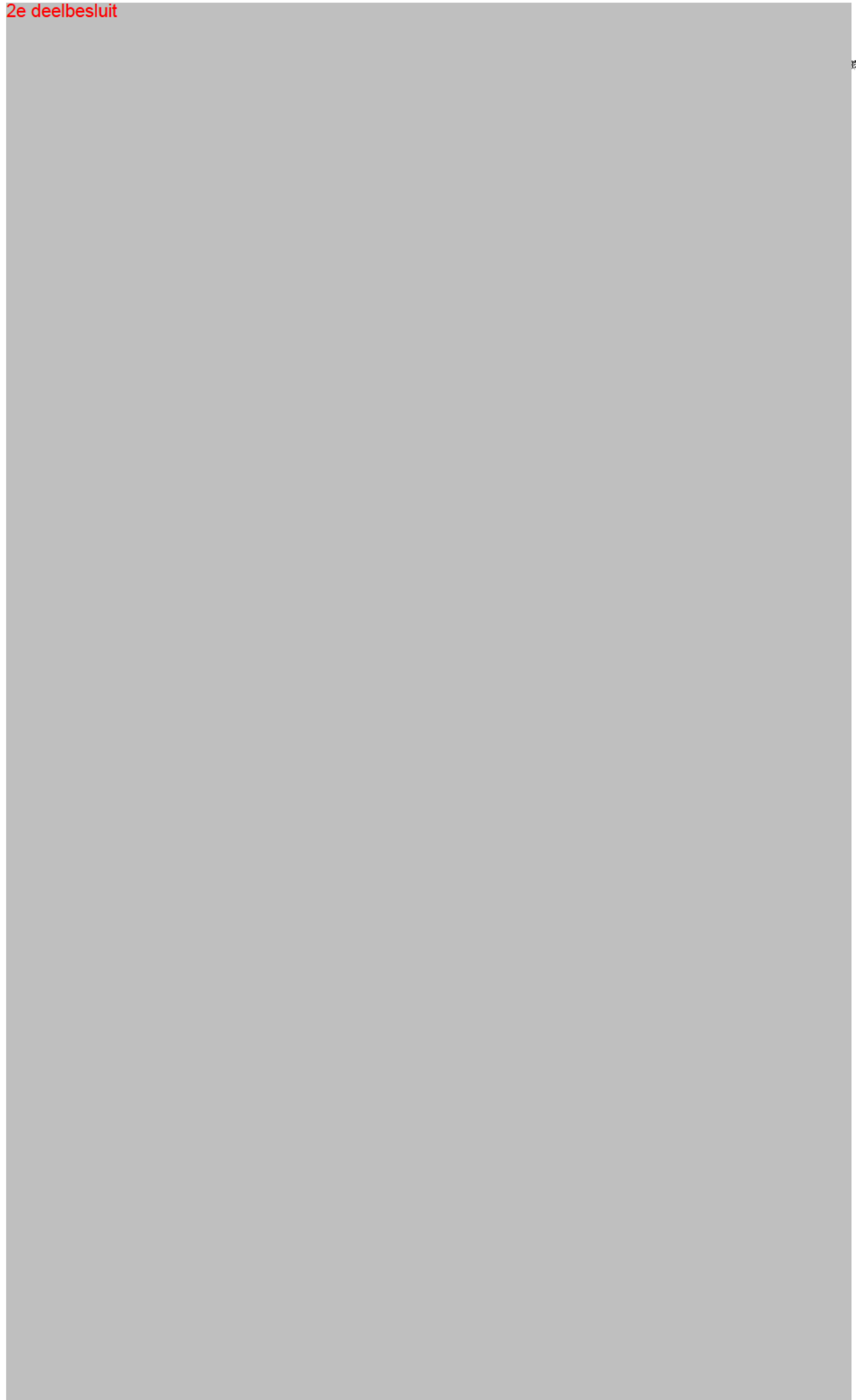

1

2

3

2e deelbesluit

C

C

2e deelbesluit

Description of the existing 'Gasgebouw' (the Dutch 'Gas Structure')

Development of the 'Gasgebouw'

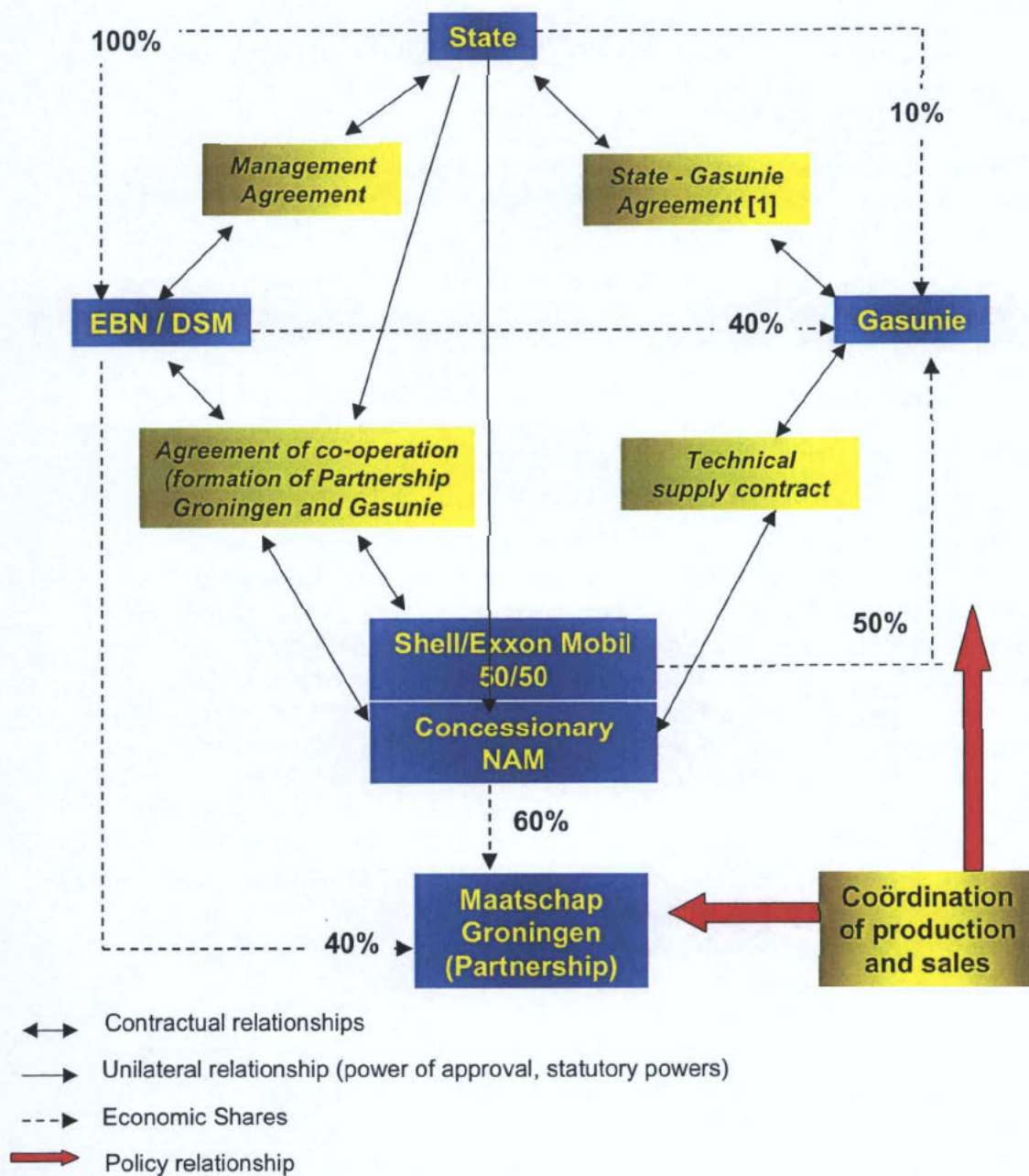
Until the 1960s, only small gas and oil reserves had been developed in the Netherlands. Until then, the State purchased all the (limited amounts of) natural gas from the concession holder, NAM. NAM was required to sell any gas it produced to the State at a reasonable price, as far it was not consumed by itself. Sales were conducted via the State Gas Company. Due to the large volumes from the Groningen field, this was no longer feasible. Such volumes would have unacceptable consequences for the State, as there was neither a sales market with sufficient demand nor the required infrastructure in most parts of the country. Co-ordination of production and sales was inevitable with supply on this scale.

The State therefore sought involvement in production, to ensure that production kept pace with sales. Partly in view of this, a major role of the State in production, transport and sale of Groningen gas was regarded as necessary from the start. Together with the required co-ordination, the same role and influence was required for the State as for private companies, as well as unity of policy in production and sales. In order to secure satisfactory sales and production of Groningen gas, a condition was attached to the concession that sales and production was to be closely integrated and the management and control to be shared, on an equal basis.

Design of the 'Gasgebouw'

A set of agreements between the State and the private companies involved, Shell and ExxonMobil, form the basis of the existing 'Gasgebouw'. Shell (at the time still known as the Bataafse Petroleum Maatschappij), ExxonMobil Corp. (then named Standard Oil Company), NAM (50% Shell and 50% ExxonMobil) and State Mines became party to an Agreement of Co-operation in 1963, requiring the approval of the Minister of Economic Affairs. The purpose of the Agreement, under which the Maatschap (Partnership) Groningen and Gasunie were formed, was the co-ordination of production, transport and sales of Groningen gas, as well as transport and sales of gas produced elsewhere in the Netherlands. The Agreement was one of the conditions that NAM had to comply with in order to obtain the concession for the Groningen field. The co-operation was contracted for the economic life of the Groningen concession. NAM holds this concession and became operator. On the basis of the Agreement, the parties formed the Maatschap (Partnership) Groningen for exploitation of production and Gasunie for transport and for the sales of the gas. Through the Agreement, the economic and control relationships in the Maatschap and Gasunie was also governed.

The following Figure summarises the agreements that make up the "Gas Gebouw"

[1] In the meantime lapsed and merged in statutory powers, Gas Act 2000 article 53 - 57

Thus partners pursued a joint, co-ordinated policy on production and sales (including transport and domestic and foreign sales), which was realised partly through a personnel union between the Managing Boards of the Maatschap Groningen and Gasunie.

See Second Chamber Documents, 1961-1962, 6767, No. 1 (the De Pous Memorandum) and 2, Second Chamber Documents, 1962-1963, 6900, Nos. 14, 16, 19, Second Chamber Documents, 1962-1963, page 4016-4022.

Economic relationships

The Agreement of Co-operation governs the economic relationships in Gasunie and the Maatschap:

- *Maatschap Groningen*: 40% EBN and 60% NAM.
- *Gasunie*: 10% State, 40% State Mines (now EBN), 25% Shell and 25% ExxonMobil.

Control relationships

The Agreement of Co-operation governs the control relationships in Gasunie and the Maatschap:

- *Maatschap Groningen*: EBN 50% control, NAM 50% control. Government representative appointed to the Maatschap
- *Gasunie*: (equal to the economic relationships): 10% State, 40% EBN, 25% Shell and 25% ExxonMobil.

State-Gasunie Agreement

The State-Gasunie Agreement (1963) afforded the Minister of Economic Affairs a number of powers under public law. This Agreement has been cancelled in the mean time. Among other things, it provided power of approval for the Minister of Economic Affairs in relation to Gasunie's Gas Sales Plan. When the Gas Act took effect, direct statutory powers were granted in relation to depletion policy and the small fields' policy (on the basis of the balancing function of the Groningen field). The powers relating to the small fields policy and the volume of gas produced in the Netherlands have replaced the powers pursuant to the State-Gasunie Agreement (see Second Chamber Documents, 2000-2001, 26463, No. 101).

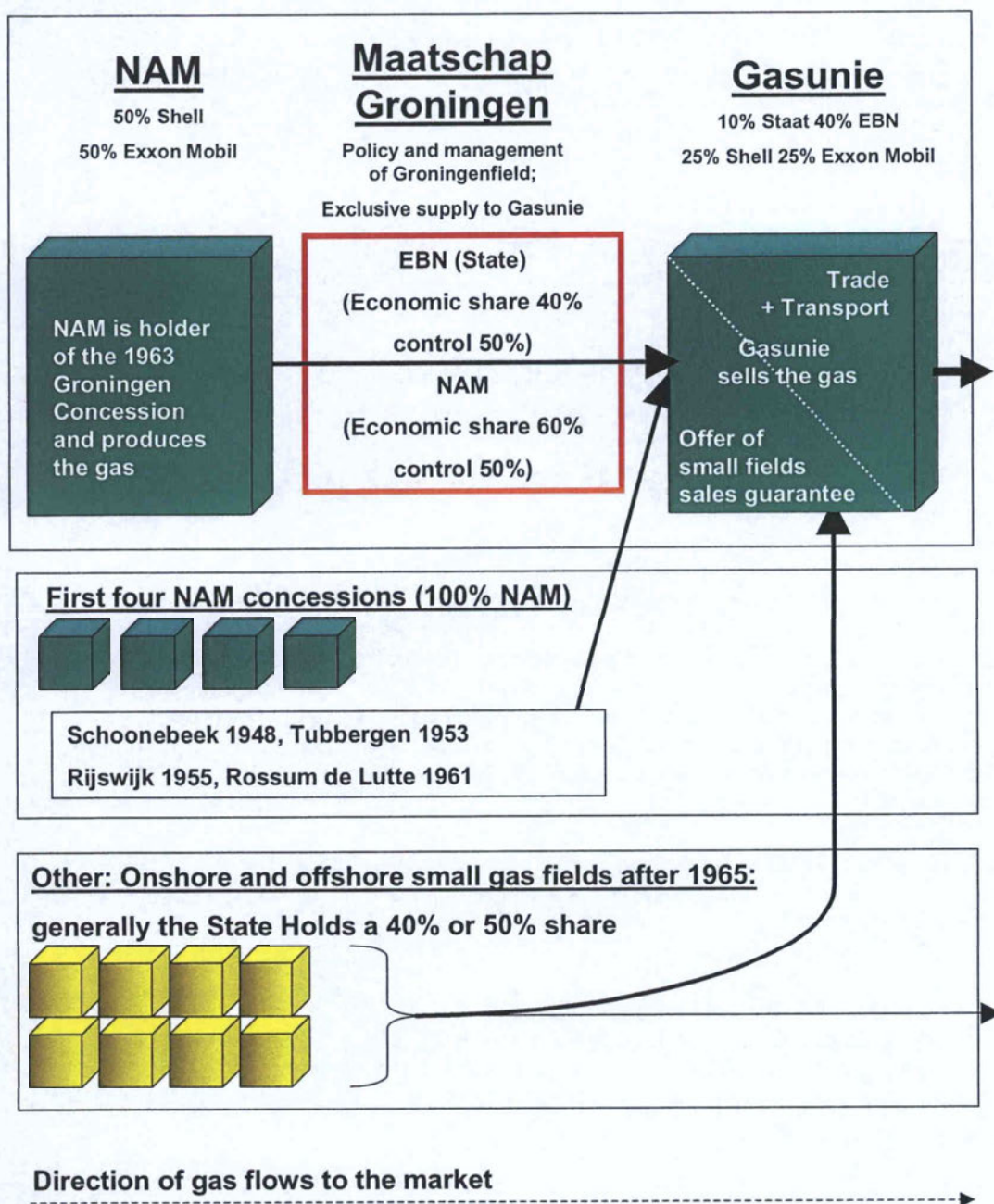
Management Agreement between the State, DSM and EBN

The Management Agreement between the State, DSM and EBN was recently explained in detail in relation to the Gas Act (Second Chamber Documents, 1999-2000, 26463, No. 6, pg. 7. et seq.). One is also referred to Appendix 7.

Other agreements of civil law:

- Agreement on Allocation of Surplus Groningen Gas Revenues (MOR, 85/15-95/5) for the specific surplus Groningen allocation (Second Chamber Documents, 1974-1975, 13109)
- Technical supply contract between NAM (operator) and Gasunie for the balancing function of Groningen (demands for commodity and capacity).

As a result of the "Gas Gebouw" agreements and developments since then, the following external structure developed:

ORIO

Met ORIO kunnen schenkingen worden gedaan aan de centrale overheid van een ontwikkelingsland voor de gedeeltelijke financiering van infrastructuurprojecten in de publieke sector. Schenkingen worden gedaan als ongebonden hulp volgens de OESO-DAC afspraken over de ontbinding van de hulp. Uitgangspunt van ORIO is dat het voorgestelde infrastructuurproject bijdraagt aan de ontwikkeling van de private sector en *Human Development* in een land. Voor Mozambique geldt een schenkingspercentage van 100% voor de ontwikkelingsfase en van max. 50% voor de implementatie- en exploitatiefase. De projectkosten moeten minimaal EUR 2 mln. bedragen en maximaal EUR 60 mln. De ORIO regels bieden de mogelijkheid om de ORIO schenking namens de centrale overheid rechtstreeks aan de private uitvoerders uit te keren. Sinds de opening van ORIO in 2009 heeft de Mozambikaanse overheid 11 voorstellen voor financiering ingediend. Van de voorstellen zijn vijf voorstellen goedgekeurd (zie tabel). Daarmee is Mozambique een van de succesvollere ORIO-landen: alleen Ghana en Vietnam hebben meer ORIO projecten.

Relevante punten:

- In Mozambique loopt het ORIO programma goed met 5 projecten, met 58,3 miljoen euro aan ORIO schenkingen voorzien. De projecten vinden grotendeels plaats op de speerpunten en inzet van het Nederlandse beleid voor Mozambique: water en voedselzekerheid (snijvlak). Vier van de vijf projecten spelen zich af in de regio Sofala. Bij de ontwikkeling van de projecten wordt optimaal gebruik gemaakt van de Nederlandse kennis en kunde voor het uitwerken van de projecten. Bij vier van de vijf projecten zijn Nederlandse bedrijven betrokken bij de studies voor de ontwikkeling van het project.
- De drie irrigatieprojecten in Mozambique betreffen Public Private Partnerschappen. Het Envalor Emerging Farmers project loopt aanzienlijke vertraging op, omdat de ministerraad in Mozambique de landrechten (DUAT's) moet goedkeuren. ORIO wacht sinds oktober 2011 op akkoord (verzoek spreekpunt).
- Het waterproject in Maputo verloopt in nauwe samenwerking met het door Wereldbank gefinancierde project. ORIO neemt het deel van de waterdistributie voor zijn rekening en Wereldbank het voortraject van waterbron tot zuivering en ook een deel van de distributie. Dit leidt tot continue afstemming tussen de betrokken partijen. Momenteel staat het project aan het begin van de ontwikkelingsfase, waarbij nog afstemming moet plaatsvinden over de 'scope of works' waarna de inhoudelijke- en technische studies kunnen worden uitgevoerd door met name Royal Haskoning DHV. Vitens Evides International is de lokale projectleider en contactorganisatie voor dit project.
- Bij het gezondheidszorgproject in Sofala is de restfinanciering een uitdaging. Het Ministerie van Gezondheidszorg heeft zelf niet voldoende financiële middelen beschikbaar en AFD is benaderd om een lening. Hierdoor gaat de planning flink uitlopen. Op hoog politiek niveau is beloofd om in 2014 al bezig te zijn met de bouw van de twee ziekenhuizen. Gezien het feit dat de restfinanciering nog niet rond is en aanbestedingen gemiddeld bijna een jaar kunnen duren, is de vraag of die termijn van 2014 haalbaar is.
- Eind juni of begin juli zullen de betrokken teamleden van ORIO een bezoek brengen aan de lokale projectpartners in afstemming met de ambassade.

Project Nr	Project Title	Companies and NGOs involved	Sector	Project mil EUR	ORIO Grant mil EUR	Status
ORIO09/MZ/21	Munda munda flood control, drainage and irrigation	Resilience and Consultants for Development Programmes (CDP)	Water	18.6	8.8	Presented to ACORIO board for acceptance to proceed to Implementation Phase. Approval pending on land-use related questions.
ORIO10/MZ/21	Envalor Emerging Farmers Project	InfraCo Limited, Envalor Lda and Bioglobal Lda	Water	34.9	6.2	Development Phase

ORIO10/MZ/22	Building of two Level II hospital in Beira and Marromeu	PharmAccess, AMPC and Lantinga Consultancy	Social services	21.7	11.3	Development Phase, project plan submitted
ORIO11/MZ/23	Phase 1 - Greater Maputo Water Supply Project Corumana System	Royal Haskoning DHV and Vitens Evides International (VEI)	Water	104.7	23.1	Development Pha.
ORIO12/MZ/01	Irrigation infrastructure for organic sugarcane in Chemba	Rural Consult Ltda, Maatwerk van Montfort BV, Eco Farm and AgDevCo	Water	97.1	8.9	Selected, negotiations on Grant Agreement

Private Sector Investeringsprogramma (PSI)

PSI is een subsidieprogramma gericht op de ondersteuning van vernieuwende investeringsprojecten in ontwikkelingslanden. De doelen van PSI zijn economische groei, werkgelegenheid en inkomen te genereren in ontwikkelingslanden. De regeling PSI is bedoeld voor (o.a. Nederlandse) bedrijven die samen met een lokaal partnerbedrijf een vernieuwende investering willen doen in meer dan 60 landen, waar PSI op open is. PSI op Mozambique is ongebonden en er geldt een schenkingspercentage van 50%. De projectkosten mogen maximaal 1,5 miljoen euro bedragen. Alhoewel het aantal lopende projecten geringer is dan voorafgaande jaren, bleek tijdens de PSI presentaties in Mozambique (dit voorjaar) dat er groeiende belangstelling is vanuit Mozambique en verwacht wordt dat het aantal aanvragen en projecten weet toegaat nemen.

Relevante punten:

- Alle PSI projecten vinden met name plaats in de sector agro of gerelateerde sectoren en sluiten aan bij de Nederlandse inzet in Mozambique op landbouw en voedselzekerheid.
- De subsidie wordt veelal aangevraagd door bedrijven uit omliggende landen. In het verleden zijn er meer bedrijven betrokken geweest bij PSOM en PSI projecten. De meest daarvan zijn nog steeds succesvol.
- De meest gehoorde klacht van PSI bedrijven is de lange duur van de inkleding van goederen voor het project in Mozambique. Invoer van machines en materiaal verloopt bijzonder moeizaam.

Overzicht lopende projecten

Project Nr	Project Title	Applicant	Sector	PSI Grant (€)	PSI Grant
PSI09MZ21	Manufacturing of granulated compound fertilisers for the Southern African markets.	Sainath International Private Limit	Agro/industry	633,077	50%
PSI10MZ01	Piri Piri Elefante Mocambique.	African Spices Ltd. (ASL)	Agro	568,701	50%
PSI10MZ02	Organic Banana Cultivation in Mozambique	Pro-Plum Orchards (Pty) Limited	Agro	740,883	50%
PSI10MZ22	Ouro Verde Project, Phase 1; Processing Stage	Agricane Ltd	Agro	749,433	50%
PSI39MZ01	Commercial Avocado Plantation and Nursery in Mozambique.	Aromentia	Agro	744,250	50%

Programma Publiek Private Samenwerking (PPP)

Het Programma Publiek Private Samenwerking (PPP) richt zich op het verbeteren van waterzekerheid, waterveiligheid en voedselzekerheid en private sectorontwikkeling in ontwikkelingslanden. Het programma bestaat uit: Fonds Duurzaam Water (FDW) en Faciliteit Duurzaam Ondernemen en Voedselzekerheid (FDOV). In het kader van de Faciliteit Duurzaam Ondernemen en Voedselzekerheid is een PPP project in Mozambique goedgekeurd.

Project Nr	Project Title	Applicant	Project EUR	FDOV Grant
FDOV12MZ04	Southern African partnership for sustainable cotton and food	Solidaridad	4,000,000	50%

Partners voor Water (PvW)

Partners voor Water is hét programma voor partijen in de Nederlandse watersector met internationale ambitie. Veel organisaties hebben met steun van Partners voor Water hun eerste stappen in een bepaalde regio gerealiseerd, een technologie of aanpak internationaal gelanceerd, of aan internationale evenementen deelgenomen. Daarnaast bevordert het programma de ontwikkeling van (internationale) visie en ambitie in de watersector. Partners voor Water draagt in haar derde programmaperiode bij aan de realisatie van de ambities uit hoofdstuk 6 van het Nationaal Waterplan, ook wel Water Mondiaal genoemd. In dat kader ondersteunt en financiert Partners voor Water het opbouwen van langdurige samenwerkingsrelaties of het uitbouwen van bestaande relaties met 5 deltalanden, waaronder Mozambique.

Water Mondiaal

De relatie tussen Nederland en Mozambique verandert langzaam van een donorrelatie in een partnerschap. Het programma Water Mondiaal wil de bestaande relaties met Mozambique uitbouwen door de samenwerking tussen de Nederlandse watersector en Mozambique te intensiveren. Na afstemming in zowel Mozambique als Nederland heeft dit geleid tot de volgende vier kansrijke samenwerkingsthema's, die op verschillende momenten ook zijn getoetst (en daarbij relevantie bevestigd) door partijen uit zowel de Mozambikaanse als de Nederlandse watersector:

- Drinkwater- en sanitaire voorzieningen in (peri)urbane gebieden;
- Stroomgebied beheer met de focus op een verbeterd beheer in stroomgebied van de Zambezi;
- Kustverdediging en landaanwinning/drainage in Beira en omgeving;
- Landbouw en irrigatie met een voorlopige focus op de Beira corridor.

Recente ontwikkelingen

- In oktober 2012 is een openbare aanbesteding gelanceerd voor het schrijven van een stedelijk masterplan '2035 Master Plan' met accenten op stedelijk waterbeheer en kustbeheer voor de Mozambikaanse havenstad Beira en uitwerking van twee daaruit voortvloeiende concrete waterprojecten. Het consortium van Deltarus en Witteveen en Bos (met subcontractors Wissing Stedenbouw en Ruimtelijke Vormgeving bv, Van den Broek Consulting and Niras, Mozambique Lda.) heeft de tender gewonnen en is begin van dit jaar gestart met het project. De studie wordt gefinancierd uit Water Mondiaal/Partners voor Water en voor financiering van de vervolgprojecten is de interesse gewekt van de multilaterale instellingen.
- Begin 2013 is de studie 'Maritime Sector Study Mozambique, Assessing opportunities for Dutch companies' opgeleverd (verzoek aandacht maritime topsector water). In de studie komen de kansen in de verschillende havens, waaronder Pemba en Nacala in Mozambique aan bod. De studie is uitgevoerd door Atlantico Business Development en Royal HaskoningDHV. Op korte termijn zal strategisch worden ingezet op follow up activiteiten.
- Recente missies naar Limpopo en Zambezi gebied om snel assistentie te verlenen (inzet strategische Nederlandse expertise) naar aanleiding van recente overstromingen.
- Ondersteuning van het waterplatform in Mozambique, Plataforma de aqua Mozambicana.

Projecten Partners voor water

Project Nr	Project Titel	Aanvrager	Project EUR	afgerond
PVW3S10008	Zoetwateropslag in kustvlakten Bangladesh, India, Kenia, Mozambique	Aqua for All	105.497	2012
PVWS11007	Coast Map Indian Ocean Database	Caris en BMT ARGOSS	75.547	2012
PVWS11053	Messica Irrigation Pilot Project (MIPP)	Wageningen Universiteit, Stichting ETC, Resilience B.V. en Royal HaskoningDHV	407.368	loopt
PVWS13001	Water Planning tool to support local governance	Future water, IHE, waterschap Hunze en Aas	400.000	loopt

Matchmakingfaciliteit (MMF)

De Matchmakingfaciliteit (MMF) brengt ambitieuze bedrijven in ontwikkelingslanden en opkomende markten in contact met Nederlandse ondernemers voor structurele samenwerking en een langdurige en constructieve relatie. Het initiatief ligt bij het buitenlandse bedrijf dat op zoek is naar een Nederlandse zakenpartner.

In 2013 heeft MMF een aanvraag van een ondernemer uit Mozambique ontvangen, die via PUM (BusinessLink) wordt uitgevoerd. De aanvraag uit Mozambique is zeer beperkt.

Centrum voor bevordering van de import (CBI)

- CBI is sinds 2008 actief in Mozambique. De door CBI verleende assistentie is tot nu toe in zeer nauwe samenwerking uitgevoerd met de Mozambicaanse overheidsorganisatie voor exportbevordering IPEX (Instituto para a Promoção de Exportações de Moçambique). CBI heeft zich voornamelijk op organisatieontwikkeling van IPEX gericht alsmede een zevental export pilot projecten.
- Momenteel staat er een Export Coaching Programma (ECPs) open voor Mozambicaanse bedrijven uit de sector Toerisme.
- Lokaal en in Nederland werkt het CBI samen met partnerorganisaties zoals SNV, Agri Profocus, PUM en het ITC.

Toekomstige projecten CBI

- Met het voltooien van de ondersteuning aan IPEX in 2012, is er behoefte aan ondersteuning van Mozambicaanse MKB (exporteurs) en hun sector- associaties. Naast bovengenoemd project op toerisme, onderzoekt CBI momenteel de mogelijkheid voor het ontsluiten van exportpotentieel in organische honing in samenwerking met SNV en Taste.

Global Sustainable Biomass programma

Het duurzame biomassa programma ondersteunt ontwikkelingslanden bij het duurzaam maken van biomassa voor energiegebruik. Het programma is niet meer open voor aanvragen.

In Mozambique is het project 'Towards sustainability certification of Jatropha biofuels in Mozambique' ondersteund met subsidie. In het project onderzocht de Jatropha Alliance de duurzaamheid van Jathropa teelt in Mozambique en mogelijke certificering. In het project 'Triple bottom line torrefied biomass supply chain from Mozambique' werkten GDF Suez en Solidaridad samen aan de ontwikkeling van gecertificeerde keten van kleine producenten van biomassa. Het project leverde twee business plannen; een voor de lokale markt en een voor export.

Bijlage

Toelichting ORIO projecten

ORIO09/MZ/21 Munda Munda flood control, drainage and irrigation

Location: Lower Zambézia province

Sector: Water

Applicant: Ministry of Agriculture

Competent Authority: Associação de promoção de Agricultura Comercial (APAC)

In Zambézia more than half of the households is engaged in rice cultivation. More than 95% comes from smallholder rice farmers. The present average yield for smallholders in the project area (Nante) is 1000 kgs/ha. The yearly yield is very variable as it is rain and/or flood fed: it ranges from 300 to 3000 kgs/ha (with an average of 1000 kgs/ha). Most families cultivate approximately 0.5 ha of rice. In normal years the production is enough to satisfy household needs and seed for the next period. However, once in five years crops fail completely, tipping the household over the subsistence barrier. Furthermore, virtually all the farmers live below the poverty line with an income below USD 1 per day.

The project will address the aforementioned problems through a (flood and pump) irrigation, drainage and flood protection paddy scheme of 3000 ha in the project area. With irrigation facilities the average output is 3 ton paddy/ha and yields are far more stable, varying only between 2500 and 3500 kgs/ha. These yield levels have been obtained already in smallholders irrigated plots, with local varieties and without fertilizer. The smallholder rice farming families will thus stabilize and uplift their yield with 2 ton/ha, or; a total of 1000 kgs per family (with a 0.5 ha plot).

As a result, the project will enable 5000 farming families to secure both food security and a substantially increased income from paddy rice sales.

ORIO10/MZ/21 Envalor Emerging Farmers Project

Location: Caia district, Sofala Province

Sector: Water

Applicant: Ministry of Agriculture

Competent Authority: Envalor Emerging Farmers Project

The Zambezi valley has a high agricultural potential and is well endowed with the quality and volume of soils and available water resources for irrigation. Currently there is small-scale agriculture for subsistence. Around 40,000 people live in the area which is rich in biodiversity. During the past ten years the area has been severely affected by flooding of the Zambezi river (2001 and 2007) as well as drought (2009 and 2010). Food security is a major issue in this region of Mozambique.

This project entails the development, construction and operation of a 3,000 ha local farmer cooperative. Of the 3,000 ha, 750 ha will be irrigated year-round with water drawn from the Zambezi river and 2,250 ha will be rain-fed. Adjacent to the irrigated part, additional market garden plots will be situated for 300 local farmers involved in the project for their subsistence farming. The project also includes the supply of potable water to the local community and the connection of public buildings to the electricity grid. The main elements of the irrigation infrastructure and ancillary components and equipment needed for the project to operate effectively include:

- 4 km of canals;
- Water mains and purification;
- 3 clustered pump stations;
- 7.5 km electrical line feeding the pump stations;
- Buildings;
- Infield irrigation pivots;
- Roads, fencing and drainage;

- Market garden irrigation equipment;
- Farming equipment and vehicles.

ORIO10/MZ/22 Building of two Level II hospitals in Beira and Marromeu

Location: Sofala province

Sector: Social services

Applicant/Competent Authority: Ministry of Health

Level II hospitals play a key role in Mozambique's Primary Health Care strategy as they are first referral point for basic Health Centres and as they provide 'filters' for more expensive level III/IV hospitals making them cost-effective and suitable for the resource poor context.

Two level II hospitals will be developed, implemented and operated in Beira (port city) and Marromeu (rural area), hence strategically expanding access in the province and region. The project consists of health infrastructure, equipment and training. In addition technical assistance and institutional strengthening are part of the project.

The hospital in Beira will be a hospital of 250 beds and the hospital in Marromeu will have 150 beds. The hospitals will heavily reduce pressure on the Beira Central (level IV) hospital which is overcrowded with patients seeking help for health problems which can effectively be addressed at the secondary level. The two hospitals will provide the following services: maternal and neonatal care, prevention, treatment and control of endemic diseases (e.g. HIV, TB, malaria and cholera), basic lab services, emergency and trauma, inpatient (hospital) services and supervision and logistical support to surrounding Health Centres.

The long-term objective of the project is to improve access to quality health care for the poor in deprived areas of the Sofala Province in order to decrease morbidity, disability and mortality rates in the region.

ORIO11/MZ/23 Greater Maputo Water Supply Project

Location: Maputo

Sector: Water

Applicant: Ministry of Planning and Development

Competent Authority: Fundo de Investimento e Património do Abastecimento de Água (FIPAG)

In the capital town of Maputo the population is growing fast and the city expands mostly on the north-western side. The current Maputo Water Supply System provides water to the Southern areas of Maputo Metropolitan only and there is no public water supply system in the north-western site of the city. In addition to the lack of a public water system, raw water resources in the north-western areas are not available.

This project concerns the development, construction and operation of the Corumana system. This system consists of a raw water intake and transmission system, a drinking water treatment plant with a capacity of 60,000 m³, a clear water distribution main, 6 distribution centers, distribution networks and water connections for domestic, public and commercial, industrial use. In 2017, when the system becomes operational, it will provide drinking water to 365,000 people in Maputo. This figure will increase to 550,000 people by the year 2022 when the maximum design capacity is reached.

The aim of the project is to provide high quality drinking water at a lower price than currently provided by private water suppliers. Furthermore it is aimed to lower the walking distance to the water source. As a result of the project, in addition it is expected that companies that rely on a good quality supply of water (such as restaurants and food processing industries) will enter the market.

ORIO12/MZ/01 Irrigation infrastructure for organic sugarcane in Chemba

Location: Chemba district, Sofala Province

Sector: Water

Applicant: ADVZ – Agência de Desenvolvimento do Vale de Zambeze
Competent Authority: Rural Consult Ltda and Maatwerk van Montfort BV

Chemba and the surrounding rural communities suffer from pronounced poverty and vulnerability. Most of the income is generated with cropping and small livestock, which is difficult because of limited rainfall. Due to absence of any infrastructure or real socio-economic opportunities the area can not reach a higher level of development.

The objective of this project is to increase income and food security for 615 households (3200 people) in and around Chemba. The solution proposed to achieve this objective is facilitating households' access to and productive use of irrigation infrastructure for small irrigated vegetables and food crop plots (for food security) and for organic sugarcane production for the company Eco Farm (for income security). The irrigation system consist of all required infrastructure for the irrigation of about 2,126 hectare. This system takes the important risk factor of the livelihood away: the erratic and low rainfall. Furthermore, households/farmers will have secure access to the equipment and inputs that are necessary for organic sugarcane production. This will be provided by Eco Farm.

The ORIO transaction and the project differ from each other. The transaction consists of the utility infrastructure with the following elements. Since part of these investments benefit the cooperatives and part Eco Farm, the budget for these investments is proportionally divided into ORIO and Eco Farm budget. The transaction element below indicate the share of ORIO in the total transaction investments.

1. Bush clearing and land preparation for 950 of the in total 2,126 hectares
2. Installation of water inlet, pumping station, sediment filter, water reservoir and bulk water supply for 19 of the 38 pivots
3. Installation of 18 of the 37 organic sugarcane pivots
4. Installation of 1 vegetable and cash crop gardens pivot
5. Upgrade of 65 of the 150 kilometres of field road (in and around the pivots) and 22 of the 50 kilometres of farm road (connecting the pivots to the access roads)
6. Procure a grader for road upgrading
7. Install a 3MW energy island to generate power from waste (43 percent of the costs is ORIO budget, the remaining part is funded by Eco Farm)
8. Install the electrical reticulation to connect 19 pivots
9. Overseeing the infrastructure installation
10. Monitoring, management, administration, banking costs, etc.

Apart from this transaction, the Eco Farm Moçambique will install a sugar mill, a storage, a bagging installation and a container loading station, and will sign a contract with a transport company to forward the sugar to the port of Beira and subsequently ship it to Germany. These are major investments, that allow for integration into the value chain and access to the interest prices of the organic market and the security of a guaranteed off-take agreement.

Country Report

Mozambique

May 2013

Economist Intelligence Unit
20 Cabot Square
London E14 4QW
United Kingdom

Highlights

Editor: **Sebastien Marlier**

Forecast Closing Date: **May 9, 2013**

Outlook for 2013-17

- The ruling party, Frente de Libertação de Moçambique (Frelimo), will dominate the political landscape in 2013-17, winning national polls in 2014.
- The succession to the presidency, currently held by Armando Guebuza, who according to the constitution is serving his final term, will be a contest between his allies and other Frelimo factions.
- Violence between security forces and Resistência Nacional de Moçambique (Renamo) militia will undermine stability, but outright conflict is unlikely.
- The fiscal deficit will widen from 6.6% of GDP in 2013 to 6.8% of GDP in the election year of 2014, before narrowing to 5.7% of GDP in 2017 as royalties from mining and natural resources boost revenue.
- Economic growth will slow to 7% in 2013, from 7.4% in 2012, undermined by heavy floods. Real GDP growth will rebound to an average of 7.8% a year in 2014-17, driven by the minerals boom and investment in the gas sector.
- After averaging 2.1% in 2012, inflation will rise to 6.4% in 2013, reflecting monetary loosening and negative price shocks following the floods. It will ease back in 2014, before accelerating again in 2015-17, in line with global fuel prices.
- We expect the current-account deficit to widen from 17.9% of GDP in 2013 to 18.8% of GDP in 2015, as foreign investment projects push up imports. It will shrink because of growing coal exports in 2016-17, to 16.6% of GDP in 2017.

Review

- In a bid to ease tensions after deadly clashes between the police and armed men associated with Renamo had raised fears of conflict, Frelimo and Renamo have agreed to hold talks over Renamo's grievances.
- The cabinet has approved a long-mooted law for the hydrocarbons sector, on which parliament is likely to vote before year-end. The law will reduce uncertainty without altering the regulatory framework much.
- The government has approved a new minimum-wage scale. It will not affect the majority of Mozambicans, who are employed informally. Salary rises for public doctors, who recently went on strike over pay, are still pending.
- Prices rose by 0.6% month on month in April, to reach an annual average inflation of 2.4%, owing to seasonal and flood-related increases in food prices.
- In the latest twist in a protracted conflict over mining resettlements, hundreds of Mozambicans have temporarily blocked access to the Moatize coal mine, owned by Vale of Brazil. The firm stated that it had treated them fairly.
- US-based Anadarko has found even more gas in the Rovuma Basin, shoring up the value of its reserves ahead of a likely sale of a stake in its local assets.

Outlook for 2013-17

Political stability

The ruling party, the Frente de Libertação de Moçambique (Frelimo), is set to dominate the political and economic landscape throughout the forecast period. The president, Armando Guebuza, who was re-elected (standing unopposed) as Frelimo president at a party congress in September 2012, is keen to retain political power after the end of his second and final term as state president in late 2014. He will seek to put forward a close ally, and one he can influence, as the Frelimo candidate at next year's presidential election. However, Frelimo's candidate (who should easily win) needs to be selected by the party's 190-strong Central Committee, most probably before the end of 2013. Mr Guebuza's rivals, who remain influential within the Central Committee, could unite behind another candidate.

Although the succession issue will lead to intense manoeuvring and internal tensions, Frelimo's 40-year tradition of unity means that party splits are unlikely. Some contenders, including José Pacheco, the agriculture minister, embody some form of compromise—an ally of Mr Guebuza, he hails from the north, is of the party's younger guard and has some credit with Frelimo's technocrats. Whatever the outcome, it remains unclear whether Mr Guebuza will step down as party president, as he forced the former president, Joaquim Chissano, to do in 2005, or whether he will try to stay on and thereby create a parallel centre of power within the party.

Despite a surge in tension between Frelimo and the historical opposition party, the Resistência Nacional de Moçambique (Renamo), following a series of deadly clashes, a resumption of outright conflict remains unlikely as the parties have agreed to hold new talks. However, violent confrontations, which have occurred sporadically since the end of the civil war, are likely to become more frequent as elections draw closer, especially if dialogue between Frelimo and Renamo fails to address the latter's grievances over political inclusiveness. Public disillusion with Frelimo poses a greater threat to the party's hegemony than do the enfeebled opposition parties. Triggers for unrest could include a spike in food or fuel prices or public anger over corruption. Mozambique's outstanding economic performance has failed to benefit the poor—a problem that will be exacerbated by the country's minerals boom. Although it will be a source of new revenue streams, mining is capital-intensive and may sharpen inequality, fuel corruption and feed presumptions of entitlement within the ruling party. Overall, The Economist Intelligence Unit expects political stability to deteriorate slightly over the forecast period, and particularly in the run-up to the 2014 presidential election.

Election watch

Municipal elections are due in November 2013 and will be most fiercely contested in Beira and Quelimane, the only two (out of 43) city councils that are not currently controlled by Frelimo. The next national election, due in late 2014, should be comfortably won by Frelimo, which can rely on a well-oiled party machinery and strong membership base. This will make it hard for the weak opposition parties to channel growing popular dissatisfaction with the Frelimo elite. Renamo's demographic support base—rural populations in the centre and north—is eroding or turning away from politics, frustrated with the leadership of Afonso Dhlakama, who is viewed as being out of touch and whose bellicose threats largely fail to resonate with public opinion. Renamo is also losing talent and support to a new challenger, the Movimento Democrático de Moçambique (MDM). Despite its commendable management of the Beira and Quelimane municipalities, the MDM lacks the historical legitimacy and popular and financial backing to represent a credible government alternative.

International relations

Bolstered by Mozambique's natural resources potential, the government is seeking a more prominent position internationally. Mozambique is set to reduce its aid dependency on the back of rising mining royalties and in response to stagnating aid flows, which are a reflection of economic austerity in donor economies, as well as growing donor concerns about standards of governance in Mozambique. The government will become more assertive towards donors and its historical partner, Portugal, including on issues such as migrant workers. Nonetheless, strong commercial, political and personal ties will ensure continued close relations with Portugal. Ties with South Africa, Mozambique's main trading partner, will remain strong, driven by foreign direct investment (FDI) inflows and long-standing commercial links. Investment from China, Brazil, India and Australia, particularly in railways and mining, will help to strengthen ties with those countries. Sizeable gas reserves will attract major foreign investors in liquefied natural gas (LNG) facilities and related infrastructure, while also bringing forward new trading partners, especially among Asia's major LNG-importing countries.

Policy trends

Policy during the early part of the forecast period will continue to be guided by the three-year policy support instrument (PSI) agreed with the IMF in June 2010, as well as the government's five-year strategy paper, Programa Quinquenal do Governo para 2010-14. The PSI aims to keep the primary deficit stable and to guarantee public debt sustainability, while also improving public financial management and banking supervision. We expect broad policy continuity under a new PSI that is likely to be agreed on in the second half of 2013. Infrastructure programmes will aim to address structural poverty and major social and regional inequalities. Policy will increasingly focus on the management of Mozambique's natural resources boom. Resource rents from coal mining will begin to have an impact on state revenue from 2013, also raising expectations of higher spending.

Although ever more lucrative gas extraction in the offshore Rovuma Basin will not begin until after the forecast period, the legal and institutional framework to exploit these resources must be put in place before extraction licences are awarded. The government will also need to co-ordinate the efforts of the public and private sectors to improve the infrastructure on which the country's mining boom depends. The management of the resources bonanza is fraught with risks, and some targets may not be met. However, based on Mozambique's recent performance, including achieving compliance under the Extractive Industries Transparency Initiative in October 2012, we still expect significant progress to be made in this area. Although reforms to improve business conditions have been ongoing, progress is slow, owing largely to political resistance to the removal of controls that benefit the state elite.

Fiscal policy

Fiscal policy will be expansionary as the government invests in infrastructure and tries to improve the delivery of social services. Fiscal revenue will rise throughout the forecast period on the back of strong economic growth and increasing royalties from the mining sector. Aid flows, which dropped in 2012 owing to donor countries' budgetary constraints and concerns over standards of governance in Mozambique, will pick up in 2013 as some previously agreed donor commitments kick in, before continuing their gradually declining trend. Although we expect capital spending, particularly on improvements to the country's inadequate infrastructure, to increase strongly, this will be partly offset by a decline in aid-funded investment.

Although minimum wages for public-sector workers will increase by a relatively moderate 7%, the government will face strong pressures to raise higher-level public-sector salaries, especially following a strike by public-sector doctors over wages in January 2013, keeping current expenditure high. In 2013 this will be exacerbated by the government's response to heavy floods. Election-related expenditure will push up spending in the election year of 2014. As a result of these trends, we forecast that the fiscal deficit will widen from 6.6% of GDP in 2013 to 6.8% of GDP in 2014, before narrowing in 2015 to 5.7% of GDP in 2017, underpinned by growing mining royalties. The deficit will be financed mainly through concessional borrowing abroad, although domestic bond issues will play an increasing role in the government's financing strategy. By 2017 public debt will exceed 39% of GDP.

Monetary policy

The key objectives of the Banco de Moçambique (BDM, the central bank) will be to curb inflation, which poses a threat to social stability, while also expanding credit to the private sector. Amid moderating inflation in 2012, the BDM adopted a more accommodating monetary policy in a bid to bolster bank lending, cutting its key lending interest rate by 5.5 percentage points to 9.5%. This expansionary policy, combined with high imports, inflows of foreign investment and deepening financial markets, will exert upward pressure on the money supply. Should this destabilise prices to a great extent, we expect the BDM to tighten its monetary stance again, even if this implies a strengthening of the currency, the metical, and results in a loss of export competitiveness.

International assumptions

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Economic growth (%)						
US GDP	2.2	2.1	2.4	2.3	2.3	2.4
OECD GDP	1.4	1.2	2.0	2.1	2.2	2.2
World GDP	2.1	2.1	2.7	2.9	2.9	2.9
World trade	2.7	4.0	5.2	5.4	5.5	5.6
Inflation indicators (% unless otherwise indicated)						
US CPI	2.1	2.1	2.4	2.2	2.3	2.3
OECD CPI	2.2	2.0	2.3	2.3	2.2	2.2
Manufactures (measured in US\$)	-0.6	-3.0	0.7	1.2	1.4	1.8
Oil (Brent; US\$/b)	112.0	106.6	104.8	107.3	110.0	115.0
Non-oil commodities (measured in US\$)	-10.8	-2.3	0.5	-1.4	4.0	2.2
Food, feedstuffs & beverages (% change in US\$ terms)	-3.7	-5.7	-3.3	-2.6	3.7	2.4
Aluminium (US\$/tonne)	2,017.6	2,069.1	2,187.5	2,155.0	2,300.0	2,350.0
Coal (US\$/tonne, Australia)	96.4	94.8	95.5	101.0	108.0	112.0
Financial variables						
US\$ 3-month commercial paper rate (av, %)	0.19	0.15	0.15	0.31	1.18	2.18
US\$/€ (av)	1.29	1.31	1.29	1.27	1.26	1.26
¥/US\$	79.8	98.3	102.0	103.0	102.0	101.0

Economic growth

We expect real GDP growth, estimated at 7.4% in 2012, to slow to 7% in 2013, before gradually accelerating to 8% a year in 2016-17. The expected slowdown in 2013 is due to the heavy floods that hit the country in January, undermining agriculture, transport, electricity generation and the coal sector. Coal mining and investment in new transport infrastructure will drive economic growth throughout the forecast period. Increasing LNG investment will lift the growth rate further from 2015 onwards, although we do not expect LNG production to begin until 2018 at the earliest. Transport, communications, tourism, industry and financial services will continue to grow strongly. Whereas agriculture will benefit from investment in commercial cash crops, growth in the traditional smallholder sector is likely to remain subdued.

Despite robust expansion, the contrast between the dynamic, capital-intensive mega-projects and the relatively weak traditional sectors, which have the greatest impact on employment and poverty reduction, will remain. Smallholder agriculture will lag behind, stymied by farmers' limited access to funding, inputs, information and markets. Growth in the labour-intensive sector continues to be held back by Asian competition and the adverse domestic environment. This includes labour market rigidity, skills shortages, heavy regulation, corruption and the inefficiency of key product markets, including those dominated by parastatal monopolies in the power and transport sectors.

Amid an uncertain outlook for global commodities, including gas and coking coal (which is used to produce steel), there are significant risks that Mozambique's investment boom could fall short of expectations, as illustrated by the cancellation by Anglo-American, a London-based mining multinational, of its acquisition of a majority stake in a local coal mining project. Concerns about Mozambique's unfavourable business environment and inadequate infrastructure exacerbate these risks.

Economic growth

%	2012 ^a	2013 ^b	2014 ^b	2015 ^b	2016 ^b	2017 ^b
GDP	7.4	7.0	7.5	7.8	8.0	8.0
Private consumption	7.6	6.5	7.2	8.8	7.9	7.9
Government consumption	7.7	12.3	10.9	8.5	8.3	8.5
Gross fixed investment	8.0	7.0	8.0	10.0	10.0	10.0
Exports of goods & services	4.7	6.0	5.2	6.4	8.5	8.6
Imports of goods & services	6.7	7.0	7.0	10.4	9.5	9.6
Domestic demand	7.7	7.2	7.8	9.0	8.5	8.5
Agriculture	6.5	2.5	9.0	5.0	5.0	5.0
Industry	12.0	10.5	7.0	11.5	12.0	12.0
Services	5.7	7.7	7.0	7.4	7.5	7.3

^a Economist Intelligence Unit estimates. ^b Economist Intelligence Unit forecasts.

Inflation

Annual average inflation, as measured by the consumer price index of the capital, Maputo, is set to accelerate from 2.1% in 2012 to 6.4% in 2013. Heavy floods have destroyed crops and disrupted transport, which will translate into higher food prices. The lagged effect of expansionary monetary policy in 2012 and currency depreciation will further support inflation. Assuming normal weather conditions, inflation will ease to 5.5% in 2014, before edging back up to an average of 6.5% in 2017, driven by rising international oil prices and growing domestic demand. Major disruptions to the local or regional food supply could lead to upward revisions to this forecast.

Exchange rates

We expect the metical, which averaged MT28.4:US\$1 in 2012, to weaken in 2013–15, to an average of MT30.6:US\$1 in 2015, in line with a widening of the current-account deficit. Supported by an improving trade balance and investment in the gas sector, the metical will nudge back up towards the end of the outlook period, to MT28:US\$1 in 2017. The major risks to this outlook are that a global drop in demand for the country's mineral exports could lead to a fall in the price of Mozambique's main exports or cause the investment boom to stall. In that case, however, exchange-rate intervention by the monetary authorities is likely owing to fears about the risk to social stability from imported inflation.

External sector

After falling in 2012, the price of aluminium—currently Mozambique's largest source of export revenue—will, apart from a small drop in 2015, slowly nudge up during the forecast period. Production is expected to fluctuate around an average of 560,000 tonnes/year, masking some variations related to changes in domestic consumption of aluminium. Coal, Mozambique's second-largest source of export revenue since mid-2012, could top aluminium by 2015. We expect export volumes to grow from 4m tonnes in 2013 to 19.5m tonnes in 2017. Assuming an upward trend in coal prices, export receipts from the commodity could reach US\$3.5bn that year. Nonetheless, this will remain far below the sector's potential, owing to ongoing infrastructure constraints. Gas, currently only exported through a crossborder pipeline to South Africa, will become a major source of export earnings after 2018. Agricultural export volumes, especially tobacco, cotton and sugar, will increase in response to investment in the sector. Overall, we expect total exports to rise from an estimated US\$4.3bn in 2013 to US\$8bn in 2017.

Goods import volumes increased strongly in 2012 and will rise further throughout 2013–17. Although some companies have delayed part of their coal-related investment, capital goods for the gas and mining sectors (and related infrastructure) will remain the main driver of import growth throughout the forecast period, with total imports rising from an estimated US\$6.4bn in 2013 to US\$10.6bn in 2017. The trade deficit will shrink from 13% of GDP in 2013 to 8% of GDP in 2017. Meanwhile, the services deficit will remain high, hovering around an average of 8.5% of GDP in 2013–17 as the minerals boom draws in technical services from abroad.

The primary income deficit is expected to widen from 1% of GDP in 2013 to 1.3% of GDP in 2017 as foreign firms start repatriating growing profits from mining projects. We expect the secondary income surplus to decline from 4.4% of GDP in 2013 to 1% of GDP in 2017 owing to squeezed aid budgets in developed countries and a reduced need for aid in Mozambique. Overall, the current-account deficit is expected to widen from 17.9% of GDP in 2013 to 18.8% of GDP in 2015, before declining to 16.6% of GDP in 2017. Mozambique's high current-account deficits, largely driven by goods and services imports in the natural resources sector, will be financed mainly by FDI inflows from energy multinationals.

Forecast summary

Forecast summary

(% unless otherwise indicated)

	2012 ^a	2013 ^b	2014 ^b	2015 ^b	2016 ^b	2017 ^b
Real GDP growth	7.4	7.0	7.5	7.8	8.0	8.0
Consumer price inflation (av)	2.1	6.4	5.5	6.0	6.2	6.5
Lending interest rate (%)	16.8 ^c	17.0	18.0	18.0	17.5	17.0
Government balance (% of GDP)	-4.0	-6.6	-6.8	-6.5	-6.0	-5.7
Exports of goods fob (US\$ m)	3,893	4,322	4,803	5,566	6,763	8,015
Imports of goods fob (US\$ m)	-5,825	-6,412	-7,014	-8,060	-9,235	-10,573
Current-account balance (US\$ bn)	-2,624	-2,873	-3,419	-4,016	-4,528	-5,324
Current-account balance (% of GDP)	-18.0	-17.9	-18.6	-18.8	-17.3	-16.6
External debt (year-end; US\$ bn)	4.5	5.3	6.2	7.3	8.5	9.9
Exchange rate MT:US\$ (av)	28.4 ^c	30.0	30.4	30.6	29.4	28.0
Exchange rate MT:¥100 (av)	35.6 ^c	30.5	29.8	29.7	28.8	27.7
Exchange rate MT:€ (av)	36.5 ^c	39.3	39.2	38.9	37.0	35.4
Exchange rate MT:SDR (av)	43.8 ^c	44.9	44.9	45.0	43.0	41.0

^a Economist Intelligence Unit estimates. ^b Economist Intelligence Unit forecasts. ^c Actual.

Data and charts

Annual data and forecast

	2008 ^a	2009 ^a	2010 ^a	2011 ^a	2012 ^b	2013 ^c	2014 ^c
GDP							
Nominal GDP (US\$ bn)	9.9	9.7	9.2	12.8	14.6	16.1	18.4
Nominal GDP (MT m)	240,360	266,210	312,750	370,960	414,241	481,566	560,267
Real GDP growth (%)	6.8	6.3	6.8	7.1	7.4	7.0	7.5
Expenditure on GDP (% real change)							
Private consumption	14.2	9.6	1.6	3.8	7.6	6.5	7.2
Government consumption	12.4	20.6	-0.4	14.7	7.7	12.3	10.9
Gross fixed investment	11.3	-7.8	46.6	24.9	8.0	7.0	8.0
Exports of goods & services	0.3	-5.3	-8.5	4.2	4.7	6.0	5.2
Imports of goods & services	18.0	1.1	0.1	11.1	6.7	7.0	7.0
Origin of GDP (% real change)							
Agriculture	9.1	6.0	5.9	8.7	6.5	2.5	9.0
Industry	2.0	5.2	3.7	7.6	12.0	10.5	7.0
Services	6.9	7.1	6.9	6.5	5.7	7.7	7.0
Population and income							
Population (m)	22.3	22.9	23.4 ^b	23.9 ^b	24.5	25.0	25.6
GDP per head (US\$ at PPP)	842	888	939 ^b	1,004 ^b	1,073	1,143	1,224
Fiscal indicators (% of GDP)							
Central government budget revenue	25.3	27.1	30.0 ^b	29.6 ^b	29.6	28.0	27.9
Central government budget expenditure	27.8	32.6	33.6 ^b	34.1 ^b	33.6	34.5	34.7
Central government budget balance	-2.5	-5.5	-3.7 ^b	-4.5 ^b	-4.0	-6.6	-6.8
Public debt	31.0	36.4	35.6 ^b	34.5 ^b	34.9	36.6	38.3
Prices and financial indicators							
Exchange rate MT:US\$ (end-period)	25.50	29.20	32.60	27.30	29.80 ^a	30.08	30.30
Exchange rate MT:€ (end-period)	35.49	42.07	43.56	35.32	39.01 ^a	39.25	39.09
Consumer prices (end-period; %)	6.2	2.1	19.1	5.5	3.2	1.2	9.3
Stock of money M1 (% change)	17.5	37.2	20.7	9.4	32.4 ^a	17.8	20.3
Stock of money M2 (% change)	20.3	32.6	24.6	7.8	29.4 ^a	18.3	20.4
Lending interest rate (av; %)	18.3	15.7	16.3	19.1	16.8 ^a	17.0	18.0
Current account (US\$ m)							
Trade balance	-990	-1,275	-1,179	-2,249	-1,933	-2,090	-2,212
Goods: exports fob	2,653	2,147	2,333	3,118	3,893	4,322	4,803
Goods: imports fob	-3,643	-3,422	-3,512	-5,368	-5,825	-6,412	-7,014
Services balance	-423	-457	-719	-794	-1,232	-1,338	-1,642
Primary income balance	-642	-277	-325	-190	-151	-158	-203
Secondary income balance	862	763	637	795	691	713	636
Current-account balance	-1,193	-1,246	-1,585	-2,438	-2,624	-2,873	-3,419
External debt (US\$ m)							
Debt stock	3,489	4,138	3,734	4,097	4,525	5,268	6,197
Debt service paid	37	41	87	56	105	122	147
Principal repayments	14	15	39	28	59	68	81
Interest	23	26	48	28	46	53	65
International reserves (US\$ m)							
Total international reserves	1,578	2,099	2,159	2,469	2,770 ^a	2,987	3,202

^a Actual. ^b Economist Intelligence Unit estimates. ^c Economist Intelligence Unit forecasts.

Source: IMF, International Financial Statistics.

Quarterly data

	2011				2012			
	1 Qtr	2 Qtr	3 Qtr	4 Qtr	1 Qtr	2 Qtr	3 Qtr	4 Qtr
Prices^a								
Consumer prices (2000=100)	172.4	173.4	173.5	174.9	178.5	177.6	176.9	n/a
Consumer prices (% change, year on year)	15.7	11.2	7.8	7.2	3.6	2.4	2.0	n/a
Financial indicators								
Exchange rate MT:US\$ (av)	31.80	30.00	27.47	27.03	27.40	28.00	28.60	29.53
Exchange rate MT:US\$ (end-period)	30.80	28.50	27.20	27.30	28.10	28.10	28.80	29.80
M1 (end-period; MT m)	88,302	89,339	90,172	97,578	95,495	105,201	114,200	129,197
M1 (% change, year on year)	21.1	13.5	2.6	9.4	8.1	17.8	26.6	32.4
M2 (end-period; MT m)	130,631	130,737	133,989	143,802	143,148	155,909	166,787	186,014
M2 (% change, year on year)	20.6	10.4	4.7	7.8	9.6	19.3	24.5	29.4
Foreign reserves (US\$ m)								
Reserves excl gold (end-period)	2,126	2,352	2,371	2,469	2,315	2,473	2,867	2,770

^a Maputo.

Sources: IMF, International Financial Statistics; UN Food and Agriculture Organisation.

Monthly data

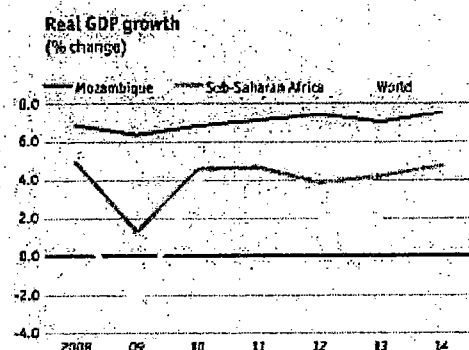
	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec
Exchange rate MT:US\$ (av)												
2010	29.80	29.90	30.80	33.10	34.20	34.70	35.80	37.30	36.40	36.00	35.60	34.00
2011	32.70	31.60	31.10	30.70	30.10	29.20	28.00	27.20	27.20	27.10	26.90	27.10
2012	27.30	27.30	27.60	28.00	27.90	28.10	28.20	28.80	28.80	29.10	29.80	29.70
Exchange rate MT:US\$ (end-period)												
2010	30.20	30.20	31.10	34.90	33.80	35.00	36.90	37.00	36.10	35.80	35.40	32.60
2011	32.40	31.30	30.80	30.70	29.60	28.50	27.50	27.10	27.20	27.00	26.90	27.30
2012	27.20	27.40	28.10	27.70	28.20	28.10	28.40	29.10	28.80	29.80	30.00	29.80
M1 (% change, year on year)												
2010	38.1	36.1	31.6	33.9	30.3	29.5	30.2	30.1	32.7	30.1	27.3	20.7
2011	22.9	24.8	21.1	17.4	16.4	13.5	11.3	10.2	2.6	3.7	4.5	9.4
2012	6.3	5.6	8.1	7.2	15.0	17.8	17.0	17.7	26.6	25.7	32.2	32.4
M2 (% change, year on year)												
2010	34.1	32.8	31.6	35.3	32.8	32.9	35.5	33.7	32.7	29.0	26.0	24.6
2011	22.4	22.4	20.6	13.7	12.5	10.4	6.1	6.0	4.7	4.6	7.2	7.8
2012	8.0	8.8	9.6	11.7	16.1	19.3	21.1	20.4	24.5	27.3	28.7	29.4
Deposit rate (av; %)												
2010	8.3	8.2	8.4	8.7	8.8	9.0	9.6	10.5	10.8	11.0	11.4	11.5
2011	12.6	12.7	12.8	13.3	13.5	13.1	13.3	13.3	12.8	13.1	12.7	12.7
2012	13.0	13.1	12.6	12.4	11.8	11.6	10.8	10.8	10.5	10.2	10.2	10.2
Lending rate (av; %)												
2010	14.4	14.4	14.6	14.6	15.1	16.3	16.4	16.9	17.5	17.9	18.3	19.0
2011	19.1	19.1	19.1	19.1	19.1	19.1	19.2	19.1	19.1	19.1	19.1	19.1
2012	18.3	18.3	18.0	17.6	17.3	17.0	16.6	16.1	15.9	15.7	15.5	15.1
Consumer prices (av; % change, year on year)												
2010	5.1	6.8	8.1	8.8	11.2	14.2	16.3	16.3	17.1	16.2	16.7	19.1
2011	16.5	16.0	14.7	13.0	11.4	9.3	7.7	7.9	7.8	8.3	7.7	5.5
2012	4.3	2.5	2.7	2.5	1.6	1.6	1.5	1.1	1.2	1.5	2.5	2.2
Foreign-exchange reserves excl gold (US\$ m)												
2010	2,035	1,954	1,934	1,929	1,880	1,993	2,078	2,009	2,044	2,019	1,928	2,159
2011	2,132	2,143	2,126	2,204	2,267	2,352	2,453	2,505	2,371	2,379	2,350	2,469
2012	2,312	2,311	2,315	2,345	2,404	2,473	2,609	2,595	2,867	2,788	2,734	2,770

Sources: IMF, International Financial Statistics; Haver Analytics.

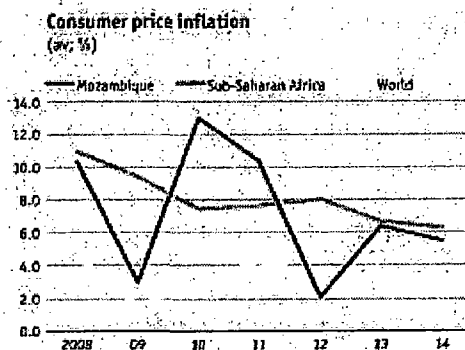

Annual trends charts

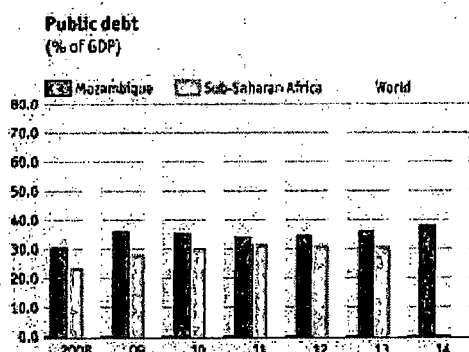
Annual trends charts

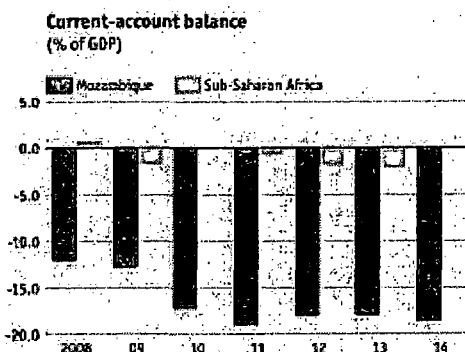
Source: The Economist Intelligence Unit.

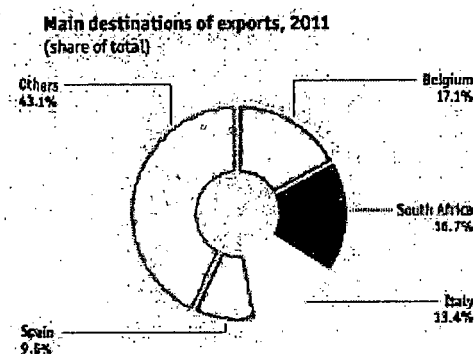
Source: The Economist Intelligence Unit.

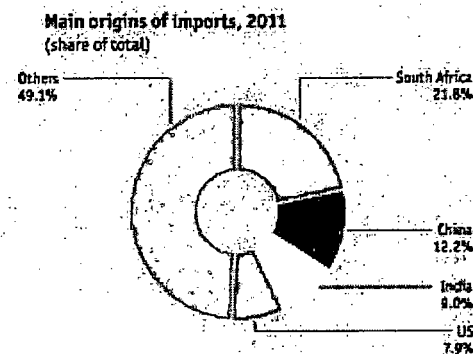
Source: The Economist Intelligence Unit.

Source: The Economist Intelligence Unit.

Source: The Economist Intelligence Unit.

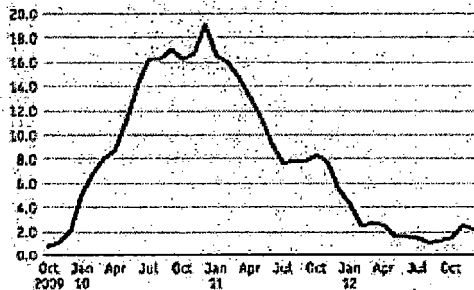
Source: The Economist Intelligence Unit.

Monthly trends charts

10
11

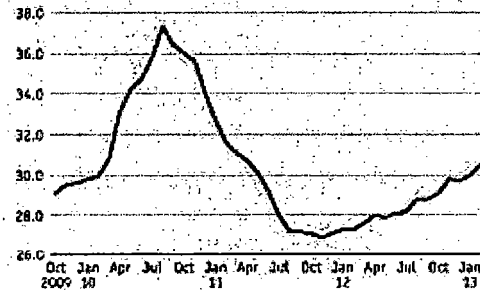
Monthly trends charts

Price inflation
(% change, year on year)

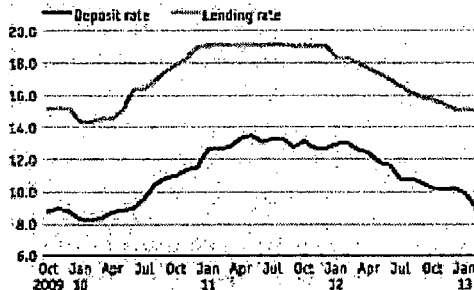
Source: The Economist Intelligence Unit.

Exchange rate
(M:US\$, av)

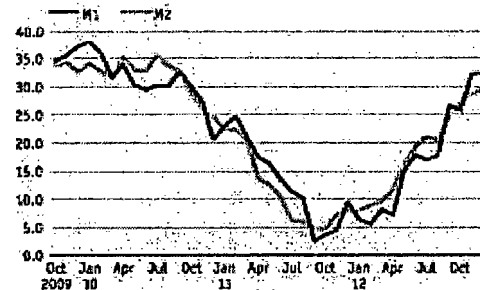
Source: The Economist Intelligence Unit.

Interest rates
(av, %)

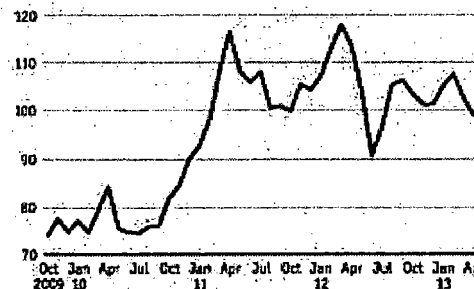
Source: The Economist Intelligence Unit.

Monetary aggregates
(% change, year on year)

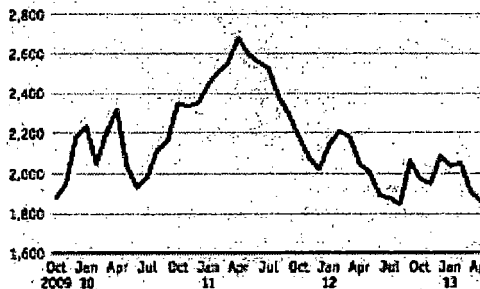
Source: The Economist Intelligence Unit.

Oil: Brent, Dubai & WTI spot prices
(US\$/b; av)

Source: The Economist Intelligence Unit.

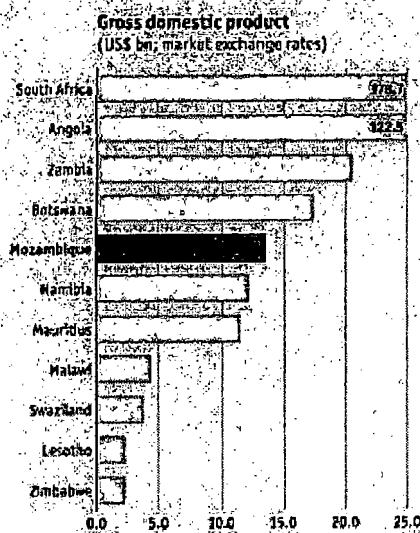
Aluminium: LME price
(US\$/metric tonne)

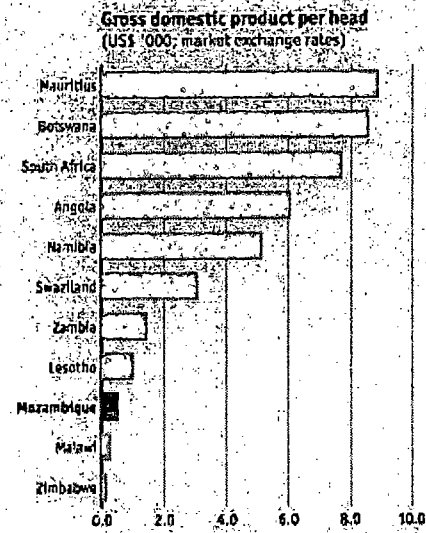
Source: The Economist Intelligence Unit.

Comparative economic indicators

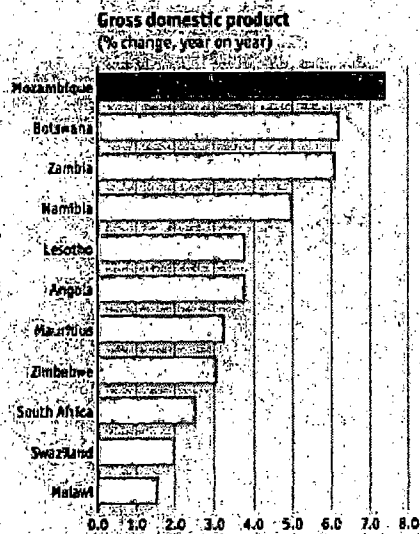
Comparative economic indicators, 2012

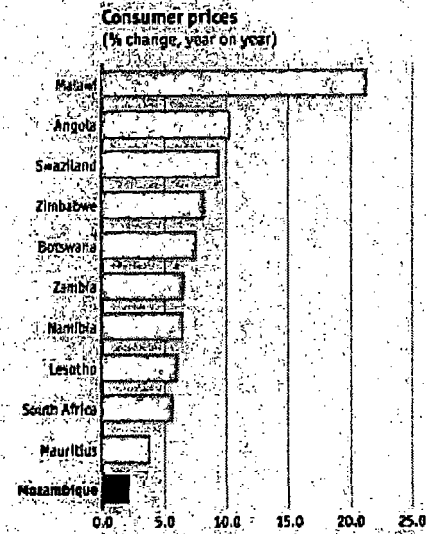
Sources: Economist Intelligence Unit estimates; national sources.

Sources: Economist Intelligence Unit estimates; national sources.

Sources: Economist Intelligence Unit estimates; national sources.

Sources: Economist Intelligence Unit estimates; national sources.

Basic data

Land area

799,380 sq km

Population

23.5m (2013, World Gazetteer calculation)

Reistips

Maputo stad

Maputo is gelegen in de gelijknamige provincie in het uiterste zuiden van het land aan de monding van de Rio Tembe en is naast Beira een van de grootste havensteden van Afrika's oostkust. Het centrum van de stad - dicht bij de haven - wordt de 'Baixa' (benedenstad) genoemd. De woonwijken met veel hoogbouw zijn daaromheen gebouwd. Ten noordoosten van de Baixa liggen de stadswijken Polana en Sommerschield waar veel ambassades, waaronder ook de Nederlandse, en enkele residentiële woningen zich bevinden. In de afgelopen jaren zijn de residentiële woonwijken uitgebreid naar het lage gedeelte aan de noordzijde van de stad. Het vliegveld ligt ongeveer vijf kilometer van deze residentiële woonwijken en is doorgaans makkelijk bereikbaar. Rondom de 'stenen stad', waar zich het zakencentrum bevindt, is de 'rieten stad' gebouwd, uitgebreide sloppenwijken met merendeels rieten hutten. Het 'stenen' Maputo lijkt op een Zuid Europese kustplaats en is niet typisch Afrikaans. De straten en 'avenidas' zijn veelal breed aangelegd met aan weerszijden moderne hoogbouw en veel bomen en groen, in een rechthoekig netwerk. Het is een compacte stad, waar de afstanden tussen wonen en werken relatief gering zijn. De 'rieten' stad daarentegen is wel zeer Afrikaans en is veelal overbevolkt, er heersen slechte hygiënische toestanden en de watervoorziening is gebrekkig.

Betaalmiddelen

Het plaatselijk betaalmiddel is de Metical (meervoud Meticais).

In februari 2013 bedraagt de wisselkoers 1 euro = 39,84 meticais. Hoewel niet noodzakelijk is het bij aankomst in Mozambique het aan te raden over enig contant geld (bij voorkeur EURO's of US dollars) te beschikken.

Geld "pinnen" kan met de bekende Nederlandse bankpassen ('cirrus' systeem) en ook met een bankpas van een lokale bankrekening of met een (VISA of Mastercard) creditcard. Het maximum bedrag dat per etmaal gepind kan worden (o.a. bij Barclays en Standard Bank) is MZN 10.000,-. (in twee trekkingen van max 5000,-). Dit bedrag verandert echter. Er zijn bepaalde ATMs waar grotere bedragen kunnen worden gepind. Deze bedragen zijn echter ook aan verandering onderhevig, vaak afhankelijk van het seizoen. In tegenstelling tot wat op de NL bankafschrijving wordt aangegeven worden er geen kosten afgerekend voor het pinnen met de normale bankpas. Wel worden kosten berekend bij het opnemen van contant geld met een creditcard bij ATMs.

In de meest hotels en restaurants in Maputo, maar ook in de provincie hoofdsteden kan met creditcards betaald worden. De meest gangbare creditcards zijn Visa en Eurocard/Master Card, waarbij Visa een hogere acceptatie geniet dan Eurocard/Master Card.

In Zuid-Afrika en Swaziland worden vrijwel overal creditcards geaccepteerd. Visa, Eurocard/Mastercard, AMEX en Dinnersclub zijn het meest gangbaar in Zuid-Afrika.

Taal

Portugees is in Mozambique de officiële voertaal, die gesproken wordt door omstreeks 20% van de bevolking, hoofdzakelijk in de steden. Alle officiële correspondentie wordt gevoerd in het Portugees. Er wordt een tiental inheemse talen gesproken, waarvan het Macua (40%) en Tsonga (24%) de belangrijkste zijn. Engels en in mindere mate Frans wordt in bescheiden mate als tweede taal gesproken en dan nog voornamelijk in de hogere ambtelijke en sociale echelons.

Lokale gebruiken

Vrolijk en plezierig met elkaar omgaan - ondersteund door uitgebreide begroetingen - is belangrijk. Een conflict wordt door Mozambikanen bij voorkeur gemeden en er wordt voortdurend gezocht naar overeenstemming. Strikte hiërarchie in de Mozambikaanse organisatie betekent een onderdanige houding van de werknemer ten opzichte van de werkgever/superieur. Kritiek naar een superieur wordt niet echt op prijs gesteld. Mozambikanen zijn vriendelijke en hoffelijke mensen. Zoals in zoveel andere landen wordt het als ongepast beschouwd om in het openbaar opvallende affectie en uitingen van

kwaadheid of woede te tonen, of om uitgebreide kritiek op de overheid te uiten, doch dergelijke beperkingen zijn minder strikt dan in vele andere landen. Uiteraard moet vooral op het platteland, in de provinciehoofdsteden en in vele buitenwijken van Maputo de lokale cultuur van de bevolking gerespecteerd worden en moet men o.a. respect tonen aan senioren en 'autoriteiten'.

Veiligheid

Het alleen wandelen op het strand en in sommige delen van de stad wordt nog steeds afgeraden. Wandelen in de stad en rijden buiten de stad na zonsondergang dient zoveel mogelijk te worden vermeden. U dient altijd een geldig legitimatie bewijs bij u te dragen.

Gezondheid

Het is aan te raden de voor een verblijf in de tropen algemeen noodzakelijke voorzorgsmaatregelen te nemen, o.a. met betrekking tot gele koorts, tuberculose tetanus, tyfus, hepatitis, rabiës en malaria. Bij binnenkomst in het land over de weg of via de lucht, moet een vaccinatieboekje met een geldige gele koorts stempel worden overlegd. Voor de meest recente informatie kan het beste contact opgenomen worden met uw bedrijfsarts.

Belangrijke telefoonnummers

Embassy of the Kingdom of the Netherlands

Av. Kwame Nkrumah 324
Maputo +258 21 484 200 fax: 248
Mobile after office hours: 82 302 6050

Ministerie van Buitenlandse Zaken + 31 70 348 6486 fax: 4848

Noodnummers

Emergency React Unit (Arkhé)	84 762 3452
Mediplus	84 124
SOS Netcare	84 911 / 82 911 / 21 313 103

Fire Department	21 322 222
Police Maputo (PRM)	21 322 914/6/8

Central Hospital

General Information	21 307 463
Casualty Department	21 325 002

Private Clinics

Sommerschield Clinic	21 493 924
Instituto de Coração	21 414 763
Clinica Cruz Azul	21 305 146/9
Trauma Centre	21 485 052/3

Email Message

From: 10 2 e
To: MAP-CDP [SMTP:map-cdp@minbuza.nl]
Cc: 10 2 e
Sent: 24-01-2013 at 11:28
Received: 24-01-2013 at 11:28
Subject: Mozambique/ energiesector/ verzoek om aanlevering van informatie

---

Attachments: DAR ToR Fact Finding Mission Energy.docx
DAR- Verslag videocon 21 jan.docx

Beste 10 2 e ,

Allereerst dank dat we, ondanks jouw drukke programma, op 18/01 uitgebreid gelegenheid hadden met je van gedachten te wisselen over een verhoogde Nederlandse inspanning in de Mozambikaanse energie- en grondstoffensector.

Na met 10 2 e hierover nog eens doorgepraat te hebben, concludeerden we dat het wenselijk is een stappenplan in gang te zetten. Doel is door inzet van Nederlandse kennis en expertise een bijdrage te leveren hoe Mozambique op korte en lange termijn om kan gaan met de rijkdom aan grondstoffen. 11

Qua aanpak willen wij, DAF, DME en BEB, graag medio februari òf zoveel eerder als mogelijk òvan jullie informatie hebben over wat/waaraan de behoefte is aan Mozambikaanse kant, bij wie (overheid, parastatals, bedrijfsleven, civil society-milieu ngo's-); welke prioriteiten er zijn; de geprefereerde volgorde (eerst een identificatiemissie naar Nederland? Uitgaande sectorale bedrijvenmissie?) etc. Dit op basis van de voorbeelden van de activiteiten in Tanzania.

Anders gezegd: met de Tanzaniaanse voorbeelden in de achterzak ò zie bijlagen- kan de ambassade nu op zo kort mogelijke termijn bij vertegenwoordigers van de Mozambikaanse overheid op besluitvormend niveau polsen en inventariseren waar de behoefte ligt, wat ze van Nederland verwachten, welke niches voor NL interessant zijn, etc. Voor de volledigheid: de -nu door twee consultants vanuit Water Mondiaal in uitvoering zijnde/ eind maart afgeronde - havenstudie zien wij als

11

11

10 2 e

11

Jullie informatie, met inbegrip van jullie ter ore gekomen acties van andere landen 10 2 a wordt vervolgens aangeleverd bij 11

Agenda-technisch is inmiddels nagevraagd welke mogelijkheden er zijn: wegens hetgeen je mij vertelde over jullie interne verlofplanning ben ik zo vrij geweest aan te geven dat de maand mei zeer lastig is.

Zoals afgelopen vrijdag in jouw ontmoeting met BEB/DIO, DAF/MZ en DME/KE besproken zetten we nu in op eerst een handelsmissie met plv DGIS en plv DGBEB en daarna een inkomend bezoek van Mozambikaanse beleidsmakers. We kijken nu of en waar hun agenda's hiervoor ruimte bieden. In geval de Mozambikaanse overheid dit liever andersom ziet, kunnen we dat natuurlijk overwegen. Graag indicatie terzake. Van de BEB vernam ik wel dat zij voor een handelsmissie idealiter minimaal twee maanden voorbereiding rekenen, uitzonderingen daargelaten.

11

Bij jullie informatievergaring blijft vanzelfsprekend leidend hetgeen de Mozambikanen willen; in jullie gesprekken kunnen jullie onder woorden brengen dat er alhier grote bereidheid tot snelle actie is.

De door DME/KE 10 2 e aangeleverde relevante documentatie rond onze inzet in Tanzania is bijgevoegd.

Als altijd een hartelijke groet

10 2 e

10 2 e

10 2 e , Directie Sub Sahara Afrika

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Postbus 20061, 2500 EB Den Haag

Tel: 070- 10 2 e

Mail: 10 2 e@minbuza.nl <mailto:10 2 e@minbuza.nl>

MOZAMBIQUE

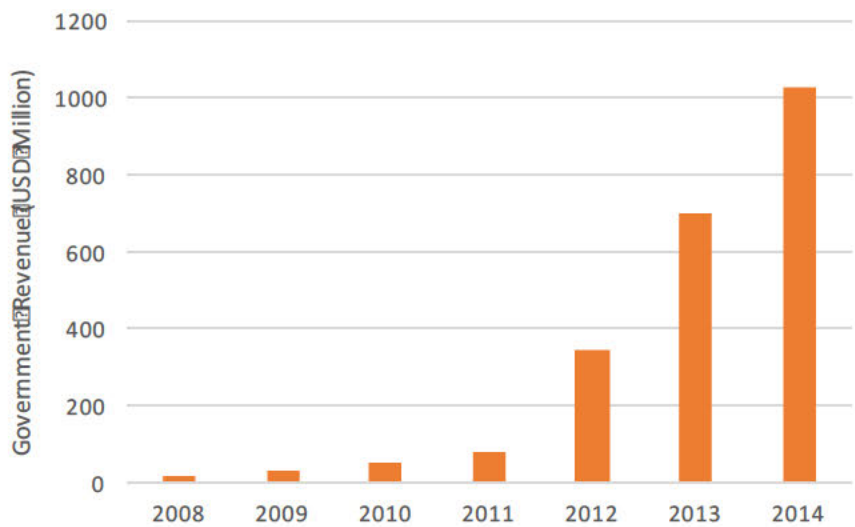
Country statistics (2015)	Natural resource dependence (2014)
<i>Population:</i> 28.0 million	<i>Largest production (by value):</i> Coal, natural gas, ilmenite
<i>GDP per capita:</i> USD 525	<i>Total natural resource revenue:</i> USD 1.024 billion ¹
<i>GDP per capita (PPP):</i> USD 1,186	<i>Resource revenue / total fiscal revenue:</i> 27%
	<i>Resource exports as a percentage of total exports:</i> 71.0%
	<i>Resource rents as a percentage of GDP:</i> 13.6%

Source: EITI (2015), OEC (2016), World Bank (2016)

Table 1: Key Facts about petroleum and mining in Mozambique

	Fiscal revenue (2014)	Current largest producing operations
Petroleum sector	USD 925.8 million	Pande-Temane (Sasol)
Mineral sector	USD 98.5 million	Moatize (Vale) Mozal (BHP Billiton) Moma (Kenmare)

Figure 1: Government revenue from petroleum and mining

¹ Based on average official MZN: USD exchange rate for 2014.

Source: EITI (2016)

The significant increase in resource revenues in 2013 and 2014 is mainly a result of payment of capital gains tax, a one-off windfall from the sale of rights to new natural gas discoveries. Capital gains tax accounted for 58 percent and 70 percent of resource revenues in 2013 and 2014 respectively.

Revenue projections from potential petroleum projects

If developed, recently discovered natural gas reserves could generate significant government revenue. Estimates in 2014 range from USD 0.7-2.8 billion annually across the first ten years of production.² However, these projections are extremely sensitive to a number of factors including recoverable reserves, long-term natural gas prices and investment and operational costs. Prices have fallen significantly since the projections were developed and uncertainty remains around other factors. Therefore it is suspected that collected revenues will be at the lower end of this range, and possibly even lower.

Mozambique's flow of natural resource revenues

The Tax Authority of Mozambique is responsible for collecting most revenue streams. However, the National Petroleum Institute (INP), which regulates the petroleum sector, collects some revenue streams such as training and social development fees. The Institute for the Management of State Holdings (IGEPE) collects dividends from its holdings in extractive companies.

With the exception of the fees collected by INP, all revenues are remitted to the Single Treasury Account. The large majority of these revenues are not earmarked for specific use and are used to finance the budget. The Mining Law and Petroleum Law, both passed in 2014, require a percentage of resource revenue to be transferred to communities in the locality of extractives projects. The amount to be transferred is determined on an annual basis through the national budget process, but has been 2.75 percent since the passage of this legislation.

Principal institutions involved in managing resource revenue beyond the budget

National hydrocarbons company

- Empresa Nacional de Hidrocarbonetos (ENH) is the national oil company with the mandate to explore, develop, produce, distribute and sell petroleum products. Its revenues amounted to USD 106 million in 2014 (according to annual report 2014).
- ENH is financed from annual budget allocations and the revenues it generates from its commercial activities.
- The company's roles currently include:
  - Managing the government's participating interest shares in exploration and development projects, which are between 10-25 percent (including 25 percent in the Pande-Temane project).
  - Involvement in the natural gas distribution network through its participating in Matola Gas Company).
  - Social investments (which amounted to around USD 200,000 in 2014).

---

² <http://www.opml.co.uk/sites/default/files/20150604%20Paper%202%20Final%20Version.pdf>

National mining company

- The Mozambican Mining Exploration Company (EMEM) is the national mining company with the mandate to explore, develop, produce, process and sell mineral products.
- It is unclear how EMEM is financed.
- The company's roles currently include:
  - Managing the government's participating interest shares in exploration and development projects, which are between 5-49 percent.
  - Processing minerals from small-scale mining activities, including gold and special stones.
  - Marketing mineral products.
  - Promotion of local content.

Formal oversight of the petroleum and mining sectors beyond parliament

Administrative Tribunal of Mozambique (TA)

- The TA audits the collection and use of government funds annually, including that generated by the mining and petroleum sectors.

Sources of information for Mozambican parliamentarians

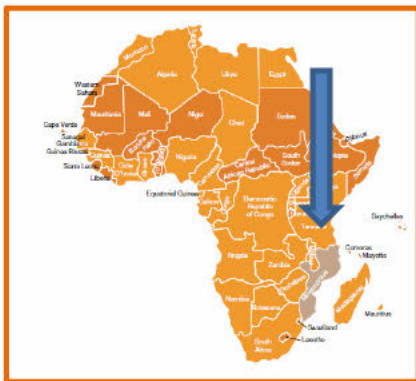
- EITI Mozambique page – https://eiti.org/implementing_country/42

Country Profile: Mozambique

juli 2017

Facts & Figures 2016

- ✓ Population : 28.8 mln
- ✓ Poverty percentage: 54,7%
- ✓ GDP: \$ 11.0 billion
- ✓ GNI p/c: \$ 480
- ✓ GDP growth: 3,6 %
- ✓ Inflation: 26 %

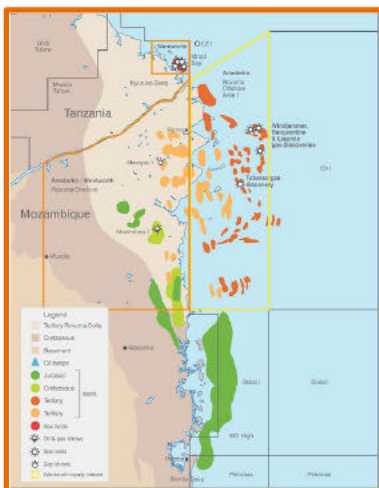
Reserves

Gas:

150 Trillion Cubic Feet (TCF)

Oil:

0 billion Barrels oil

Key Players

ENI	Anadarko	Exxon
Shell	Statoil	Sasoi
SacOil	BP	ONGC

Recent Developments

- 2010: Anadarko made its first discovery in the Offshore Area 1 of the deepwater Rovuma Basin. Today, more than 75 trillion cubic feet (Tcf) of recoverable natural gas resources in Offshore Area 1 has been found.
- 2011: Eni announced its massive find in Block 4 in the Mamba Complex. This followed the success of four wells. Reserves are at 70Tcf.
- November 2015: Mozambique awards exploration blocks in 5th Licensing Round to SASOL, STATOIL, Exxon Mobil, Delonex Energy Ltd., ENI, ROSNEFT.
- April 2016: Mozambique has admitted to having over one billion dollars of undisclosed debt
- February 2017: Sasol's 400 MW thermal plant and the Temane-Maputo power line are close to becoming reality
- February 2017: Shell and fertilizer giant Yara are the main winners in Mozambique's domestic gas tender
- March 2017: Exxon said it has signed a sale and purchase agreement with Eni to acquire a 25 percent indirect interest in Area 4 block.
- March 2017: Sasol finds promising signs of oil and gas in wells
- June 2017: ENI reaches FID on Coral South FLNG project
- June 2017: Mozambique and Shell sign MoU for domestic use of the Rovuma Basin gas. Anadarko signs MoU on domestic gas supply
- June 2017: Mozambique approves construction of two LNG port terminals. Two new companies will be set up to operate the terminals.
- June 2017: Audit report on undisclosed debt is out, a quarter of the money remained unaccounted for. IMF demands more information.

Regulatory framework

- In 2014, Mozambique reformed the legislation affecting the oil and gas sector by passing a new Petroleum Law (Law No. 21/2014 of 18 August) and a new Petroleum Tax Law (Law No. 27/2014 of 23 September). The impetus for these new laws was to increase Mozambique's share of benefits from its recently discovered vast hydrocarbon reserves, including in the Rovuma Basin.

Dutch Interest & Involvement

Shell: 10 2 g

FUGRO: 10 2 g

Van Oord/Heerema: 10 2 g

ROTC: 10 2 g

Brunel: 10 2 g

Cornelder: 10 2 g

Port of Rotterdam: 10 2 g

NABC Roundtable Oil & Gas:
10 2 g

Regulatory framework (continued)

- The details of many of the changes were out in implementing regulations that were published at the end of 2015. The new regulations comprise: (a) the New Petroleum Tax Regulations (Decree No. 32/2015 of 31 December) and (b) the New Petroleum Regulations (Decree No. 33/2015 of 31 December).
- One of the key elements in the Petroleum Law is the requirement that at least 25% of all oil and gas produced in Mozambique is to be allocated to the domestic market.
- The Petroleum Law required all "oil and gas companies operating in Mozambique" to be listed on the Mozambican stock exchange.
- According to the Law the Instituto Nacional de Petróleos (INP) is the regulatory entity responsible for the administration and promotion of petroleum activities, under the tutelage of the Ministry responsible for the petroleum activities.
- Empresa Nacional de Hidrocarbonetos (ENH), the national oil company, is responsible for the prospecting, exploration, production and commercialisation of petroleum products and represents the State in petroleum operations.

Political Economy

- The government of Mozambique is trying to get the most out of their natural reserves. Its focus is not only on exploitation of the vast reserves found, but also on finding more reserves and best economic use of these reserves (Ref. Shell/GTL, Yara/Fertilizer, Sasol/power).
- 11
- President Nyusi plays an important role in realizing Mozambique's gas potential. He visited the Netherlands in May 2017 and sees the Netherlands as an important partner. End of 2016 he visited the US to speed up Exxon and Anadarko decision making.
- Mozambique's gas politics is part of the power play between Frelimo and Renamo. 11

Outlook

- Mozambican gas developments are speeding up. FID on the Coral Field FLNG plans is a good start but only accounts for +/- 10% of the proven reserves.
- The real opportunities for Dutch businesses will come with FID on the remaining reserves, the LNG plants, the GTL plant, and fertilizer plant. This FIDs are expected in the period between now and 3 years.
- The exploration potential should not be underestimated as well. Contracts are delayed but are expected any time soon.
- 11
- 11

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Aan de Voorzitter van de
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA DEN HAAG

**Directoraat-Generaal
Buitenlandse Economische
Betrekkingen**

Bezuidenhoutseweg 67
2594 AC Den Haag
Postbus 20061
Nederland
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon
Clara van Willigen

T 070-3487490
clara-van.willigen@minbuza.nl

Datum 12 mei 2014
Betreft Rapportage economische missies/bezoeken eerste kwartaal 2014

Onze Referentie
MINBUZA-2014.3771

Geachte voorzitter,

Bijlage(n) 2

Conform de toezeggingen tijdens het Algemeen Overleg Economische Missies en Exportbevordering d.d. 19 december jl. en met het oog op een meer eenduidige verslaglegging over economische reizen, heb ik met mijn collega-bewindslieden de volgende afspraken gemaakt:

- Het format voor verslaglegging wordt ook gebruikt door mijn collega-bewindslieden voor hun verslaglegging. De hoofdlijnen van hun verslagen neem ik net als vorig jaar op in de rapportages.
- MVO is een structureel onderdeel van economische missies. In deze rapportage wordt aandacht besteed aan de wijze waarop MVO en mensenrechten in de missies/bezoeken aan de orde zijn gesteld.
- In deze rapportage wordt gerapporteerd over inkomende economische bezoeken, die voldoen aan de volgende voorwaarden:
  - o De leider van de inkomende delegatie is een bewindspersoon, die in Nederland op bewindslidenniveau wordt ontvangen.
  - o Er is sprake van een meereizende economische missie, bestaande uit meer dan drie bedrijven/kennisinstellingen.
  - o Economische onderdelen van inkomende staatsbezoeken worden ook in de kwartaalrapportages opgenomen.

Opzet rapportage eerste kwartaal 2014

Deze rapportage (zie bijlage) bevat verslagen van drie reizen die in het eerste kwartaal van 2014 hebben plaatsgevonden.

Daarnaast zijn in deze rapportage verslagen opgenomen van de (economische onderdelen van de) inkomende bezoeken. Voor de inkomende bezoeken die rond de Nuclear Security Summit 2014 (NSS) hebben plaatsgevonden (staatsbezoek van de Chinese president, officiële bezoeken van Vietnam en Kazachstan en werkbezoeken van de president van Zuid-Korea, de vicepresident van Indonesië en de Minister-President van Canada) verwijs ik naar de brief over het verloop en de resultaten van de NSS die op 17 april naar uw Kamer is gestuurd (33 750 V).

In deze rapportage geef ik tevens een terugblik op de economische reizen van 2013. Voor de missie naar Indonesië is daarbij een factsheet opgenomen met daarin de belangrijkste uitkomsten van een uitgebreidere evaluatie die onder de deelnemers van deze missie is uitgevoerd. Voortaan zal ik voor elke relevante economische missie een dergelijke factsheet toevoegen aan het verslag.

Onze Referentie
MINBUZA-2014.3771

In het vervolg zal ik uw Kamer twee keer per jaar een rapportage sturen over de economische missies en inkomende bezoeken.

De Minister voor Buitenlandse Handel
en Ontwikkelingssamenwerking,

Lilianne Ploumen

BIJLAGE Rapportage eerste kwartaal 2014

I. Verslagen uitgaande economische missies eerste kwartaal 2014

Onze Referentie

MINBUZA-2014.3771

Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking Mozambique en Tanzania, 16-21 februari

Doelstellingen

Van 16 tot 20 februari bezocht ik Mozambique en Tanzania, vergezeld door een delegatie van 35 Nederlandse bedrijven, kennisinstellingen en NGO's. De missie volgde op bezoeken van de presidenten van Tanzania en Zanzibar en diverse ministers uit beide landen in 2013 en op economische missies op ambtelijk niveau in 2012 en 2013.

Met beide landen heeft Nederland een lange geschiedenis van ontwikkelingssamenwerking. De aard van de relatie is echter aan het veranderen; de Nederlandse rol verschuift van donor naar investeerder. In Tanzania is het OS-programma inmiddels afgebouwd. De doelstelling van deze overgang is om op termijn te komen tot een wederzijds voordelige economische relatie.

In beide landen worden op korte termijn beslissingen genomen over grote investeringen in de offshore gaswinning en daaraan gerelateerde infrastructuur. Voor Nederlandse bedrijven in deze sectoren vormde de missie daarom een goede gelegenheid om hun kennis en kunde aan te bieden.

Deze missie had de volgende doelen:

- Het intensiveren van de bilaterale economische betrekkingen, economische belangenbehartiging en het positioneren van het Nederlands bedrijfsleven. Hierbij was uitgebreide aandacht voor het belang van MVO voor duurzame en inclusieve economische groei.
- Het uitdragen van mijn 'hulp en handel'-agenda en het zetten van verdere stappen in de overgang van een OS-relatie naar een sterkere economische relatie. In Mozambique gaan hulp en handel nog zij aan zij. In Tanzania is de OS-relatie inmiddels afgebouwd en wordt veel gebruik gemaakt van het beschikbare bedrijfsleveninstrumentarium.
- Aandacht besteden aan de Nederlandse inzet op het gebied van kennisuitwisseling en capaciteitsopbouw in de gassector, waarover ik u op 23 oktober jl. in een brief informeerde (2013.279889).

Betrokken partijen

De zakelijke delegatie bestond uit vertegenwoordigers van 26 bedrijven (het merendeel grote bedrijven, met daarnaast enkele kleinere), drie NGO's, vier kennisinstellingen en twee brancheorganisaties. Het grootste deel van deze delegatie reisde mee naar beide landen. De focus van de missie lag op gas en maritieme infrastructuur; een klein aantal deelnemers richtte zich daarnaast op voedselzekerheid.

Belangrijkste onderdelen programma

De missie bezocht Maputo, Dar es Salaam en Zanzibar. Ik heb gesproken met de meest relevante ministers in beide landen, onder anderen de ministers van Energie, Transport en Financiën. Op Zanzibar werd ik ontvangen door President Shein en een groot deel van zijn kabinet. Ik heb diverse investeringsvraagstukken aan de orde kunnen stellen, zoals het belang van local content regelgeving, MVO en het investeringsklimaat. Over deze onderwerpen werden daarnaast in beide landen seminars georganiseerd, met actieve participatie van de bedrijven en het maatschappelijk middenveld.

De meegereisde bedrijven konden zich op diverse niveaus presenteren en nieuwe contacten opdoen. Zo waren er gezamenlijke bijeenkomsten met verschillende ministers en met de president van Zanzibar, waar bedrijven zich konden presenteren. Ook heb ik in mijn gesprekken met bewindspersonen voor een aantal bedrijven specifieke kwesties aan kunnen kaarten.

Onze Referentie
MINBUZA-2014.3771

Ik heb in diverse gesprekken nadruk gelegd op de lessen die wij zelf in het verleden geleerd hebben op het gebied van gaswinning. Als naamgever van de 'Dutch disease' kan Nederland kennis bieden op het gebied van het verantwoord gebruiken van gasinkomsten. Deze opstelling werd door mijn gesprekspartners gewaardeerd. Nederland zal dan ook blijven bijdragen aan kennisuitwisseling en capaciteitsopbouw in beide landen, waar mogelijk samen met bedrijven en kennisinstellingen.

Gezien het ontwikkelingsniveau van Mozambique en de uitdagingen waar dit land voor staat, zal Nederland hier ook de komende jaren blijven investeren in ontwikkelingssamenwerking. In Maputo besteedde ik dan ook uitgebreid aandacht aan Nederlandse programma's op het gebied van water, voedselzekerheid en SRGR. Een groot deel van deze programma's bevindt zich al op het snijvlak van hulp en handel

Ook in Tanzania heb ik me gericht op meer dan alleen handelsbevordering. Zo heb ik in Dar es Salaam aandacht besteed aan duurzame energie. Daar opende ik een fabriek waar biogasinstallaties worden geproduceerd, opgezet door een joint venture van een Nederlands en Tanzaniaans bedrijf, in samenwerking met SNV. Ook bezocht ik het Baobab Maternity Hospital, een succesvolle publiek-private samenwerking in de gezondheidssector.

Resultaten en follow-up

In Maputo werd een MoU getekend tussen de Netherlands African Business Council (in haar rol als facilitator van de Dutch Round Table Oil and Gas East-Africa) en de Mozambikaanse werkgeversorganisatie over kennisuitwisseling, training en capaciteitsopbouw. Dit MoU biedt een goede mogelijkheid om de Nederlandse ervaringen op gebied van MVO en local content te delen.

In Dar es Salaam ondertekende ik met de minister van Financiën de schenkingsovereenkomst voor een ORIO-project voor de renovatie van Kilimanjaro International Airport. De rehabilitatie zal naar verwachting een positief effect hebben op het Tanzaniaanse investeringsklimaat. Ook Nederlandse ondernemers, onder andere actief in toerisme en tuinbouw, kunnen hiervan profiteren.

De internationale concurrentie in beide landen is groot. Het is daarom voor bedrijven belangrijk om zichtbaar te blijven, contacten te leggen en te verdiepen en meer informatie over de plannen en ontwikkelingen, bijvoorbeeld de aankomende concessies en tenderprocedures, te verkrijgen. De missie heeft daaraan bij kunnen dragen. Het meereizend bedrijfsleven heeft zijn waardering uitgesproken over belangstelling die is gewekt bij de Mozambikaanse en Tanzaniaanse autoriteiten voor de inzet van Nederlandse kennis en expertise bij de duurzame ontwikkeling van de enorme gasvondsten. Juist de aandacht voor MVO – en vooral het gebruik van local content – spreekt hen aan in de Nederlandse aanpak. Ambassade zorgt voor follow-up met het betrokken bedrijfsleven.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Onze Referentie
MINBUZA-2014.3771

Hoofdpijnen economische missie Minister Schippers naar India, 29 t/m 31 januari (het verslag is al naar uw Kamer gestuurd)

Doelstellingen

Het bezoek van minister Schippers aan India had tot doel om de bilaterale contacten en eerder gemaakte afspraken met de Indiase collega's op het gebied van gezondheidszorg en sport verder in te vullen en uit te breiden. Het bezoek paste goed binnen de benadering van India als prioriteitsland van de topsector Life Sciences & Health (LSH). Verschillende bedrijven en kennisinstellingen zijn geïnteresseerd om de Indiase markt in de toekomst gezamenlijk te benaderen op het gebied van medische technologie, ziekenhuizen en opleidingen. De Nederlandse ambassade in New Delhi bereidt hiertoe een kansenrapport voor.

Belangrijkste onderdelen programma

Gezondheidszorg:

- Ronde tafel over antimicrobiële resistentie.
- Gesprek met de minister van Wetenschap en Technologie, de heer Shri Jaipal Reddy.
- Lancering van de Cohort Studie van het All India Institute of Medical Sciences en Het Erasmus MC.
- Gesprek met de minister van Gezondheid en Gezinsangelegenheden, de heer Shri Ghilam Nabi Azad.
- Bijeenkomst met de Indian Netherlands Business Association.
- Bezoek aan het Hinduja ziekenhuis.

Sport:

- Indo Dutch Seminar over Sport Infrastructuur.
- Gesprek met de minister van Sport en Jeugd, de heer Shri Jitendra Singh.

Betrokken partijen

Op het gebied van gezondheidszorg reisde het Erasmus Medisch Centrum Rotterdam mee. Aan de sportinfrastructuurmissie namen naast de gemeente Amsterdam en de KNVB zes bedrijven deel.

Resultaten en follow-up

Op het gebied van gezondheidszorg is het volgende gerealiseerd:

- Minister Schippers ondertekende een samenwerkingsovereenkomst met de Indiase minister van Gezondheidszorg en Gezinsangelegenheden over de bestrijding van infectieziekten, in het bijzonder antibioticaresistente, en medicijnen. Onder de 'paraplu' van deze overeenkomst kunnen organisaties als de Inspectie Gezondheidszorg en het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu samenwerken met hun Indiase partners, de Drug Controller General en het National Centre for Disease Control en de Public Health Foundation. Ook maakt deze overeenkomst publiek-private samenwerking mogelijk tussen partijen in Nederland en India op terreinen die belangrijk zijn voor de topsector Life Sciences & Health, bijvoorbeeld op het gebied van medische technologie.
- In het kader dat een samenwerkingsovereenkomst tussen het Nederlandse ministerie van Economische Zaken en het Indiase ministerie van Onderzoek en Wetenschap woonde minister Schippers de lancering bij van een cohortstudie, uit te voeren door het Erasmus MC en het All India Institute of Medical Sciences. Deze cohortstudie richt zich vooral op de ziekten van

Alzheimer en beroertes. Minister Schippers nodigde de Indiase minister van Onderzoek en Wetenschap uit voor een bezoek aan Nederland.

- Minister Schippers heeft bij de Indiase minister van Gezondheidszorg en Gezinszaken aandacht gevraagd voor bilaterale en internationale activiteiten op het gebied van antibioticaresistentie.
- Minister Schippers heeft activiteiten van de sector Life Sciences & Health ondersteund op het gebied van medische technologie en rural health.

Onze Referentie
MINBUZA-2014.3771

Op het gebied van sport is het volgende gerealiseerd:

- Minister Schippers ondertekende een samenwerkingsovereenkomst met de Indiase minister van Sport over sportinfrastructuur en de ontwikkeling van lokale sportfaciliteiten in India. In het kader hiervan werd in New Delhi een bilateraal seminar gehouden over sportinfrastructuur, waaraan de meegereisde sportinfrastructuurbedrijven en sportorganisaties deelnamen.
- De Indiase Sportautoriteit bracht tijdens dit seminar de wens naar voren om het Indira Gandhi National Stadium in New Delhi, een van de grootste stadions in India, aan te passen aan de hedendaagse mogelijkheden voor het benutten van stadions in de stedelijke omgeving. Amsterdam ArenA, de dienst Stedelijke Ontwikkeling van Amsterdam en betrokken bedrijven op het gebied van sportinfrastructuur en -management in Nederland hebben zichzelf gepresenteerd tijdens het seminar. Het aanwezige Indiase bedrijfsleven (waaronder de grootste multinationals van India, Tata, Reliance en Jindal Steel) toonde zich zeer geïnteresseerd in samenwerking met Nederland.

Ministerie van Economische Zaken

Bezoek Minister Kamp aan Frankrijk, 11 maart

Doelstellingen

Het bezoek van minister Kamp aan de beurs 'JEC Composites' in Parijs paste binnen de internationale strategie van de topsector HTSM. De beurs werd, net als de Hannover Messe, door deze topsector aangewezen als strategische beurs voor 2014.

Belangrijkste onderdelen programma

JEC Composites is de belangrijkste beurs op het gebied van composietmaterialen in Europa. Minister Kamp hield een toespraak bij de netwerkbijeenkomst op het Holland Paviljoen, kreeg een rondleiding langs de op de beurs aanwezige Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen en verzorgde de prijsuitreiking van de innovation awards, waar drie Nederlandse bedrijven in de prijzen vielen.

Betrokken partijen

Op de beurs waren een kleine veertig Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen vertegenwoordigd, hoofdzakelijk geconcentreerd in twee Nederlandse paviljoens. Nog twintig bedrijven en kennisinstellingen waren als bezoeker aanwezig op de beurs voor *matchmaking* met potentiële samenwerkingspartners. Ook het Topteam van de topsector HTSM was vertegenwoordigd. De topsector was tevens betrokken bij de voorbereiding voor de beursdeelname, evenals branche- en regio-organisaties Netherlands Aerospace Group, Compoworld en Vereniging Kunststof Composieten Nederland.

Resultaten en follow-up

De beursdeelname en de aanwezigheid van minister Kamp hebben bijgedragen aan de profilering van Nederland als 'high-tech land'. Dit werd versterkt door de uitgebreide media-aandacht: in totaal verschenen zestien artikelen in de Nederlandse en internationale pers. Nederland was door de beursorganisatie dit jaar uitgenodigd als pays 'd honneur, een blijk van waardering voor de sterke Nederlandse technologie en innovatie op het gebied van composiet. De

beursdeelname vormde onderdeel van een breder traject ter positionering van de sector; ook op de Hannover Messe (7-11 april) staat een Nederlands 'composietpaviljoen'.

Onze Referentie
MINBUZA-2014.3771

Enkele Nederlandse bedrijven hebben het bezoek van minister Kamp aan de beurs aangegrepen om documenten te ondertekenen:

- Contract tussen Lightweight Structures B.V. en ApATeCh en UralCryoMash voor de ontwikkeling van een lichtgewicht composieten goederenwagon.
- Contract tussen Airborne Composites en NLR voor het openen van een vestiging in het Composites Manufacturing Technology Centre van NLR.
- Letter of Intent tussen NLR en Fokker voor een faciliteit voor industrieel onderzoek en experimentele ontwikkeling harsinjectie.

II. Verslagen inkomende economische bezoeken eerste kwartaal 2014

Frankrijk, 20 januari

Op 20 januari bracht president Hollande, op uitnodiging van Z.M. de Koning, een officieel bezoek aan Nederland. President Hollande werd vergezeld door ministers Moscovici (Economie en Financiën), Repantin (Europese Zaken) en Le Foll (Landbouw).

Doelstellingen

Het bezoek had tot doel de bilaterale relatie in den brede te versterken. Het economische programma spitste zich toe op de sectoren energie/ICT en agro-food. Het energieprogramma paste goed binnen de prioriteiten van de topsector Energie, die Frankrijk als prioriteitsland heeft aangewezen. Ook voor de agro-foodsector zijn de belangen in Frankrijk zeer groot. Naast de sectorale programma's vond ook een CEO ronde tafel plaats.

Belangrijkste onderdelen programma

De voornaamste onderdelen van het programma van president Hollande waren een audiëntie bij het Koninklijk Paar, ontmoetingen met de Eerste en Tweede Kamer, een delegatieoverleg en een lunch, aangeboden door Z.M. de Koning. Ook bracht president Hollande een bezoek aan de OPCW.

Het economische programma bestond uit de eerder genoemde CEO ronde tafel en bedrijven seminars over *smart cities* en *smart food*.

Tijdens het bezoek zijn ook stappen gezet in de samenwerking op het vlak van MVO. In de algemene verklaring die tijdens het bezoek door Nederland en Frankrijk is getekend, is expliciet opgenomen dat beide landen gezamenlijk zullen optrekken in OESO-verband bij de voorbereidingen voor het eerstvolgende wereldforum over verantwoord ondernemerschap.

Betrokken partijen

Aan de CEO ronde tafel namen tien Nederlandse en acht Franse bedrijven deel.

Het seminar *Smart Cities* werd bezocht door circa 35 Franse en 55 Nederlandse bedrijven. Er waren vertegenwoordigers aanwezig van grote bedrijven, MKB-bedrijven en kennisinstellingen, vooral geconcentreerd in de topsectoren Energie en HTSM.

Aan het seminar *Smart Food* namen 25 Franse en 25 Nederlandse partijen deel. Ook hier betrof het een brede groep van kennisinstellingen, grote bedrijven, MKB, clusters (pôles de compétitivité) en de topsector Agro-food.

Resultaten en follow-up

Tijdens het bezoek werden vijf documenten ondertekend:

- Contract tussen Fokker Aerostructures/Ten Cate Advanced Materials en Airbus Group.
- Intentieverklaring tussen Pôle de compétitivité Industries et Agro-Ressources (IAR) en Biobased Delta Foundation.
- Business cooperation agreement tussen stichting Deltares en ImaGeau.
- Intentieverklaring tussen Wageningen University and Research (WUR) en Institut National de la Recherche Agronomique (INRA).
- Intentieverklaring tussen de leden van de Nederlands-Franse werkgroep van het seminar 'Smart Cities'.

Onze Referentie

MINBUZA-2014.3771

Daarnaast zijn de volgende afspraken gemaakt:

- Regelmatig een strategische economische dialoog voeren onder leiding van VNO-NCW.
- Een bijeenkomst organiseren over duurzame innovatie bouw en schone energie.
- Een werkgroep MKB en innovatie opstarten.
- 'Routekaarten' vaststellen voor sleuteltechnologieën.
- Samenwerken bij het opzetten van startersactiviteiten en –begeleiding voor de creatieve sector.

België, 10 februari

Jean-Claude Marcourt, vicepresident en minister van Economie, KMO's, Buitenlandse Handel en Nieuwe Technologieën van de Waalse regering en vicepresident en minister van Hoger Onderwijs van de Franse Gemeenschap bracht op 10 februari een bezoek aan Nederland. Marcourt bezocht Noord-Brabant (Eindhoven), waar ik hem heb ontvangen samen met Commissaris van de Koning Van de Donk en burgemeester Van Gijzel. Ook bracht hij een bezoek aan Limburg, waar gouverneur Bovens gastheer was.

Doelstellingen

Marcourt bracht een tegenbezoek aan Nederland naar aanleiding van de economische missie die in maart 2013 onder leiding van minister Timmermans in Wallonië plaatsvond.

Inhoudelijk was het voornaamste doel van het bezoek opvolging te geven aan de in maart 2013 ondertekende Intentieverklaring tussen Nederland en Wallonië op het gebied van economie, logistiek, technologie en innovatie. In de Intentieverklaring is onder andere vastgelegd dat Nederlandse topsectoren en Waalse pôles de compétitivité met elkaar in contact worden gebracht.

Belangrijkste onderdelen programma

Ik heb minister Marcourt ontvangen en bilateraal met hem gesproken. Ook zijn wij beiden aanwezig geweest bij een lunch met Nederlandse en Waalse CEO's en bij workshops met Nederlandse topsectoren en Waalse pôles de compétitivité. Hier was specifieke aandacht voor de (top)sectoren HTSM, milieutechnologie, transport en logistiek, LSH en agro-food.

Betrokken partijen

Bij de workshops waren (bedrijven en kennisinstellingen uit de) topsectoren High Tech en Materialen (HTSM), Logistiek, Life Sciences & Health (LSH), Agro-food, Chemie en Energie betrokken. Aan de CEO-lunch namen tien Nederlandse en elf Waalse CEO's deel.

Resultaten en follow-up

Met dit bezoek zijn de economische, grensoverschrijdende relaties tussen Nederland en Wallonië verder uitgebreid. Nederlandse en Waalse bedrijven

hebben goed gebruik gemaakt van de mogelijkheden om met elkaar en de wederzijdse overheden in contact te komen. Ook zijn verdere afspraken gemaakt over de uitwerking van de in maart 2013 getekende intentieverklaring en zijn, zoals in deze verklaring afgesproken, de topsectoren en pôles de compétitivité bijeen gebracht. De genoemde topsectoren zijn nu vooral zelf aan zet om hieraan opvolging te geven.

Onze Referentie
MINBUZA-2014.3771

Georgië, 6 maart

Vicepremier en minister van Economie en Duurzame ontwikkeling George Kvirikashvili bracht op 6 maart een bezoek aan Nederland.

Doelstellingen

De brede doelstelling van het bezoek was het intensiveren van de handels- en investeringsrelatie tussen Nederland en Georgië. Georgië is niet een van onze economische focuslanden, maar heeft zelf het initiatief genomen om de economische banden met Nederland te versterken. Zo heeft Georgië een Nederlands-Georgische Business Council opgezet, die assisteert en adviseert bij samenwerking tussen Georgische en Nederlandse bedrijven. Ook signaleert dit platform regelmatig investeringsmogelijkheden voor Nederlandse bedrijven. Nederland is één van de grootste buitenlandse investeerders in Georgië.

Belangrijkste onderdelen programma

In een bilateraal gesprek met Minister Kvirikashvili hebben wij onder andere stilgestaan bij onze bilaterale economische en politieke betrekkingen, het beschikbare Nederlandse instrumentarium en het Associatieakkoord inclusief vrijhandelsakkoord, dat eind 2013 door Georgië en de EU is geparafeerd en dat naar verwachting medio 2014 zal worden getekend.

Mijn directeur-generaal Buitenlandse Economische Betrekkingen was namens mij aanwezig bij een seminar "Doing business in Georgië" en bij een VIP-diner.

Betrokken partijen

Aan het seminar namen ongeveer honderd personen deel, het merendeel Nederlandse en Georgische MKB-bedrijven in de sectoren agro-food, vastgoed en bouw, productie, toerisme en (water)infrastructuur, logistiek, diensten en financiën.

Aan het VIP-diner namen vertegenwoordigers van negen Nederlandse bedrijven deel.

Resultaten en follow-up

Het bezoek heeft bijgedragen aan de bilaterale betrekkingen tussen Nederland en Georgië. Dit is conform de EU-lijn om, mede met het oog op de gebeurtenissen in Oekraïne, de steun aan Georgië te benadrukken en waar mogelijk te versterken.

Het Nederlandse bedrijf The Friesian en het Georgian Co-Investment Fund tekenden een MoU voor het opzetten van een nieuwe zuivelsector in Georgië ter waarde van (in eerste instantie) vijftig miljoen euro.

Op het moment dat u deze rapportage ontvangt heeft een aantal reizen net plaatsgevonden. Ik zal de (hoofdpijnen van de) verslagen van deze reizen opnemen in de volgende rapportage. Het betreft mijn reizen naar Mexico, economische dag, 14 april en Roemenië, 22-23 april. Tevens de reizen van minister Schultz van Haegen naar Indonesië, 31 maart-5 april, staatssecretaris Mansveld naar Brazilië, 31 maart-3 april, deelname van minister-president Rutte, minister Kamp en staatssecretaris Dekker aan de Hannover Messe in Duitsland, 6-10 april, en het inkomende officiële bezoek van de Zweedse Koning Carl XVI Gustaf van Zweden en Koningin Silvia Sommerlath op 4 en 5 april (vergezeld door minister Björling van Handel en Noordse samenwerking).

Onze Referentie
MINBUZA-2014.3771

III. Terugblik economische missies 2013

Op het moment van rapporteren in de kwartaalrapportages van 2013 waren nog niet alle resultaten bekend. In deze terugblik geef ik een overzicht van de nu bekende resultaten.

Daarnaast heeft de RVO een evaluatie uitgevoerd onder de deelnemers aan de economische missies waarbij RVO in 2013 betrokken was. Het aantal deelnemers aan de door RVO georganiseerde delegaties tijdens deze missies was 754. De respons op de RVO-evaluatie was ca. 30%. Het aantal te verwachten/behaalde contracten van deze 30% is 133 contracten.

Kwartaalrapportage d.d. 4 juli 2013

Missie minister Ploumen naar Zuid-Sudan/Ethiopië, 24-28 februari

Aantal deelnemers	Zuid-Sudan: - Ethiopië: 10
Follow-up algemeen	<u>Zuid-Sudan (OS-partnerland)</u> <ul style="list-style-type: none"> - Reis in teken van kennisnemen wijze waarop Nederland via geïntegreerde benadering bijdraagt aan opbouw jonge, fragiele staat. - Toegezegd te bekijken of nieuwe handelsmissie - als vervolg op handelsmissie in 2011 - opportuun is. Omstandigheden afgelopen jaar echter ongunstig. - Op 9 juni jl. workshop BZ en Universiteit Wageningen versterken banden bedrijfsleven NL-Zuid-Sudan. Lessen mee te nemen bij evt. handelsmissie. <u>Ethiopië (overgangsland)</u> <ul style="list-style-type: none"> - Nederlandse ambassade actieve rol in ondersteuning (startende) NL bedrijven. - N.a.v. inventarisatie obstakels Nederlandse tuinbouwbedrijven regulier overleg Nederlandse zakengemeenschap en Ethiopische belasting- en douane autoriteit. - I.k.v. EU werkverdeling Nederlandse en Belgische ambassade nu leiding in tuinbouw- en agri-business sector; maakt agenderen problemen ondernemingsklimaat op hoog niveau mogelijk. - Goede perspectieven verdere uitbreiding NL investeringen bloemen/groenteteelt. - Binnen OS-programma met name binnen speerpunten voedselzekerheid en veiligheid en rechtsorde inzet op vergroten synergie handel en OS.

Missie minister Timmermans (i.p.v. missie minister Ploumen) naar België (Wallonië), 11 maart

Aantal deelnemers	36
Follow-up algemeen	<ul style="list-style-type: none"> - Nabije markt; eerste ministeriele missie ter verdere intensivering relaties. - Wallonië op de kaart gezet bij het bedrijfsleven. - Op 10 februari jl. inkomend tegenbezoek van minister Marcourt, Vice-president en minister van Economie, KMO's, Buitenlandse Handel en Nieuwe Technologieën van de Waalse regering en Vice-president en minister van Hoger Onderwijs van de Franse Gemeenschap.

Onze Referentie
MINBUZA-2014.3771

Hoogambtelijke missie BZ (in plaats van missie minister Ploumen) naar Frankrijk, 12 maart

Aantal deelnemers	Aan de lunch namen 23 leden van de Nederlandse zakengemeenschap in Frankrijk deel
Follow-up algemeen	<ul style="list-style-type: none"> - Ontwikkelde markt, frequente bezoeken incl. om het jaar economische missie. - Met hoogambtelijk bezoek aan JEC-beurs (composieten) NL geprofileerd als hightech-land. - Dit jaar Nederland partnerland. Bezoek Minister Kamp 11 maart. - Op 20 januari jl. inkomende, officiële bezoek President Hollande.

Missie minister Schultz van Haegen naar Oman, 14-17 april

Aantal deelnemers	Aanwezige bedrijven bij de GCC Supply Chain & Logistics conference 2013 en de Port of Sohar
Follow-up algemeen	<ul style="list-style-type: none"> - Golfstaten: frequente bezoeken incl. jaarlijks economische missie. - Goede relatie met Oman verder uitgebouwd naar samenwerking o.g.v. logistiek. - Minister Transport en Communicatie uitgenodigd voor bezoek haven Rotterdam. - Bezoek Minister Timmermans aan Koeweit, VAE en Qatar), september jl. - Bezoek Minister Kamp aan VAE en Qatar in november jl..

Missie minister Ploumen naar China, 5-10 mei

Aantal deelnemers	50
Follow-up algemeen	<ul style="list-style-type: none"> - Opkomende markt. Streven jaarlijks minimaal vier bezoeken bewindspersonen aan China, waaronder brede economische missie. - Gedurende de missie zijn overeenkomsten getekend t.w.v. 300 mln euro. - Van 9 tot 13 september jl. life sciences & health missie Minister Schippers. - Op 15 en 16 november jl. officieel bezoek met bedrijfsdelegatie minister-president Rutte en minister Ploumen. - In najaar economische missie o.l.v. minister Ploumen gepland. - In eerste helft 2015 'vlagvertoonmissie' o.l.v. minister-president Rutte gepland.

Missie minister Schultz van Haegen naar Birma, 27-31 mei

Aantal	9
--------	---

deelnemers	
Follow-up algemeen	<ul style="list-style-type: none"> - Eerste bilateraal werkbezoek door Nederlandse bewindspersoon. - MoU nauwere samenwerking op gebied van integraal waterbeheer getekend: NL beschouwd als belangrijkste kennispartner. - Studie integraal waterbeheer (IWRM) uitgevoerd door consortium: bouwstenen IWRM strategie en voorstellen projecten NL water sector. - 1e bezoek High Level Expert Team IWRM olv Cees Veerman, in februari jl. - Bezoek Minister Schultz van 3-6 juni 2014 in combinatie met Singapore International Water Week (1-2 juni). - Samenwerking WB en andere donoren voor implementatie integraal waterbeheer.

Onze Referentie
MINBUZA-2014.3771

Missie Minister Ploumen, in aanwezigheid koninklijk paar, naar Hessen en Baden-Württemberg, 3-6 juni

Aantal deelnemers	100
Follow-up algemeen	<ul style="list-style-type: none"> - Ontwikkelde markt, frequente bezoeken incl. om het jaar economische missie. - Missie stond in het kader van de zgn. Zuid-Duitsland strategie. Zuid-Duitsland steeds meer motor Duitse economische groei. In verhouding tot het economische belang nog onontgonnen marktpotentieel. Doel strategie is aandeel Nederlandse bedrijfsleven vergroten door o.a. betere bekendheid met Nederlandse aanbod. - Dit jaar inkomende bezoeken minister van Economische Zaken Hessen en minister van Economische Zaken Baden-Württemberg. Beide ministers voornemens Duitse bedrijven mee te nemen. - Instandhouding economische functie CG in München, na overleg met uw Kamer, belangrijk positief signaal voor verdere samenwerking. - Keuze om als NL partnerland te zijn van Hannover Messe eerder deze maand, en bezoeken minister-president, minister Kamp en staatssecretaris Dekker aan deze beurs, tevens instrumenteel geweest voor positionering van NL als hoogtechnologische toeleverancier en partner Duitse maakindustrie.

Kwartaalrapportage d.d. 15 oktober 2013

Werkbezoek minister Ploumen aan Panama, 24 juni

Onze Referentie
MINBUZA-2014.3771

Aantal deelnemers	Betrokkenheid plaatselijke Nederlandse en Panamese bedrijfsleven
Follow-up algemeen	<ul style="list-style-type: none"> - Nieuwe ambassade m.i.v. eind september 2013 in gebruik. - MoU Koninkrijk en Panama, afgestemd met Koninkrijkspartners, in laatste stadium tekstuele afstemming. - Door grote problemen tussen Kanaalautoriteit en consortium aannemers dat geen vooruitgang geboekt in besluitvorming constructie nieuwe haven. Komende maanden waarschijnlijk meer duidelijkheid. - Bilaterale samenwerking verder vorm gekregen door o.m. succesvolle deelname aan grote regionale handelsbeurs.

Werkbezoek minister Bussemaker aan Brazilië, 22-27 juni

Aantal deelnemers	3
Follow-up algemeen	<ul style="list-style-type: none"> - Opkomende markt, frequente bezoeken incl. jaarlijks economische missie. - Onderzoeksprogramma NWO en Braziliaanse counterpart CNPq o.g.v. biobased economy gestart. - Doel om ook in 2014 e.v. NWO te laten samen werken met o.m. counterpart CNPq. Fapesp en mogelijk andere wetenschapsfinanciers. Eerste stap gezet d.m.v. workshop NWO en Fapesp in februari jl. o.g.v. Sustainable Cities, - Ook mogelijke samenwerking o.g.v. astronomie en sport en innovatie bekeken.

Missie minister-president Rutte en minister Schultz met premier Peeters en minister Crevits van Vlaanderen naar Texas, 7-9 juli

Aantal deelnemers	73
Follow-up algemeen	<ul style="list-style-type: none"> - Ontwikkelde markt. Frequente bezoeken. Dit bezoek in teken op de kaart zetten van Nederland en Vlaanderen als een (delta)regio. - Geen specifiek follow-up deze missie, wel verdere activiteiten o.g.v. energie en smart grids (ook elders in de VS), bv. PiB getekend o.g.v. smart grids Austin.

Economische missie minister-president Rutte naar Caribische delen Koninkrijk, 13-20 juli

Aantal deelnemers	7
Follow-up algemeen	<ul style="list-style-type: none"> - Kennismakingsbezoek; eerste volledige reis gericht op handel en investeren. - NCH en MKB NL informeren klanten/leden over mogelijkheden Aruba als vestigingsplaats. - Deelname Caribische landen aan economische missies NL wordt gezien. Afspraak staat dat Caribische landen Koninkrijk mogen aansluiten.

Missie minister Ploumen naar India, 2-5 september

Aantal deelnemers	43
Follow-up algemeen	<ul style="list-style-type: none"> - Opkomende markt, frequente bezoeken incl. jaarlijks economische missie op bewindslidenniveau. - (Verdere) samenwerking met ministerie Commerce and Industry d.m.v. 'Joint Economic Committee', gericht op markttoegang en handelsbelemmeringen. - Met ministerie Urban Development verdere invulling MoU. - Toegezegd om in najaar 2014 weer bezoek te brengen. Overwogen wordt een zgn. 'vlagvertoonmissie' o.l.v. minister-president Rutte te organiseren.

Onze Referentie
MINBUZA-2014.3771

Missie minister Schippers naar China, 8-13 september

Aantal deelnemers	37
Follow-up algemeen	<ul style="list-style-type: none"> - Opkomende markt. Streven naar jaarlijks minimaal vier bezoeken o.l.v. bewindspersonen. Deze reis betrof Life Sciences & Health missie. - Eind maart jl. missie o.g.v. ziekenhuismanagement o.l.v. SGVWS met delegatie Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen en bedrijven/kennisinstellingen: relaties met gezondheidsautoriteiten en gelieerde instellingen verdiept en contacten NL bedrijven met Chinese investeerders in private ziekenhuissector gelegd, waarvan één overweegt dit najaar Nederland te bezoeken. - In mei delegatie o.l.v. plv. DG Shanghai Hospital Development Center naar NL.

Missie minister Ploumen naar Brazilië, 6-10 oktober 2013

Aantal deelnemers	49
Follow-up algemeen	<ul style="list-style-type: none"> - Opkomende markt, frequente bezoeken, incl. in beginsel jaarlijks economische missie op bewindslidenniveau. Vanwege WK voetbal en presidents-verkiezingen in oktober missie verzet naar eerste helft 2015. Zeer waarschijnlijk in september 2014 wel hoogambtelijke missie vanuit BZ.<ul style="list-style-type: none"> • Bezoek Staatssecretaris Mansveld van 31 maart t/m 3 april jl: logistiek, havensamenwerking en achterlandverbindingen en 'Soil Remediation and Ground Water Standards'. • Bezoek DG B&I (Ministerie van Economische Zaken), 3 t/m 6 juni 2014 met innovatiemissie o.g.v. Smart Cities & Society. • Tijdens missie CEO Braziliaans energietransportbedrijf Transpetro uitgenodigd voor bezoek aan Nederland.

Kwartaalrapportage d.d. 18 december 2013

Missie minister Ploumen naar Somalië, 28 oktober

Onze Referentie
MINBUZA-2014.3771

Aantal deelnemers	3
Follow-up algemeen	<ul style="list-style-type: none"> - Fragiel land in wederopbouw. Verkennende missie; opbouw handels-betrekkingen zaak van lange adem. Formeel voorstel tegenmissie verwacht. - Strategische economische studie haven Berbera, Somaliland afgerond door NL maritiem/transport bedrijf, in opdracht van Wereldbank; mogelijke kansen NL bedrijven ondersteuning havenautoriteiten. - In april jl. mogelijkheden verder verkend door CdP Nairobi. - In maart jl. order voor Stichting voor bevordering dialoog in transitieregio's m.b.t. steun aan visserijsector/kustbeheer.

Missie minister Ploumen naar Kenia, 29-31 oktober

Aantal deelnemers	31
Follow-up algemeen	<ul style="list-style-type: none"> - Overgangsland; missie in teken van hulp en handel, gericht op landbouw en (maritieme) infrastructuur. - Agro-missie januari jl. gericht op aardappelketen. - Follow-up activiteiten voor individuele bedrijven door de Nederlandse ambassade.

Economisch bezoek staatssecretaris Mansveld naar VS/Californië, 29 okt-31 okt

Aantal deelnemers	9
Follow-up algemeen	<ul style="list-style-type: none"> - Ontwikkelde markt, frequente bezoeken. Dit bezoek in teken van vooruitstrevende rol Californië o.g.v. klimaat en duurzame mobiliteit, versterken bilaterale relaties op deze gebieden en positioneren bedrijfsleven. - Intentieverklaring Californische "Plug-In Electric Vehicles" en Nederlandse "Coast 2 Coast" ondertekend. - Tegenbezoek minister van milieu Matt Rodriguez verwacht.

Bezoek koninklijk paar, minister Ploumen en minister Schippers met bedrijfsdelegatie aan de Russische Federatie, 4-9 november (zie separate brief aan de Kamer d.d. 12 november)

Aantal deelnemers	64
Follow-up algemeen	<ul style="list-style-type: none"> - Missie in kader van Nederland-Ruslandjaar 2013. Politieke betrekkingen a.g.v. recente ontwikkelingen Oekraïne onder druk; uitstel missie Minister Kamp. - Desalniettemin wens deelnemers om opvolging aan missie te geven. Ondersteuning door overheid blijft waar nuttig en mogelijk doorgaan: in loop van 2014 verdere uitwerking afspraken o.g.v. luchtvaart, life sciences & health en energie i.h.k.v.de Gemengde Economische Commissie (GEC). - Op 28 januari jl. bezoek Dvorkovich, vicepremier en voorzitter GEC. - In tweede kwartaal tegenbezoek regionale minister van Gezondheidszorg Tatarstan. Ook regio Rostov-on-Don uitgenodigd voor tegenbezoek.

Officieel bezoek met bedrijfsdelegatie minister-president Rutte en minister Ploumen aan China, 15-16 november

Onze Referentie
MINBUZA-2014.3771

Aantal deelnemers	14
Follow-up algemeen	<ul style="list-style-type: none"> - Opkomende markt. Streven naar jaarlijks minimaal vier bezoeken o.l.v. bewindspersonen aan China, waaronder brede economische missie. - Op uitnodiging minister-president Rutte deelname President Xi NSS, in combinatie met 1e staatsbezoek: uitstekende relaties verder geïntensiveerd. - In najaar economische missie o.l.v. minister Ploumen gepland. - In eerste helft 2015 'vlagvertoonmissie' o.l.v. minister-president Rutte gepland.

Missie minister Ploumen naar Birma, 16-18 november

Aantal deelnemers	8
Follow-up algemeen	<ul style="list-style-type: none"> - Ondersteunen politieke/economische ontwikkeling, intensiveren betrekkingen. - Van 28 februari tot 4 maart jl. bezoek High Level Expert Team i.k.v. afspraken MoU o.g.v. integraal waterbeheer. - Begin maart jl. tuinbouwmissie o.l.v. Loek Hermans/DG Agro. - Eind april inkomend bezoek deputy Minister for Livestock & Fisheries i.k.v. 'Global Oceans Action Summit for Food Security and Blue Growth'. - Begin juni volgende bezoek Minister Schultz van Haegen.

Officieel bezoek met bedrijfsdelegatie minister-president Rutte, minister Ploumen en staatssecretaris Dijksma aan Indonesië, 19-22 november

Aantal deelnemers	115
Follow-up algemeen	<ul style="list-style-type: none"> - Overgangsland, investeren in relatie o.b.v. gelijkwaardigheid en wederkerigheid. - Economisch programma rondom bezoek Vice President Boediono i.k.v. NSS. - Van 31-5 april jl. bezoek Minister Schultz van Haegen. - Vervolgbezoek minister-president eerste helft 2015 met grote bedrijfsdelegatie.

Bezoek minister Kamp aan Qatar en de VAE (Abu Dhabi), 23-27 november

Aantal deelnemers	28
Follow-up algemeen	<ul style="list-style-type: none"> - Elk jaar economische missie op bewindslidenniveau naar Golfstaten. - Uitwerking MoU Energie met VAE. - In 2014 tegenbezoek Minister van Energie en Industrie Qatar verwacht. - In september 2014 economische missie minister Kamp naar de Golfstaten.

Bezoek minister-president Rutte, minister Timmermans en minister Ploumen aan Israël en Palestijnse gebieden, 7-9 december

Follow-up deelnemers	<u>Israël:</u> 63 <u>Palestijnse Gebieden:</u> 58
Follow-up algemeen	<ul style="list-style-type: none"> - Lancering samenwerkingsfora en politieke consultaties. Voor het eerst grote economische missie naar Palestijnse Gebieden; start reguliere brede samenwerking. <p><u>Israël:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Informeel overleg Israël en NL energie/gas coördinatoren o.l.v. ambassade: o.a m.b.t. NL betrokkenheid bij bouw gasaanlanding en toepassingen technologie Israël in energiesector; NL bedrijf recent ingehuurd door ministerie van energie voor analyse gasvoorraad Leviathan. - Oprichting Israëlische Gas Academie door Israël Electric Company en KIWA: eerste 'trainers of trainers' programma gestart. Komende jaren overtekend. - Follow-up meeting IEC en NL coördinator meerjarige samenwerking o.g.v. 'gas supply chain optimalization in Israel' en ondersteuning start-ups (via Universiteit Twente) en samenwerking in derde landen (bouw gascentrales). - Bilaterale Innovatiedag 10 juni as. <p><u>Palestijnse Gebieden:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Inkomende missie vrouwelijke ondernemers gepland voor najaar 2014. - Programma NL-Palestijns Academisch Water Consortium in gang gezet. - Inkomend bezoek van zakenman Al Masri (inzet voor de zomer). O.a. ontvangst bij VNO-NCW.

Onze Referentie
MINBUZA-2014.3771

Economisch werkbezoek minister Schultz Verhagen aan Vietnam, 16-18 december (hoofdpijnen verslag konden niet meer niet in kwartaalrapportage van 18 december worden opgenomen)

Aantal deelnemers	Plaatselijk bedrijfsleven
Follow-up algemeen	<ul style="list-style-type: none"> - Transitieland, inzet op versterken van wederzijdse economische belangen. - "Deltaland", inzet op Mekong Delta voor export NL deltaplan en kansen kennisinstellingen/bedrijfsleven. - Bezoek gericht op jaarlijks overleg (Intergovernmental Committee Meeting) - Volgend overleg voorzien op 22 september as in NL. - Dmv Strategic Partnership Agreement NL en Vietnam voor langere termijn geëncouraged aan samenwerking o.g.v. integraal waterbeheer en klimaatadaptatie. Samenwerking verloopt uitstekend: NL gepositioneerd als centrale speler in integraal waterbeheer en klimaatadaptatie. - Verzoek Vice premier Ninh ook in te zetten op klimaatadaptatie strategie voor Rode Rivier in Noord Vietnam (gebaseerd succes Mekong delta plan). - Samenwerking Rotterdam en HCMC o.g.v. klimaatbestendig HCMC met oog voor commerciële kansen Nederland. - Veelbelovende niches samenwerking uitgewerkt: baggeren/ kustvlaktebeheer.

IV. Factsheet missie Indonesië
(zie aparte bijlage)

Ⓟ via Franta
B2-2013.1318 2/1/13

11

Aan
Van
Via
Kopie aan
Afgestemd met

plv DGIS, DGBEB, DGPZ
DAF
FEZ, BEB-DGIS
HMA Maputo, DME, DDE en DSO

Datum
20 december 2012

Onze Referentie
2012.38688

Opgesteld door
Franta Wijchers

T

memo

Mozambique/ Conclusies bezoek Landenteam

Aanleiding

Rapport van het Landenteam (LT) Mozambique (8 t/m 15 december).

Kern/samenvatting

- De vondsten van aanzienlijke kolen- en gasvoorraden zullen in de komende 10 jaar Mozambique en de relatie met de buitenwereld volledig veranderen.
- Groot risico op "resource curse" en stijgende ongelijkheid. 11
- Nederland heeft een goede uitgangspositie voor kapitalisering van de langjarige OS-relatie. MJSP (water, voedselzekerheid/landbouw, SRGR) zorgt dat NL de komende jaren duurzame pro-poor groei kan blijven ondersteunen.
- Ambassade en Den Haag (DAF, BEB, EZ) zullen inzet economische diplomatie verder versterken. Komende mega-investeringen onder meer op het gebied van infrastructuur (LNG, havens) bieden veel kansen. Nederland kan op dit terrein publieke en private *know-how* aanbieden. Er wordt gewerkt aan een samenwerkingsverband van NL bedrijfsleven 10 2 g en missies heen en weer.
- Bij MJSP-thema's water en landbouw is economische diplomatie reeds onderdeel van het programma. Ook in deze sectoren zal rol kennisoverdracht en NL-bedrijfsleven toenemen.
- Implementatie van MJSP vindt in toenemende mate plaats via clustering van activiteiten, ook om werklast te verminderen.

Toelichting

Bijlagen:

- Conclusion Embassy Maputo and Country Team, December 2012

ENV, 2012.11014

Conclusion Embassy Maputo and Country Team, December 2012

“Positioning the Netherlands as the preferred partner for knowledge and investments.”

Summary:

- Rapid changes and developments due to natural resource boom. Risk of increasing inequality. Diversification economy necessary.
- MASP ensures embassy well-positioned to support sustainable pro-poor growth, including in agriculture and water. Embassy will invest further in economic diplomacy.
- Importance of knowledge transfer will increase, importance of funds will lessen. NL has added-value in transfer public and private knowledge energy, infrastructure, ports, water, agriculture. Stronger role Dutch private sector. Build on long-term relationship.

Change has arrived in Mozambique

- The recent discoveries of huge quantities of coal and gas have changed Mozambique’s perspectives radically. Even though the financial benefits of these discoveries could still be years away, the effects are current and evident. (*Estimates WB/US/EU 100 billion USD revenue in 2040, 35 billion USD in 2030*) Large investments in private infrastructure are taking off, particularly in the North (*EU estimates 88 billion euros infra investments coming 10 years*). The focus of the economy and of politics is moving towards the extractive industries. At the same time, the majority of the population living in absolute poverty remains disconnected from these developments.
- ¹¹ [REDACTED]
- [REDACTED] the increased wealth could give the country the resources to make the necessary investments in areas like public infrastructure, social protection, the diversification of the economy and the social sectors.
- We must realize that the economic and social conditions for the majority of the population living in absolute poverty have not changed yet. ¹¹ [REDACTED]
- The relationship between Mozambique and the world is turning upside-down. ¹¹ [REDACTED] There is a change of mindset and a growing self-confidence in Mozambique.

¹
1

What does this mean for our policy towards Mozambique?

- The Multi Annual Strategic Plan, with the sectors Food Security, Water and SRHR, ensures that the Netherlands is a well placed and respected partner. Especially in agriculture and water the

embassy can build upon the current projects and network to assist in water infrastructure, the diversification of the economy and growth of SME's.

- The Netherlands is well placed to try to assist Mozambique on their new course. For instance, the Netherlands has a public and a private sector with a lot of knowledge on the management of gas and infrastructure. The increased focus on economic diplomacy matches Mozambique's increased demand for investments and knowledge.
- The Netherlands is not alone in this change of policy. Other actors in Mozambique are doing the same. Dutch companies will have to play catch-up. This requires presenting a clear added value of Dutch knowledge, interventions and business to Mozambique.
- 11
- It is important to realize that the influence of the Netherlands on the trends and general developments in Mozambique remain limited.

What does this mean for the embassies work and for management of work?

- As stated, the embassy and the MASP are well placed to adapt to the changing circumstances. Embassy capacity and embassy networks can be used as a stepping stone. The embassy will prepare for a different Mozambique in 2020 and beyond, based on the present day realities and activities.
- Further increase of focus on opportunities and threats that developments in extractive industries mean for water and food security/ agriculture. It is essential to analyze how these sectors can ride the wave created by the mining boom.
- Increased activities in gas and infrastructure. The embassy can position itself as a sustainable business partner, linked to the topsector policy. The embassy will invest in networking, knowledge transfer and business partnerships. The practical/organizational part of this work can be outsourced. Developments also necessitate increased attention for corporate social responsibility and environmental sustainability. This must be matched by increased initiatives in The Hague to link to Mozambique's economic potential (DAF, BEB, EZ). Special emphasis will have to be given to increased financing modalities.
- Stronger focus on Mozambican demand for knowledge and knowledge transfer. Lesser focus on financial transfers. Lowering Mozambique's external dependency on financial aid must be a carefully guided and gradual process.
- Continued attention for transparency, public finance management (Tax Authority) and domestic accountability. All are essential in combating the resource curse.
- Significantly lower the amount of projects and management burden (strategic partners) in order to free up room for issues mentioned above.
- There is also a major responsibility for The Hague to ensure the embassy is not overloaded with requests or projects from the Netherlands.
- Monitor the need for updating the required additional skills for embassy staff.
- Open discussion with BEB on possibilities relating to Business Support Office.

Additional focus embassy program.

Economic diplomacy

- Implementation of economic diplomacy paper (november 2012), including visits by Mozambican policy makers in the area of gas/infrastructure to the Netherlands, and of Dutch businesses to Mozambique (hopefully accompanied by minister Ploumen). Include regional linkages with Embassies in South Africa, Zimbabwe and Tanzania.
- Further promotion private sector instruments, e.g. ORIO, PSI, PUM and the NICHE programme.

Food security / agriculture

- The Embassy rightly focuses on 3 out of the 4 pillars out of the food and nutrition security letter of 23/10/2011 to Dutch Parliament: (1) increased production of food crops, (2) increased access to food of good quality and (3) an improved business climate; the issue of markets is not really limiting as the demand for good and affordable local food is very high (also because of the weakening exchange rate and booming mining sector).
- Stronger role from agricultural attaché office in Pretoria to encourage agricultural cooperation between Netherlands and Mozambique, also within the regional perspective. Opportunities in seed sector development and certain value chains (e.g. Irish potatoes, dairy, fisheries) are very clear and relevant.
- Investments in people and their organizations and institutions as well as supply to internal markets are essential elements that can and should be linked to developments linked to mining of gas, ore and coal.
- Regional development models like the Zambezi Valley Development Agency and Beira Agricultural Growth Corridor should be carefully monitored and lessons should be widely shared and analyzed so that they can be catalytic in fostering inclusive agri-business development.
- Focus on nutrition and social protection should be more strongly linked to efforts and result chains in fostering food security and economic development in corridors and mining areas.
- Embassy is advised to develop a stronger and effective division of labor and/or contractual relationship with the Agri-hub of AgriProFocus in Mozambique. This will result in more leverage for the embassy and better synergy between Netherlands-financed (central and decentral) initiatives in the area of food security.

Water

- The NL support to the water sector is ambitious, addressing all three priority themes of the 2012 Letter to Parliament “water for development”.
- The labor intensity of the portfolio is a concern:
  - multiple contracts with autonomous and decentralized agencies (feature of the sector);
  - centrally administered programs such as ORIO, Water Mondiaal and others, that require time and effort from embassy staff;
  - weak reporting of partner organizations.
- Options to deal with these challenges are:
  - Combining related activities in single contracts (smart contract management);
  - Mobilizing more support from the Water-OS program;
  - Reducing ambitions and skipping activities (give priority to those activities that are most strategic in a post 2020 perspective);
  - Restricting new initiatives (such as cooperation with more regional water boards (ARAs))

- Putting a cap on activities initiated from The Hague.
- The flagship of NL support to the sector, in a post 2020 perspective, is the partnership between Vitens-Evides and FIPAG. This success story of building home-grown management capacity for improved urban water supply is widely recognized domestically and internationally.
- NL support to replicate this success in small towns with AIAS, the agency responsible for small town water supply and sanitation, makes sense. But reform in small towns is going to be even more difficult than in the larger towns;
- NL support to the Central Water Department (DNA) is important. But positive impact is not guaranteed. The booming mining sector is draining away qualified staff from the water sector. It is possibly a less strategic activity in the post-2020 perspective. The same is true for support to the rural water supply and sanitation program (PRONASAR);
- The NL support to the regional water boards (ARAs) is important as well. These agencies will have to monitor water stress in the various basins, anticipate water scarcity, and license the larger water consumers and polluters. They are the front offices that deal with the mining companies, the sugar companies, etc. Support to two of the five ARAs (South and Zambezi) seems the maximum. No need to support all five.

Sexual and reproductive health and rights (SRHR)

Investing in people, focus on youth

- With more than half of the population under the age of 20 years old, improving sexual and reproductive health of young people now will, pay generous dividend later. Lowering teenage pregnancies and gender based violence will for example harness a more robust population that can better address the challenges of the future under their own steam. Likewise the harsh reality of high rates of malnutrition call for accelerated action. The Netherlands' program is uniquely positioned to provide the right type of support through strategic partners.

Investing in responsible transition

- Public sector: The role of the private sector is increasing, calling for better regulation and stewardship by government. ¹¹
Dutch development cooperation has created over decades of active engagement in Mozambique such trust based platform.
- Private sector: The embassy will play a constructive brokering role between public and private partners to promote innovation. Introduction of new technologies (ICT) will enhance the utilization of preventive services. Other community and private sector demands for quality will stimulate innovations of health service provision and health insurance. Opportunities for Dutch engagement in those fields can be exploited.

Regional program

- In 2014 the embassy will become responsible for the regional program HIV/AIDS.

Attachments:

- Country team ToR
- Economic Diplomacy Paper

Van: RS

Aan: DAF

Kopie: SG, DGPZ, DGBEB, DGIS, Plv DGIS, DIO, DDE, DME, PS, COM, PA-R

Datum: 19 maart 2013

Kenmerk: 2013.2733

Onderwerp: Gasvondsten Tanzania en Mozambique / initiatieven NL

Reactie R:

- 'Dank voor info
- Graag ook aandacht voor rol maatschappelijk middenveld & transparantie'!

Aan
Van
~~Via cc:~~
~~Kopie aan~~
Afgestemd met

10 2 e
10 2 e
DIO, DDE en DME
DGIS, DGBEB, DGPZ en SG
Maputo, Dar-es-Salaam

TER INFORMATIE

Datum
08 maart 2013
Onze Referentie
2013.122291
Opgesteld door

10 2 e

1

memo

Gasvondsten Tanzania en Mozambique / initiatieven NL

Aanleiding

U informeren over de ontwikkelingen die gaande zijn in Tanzania en Mozambique en de initiatieven die Nederland ontplooit om een nieuwe economische relatie vorm te geven.

Kern/samenvatting

- De recente vondsten van aanzienlijke gasvoorraden voor de Oost-Afrikaanse kust en de hieruit voortvloeiende inkomsten 11 volledig veranderen.
- Voorspellingen zijn dat Mozambique in 2030 na Qatar en Australië de grootste exporteur zal zijn van LNG en dat het ongeveer 10 procent van de wereldmarkt van LNG voor zijn rekening zal nemen 10 2 g
- Voorspellingen voor hoeveelheid gas bij Tanzania zijn vergelijkbaar met het Groningerveld in Slochteren (pm: NL gas draagt nu 10 mld. euro per jaar bij aan de begroting).
- Vooraf Mozambique, maar ook 11 Groot deel bevolking zal anders niet profiteren.
- Nederland heeft in beide landen 11 Mozambique heeft een lopend MJSP (water, voedselzekerheid/landbouw, SRGR) waarmee NL duurzame inclusieve socio-economische ontwikkeling ondersteunt. Economische diplomatie is in sectoren water en landbouw reeds onderdeel van het programma. Ander onderwerp
- Ambassades en Den Haag (DAF, BEB, EZ) zetten in op een (verdere) versterking van economische diplomatie. Komende mega-investeringen onder meer op het gebied van infrastructuur (LNG, havens) bieden veel kansen. Schattingen zijn dat infra-investeringen door bedrijven in komende 10 jaar alleen al in Mozambique ongeveer 100 mld. dollar zullen bedragen (vergelijk huidige BNP Mozambique is 13 mld. USD Ander onder
- Nederland kan beide landen veel publieke en private know-how aanbieden.

Toelichting

Ander
onderwe
rp

Datum
08 maart 2013

Onze Referentie
2013.122291

[Redacted text block]

Mozambique

Gaswinning in Mozambique ligt zowel t.a.v. 11

[Redacted text block] op

zich laten wachten.

Activiteiten NL:

Datum

08 maart 2013

Onze Referentie

2013.122291

- Identificatie door ambassade Maputo van relevante besluitvormers en geregeld overleg met vakministers (Energie, Mijnen). Doel: realisatie van een **11** [redacted]
[redacted] is gebleken dat Mozambique **11, 10 2 a**
- Voorstel is bijvoorbeeld in **10 2 a** [redacted]
- **10 2 a** [redacted]
- Bij MJSP-thema's water en landbouw is een versterking van economische diplomatie reeds ingezet. Ook in deze sectoren zal rol kennisoverdracht en NL-bedrijfsleven toenemen (infrastructuur, maritiem). Recentelijk bijvoorbeeld missie van consultants voor havenstudie.
- Volgend MJSP (2016 en verder) meer gericht op kennisoverdracht in diverse sectoren zodat de Mozambikaanse maatschappij een fundament kan bieden voor de eigen snelle economische ontwikkeling.
- **10 2 a** [redacted] verder geconcretiseerd worden.
- Ook in Mozambique dient er sterk en strategisch ingezet te blijven worden op het bevorderen van duurzame groei in andere economische sectoren en gebieden dan alleen de gassector en mijnbouw. De werkgelegenheid in en aard van deze *high tech* sector is zodanig dat er veel meer moet gebeuren om daadwerkelijk ook een inclusieve socio-economische ontwikkeling te krijgen. **Ander onderwerp** [redacted] zijn eveneens voor Mozambique van belang.

Van: F

Aan: I

cc. SG, DGBEB, DGIS, Plv DGIS, DAF, 10 2 e COM, PA-R

kenmerk: ENV-2013-5444

datum: 21 mei 2013

onderwerp: Bezoek Mozambikaanse minister Bias juli

Opmerking:

R akkoord met ontmoeting mevrouw Esperanca Bias, Minister van Minerale Hulpbronnen van Mozambique, op donderdag 4 juli om 11.00 uur.

Aan
Van
Via
Kopie aan
Afgestemd met

10 2 e
10 2
DIO en DAF
DGBEB: DGIS SG
10 2 g

TER BESLISSING

Datum
14 mei 2013

Onze Referentie

10 2 g

memo

Bezoek Mozambikaanse minister Bias juli

Aanleiding

Voorgenomen bezoek aan Nederland van Minister van Minerale Hulpbronnen van Mozambique, mevr. Esperanca Bias.

Gevraagd besluit

Uw akkoord om op 3 of 4 juli ruimte te maken voor een gesprek van 45 minuten met minister Bias.

*zie agenda
duurder!*

Kern/samenvatting

In Mozambique zijn grote kansen voor Nederlandse bedrijven, gezien de snelle ontwikkeling van de energie- en maritieme sector in dat land. Contacten op politiek niveau zijn in Mozambique onontbeerlijk om deze kansen te kunnen benutten. Dit bezoek is daarom van strategisch belang.

Dit bezoek zal volgen op een economische missie geleid door plv. DGBEB en plv. DGIS naar Mozambique van 16 tot 21 juni 2013 en komt daarmee op een goed moment. Minister Bias zal op regeringsniveau willen worden ontvangen, een gepland bezoek in mei werd afgelast toen bleek dat dit niet mogelijk was.

Doel van dit inkomende bezoek is om de Mozambikaanse delegatie te informeren over Nederlandse kennis en kunde op gebied van energie en maritieme infrastructuur, om daarmee kansen te creëren voor het Nederlands bedrijfsleven. In het programma van 2-3 dagen zullen een bezoek aan de haven Rotterdam, enkele bedrijfsbezoeken (w.o. Shell) en uitgebreide toelichting op het NL gasbeleid, eventueel inclusief bezoek aan gaspartijen in Groningen, worden opgenomen. Minister Bias is een belangrijke speler in de energiesector van Mozambique en bovendien een politiek zwaargewicht in partij en regering.

Toelichting

Mozambique heeft de laatste jaren enorme offshore gasvondsten gedaan (omvang drie keer de Nederlandse gasvondsten. Mozambique kan een strategische partner worden voor Nederland: gas leveren en Nederlandse kennis en technologie halen. Exploitatie van het Mozambikaanse gas vereist snelle infrastructurele ontwikkelingen als havenfaciliteiten en infrastructuur voor de verwerking en transport van gas. Bovendien is er sterke behoefte aan institutionele, bestuurlijke,

juridische kennis en capaciteitsopbouw op gebied van productie, transport en commercialisatie van gas. Met de ervaring op het gebied van gaswinning en een institutionele infrastructuur die in de afgelopen decennia is opgebouwd kan Nederland voor Mozambique een assisterende partner zijn. De Nederlandse sector beschikt over veel technische expertise en producten om Mozambique en in de Mozambique opererende bedrijven bij te staan. Verschillende grote Nederlandse bedrijven (Boskalis, Heerema, BAM, Shell, Royal Haskoning/DHV, Dockwise, Vopak en IHC Merwede) hebben aangegeven bereid te zijn het bezoek van deze minister mede vorm te geven. Ook voor de economische missie in juni is sterke interesse van het Nederlandse bedrijfsleven.

Naar verwachting zal de minister worden vergezeld door enkele hoge ambtenaren, vertegenwoordiger van o.a. het Nationaal Petroleum Instituut en het staatsbedrijf voor gasproductie (ENH). Daarnaast zal mogelijk een bedrijvendelegatie met de minister meereizen.

Aan M
 Van DAF en DIO
 Via plv. DGIS, SG
 Kopie aan HMA Maputo
 Afgestemd met

TER INFORMATIE

Datum
 28 juni 2013
Onze Referentie
 2013.197100
Opgesteld door
 10 2 e
 T

memo

Mozambique/ gespreksaantekening mw. Esperanca Bias,
 minister van Minerale Hulpbronnen, 4 juli.

Aanleiding

Uw gesprek met de Mozambikaanse minister van Minerale Hulpbronnen, mevrouw Esperanca Bias en haar delegatie op 4 juli om 11.00 uur.

Kern/samenvatting

Mozambikaanse delegatie:

- Mrs. Esperança Bias, Minister of Mineral Resources
- Mr. Ismael Valigy, Chargé d'Affaires, Ambassade van Mozambique te Brussel
- 10 2 e National Petroleum Institute
- 10 2 e National Petroleum Company

Voorgestelde Nederlandse delegatie:

- Frédérique de Man, ambassadeur Maputo
- Christiaan Rebergen, plvDGIS
- 10 2 e
- 10 2 e

Hoofdpunten/Deliverables

- Bezoek biedt gelegenheid Nederland te positioneren als een potentiële partner (kennis en expertise) voor zowel winning als productie, transport, marketing en distributie van gas; capaciteitsopbouw en de ontwikkeling van de benodigde maritieme infrastructuur.
- U kunt de goede reputatie van NL bedrijven op gebied van MVO daarbij benadrukken.
- U kunt informeren naar behoeften ten aanzien van capaciteitsopbouw en mogelijke rol van Nederland daarin.
- Toelichting NL beleid Handel & OS: Mozambique is een overgangsland, de ontwikkelingsrelatie zal (langzamerhand) veranderen naar een economische relatie.

Toelichting

Datum
28 juni 2013

Onze Referentie
2013.197100

Programma mw.Bias en delegatie

- Inhoudelijke toelichting Nederlands gasbeleid, inclusief bezoek aan Groningen (Gasunie, Gasterra).
- Specifieke aandacht voor capaciteitsopbouw (Energy Academy, Hanze University, TU Delft, Clingendael, – waar minister Bias alumna van is -
- Bezoek aan haven van Rotterdam, 10 2 g
- Bilaterale gesprekken met vertegenwoordigers van bedrijven.

Mozambikaanse gasvondsten

- Mozambique heeft de afgelopen jaren enorme gasvondsten gedaan (nu al driemaal zo groot als die van het Groningse gasveld, verdere groei verwacht). Tezamen met Tanzania belooft het een Oost-Afrikaanse energie hub te worden.
- Er worden investeringen voorzien in de gassector in de grootte van US\$ 70 miljard. Dit biedt grote kansen voor het Nederlandse bedrijfsleven.
- Obstakels: ontoereikende prioriteitsstelling, groot tekort aan kennis en capaciteit (m.n. qua beroepsopleidingen; onderontwikkelde infrastructuur.
- De regering staat voor belangrijke (korte en langere termijn) beslissingen.
- De Mozambikaanse regering hecht grote waarde aan 'local content' (deelname van het lokale MKB, inzet lokaal personeel). Dit wordt mede ingegeven door grote druk vanuit de bevolking ('wij zijn rijk, waarom voelen wij daar nog niets van' p.m.: ca. 54% van de Mozambikaanse bevolking leeft anno 2013 nog onder de armoedegrens).
- De vraagformulering van Mozambikaanse zijde is (nog) erg breed. De belangrijkste partners die advies en assistentie geven aan de Mozambikaanse gassector zijn de 10 2 a
- Onzekerheden op de wereldmarkt en in Mozambique zelf leidt tot nuancering van de hoogte van de gasbaten. Het IMF plaatst de eerste gasinkomsten later dan nu nog over het algemeen wordt genoemd (2018) en pleit voor een geringe staatsdeelname in de megaprojecten om de kredietwaardigheid van de Mozambikaanse economie niet in gevaar te brengen. Spelers van formaat (10 2 g) zijn overigens nog steeds niet bij de gasontwikkelingen betrokken.
- Het Ministerie van Minerale Hulpbronnen (MIREM) is verantwoordelijk voor het beheer en toezicht op olie, gas en mineralen. De president heeft de eindbeslissing bij kritische sectorbeslissingen, zoals over staatsparticipatie en tenderrondes voor concessies.
- Nieuwe *mining en petroleum laws* zijn in voorbereiding en worden waarschijnlijk in een buitengewone zitting van het parlement in augustus behandeld: signaal dat er haast bij is.
- Er is een vrij heftige discussie gaande over gebrek aan transparantie bij het aangaan van megacontracten. Ondermeer het door Nederland ondersteunde Centro para Integridade Publica (CIP) speelt in deze discussie een vooraanstaande rol.
- De Nordics organiseerden in 2012 in Maputo een conferentie over extractive industries and inclusive growth. 10 2 a

10 2 a

Datum

28 juni 2013

Onze Referentie

2013.197100

Aanbod Nederland

- Mozambique ziet de Nederlandse gassector, met private en publiek partners, als waardevol en belangrijk om te leren kennen.
- Bezoek volgt op de succesvolle Nederlandse economische missie van 16-21 juni, met deelname van 23 bedrijven uit de energie- en infrastructuursector. Tijdens de missie werd eveneens met minister Bias gesproken.
- Economische missie bleek effectief in het aangaan en versterken van (overheids)contacten en de promotie van Nederlandse know how op het vlak van gas-en maritieme infrastructuur.
- 10 2 g, 10 2 a
- 10 2 g
- 10 2 a In de aanloop naar lokale verkiezingen in november is de politieke situatie in Mozambique op dit moment onrustig. Oorzaak zijn tegenstellingen tussen regeringspartij Frelimo en oppositiepartij Renamo. Diverse malen waren er al gewelddadige botsingen met burgerslachtoffers. Naast de negatieve gevolgen voor de eigen bevolking geeft dit geen goed signaal voor een land met behoefte aan buitenlandse investeerders.

Spreekpunten

- Thank you for giving so much of your time when the Dutch trade delegation visited your country two weeks ago.
- NL and Mozambique natural partners as regards gas. Your current visit is relevant, useful follow-up to the recent economic mission from NL (mid-June).
- I would be very interested to hear your impressions and experiences, now that your intensive visit is nearly over.
- Programme useful?
- NL has a long history in maritime development, including offshore gas, transport and related infrastructure, so we are willing to share our knowledge and expertise – not only government-to-government, but also through the private sector and research institutions. Mozambique qualifies for the Netherlands Fellowship Programme (NFP) and the NFP Tailor-Made Programme – very worthwhile instruments.
- Support your government's efforts to stimulate the local private sector, i.e. jobs and skills transfer. Dutch companies aim to build long-term relationships. They will also invest in training and transfer of knowledge and skills. How do you see the role of the private sector? What are the main capacity needs?

- We have very positive lessons learned to share with you but we can also share some of our mistakes. I am sure you have heard of the 'Dutch disease'. This is something that Mozambique ought to be spared. Here too, I think we have valuable insights to pass on to you.
- NL enterprises and research institutes have a strong reputation for inclusive and sustainable economic growth. Our institutions have a strong commitment to corporate social responsibility.
- Discussion on full contract disclosure is ongoing in your country. Mozambique already being compliant with the Extractive Industries Transparency Initiative (EITI) we think that an even fuller commitment to contract publication than is envisaged now in the law would be a strong sign of Mozambique's commitment to transparency in the extractives sector. And it would put Mozambique in the group of countries following best practice in this area.

Datum
28 juni 2013
Onze Referentie
2013.197100

Eventueel :

- I very much would like to visit Mozambique as soon as possible as we also still have a substantial development programme. I hope to be able to do so in early 2014. I would also like to use such a visit to follow up the recent trade mission.

UITERLIJK BIJ BIJ

Aan R
Van DIO en DAF
Via plvDGBEB, SG
Kopie aan COM, EZ/ DGAGRO
Afgestemd met MAP, DAR, LUA

TER BESLISSING

Datum
12 december 2013

Onze Referentie

10 2 g

memo

Voorstel programma economische missie Tanzania –
Mozambique - Angola

Aanleiding

Uw reis naar Tanzania, Mozambique en Angola van 15-22 februari 2014.

Gevraagd besluit

Uw akkoord met:

- Hoofdpijnen en reisschema van uw missie naar Tanzania, Mozambique en Angola.
- Benaderen geïnteresseerde bedrijven uit ondergenoemde sectoren voor handelsmissies naar de drie landen.

Kern/samenvatting

Doelstellingen algemeen:

- Handel: Intensiveren bilaterale economische betrekkingen, economische belangenbehartiging en ondersteunen NL bedrijfsleven. Succesvolle handelsmissie in sectoren energie (TAN, MOZ, ANG), maritieme infrastructuur (TAN, MOZ), landbouw (MOZ), water en logistiek (ANG).
- Uitdragen hulp en handel agenda (TAN, MOZ): voortgang in overgang van relatie donor-ontvanger naar gelijkwaardige economische relatie.
- Momentum: in Tanzania en Mozambique worden op korte termijn beslissingen genomen over zeer grote investeringen. 11
- Relatiebeheer: op wederzijds vertrouwen gestoelde relatie op hoog niveau is essentieel om duurzame economische relatie op te bouwen.
- Inclusiviteit: onderstrepen belang MVO en rol NL bedrijfsleven in inclusieve ontwikkeling.

Ander onderwerp

Mozambique:

- Boodschap overgang van OS naar handel: koppeling van handel en OS bij het uitbreiden van economische en handelsrelatie tussen Mozambique en Nederland.
- Follow-up van uitgaande missie plvDGBEB en plvDGIS (juni 2013, off shore gassector) en minister Bias (Minerale Hulpbronnen) aan Nederland (incl. uw ontmoeting met haar, juli 2013).
- Kansen NLs bedrijfsleven benadrukken in de prioritaire thema's (voedselzekerheid, water en SRGR) gegeven het snijvlak van handel en OS.
- Aandacht voor MVO/ local content regelgeving.

Datum

12 december 2013

Onze Referentie

Ander onderwerp

Toelichting

Conceptprogramma bezoek Minister Ploumen aan Tanzania, Mozambique en Angola

Zaterdag 15 februari 2014

- 10.15 10 2 e - Dar es Salaam
- 22.50 Aankomst Dar es Salaam

Ander onderwerp

Ander onderwerp

Dinsdag 18 februari 2014 - Maputo

Datum

12 december 2013

Onze Referentie

- Bedrijven event: seminars m.b.t. local content regelgeving en mogelijkheden agribusiness, gevolgd door business fair
- Bedrijfsbezoek
- Activiteit Zambezi Valley Development Agency (strategische partner ZMA)
  - koppeling handel/OS
- Holland Trade Dinner

Woensdag 19 februari 2014 - Maputo

- Gesprekken met Ministers van Industrie & Handel en Minerale Hulpbronnen
- Activiteit snijvlak handel/ OS: voedselzekerheid, SRGR of water
- Evt. opening Clingendael cursus
- Event matchmaking bedrijven agro-sector

Ander onderwerp

- | [redacted]
- | [redacted]
- | [redacted]
- | [redacted]
- | [redacted]

Ander onderwerp

- | [redacted]
- | [redacted]
- | [redacted]

Zaterdag 22 februari 2014

- 7.30 Aankomst Frankfurt
- 8.45 10 2 e [redacted]
- 10.00 Aankomst Schiphol